

Bl. Dionysius Carthusianus

ENARRATIO IN CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS

Editora Taverna

Bl. Dionysius Carthusianus

ENARRATIO IN CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS

QUOD HEBRAICE SIR HASIRIM DICITUR DE CHRISTO ET ECCLESIA, DE ANIMA CUJUSLIBET JUSTI, DEQUE BEATA MARIA

Edição e Revisão
Um Taverneiro

PROŒMIUM

GAUDEBIT sponsus super sponsam. Is. LXII, 5.

Christum esse sponsum, testatur beatissimus Joannes Baptista, paranymphus et amicus sponsi ipsius, loquens: Qui habet sponsam, sponsus est. Et de se ipso ibidem subjungens: Amicus autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi.[1] Hinc in Evangelio de se ipso loquitur Christus: Numquid possunt filii sponsi jejunare, quamdiu cum ipsis est sponsus?[2] De cujus puro et felici connubio in Apocalypsi legitur: Quia venerunt nuptiae Agni.[3] Quamvis autem tota superbenedicta adorandaque Trinitas, imo et quaelibet divina aeterna et increata Persona, possit vocari sponsus uniuscujusque rationalis et intellectualis creaturae, in gratia aut gloria exsistentis; specialiter tamen et appropriate competit unigenito Dei Filio incarnato, esse ac dici sponsum Ecclesiae militantis: quoniam sponsus et sponsa, solent esse ejusdem naturae. Ipse autem nostram assumpsit naturam in unitate personae, non Pater nec Spiritus Sanctus.

Praeterea, quamvis triumphanti Ecclesiae et unicuique menti beatae in coelo, competat esse sponsam Verbi aeterni excellentius,

---

[1]Joann. III, 29.

[2]Matth. IX, 15.

[3]Apoc. XIX, 7.

quam Ecclesiae militanti, mentique viatrici seu animae rationali in fide et gratia consistenti, ut infra patebit; communiter tamen fertur, quod triplex sit sponsa Christi, videlicet: tota universalis Ecclesia militans, quae vocatur sponsa Domini Jesu Christi generalis; et quaelibet anima fidelis et amorosa, quae dicitur Christi sponsa particularis; itemque beatissima virgo Maria Christifera, quae Christi sponsa singularis censetur. Nec solum universalis Ecclesia, sed et quaecumque particularis Ecclesia, sponsa est Christi, et respectu animae potest dici sponsa communis. Unde quemadmodum Pontifex summus vocatur sponsus Ecclesiae: sponsus, inquam, vicarialis Ecclesiae universalis; sic episcopi dicuntur Ecclesiarum particularium sponsi, et unusquisque eorum Ecclesiae sibi conjunctae dicitur sponsus.

Itaque, sicut sancti Patres, illuminatissimique doctores, ab exordio Ecclesiae primitivae testati sunt et scripserunt, Salomon ante ruinam suam Spiritu Sancto repletus, prophetiaeque spiritu fulgens, cognovit in spiritu mysteria Christi, incarnationem, manifestationem, praedicationem, passionem, resurrectionem, ascensionem ipsius; et cur omnia ista assumeret, ac genus liberaret humanum; quanta quoque et qualia dona gratiae in praesenti, et dona gloriae in futuro suis conferret electis, quam amorose et intime associaret et uniret se illis, quam ardenter et suspiriose praestolarentur ipsius adventum, quam gratanter ac fervide amplecterentur ipsum advenientem. Et de omnibus his edidit Salomon librum istum, qui propter eminentiam suae compendiositatis, altitudinemque suae sententiae, et ob

jucunditatem suae coelestis materiae, appellatur Cantica canticorum.

Unde elicitur eos errasse, qui librum istum putaverunt ad litteram et historialiter exponendum de Salomone et sponsa ipsius filia Pharaonis, allegorice autem de Christo atque Ecclesia. Sic enim materia hujus libri esset vilis, carnalis, permodica, non spiritualis, mystica, praestantissima, et coelestis; nec esset liber propheticus, sed potius amatorium quoddam carmen: quum tamen liber iste sit spiritualissimus, ac de sincerrissimo tractans amore, ac perfectis conveniêns. Denique Salomon filiam Pharaonis duxit uxorem in pueritia sua, antequam quartumdecimum attigit annum, secundum Josephum; imo, secundum alios Hebraeorum doctores, diu ante: nec in illa aetate credendus est composuisse hunc librum, sed postea diu. Si ergo de se et filia Pharaonis ista ad litteram expressisset, fuisset narratio rei gestae, non vaticinium futurorum, neque descriptio spiritualium nuptiarum: cujus oppositum sancti et illuminati doctores, in quibus Spiritus Sanctus habitare et loqui, et per eos Ecclesiam informare elegit, testantur.

Praeterea, quoniam super haec Cantica canticorum tot et tanta a sanctis et sapientissimis viris conscripta sunt, ut vix alicui vacet legere universa; non intendo in expositione tam sententiosi voluminis nimium immorari, sed potius ex floribus Patrum flosculos quosdam colligere, et quae obscurius dicta sunt, clare exprimere. Verumtamen ad intelligendum dicenda, necesse est quaedam praemittere.

SUMMARIUM

PRAELIMINARIA

ARTICULUS I

AN LIBER ISTE AD LITTERAM EXPONENDUS SIT DE DEO ET SYNAGOGA, VEL POTIUS DE CHRISTO ET ECCLESIA

IN omni scientia oportet in primis scire, quae sit materia seu subjectum aut genus scibile libri illius scientiae: sic jam de libro isto necesse est cognoscere, de quo tractet. Et de hoc sic narrat Nicolaus de Lyra: Hebraei dicunt, quod liber iste loquitur parabolice de amore Dei et plebis Judaicae, quam sibi desponsavit in legislatione, sicque habuit eam in sponsam praedilectam. Expositores vero catholici dicunt communiter, quod liber iste loquitur parabolice de amore Christi et Ecclesiae, accipiendo Ecclesiam prout dividitur contra Synagogam: quae Ecclesia processit de latere Christi dormientis in cruce[1], sicut Eva formata fuit de costa dormientis Adae.[2] Et sic tam isti, quam illi, nituntur ad suas intentiones litteram applicare. Sed salvo meliori judicio, utrique videntur in aliquo deficere. Primo, quod sponsam accipiunt nimis stricte Judaei, dicentes sponsam esse praecise plebem Hebraicam cum plebe conversa ad ipsam, Catholici vero plebem christianam: quia in hoc libro ponuntur aliqua, quae non videntur convenienter exponi, referendo ad statum veteris Testamenti; et econverso aliqua, quae

---

[1]Joann. XIX, 34.

[2]Gen. II, 21, 22.

non possunt exponi convenienter de statu novi. Ex hoc sequitur defectus alius, quo Judaei aliqua ad statum novi pertinentia, inconvenienter exponunt de statu veteris; et econverso Catholici aliqua ad vetus Testamentum pertinentia, minus convenienter exponunt de statu novi. Haec Lyra. Cujus verba non videntur idonea, quibus ait indeterminate, quod catholici expositores dicunt hunc librum loqui de amore Christi et Ecclesiae, accipiendo Ecclesiam prout contra Synagogam dividitur.

Antiqui enim et sancti praecipique expositores, affirmant hunc librum tractare de Christo atque Ecclesia, prout Ecclesia Synagogam includit, imo prout designat electorum omnium ab exordio mundi congregationem et coetum electorum. Etenim Origenes, qui tam eleganter super Cantica scripsit, ut Hieronymus protestetur, quod quamvis in ceteris scriptis cunctos, qui ante eum fuerunt, doctores excesserit, tamen super haec Cantica se ipso excellentior fuit, ait: Ecclesia sit desiderans Christo conjungi (Ecclesiam autem, coetum omnium adverte sanctorum): haec ergo Ecclesia sit quasi una omnium persona, quae loquatur et dicat: Omnia habeo; repleta sum muneribus, quae sponsaliorum titulo ante nuptias sumpsi. Dudum enim dum praepararer ad conjugium filii Regis, primogeniti omnis creaturae, ministraverunt mihi angeli sancti ejus, deferentes ad me legem sponsalis muneris loco. Haec Origenes. Certum est autem, istud non convenire Ecclesiae, nisi ex persona et parte Synagogae.

Insuper Anselmus Cantuariensis archiepiscopus in prologo suo super Cantica, scripsit: Sub prophetia (quae fit de praeterito, ac praesentis, et futuro) liber iste supponi dicitur, quia ostendit cum

quanto desiderio fidelis Synagoga adventum Christi desiderabat et exspectabat: quod modo transactum est. Ostendit etiam cum quanto gaudio hi qui tempore gratiae exstiterunt, adventum Filii Dei susceperunt, et qualiter Ecclesia, plenitudine gentium intrante, sit aucta: quod nunc cernitur. Insinuat quoque qualiter tandem reliquiae Israel salvae fient[3]: quod constat esse futurum. Iterum ait Anselmus: Materia hujus libri seu operis, est sponsus et sponsa, id est Christus et sancta Ecclesia tam adventum Christi praecedens, quam subsequens. Quamvis enim Patriarchae et Prophetae ceterique fideles ante adventum Christi exsistentes, dicti sunt fidelis Synagoga; tamen propter unitatem fidei, possunt et ipsi dici Ecclesia. Deinde post haec Anselmus subjecit: De hac materia tam beata, ita agit hic Salomon, quod in primis ostendit quantopere sancti patres ante legem et sub lege exoptaverunt Christi adventum, et quam gratulanter susceperunt eundem qui fuerunt tempore gratiae.

Amplius, S. Bernardus in exordio secundi sermonis super Cantica, loquitur: Ardorem desiderii patrum suspirantium Christi in carne praesentiam, frequentissime cogitans, compungor et confundor in memetipso, et nunc vix contineo lacrimas: ita taedet teporis torporisque miserabilium temporum horum. Cui namque nostrum tantum ingerit gaudium gratiae hujus exhibitio, quantum Sanctis veteribus accenderat desiderium promissio? Et sicut consequenter docet Bernardus, in illorum patrum veteris Testamenti persona in exordio hujus dicitur libri, Osculetur me osculo oris sui, videlicet in persona Synagogae, vel Ecclesiae Synagogam

[3]Rom. IX, 27.

comprehendentis. Subdit quippe Bernardus: Illorum ergo desiderium flagrans et piae exspectationis affectum, sonat mihi vox illa, Osculetur me osculo oris sui. — Praeterea sanctus Gregorius circa exordium expositionis libri istius, apertissime dicit: Ponamus ante oculos omne genus humanum, ab exordio mundi usque ad finem ejus, totam videlicet Ecclesiam esse unam sponsam, quae arrhas spirituali dono per legem perceperat; sed tamen sponsi sui praesentiam quaerebat, quae dicit: Osculetur me osculo oris sui.

Ecce tot et tantorum Patrum catholicorum testimoniis elucescit, quod liber hic tractet de Christo atque Ecclesia: non prout Ecclesia contra Synagogam dividitur, sed prout Synagogam includit; et non Synagogam dumtaxat, sed et Sanctos qui ab exordio mundi fuerunt, ante legem scriptam sub lege naturae. Non ergo doctores catholici ab una parte ponendi sunt, tanquam nimis extremi, contra doctores Hebraeos quasi ab alia parte nimis extremos: ita ut quis modernis temporibus se ponat quasi in medio inter illos, tanquam verum intellectum libri hujus prae omnibus illis introducturus. Nam et praeallegatos doctores praecipuos secuti sunt expositores posteriores; nec recolo me in aliquo expositore catholico notabili et famoso legisse, praeallegatorum parvae aut nullius auctoritatis, hoc dicerent: ob hoc non esset indeterminate dicendum, quod expositores catholici dicant hoc.

ARTICULUS II

QUALES DEBEANT ESSE LECTORES ET AUDITORES LIBRI ISTIUS

ORIGENES in prologo suo super Cantica scribit: In verbis Cantici canticorum ille est cibus, de quo ait Apostolus: Perfectorum est solidus cibus.[1] Si vero aliquis accesserit, qui secundum carnem tantummodo vir est, huic tali non parum ex hac Scriptura discriminis periculique nascetur. Audire enim pure et castis auribus amoris nomina nesciens, ab interiori homine ad exteriorem et carnalem virum, omnem deflectet auditum, et a spiritu convertetur ad carnem, nutrieturque in semetipso concupiscentias carnis, et occasione divinae Scripturae, ad carnalem libidinem videbitur incitari. Ob hoc moneo et consilium do omni, qui nondum carnis et sanguinis caret molestiis, neque ab affectu naturae materialis abscedit, ut a lectione libelli hujus, eorumque quae in eo dicentur, penitus temperet. Aiunt enim observari etiam apud Hebraeos, quod nisi quis ad aetatem perfectam maturamque pervenerit, libellum hunc nec in manibus quidem tenere permittatur. Sed et illud ab eis accepimus custodiri, quoniam quidem moris est apud eos, omnes Scripturas a doctoribus et sapientibus tradi pueris, similiter et eas quas δευτερώσεις appellant; ad ultimum vero quatuor ista servari, principium Genesis, et primum capitulum Ezechielis, et finem ejus, scilicet visionem de aedificatione templi, atque hunc

[1] Hebr. V, 14.

librum, scilicet librum hunc Cantici canticorum. Haec Origenes. Cujus recitationi de hac Hebraeorum consuetudine consonat, quod super Ezechielem refert Hieronymus, apud Hebraeos nullum admitti ad praeactas quatuor partes Scripturarum veteris Testamenti, quousque tricesimum attigerit annum aetatis.

Praeterea Gregorius in proaemio suo super Cantica loquitur: Nominantur in hoc libro oscula, ubera, genae, et femora: in quibus verbis non irridenda est sacra Scriptura, sed misericordia Dei pensanda est, quam mirabiliter et misericorditer operetur nobiscum, qui ut cor nostrum ad investigationem sacri amoris accenderet, usque ad turpis amoris nostri verba descendit. Sed unde se loquendo humiliat, inde nos intellectu exaltat: quia ex sermonibus hujus amoris discimus, qua virtute in Deitatis amore ferveamus. Hoc autem nobis solerter intuendum est, ne quum verba exterioris amoris audimus, ad exteriora sentienda moveamur; et machina quae ponitur ut levet, ipsa magis opprimat ne levemur. Debemus ergo in verbis istis corporeis, quidquid interius est quaerere, et loquendo de corpore, quasi extra corpus esse. Debemus ad has nuptias sponsi et sponsae cum intellectu intimae caritatis, id est cum veste nuptiali, venire[2], ne in tenebras ignorantiae repellamur. Qui igitur librum hunc legit aut audit, nihil passibile aut sensuale habeat in corde, ut secundum interiorem hominem nova creatura sit. Sacra etenim haec Scriptura mons est, quem si bestia tetigerit, lapidabitur.[3] Bestia quippe tangit montem, quando irrationabilibus dediti motibus,

[2]Matth. XXII, 12, 13.

[3]Exod. XIX, 12, 13; Hebr. XII, 20.

celsitudinem sacrae Scripturae propinquant, et eam non secundum quod debent, pure spiritualiterque intelligunt, sed irrationabiliter ad suae voluptatis intelligentiam flectunt.

Insuper Cancellarius Parisiensis, per quem in toto opusculo isto magistrum Joannem de Gerson doctissimum virum intelligo, in editione sua super Cantica fatur: Credulitatem secretissimorum sensuum et castissimorum affectuum, quos fumus literalis includit, nullus abhorreat, neque scandalum foedae carnalitatis incurrat. Puderet referre quid expertus audi: offenderet enim pias aures.

Ecce tot prudentissimis et expertissimis testibus constat, quales oporteat esse lectores et auditores hujus libri, qui in superficie carnalissimus esse videtur, sed in vera intelligentia spiritualissimus comprobatur. Oportet, inquam, ut sint reformati atque a sensualibus affectibus depurati, ne vocabula ista rerum carnalium advertentes, carnalia imaginentur, sed mox ad intellectualia et spiritualia eleventur: alioqui intus laedentur. Quid ergo agendum est multis religiosis atque canonicis et aliis in sacris Ordinibus, qui in ecclesia et divino Officio haec audire seu legere habent, quum nondum sint taliter emundati, et sine foeda imaginatione in tali loco et hora vix legunt et audiunt ista, imo spiritualem et veram eorum intelligentiam vix attingunt? His arbitror consulendum, ut pro posse studeant librum hunc vere et pure intelligere, sicut oportet, vel saltem in generali cognoscant et pensent, omnia verba libri istius spiritualiter ac purissime esse intelligenda: sicque ad memoriam Dei, ad considerationem Domini nostri Jesu Christi, ac suae Ecclesiae et Virginis gloriosae, mutuique eorum amoris mundissimi, elevent

corda sua, meditando de talibus saltem in quodam communi, atque ab omni indecenti imaginatione mox abstrahant se.

EXPOSITIO
CAPITULI PRIMI

ARTICULUS III

OSCULETUR ME OSCULO ORIS SUI; DE CHRISTO ET UNIVERSALI ECCLESIA

MULTIFARIE multisque modis Deus Pater[1], omnipotens, aeternus, ab exordio mundi per verba et signa, per visiones, figuras, oracula, unigenitum suum Filium praedixit incarnandum, ac liberaturum genus humanum. Et hoc ipsum in lege naturae ab Adam usque ad Moysen et legis scriptae collationem, cognoverunt praecipui Patriarchae et sancti viri, Adam, Seth, Enoch, Noe, Sem, Abraham, Isaac, Jacob, multique alii homines virtuosi, ex revelatione divina aut patrum suorum narratione: qui omnes Salvatoris adventum et Christi incarnationem, apparitionem, redemptionemque mundi ardentius optaverunt, quam aestimare valemus. Denique in monte Sinai revelata sunt desuper Moysi mysteria Christi, et qualiter de Christo facta fuit promissio illa, In semine tuo benedicentur omnes gentes[2], non solum Abrahae, sed etiam Isaac et Jacob, prout in Genesi Moyses ipse descripsit. Postea vero sub lege per David, Salomonem, Isaiam, aliosque Prophetas praenuntiata et descripta sunt mysteria Salvatoris multo diffusius, quam sub lege naturae: ita quod Judae sub lege Moysis communiter crediderunt explicite, Salvatorem generis humani venturum in mundum. Quod totum

---

[1]Hebr. I, 1.

[2]Gen. XXII, 18; XXVI, 4; XXVIII, 14.

constat ex eo, quod Christus in Evangelio suis ait discipulis: Beati oculi qui vident quae vos videtis.[3] Dico enim vobis, quod multi reges et Prophetae et justi voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt, et audire quae auditis, et non audierunt.

Itaque in persona universorum illorum fidelium, qui sub lege naturae legeque scripta fuerunt, et Christi adventum ardentissime cupierunt, nunc dicitur: *Osculetur me osculo oris sui*: id est, Salvator mundi, Filius Dei, mihi tam diu totiesque promissus, per incarnationis mysterium personaliter veniat, naturam meam in unitate personae assumat, se ipsum mihi facie ad faciem repraesentet, ore ad os mihi loquatur, inter homines conversetur: sicque in medio terrae meam operetur salutem.[4] Denique, quam aestuante Sancti antiqui istud desideraverunt, perpendere possumus: Primo ex dignitate et excellentia sponsi istius, cujus nobilitas est immensa, speciositas infinita, sapientia prorsus interminabilis, opulentia illimitabilis, incircumscripta suavitas, supercopiosissima pietas, et beatitudo sine termino et mensura. Non itaque mirum, si tali ac tanto tam infinitae excellentiae atque dulcedinis sponsi, optavit uniri et desponsari haec sponsa. Secundo id ipsum perpendere possumus ex magnitudine indigentae sponsae istius. Erat namque damnata exsilio, ejecta de paradiso, jugo peccati gravata, servituti ac potestati diaboli aliquo modo subjecta, atque aeternae beatitudinis jucunditatibus destituta; in lacum miseriae lutumque faecis erat projecta, nec erat qui manum porrigere adjutricem, per

[3] Luc. X, 23, 24.

[4] Ps. LXXIII, 12.

subventionem completam et redemptionem finalem.[5] Tertio idem pensare valemus ex miro, copioso et saluberrimo fructu, qui provenit Ecclesiae ex prae tacto osculo sponsi istius: quia per ipsum a cunctis malis praeinductis est liberata, ad sanctam libertatem reducta, amica, sponsa, filia, heres, consors sui Creatoris effecta, charismatibus gratiarum mirifice decorata. Per ipsum facta est gens sancta, populus acquisitionis, genus electum, regale sacerdotium, prae cunctis nationibus gloriosa.[6]

Praeterea, sicut in sponsi isto, Domino Jesu Christo, est duplex natura, divina videlicet et humana, ita et duplex os, puta divinum et increatum, humanum quoque et creatum. Os Christi divinum et increatum, est intellectus seu sapientia ejus aeterna, per quam loquitur omni menti bene dispositae, juxta illud Psalmistae: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.[7] In Job quoque legitur: Semel loquitur Deus, et secundo id ipsum non repetit.[8] Unde quibusdam improperat per Prophetam, dicentem: Vae, filii desertores, ut faceretis consilium, et non ex me, et os meum non interrogastis.[9] Amplius, hoc increato ore suo loquitur Unigenitus Dei universis Beatis in patria immediate ea, quae ad essentiale praemium pertinent eorumdem. Nempe haec locutio non est nisi

---

[5]Ps. XXXIX, 3.

[6]I Petr. II, 9.

[7]Ps. LXXXIV, 9.

[8]Job XXXIII, 14.

[9]Is. XXX, 1, 2.

manifestatio qua eis ostendit clare se ipsum, seu divinam essentiam, ad intuendum ac perfruendum. Estque locutio ista toti supergloriosissimae Trinitati communis, quemadmodum et idem numero intellectus est in tribus adorandis superdignissimisque Personis. Actiones etenim Dei ad extra, communes sunt summae et individuae Trinitati. De effectibus autem suis loquitur Verbum aeternum quaedam immediate superioribus angelicis mentibus, per quas et inferiores angelicas illuminat mentes de talibus; et per sanctos angelos loquitur inde hominibus: prout in libris de Angelica et Ecclesiastica hierarchiis docet Dionysius Magnus.

Itaque, dum Verbum aeternum, Unigenitus Dei, sibi ipsi conjunxit naturam humanam hypostatica unione, assumendo eam ad suum esse personale aeternum et increatum, tunc immediate tetigit, circumplexus et osculatus est eam, et per eam osculatus est omnes nos. Propter quod ad Hebraeos scribit Apostolus: Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahae apprehendit.[10] Deinde visus in terris, et cum hominibus conversatus, osculatus est nos, per se ipsum alloquendo, instruendo, consolando fideles, eosque Deo Patri reconciliando.[11] Denique discipulos suos ad se redeuntes consuevit in osculo sancto etiam corporali recipere. Unde per Zachariam prophetam praedixit: Gaude et laetare, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui;[12] et applicabuntur gentes

---

[10]Hebr. II, 16.

[11]Baruch III, 38.

[12]Zach. II, 10, 11.

multae ad Dominum in die illa. Hinc etiam in alio Propheta fuit praedictum: Qui fecit stellas, hic est Deus noster;[13] hic adinvenit omnem viam disciplinae, et dedit illam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo. Post haec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.

Quaeri etiam potest, qualiter Ecclesia humilis, ausa fuit tantae majestatis sponsi osculum flagitare, cui exercitus coeli cum tremore adsistit, quem Cherubim Seraphimque adorant; de quo in Job legitur: Magnus fortitudine, et judicio, et justitia; et enarrari non potest: ideo timebunt eum viri, et non audebunt contemplari omnes qui videntur sibi esse sapientes.[14] Ad quod breviter respondendum, quod duo specialiter incitaverunt Ecclesiam ad postulandum nuptiale hoc osculum. Primum, quoniam ipse benignissimus sponsus tam gratiose eam praevenit, suam incarnationem et adventum ei praenuntiando ac promittendo: et ex hoc ipsa concepit fiduciam id petendi. Secundum fuit ardentissima caritas Ecclesiae ad hunc sponsum. Caritas autem, separationis impatientis est, unionisque avida, et frequenter praedominando rationem transcendit; et ingerit se dilecto, quem quanto aestuantius amat, tanto propinquius, imo et intimius appetit ei uniri; ac grandem parit fiduciam, respicitque dilectum potius ut dilectum, quam ut dominum aut majorem. Potest addi et tertium, videlicet magnitudo

[13]Baruch III, 35-38.

[14]Job XXXVII, 23, 24.

necessitatis, quae lege non stringitur. Indiguit enim vehementissime salvatore, nec salvari potuit nisi per istiusmodi sponsum.

Consequenter sponsa haec, universalis Ecclesia, causam aperit suae petitionis, et a tertia persona convertitur ad secundam, et eum jam alloquitur quasi praesentem, dicendo: *quia meliora sunt ubera tua vino*: de quo, tanquam de absente, praemisit, Osculetur me osculo oris sui. Quae enim suspiriose cupit coelestis sponsi praesentiam, eo ipso quo sic ad ipsum afficitur, aliqualem ejus praesentiam mox meretur: siquidem prope est Dominus omnibus invocantibus eum, omnibus invocantibus eum in veritate.[15] Noverat quoque haec sponsa sponsum suum, nec loco, nec tempore circumscribi, sed esse ubique praesentem. Ideo ut praesentem confidenter alloquitur: et quae quasi orando dixit ad Patrem sponsi sui aeternum, Osculetur me osculo oris sui, o Pater aeterne, Unigenitus tuus; mox sponsi amore plus quam ante succensa, non quivit diutius ab ejus alloquio abstinere. Nempe qui ardentissime amat, sui sermonis variat modum ac ordinem, secundum diversum sui amoris impulsum ac tactum et flammam. Ideo super Cantica asserit Alexander: Modum sui sermonis non continet amor, directo tenore non graditur.

Itaque ait: *Meliora sunt ubera tua vino*. Per ubera sponsi, secundum Origenem, intelliguntur arcana cordis seu pectoris Christi, hoc est thesauri sapientae et scientiae in ipso absconditi, quibus alit suorum corda fidelium. Possunt quoque per duo ubera

[15]Ps. CXLIV, 18.

sponsi, intelligi duo caritatis praecepta; item vetus Testamentum spiritualiter intellectum, ac novum; et rursus praecepta Salvatoris, et evangelica ejus consilia; similiter misericordia ejus et veritas; itemque gratia praeveniens, et subsequens. Haec ubera meliora sunt vino, id est doctrina legis ac Prophetarum, et rigore contento in lege, litteralique sensu ipsius, atque caerimonialibus ac judicialibus legis praeceptis. Magna equidem est eminentia evangelicae legis, quae est lex caritatis, et gratiam continens ac conferens, et opere exhibens quod praedicebatur ac promittebatur in lege atque Prophetis, super ipsam legem, quae fuit lex timoris, nec gratiam continebat, ac nihil ad perfectum adduxit. Ideo in Evangelio Joannis scribitur: Lex per Moysen data est;[16] gratia et veritas per Jesum Christum facta est.[17] Propter quod tempus evangelicae legis, tempus gratiae nuncupatur. *Fragrantia unguentis optimis*, id est pretiosissimis charismatibus gratiae ac virtutum, ac sacro septenario Spiritus Sancti: quibus Christus secundum naturam assumptam fuit excellentissime inunctus, repletus et fragrans, sicut per Isaiam testatur: *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me.*[18] *Cui cantamus in Psalmo: Unxit te Deus, Deus tuus, oleo laetitiae prae participibus tuis.*[19] De quo in Actibus Apostolorum sacratissimus princeps Apostolorum fatetur: *Unxit eum Deus Spiritu Sancto et*

---

[16]Hebr. VII, 19.

[17]Joann. I, 17.

[18]Is. LXI, 1.

[19]Ps. XLIV, 8.

virtute.[20] Insuper ubera Christi, id est documenta, praecepta, et evangelica ejus consilia, fragrant optimis unguentis, id est ecclesiasticis sacramentis: quae sunt medicinalia vasa gratiarum coelestium contentiva, quibus praeceptorum violationes curantur, et quorum auxilio ipsa praecepta atque consilia prompto animo adimplentur: quae optima unguenta ex fonte pectoris sponsi fluxerunt, imo et ex ejus latere in cruce perforato emanasse dicuntur:

Circa hunc locum scribit quidam specialiter super illud, Quia meliora sunt ubera tua vino: In Hebraeo habetur, Quia meliores sunt amores tui. Nomen enim Hebraicum hic positum, est aequivocum ad amores et ad ubera. Hebraei sequuntur unam significationem, translatio nostra aliam. Sed in hoc Hebraei videntur melius dicere, quia secundum proprietatem Hebraici sermonis, sponsa hic alloquitur sponsum. In commendatione autem sponsi, non videtur convenienter mentio fieri de uberibus. Est igitur sensus secundum Hebraeos, quod amores sponsi sunt sapidiore mentis devotae, quam quodcumque sapidum corporale gustui corporali. — Circa haec reor dicendum, quia si nomen illud Hebraicum est ad utrumque istud aequivocum, non potius habetur in Hebraeo, Amores, quam, Ubera. Insuper videtur dicendum, quod Hieronymus aptius transtulit, *Ubera*, ad insinuandum quod spiritualis sit intellectus, non sensus carnalis. Spiritualia etenim ubera, magis conveniunt sponso quam sponsae, imo et uberibus sui alitur sponsi: et istud Cassiodorus tangit. Amplius Occam allegat

[20] Act. X, 38.

Augustinum dicentem, quod viris proprie conveniunt mamillae, feminis mammae, pecoribus ubera: imo ubera pro mamillis et mammis accipi solent: sicque asserit Hugo, quod ubera data sunt viris in corporis ornamentum, non ad necessitatem. Ergo et ubera proprie competunt sponso: et certe sponsa in sponso libenter commemorat quod ipsa in se ipsa esse cognoscit, quatenus ex amborum similitudine, amor validius accendatur.

Denique adhuc sponsi laudibus immoratur, et cur ejus osculum cupiat reserans, protestatur: *Oleum effusum nomen tuum:* id est, non solum tu ipse, o sponsa, instar olei fusi, suavis et splendidus es; sed et nomen tuum, quodcumque sit illud, dulciter resonat in auribus meis, et ex sola nuncupatione tua dulcescit anima mea, reficitur, exhilaratur, clarescit. Insuper nomen tuum, id est fama excellentiae tuae toto orbe terrarum diffusa, fulget ac redollet, estque bonus odor Dei Patris, imo totius superpraestantissimae Trinitatis in omni loco: sed et praedicatio majestatis tuae coruscat, suaviterque odorat ut oleum vase fusum;[21] et sicut oleum ceteris humoribus supernatat, sic nomen tuum praeeminet universis. Quemadmodum etiam oleum ceteris cibis fert condimentum, influitque saporem, sic nomen tuum condimentum est Scripturarum, et spiritualibus edulis animarum confert suavitatem. Rursus, sicut oleum lenit dolores ac vulnera sanat, sic nomen tuum, o sponsa coelestis, fugat a corde moerorem, et vitiorum laesioni medetur.

---

[21]II Cor. II, 15.

De salubritate nominis hujus, angelus sanctus dixit ad Joseph: *Vocabis nomen ejus Jesum; ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.*[22] Siquidem Jesus interpretatur salvator: qui in Isaia sic effatur: Deus justus et salvans non est praeter me.[23] Atque in alio Propheta: Ego Dominus Deus tuus; et salvator non est praeter me.[24] Etenim Domino Jesu Christo secundum suam deitatem convenit salvare, propria et increata auctoritate et potestate: cui ex divina natura convenit peccata dimittere, dona gratiarum per creationem infundere, beatitudinem aeternam largiri. Porro secundum assumptam humanitatem, convenit ei salvare, ut causae instrumentali, meritoriae, eminenti, et tanquam mediatori ac satisfactori. Nam sicut corpus nostrum comparatur ad animam nostram, ut animae instrumentum conjunctum, animatum, et proprium; sic humanitas Christi comparatur ad ejus deitatem et ad Verbum aeternum quod eam assumpsit, velut instrumentum ipsius deitatis ac Verbi immediatum, conjunctum, animatum, et proprium: ut asserit Damascenus. Insuper, quam singulare, salubre et efficax sit nomen sponsi istius, pandit princeps Apostolorum, sic dicens: Nec enim aliud nomen sub coelo datum est hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.[25] De cujus nominis majestate Vas ait electionis: Dedit ei Deus Pater nomen, quod est super omne

[22]Matth. I, 21.

[23]Is. XLV, 21.

[24]Osee XIII, 4.

[25]Act. IV, 12.

nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, terrestrium, et infernorum.[26]

Praeterea, *Oleum effusum nomen tuum*: id est, tu ipse, o illustrissime sponse, oleo compararis, et bonitas tua omni oleo exstat suavior, nobilitas tua omni oleo invenitur splendidior, unctio tua reficit mentes, pietas tua medetur animarum corporumque vulneribus, consolatio tua lenit poenitentialem moerorem, et omnem inordinatam fugat tristitiam; *ideo adolescentulae dilexerunt te*, id est particulares Ecclesiae, et animae spiritualiter renovatae, atque incipientium mentes, et gentes olim paganae, superbae, carnales, inverecundae, sed per gratiam tuam conversae, et sobriae, pudicae, humilesque effectae. Ad litteram quoque virgines sacrae, electae puellae, virtuosae juvenculae: quarum multae pro tuo amore non solum totius mundi divitias, oblectamenta, honores, omnemque externum ornatum, vanitatem ac levitatem femineam contempserunt; sed et crudelissima mortis genera virilissime pertulerunt, ac felicissime triumpharunt: quemadmodum sacratissima Catharina, praeclarissima Ursula, et eis consimiles. Aliae demum innumerabiles, in virginitate mentis ac corporis tibi constantissime servierunt; et usque in praesens quasi innumerae tales, in adolescentia sua relinquentes hoc saeculum nequam cum omni ejus fallacia, ingrediuntur coenobia et reclusoria sancta, in quibus perpetuo clausae manentes, tuis castissimis in spiritu vacant amplexibus.

[26] Philipp. II, 9, 10.

Trahe me post te. Istud in persona Ecclesiae sub evangelica lege viventis, proprie sumitur: quae sciens suum sponsum venisse, humanae redemptionis mysteria complevisse, et ascendisse in coelos, appetit sequi eum; sed recolens sponsum suum dixisse, Sine me nihil potestis facere, invocat gratiosum ejus auxilium, dicens: Trahe me post te, id est, excita et tolle meum torporem, accende in me tuae caritatis ardorem, qui jugiter trahit sursum, quemadmodum ignis levatur in altum;[27] tuae increatae atque immensae suavitatis sapor me affice[28], ut ad te solum pure jugiterque afficiar, tibi semper adhaeream, ad te indesinenter adspirem: quatenus illam sancti tui Apostoli exhortationem adimpleam: Quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens;[29] quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Scio enim te, Domine Jesu, dixisse: Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum;[30] et rursum, Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.[31] Nec dubito quin Deus Pater tuus, et tu Unigenitus ejus, sitis unus tractor, sicut et unus creator. Rursus, novi vere ab Apostolo dictum: Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis;[32] sed sufficientia nostra ex Deo est.

---

[27]Joann. XV, 5.

[28]allice

[29]Coloss. III, 1, 2.

[30]Joann. XII, 32.

[31]Ibid. VI, 44.

[32]II Cor. III, 5.

Ecce, o sponse coelestis, dulcissime Jesu, conatur spiritus meus tibi fideliter adhaerere, in te conquiescere, tibi per contemplationem amorosam et contemplativum amorem sincere vacare; sed retrahunt, retardant, impediunt mille impedimenta. Intellectus enim instabilis est, ratio debilis, voluntas ad vana ac mala proclivis, sensualitas trahit deorsum, quotidianae necessitates in terrenis me occupant sensibilibusque involvunt, exteriorum sensuum objecta alliciunt, acies vitiorum, mundus, et daemonum turbae, undique nos impugnant: et certe ambulo in medio laqueorum, in agmine gravissimorum periculorum, sed et moles miserae carnis me deprimit. Quid igitur mihi incumbit? nisi ad tuam confugere gratiosissimam opem, et ex intimo cordis affectu orare: Trahe me post te, incessabiliter tange, perfunde, illustra, adjuva et conforta cor meum. Tu enim per Osee prophetam dixisti: In funiculis Adam traham eos, in vinculis caritatis;[33] item per Jeremiam: In caritate perpetua dilexi te;[34] ideo attraxi te miserans. Praevaleat in me, Domine, tractus iste; absit semper longe a me omnis tractus adulterinae affectionis, et omnis irrationabilium passionum, suspicionum ac vitiorum impulsus.

Curremus in odore unguentorum tuorum: id est, si ita attraxeris me, ego et filia meae ac animae recentem conversae, quibus gratiam mihi communicatam impertiri studebo, celeriter appropinquabimus tibi, et viam mandatorum tuorum curremus, igne amoris

---

[33]Osee XI, 4.

[34]Jer. XXXI, 3.

succensae.[35] aestuanter quippe amanti nihil difficile, et ei qui gustavit quam multa sit abundantia dulcedinis tuae, nihil molestius quam retardari a te, et a caritatis cursibus impediri.[36] Curremus (inquam) in odore unguentorum tuorum, id est affecti gustu interno supernorum charismatum, gratia et effectibus ecclesiasticorum sacramentorum, praegustatione coelestium gaudiorum, affluentiaque donorum Spiritus Sancti. Haec sunt unguenta valde suavia et praeclara: ad quae ut pertingere valeamus, oportet nos sequi vestigia in primis sanctae humilitatis, patientiae, mansuetudinis, passionisque Christi; et per veram contritionem cum beatissima Magdalene prosterni ad pedes sponsi coelestis, eosque poenitentiae lacrimis ubertim lavare ac osculari;[37] et inde per satisfactionem condignam, per spiritualem profectum, et jugem cordis custodiam, ad oscula manuum ejus consurgere: sicque ordinate per purae ac fervidae caritatis affectiones flammigeras, per incommutabilis Veritatis contemplationes sinceras, ad osculum oris ejus mundissimi cum summa veneratione accedere; nec cum impiissimo traditore, polluta mente ad summae Sanctitatis os deosculandum nos ipsos ingerere.[38]

Quidam praeinducta exponit de Synagoga, quantum ad exitum ejus de terra Aegypti. Quod non videtur congruere:

---

[35]Ps. CXVIII, 32.

[36]Ps. XXX, 20.

[37]Luc. VII, 38.

[38]Matth. XXVI, 49.

quoniam Sancti veteris Testamenti, nec principaliter nec finaliter optaverunt liberationem illam ab aegyptiaca servitute; sed redemptionem a jugo peccati, a servitute diaboli, a reatu culpae originalis, a spoliatione gloriae aeternalis: cujus redemptionis figura fuit liberatio ex Aegypto.

Sequitur vox Ecclesiae ad adolescentulas. *Introduxit me rex in cellaria sua*: id est, per lucem et gratiam contemplationis erexit me ad incerta et occulta sapientiae[39] suae intelligenda, in mysticos intellectus, ad theorias sublimes, ad intuenda abdita Scripturarum, ad speculandum consilium superbeatissimae Trinitatis de modo salvationis generis humani, per incarnationem et passionem Verbi aeterni. Deditque mihi fidem formatam cum rationibus credendorum et purificatae mentis intelligentia, ut queam ea quae fidei sunt, evangelizare, persuadere, declarare, defendere. Sicque introduxit me in sanctuarium suum, in amplitudinem divinarum illuminationum; et per eminentem gradum doni sapientiae, fecit me quasi secretariam et consiliariam suam rex meus et Deus meus. Insuper, Introduxit me in cellaria sua, ad contemplandas mansiones coelestes ac gaudia civium supernorum, ut sciam non solum per fidem, sed etiam per praelibationem suavem, per experientiam certam, per revelationem supernaturalem, quae sit spes vocationis nostrae, ita ut voce filiorum meorum pronuntiem: Nos autem revelata facie gloriam Domini contemplantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem.[40,41] Nonne in ista cellaria

[39]Ps. l, 8.

[40]Ephes. I, 18.

fuit perductus Paulus usque in tertium coelum raptus, ubi audivit verba arcana, quae non licet homini loqui?[42]

Exsultabimus et laetabimur in te: id est, in contemplatione divitiarum gloriae tuae immensae, et in amore bonitatis tuae penitus infinitae, tam vehementer laetabitur cor nostrum, non solum in patria, sed item in via, quod jucunditas ista redundabit in corpus: juxta illud Psalmi, Cor meum et caro mea exsultaverunt in Deum vivum.[43] In spe quoque et praelibatione ac arrha felicitatis futurae jam gloriamur, dicente Apostolo: Gloriamur in spe gloriae filiorum Dei;[44] et rursus: Scimus quoniam si terrena domus nostra habitationis hujus dissolvatur, quod aedificationem habemus ex Deo, domum non manufactam, aeternam in coelis.[45] Etenim si in infimis istis sensibilibus rebus videtur alicui glorandum, nonne incomparabiliter potius videtur glorandum in superditissimo et superpulcherrimo fonte totius boni? in quo est omnium bonorum desiderabilium et pulchrorum plena et infinita possessio, in quo solo tota nostra salus consistit, de quo praedulci et decoro versiculo cantat Propheta: In Deo salutare meum, et gloria mea;[46] Deus

---

[41]II Cor. XI, 18.

[42]Ibid. XII, 2, 4.

[43]Ps. LXXXIII, 3.

[44]Rom. V, 2.

[45]II Cor. V, 1.

[46]Ps. LXI, 8.

auxilii mei, et spes mea in Deo est. Laetabimur ergo in te, o sponse inclyte et decore, *memores uberum tuorum*, id est beneficiorum gratiae tuae, documentorum et praeceptorum ac consiliorum tuorum, de quibus jam plenius dictum est, quibus nos alis, *super vinum*.

Recti diligunt te, non solum amore naturali et acquisito, sed potius amore gratuito, supernaturali, infuso. Quum enim sis ipsa bonitatis essentia, bonitas pura et infinita, in infinitum pulchrior, dulcior, convenientior, amabilior universis ac singulis, a quo quidquid bonum et amabile est, omnem suam bonitatem ac amabilitatem sortitum est; quicumque non diligit te, sicut tu ipse jussisti, toto corde, omnino curvus, perversus, ingratus, insipiensque esse convincitur.[47] Recti itaque, id est justi, qui exhibent unicuique quod ei tenentur, te diligunt: quoniam exhibent tibi se ipsos, et amor tuo ac cultui mancipant jam se totos, ad quod non solum ex tua bonitate, sed et ex beneficiis tuis quae susceperunt, tenentur; et quia tu prior amasti eos[48], et praeparasti eis te ipsum in praemium.

Nigra sum, sed formosa, o filiae Jerusalem. Ecclesia nigram se nominat: Primo, quoniam multi imperfecti, fragiles et infirmi ac peccatores in ea sunt: propter quod Christus comparat eam sagenae missae in mare, et ex omni genere piscium congreganti.[49] Secundo,

---

[47]Matth. XXII, 37.

[48]I Joann. IV, 10, 19; Joann. XIV, 3.

[49]Matth. XIII, 47.

quia et ipsi electi ac boni, quotidie et frequenter in venialibus peccant, et eorum justitiae quasi pannus menstruatae censentur.[50] Tertio, quia in vita hac variis tribulationibus, tentationibus, adversitatibus exercentur. Verumtamen ipsa se formosam fatetur, quoniam semper multi virtuosi et sancti in ea consistunt, et omnes qui ei vere incorporantur, caritate virtutibusque infusis ac donis Spiritus Sancti ornantur. Habet etiam sacramenta, quibus quotidie renovatur ac pulchificatur. Itaque, Nigra sum, sed formosa, o filiae Jerusalem, id est, animae, seu adolescentulae ac particulares Ecclesiae, *sicut tabernacula Cedar*: qui fuit secundus filius Ismaelis, et habitavit ipse Cedar cum sobole sua atque familia in tabernaculis et in solitudine, seu deserto[51]; sicque tabernacula ejus foris quandoque deformia, utpote ventis imbrisque exposita, intus erant divitiis et pecoribus plena; *sicut pelles Salomonis*: quibus ipse domum suam thalamumve ornavit, aut tabernaculum Dei seu vasa ejus operuit. Melius tamen per Salomonem intelligitur Christus: cujus pelles sunt speciosi vestitus ministrorum suorum, et ornamenta cultus divini, mores quoque et exteriores gestus, incessus et apparatus ipsius Christi, quibus se ejus sponsa conformat pro posse. His etenim tanquam optimis pellibus vestitur ac decoratur Ecclesia. Denique, per tabernacula Cedar possunt intelligi perfidi et gentiles, quibus infidelis Judaea similem reputavit Ecclesiam, contemnens eamdem.

Nolite me considerare, quod fusca sim, id est obscura seu denigrata, juxta sensum quo dixi, Nigra sum; quia decoloravit me

---

[50] Is. LXIV, 6.

[51] Gen. XXV, 13.

sol, id est, comparatione sanctitatis, perfectionis ac sapientiae sponsi mei, qui est Sol sapientiae atque justitiae, fuscam me fateor: qui etiam legem tantae perfectionis contulit mihi, quod a perfecta ejus observatione deficio; sicque legis suae splendore me fuscam demonstrat. Rursus, Decoloravit me sol, id est, intuitu et amore solis istius, videlicet sponsi, exposui me tribulationibus, persecutionibus ac aspernationibus impiorum, laboribusque diversis ac multis doloribus: propter quos videor decolorata, et quasi relicta a sponso. Sed haec omnia intus me ornant: idcirco nolite ista in me ita considerare, ut metu sustinendi talia, recedatis a fide et obedientia mea; sed praemia illa aeterna pro his momentaneis afflictionibus exhibenda, perpendite, et gaudete in talibus, sicut in Evangelio sponsus hortatur: Gaudete in illa hora et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis.[52] Postremo, per solem hoc loco quidam aestum tribulationis intelligunt.

Filii matris meae pugnaverunt contra me. Ecclesia primitiva ex Judaeis atque gentilibus fuit collecta, sicque mater Ecclesiae partim fuit ipsa gentilitas, partim plebs Judaeorum. Ipsam autem Ecclesiam primitivam multis annis acerrime impugnaverunt tam infideles ac obstinati Judaei, quam gentiles increduli, prout in Actibus Apostolorum partim describitur, atque in chronicis, historiis et legendis Sanctorum plenius continetur. Judaei autem impugnaverunt eam tam allegationibus Scripturarum veteris Testamenti, quam persecutione reali. Similiter gentiles philosophi, ratione naturali variis modis contra Ecclesiam dimicarunt; reges vero

[52] Matth. V, 12.

et tyranni fecerunt hoc gladio materiali. Et sicut sponsus praedixit, tradebantur credentes in eum a parentibus, fratribus, cognatis et amicis, et morte afficiebantur ab eis.[53] — Insuper universalis Ecclesia in persona particularium Ecclesiarum, hoc est quaecumque particularis Ecclesia, dicere potest: *Filii matris meae*, hoc est haeretici qui ad tempus fuerunt universalis Ecclesiae filii (de quibus in prima sua Canonica ait Joannes apostolus, *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis*), *pugnaverunt contra me*, quia valde fuerunt infesti Catholicis, potissime Ariani: qui et corporaliter pluribus annis persequebantur et jugulabant fideles.[54] Similiter impii Christiani, schismatici, principesque iniqui et vitiosi praelati pugnant adversus Ecclesiam, justos vexando, pusillos ac subditos scandalizando, injusta praelia suscitando, aut ecclesiasticis non obediendo mandatis. Et certe pia mater Ecclesia, quae a malignis spiritibus et ab infidelibus populis incessanter gravissime impugnatur, non mediocriter contristatur, dum filios suos, qui se deberent mutuo contra praetactos hostes acerrimos adjuvare, videt contra se matrem ipsorum et contra se invicem decertare.

Posuerunt me custodem in vineis: id est, infideles Judaei me in terra sua persequendo, atque ex ea me repellendo, fuerunt occasio, quod coepi per totam gentilitatem dispergi, atque gentilibus toto orbe terrarum evangelizare: in quibus innumerabilia millia paganorum converti, et multas fundavi particulares Ecclesias, tanquam vineas Dei, quas pastorali sollicitudine custodivi, excolui,

---

[53]Luc. XXI, 16.

[54]I Joann. II, 19.

fecundavi. Hinc in apostolicis Actis Paulus et Barnabas obduratis loquuntur Judaeis: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei;*[55] *sed quia repulistis illud, et indignos vos judicastis vitae aeternae, ecce convertimur ad gentes:* sic enim praecepit nobis Dominus, Posui te in lucem gentibus, ut sis salus mea usque ad ultimum terrae.[56] *Vineam meam non custodivi*: id est, Synagogam mihi commissam juste reliqui: et hoc, propter obstinationem, rebellionem, et incorrigibilitatem ipsius. Primitivae namque Ecclesiae, id est Apostolis et eorum adjutoribus, jussit Christus primo praedicare Judaeis. Nam ante passionem suam praecepit: In viam gentium ne abieritis;[57] sed potius ite ad oves, quae perierunt, domus Israel. Post resurrectionem vero praecepit eisdem Apostolis: Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae.[58] Nihilominus intentio Christi fuit, ut adhuc primo ad tempus praedicarent Judaeis: quod et pene per tredecim annos fecerunt pro majori parte ipsi gloriosi Apostoli, quousque divisi sunt. Interim tamen a tempore persecutionis factae sub Stephano, sub qua (praeter Apostolos) omnes discipuli fuerunt dispersi, coeperunt per totam Galilaeam atque Samariam praedicare, sicut et Paulus ac Barnabas alibi: attamen Judaeis dumtaxat, sicut in Actibus Apostolorum

---

[55]Act. XIII, 46, 47.

[56]Is. XLIX, 6.

[57]Matth. X, 5, 6.

[58]Marc. XVI, 15.

manifeste habetur.[59,60] Tandem Judaeis undique obduratis, ad gentilium conversionem profecti sunt.

Insuper Ecclesia ex persona carnalium ac negligentium praelatorum dicere potest: *Posuerunt me custodem in vineis*: id est, Christus et ejus Apostoli praeceperunt mihi, cum omni diligentia praesidere ac providere particularibus Ecclesiis Dei. Sic namque princeps Apostolorum hortatur: *Pascite*, qui in vobis est, gregem Dei.[61] Et Paulus: Qui praeest, in sollicitudine, supple, praesit.[62] *Vineam meam*, id est vineas mihi commissas, *non custodivi*: per singulare intelligendo plurale, ut moris est in Scripturis. Circa haec ait Anselmus: Quemadmodum vineae quatuor modis laeduntur praecipue, sic sanctae Ecclesiae totidem adversa, maxime in suis membris teneris, solent nocere. Vineae etenim obest asperum frigus, et urens ventus, spissaque grando, et nimia pluvia. Sic sanctae Ecclesiae in suis membris aliquando nocet frigus seu torpor exemplorum malorum: quoniam sicut frigus seu gelu stringit atque exterminat vineae florem, sic malum exemplum aufert a tenero corde conceptae devotionis amorem. Aliquando etiam ei obest ventus diabolicae suggestionis, adurens renes mentis et corporis. Nocere etiam maxime solet grando pessimae detractionis et dissensionis, quae dissipat florem fraternae dilectionis. Pluvia

---

[59]Act. VIII, 1.

[60]Ibid. XIII, 46.

[61]1 Petr. V, 2.

[62]Rom. XII, 8.

quoque pravae doctrinae, et prosperitatis assiduae, solet plerumque statum mentis dissolvere, et ad amorem mundi reflectere. Sicut econtrario prodest vineae suavis aura cum dulci rore, sic prodest Ecclesiae pax cum salubri sermone. Praeterea, sicut vinitores non custodiunt vineas, qui eas non putant, non considerant, non excolunt, nec fructum ex eis colligere enituntur; ita praelati qui sibi commissis pravos mores, inordinata colloquia, opera illicita non praecidunt, nec qualiter subditi circa divinorum observantiam praeceptorum se habeant, intuentur; nec corripiendo, corrigendo, exhortando, docendo, obsecrando, comminando, et orando pro eis, reformare eos conantur, neque exemplis neque verbis satagunt fructum virtutum et spiritualem assiduumque profectum ex ipsis producere, nequaquam ut tenentur vineas Dei commissas sibi custodiunt. Ideo sanguinem pereuntium Dominus requiret ab eis.[63]

Sed quoniam primitiva Ecclesia a Judaeis dispersa, et per gentilitatem divisa, innumerabiles persecutiones sustinuit, sicut et Paulus in suis epistolis de se patefecit, recte subjungit Ecclesia: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie*[64]: id est, tu, sponse coelestis super omnia praedilecte, mihi dignanter ostende ubi tu gratiose commoreris, in quorum cordibus pabula internae refectionis exhibeas, quos pastoraliter nutris. Indica etiam mihi ubi cubes, id est, stabiliter requiescas, quorum mentes tibi carissimas luce contemplationis perfundas: ita quod per contemplativae exercitia vitae, te intra se jugiter complectuntur,

---

[63]Ezech. XXXIII, 6, 8.

[64]II Cor. XI, 23-27.

retinent, nec offendunt, ita ut illud Deuteronomii impleatur in eis: Amantissimus Domini habitabit confidenter;[65] in eo quasi in thalamo tota die morabitur, et inter humeros illius requiescet. Indica (inquam) mihi, ubi sic pascas, sic cubes in meridie, id est in praecipuo gratiae tuae splendore, in magno caritatis fervore, in illuminatione praeclara: quemadmodum in Regum libris David fatetur: Spiritus Domini locutus est per me, sicut meridiana lux clara est et absque nubibus rutilat.[66] Quamvis autem sponsus inter cives regni coelestis potissime cubet, qui meridiana ejus cognitione laetantur, atque per beatificam visionem sponso gloriae inavertibiliter ac tranquillissime sunt intenti; attamen etiam in hac vita in viris contemplativis, perfectis, heroicis, aliquanter cubat: quibus scripsit Apostolus, Pax Christi exsultet semper in cordibus vestris;[67] quorum unusquisque dicere potest, In pace in id ipsum dormiam et requiescam.[68] Unde et ipse per Isaiam loquitur: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super quietum et humilem?[69]

Haec itaque petit sibi indicari Ecclesia, quatenus ex eorum consideratione consoletur et glorietur in Domino inter tot adversitatum suarum pressuras, et ut videat ipsa pia mater, in quibus praedicatio sua fructificet. Ideo quoque postulat sibi ista monstrari,

---

[65]Deut. XXXIII, 12.

[66]II Reg. XXIII, 2, 4.

[67]Coloss. III, 15.

[68]Ps. IV, 9.

[69]Cf. Is. LXVI, 1, 2.

quoniam scit se sua exteriori praedicatione in audientibus nil posse proficere, nisi sponsus in illorum cordibus intus loquatur, suaque unctione dociles et attentos faciat eos: ob hoc appetit invenire ac scire hujusmodi auditores. Unde subjungit: *ne vagari incipiam*, id est, *ne infructuose discurram, post greges sodalium tuorum*, id est ad conventicula reproborum, post multitudes obstinatorum atque haereticorum: qui post unam et secundam correptionem vitandi sunt.[70] Unde in Ecclesiastico scriptum est: Ubi non est auditus, non effundas sermonem.[71] Et Salomon: In auribus insipientium ne loquaris, quia despicient doctrinam eloquii tui;[72] itemque, Qui erudit derisorem, ipse sibi injuriam facit.[73] Nam et sponsus in Evangelio jussit: Nolite sanctum dare canibus, neque margaritas vestras projiciatis ante porcos.[74] Verum quamdiu ignorat Ecclesia, quis docilis indocilisve exsistat, debet omnibus praedicare, sicut in simili loquitur Augustinus: Nescientes quis ad electorum aut reproborum societatem pertineat, debemus beneficium fraternae correptionis impendere cunctis.

At vero per sodales, quidam intelligunt haeresiarchas et seductores ac impios praesidentes, qui sibi subjectos damnationi secum involvunt: et sodales sponsi vocantur, vel quia se nominant

---

[70]Tit. III, 10.

[71]Eccli. XXXII, 6.

[72]Prov. XXIII, 9.

[73]Prov. IX, 7.

[74]Matth. VII, 6.

ejus vicarios, et vocant se Christianos; vel quia in potestate seu praelatione cum eo communicant, aut quia in natura humanitatis cum eo conveniunt. Alii, per sodales intelligunt angelos sanctos, qui singulis gentibus et communitatibus praesent, quemadmodum in Ecclesiastico legitur: Rectorem in unaquaque praeposuit gente. Unde et in Daniel de principe Graecorum et principe Persarum aliqua continentur.[75,76] Per quos (sicut divinus docet Dionysius) angeli sancti de choro Principatuum designantur: qui sunt sodales Christi per gloriae communionem et praelationis participationem.

Amplius sic potest exponi, quod sponsa precatur sibi a sponso indicari ubi in meridie cubet, ita quod, quamvis sciat per fidem sponsum in mentibus Beatorum cubare, nihilo minus petit sibi hoc clariori illuminatione monstrari: quatenus sincriter contemplando gloriam Beatorum, et quam dignantissime, intime atque dulcissime sponsus requiescat in eis, consolationem accipiat, et ad laborandum infatigabiliter animetur, nec deviet sequendo errantes.

Postremo per appropriationem dicere possumus, quod sponsus in activis hominibus pascit, in contemplativis cubat. Activi namque non sunt tam diu tamque frequenter intenti actualiter sponso, ut contemplativi; sed certis horis pascit eos, pasciturque ab eis in membris suis vel in se ipso, dum de eorum bonis gaudet operibus, atque eorum congratulatur profectui. Unde in Apocalypsi testatur: Ego sto ad ostium et pulso: si quis aperuerit mihi, intrabo

---

[75]Eccli. XVII, 14.

[76]Dan. X, 13, 20.

ad illum, et coenabo cum eo, et ipse mecum.[77] In contemplativis autem cubat, id est quiescit, quoniam contemplativi stabilius frequentiusque vacant sponsi amplexibus, et pulchritudinem vultus ejus prospiciunt.

Sequitur sponsi responsio ad praeinductam sponsae petitionem. *Si ignoras te, o pulchra inter mulieres*, id est, quia ignorare te ipsam non debes, nec in toto te nescis, o Ecclesia, prae ceteris gentibus gratia ac virtutibus speciosa. Saepissime equidem in Scripturis accipitur *si*, pro *non*, ut quum sanctus Job loquitur: Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum.[78] Certum est autem, quod Ecclesia quae teste sponso censetur pulchra, non ignoret se ipsam: imo scit quid per naturam existat, quod a sponso redempta sit, et Baptismate renovata, variisque gratiarum charismatibus redempta. Itaque, quoniam non ignoras te, *egredere*, id est, in actum virtutum et in officium praedicationis procede; *et pasce haedos tuos*, id est, non solum justos et simplices, qui oves vocantur, sed etiam peccatores et impios instrue, nutri, gubernare, *juxta tabernacula pastorum*, id est ad imitationem praecedentium patrum, et juxta documenta Apostolorum, qui indifferenter universis praedicaverunt: sicque *et abi post vestigia gregum tuorum*, id est, virtutes et opera electarum congregationum sectare, ne inutiliter evageris. Optimum enim est et valde securum, tritam Sanctorum incedere viam, et eorum inhaerere vestigiis, qui cursum suum feliciter compleverunt. Noli ergo

---

[77]Apoc. III, 20.

[78]Job XXXI, 9.

immoderate discutere aut velle cognoscere, in quibus ego per gratiam habitem, aut qui electi sint et digni ut eis praedicatio fiat: imo quo aliqui magis corrupti sunt, eo plus stude eis succurrere: quia etsi contigerit eos perire, tu tamen fructu tuorum non carebis laborum. Juxta praehabitum sensum ait Apostolus: An ignoratis vos ipsos? nisi forte reprobis sitis.[79] Et denuo fassus est: Omnibus debitor sum, sapientibus et insipientibus.[80] Verumtamen multi hunc passum aliter ac prolixe exponunt; sed explanatio ista facilior aptiorque videtur.

Equitatum meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea: id est, o sponsa carissima, ego conformavi et similem feci te exercitui filiorum Israel in dejectione et submersione curruum ac equitum regis Aegypti: quem cum suis in mari Rubro submersi, et exercitum Israel per medium maris illius eduxi ac liberavi.[81] Sic te de potestate diaboli angelorumque ejus redemi. Et sicut filios Israel pavi manna ac aqua de petra educta; sic te pane coelesti, corpore et sanguine meo, enutrio, aqua sapientiae poto.[82] Et sicut illos per solitudinem ad terram promissionis sub velamento nubis in die, et in splendore ignis in nocte deduxi;[83] sic te per desertum saeculi hujus exsilii, ad coelestem dirigo paradisum, sub protectione auxilii ac rore refrigerii

---

[79]II Cor. XIII, 5.

[80]Rom. I, 14.

[81]Exod. XIV, 28-30.

[82]Ibid. XVI, 35; XVII, 6; Num. XX, 11.

[83]Exod. XIII, 21, 22.

mei, et in luce fidei ac claritate illustrationis supernae ac caritatis fervore inter prospera et adversa. Quemadmodum etiam filiis Israel in monte Sinai per Moysen legem dedi;[84] sic tibi in monte terrae promissionis per me ipsum Evangelicam contuli legem. Hinc in Isaia asseritur: Super omnem gloriam protectio;[85] et tabernaculum erit in umbraculum diei ab aestu, et in securitatem, et in absconsionem a turbine et a pluvia.

Insuper, per equitatum Dei, possunt intelligi angelicae potestates et angeli sancti: qui in Scripturis ubertim appellantur exercitus et castra atque militia Dei, juxta illud Psalmi: Currus Dei decem millibus multiplex.[86] In Genesi quoque narratur: Jacob abiit via qua coeperat, fueruntque ei obviam angeli Dei.[87] Quos quum vidisset, dixit: Castra Dei sunt haec. Unde et alibi legitur: Multa sunt nimis castra Dei fortia, et facientia verbum ejus.[88] Porro per equitatum Pharaonis, bene accipiuntur adversariae potestates, et angeli tenebrarum, ac acies vitiorum. Potest itaque et sic exponi: *O amica*, id est, universalis Ecclesia, *assimilavi te equitatui meo*, id est angelis sanctis, *in curribus Pharaonis*, id est per hoc, quod praestiti tibi virtutem resistendi ac praevalendi malignis illis spiritibus, quibus et angeli sancti restiterunt ac praevaluerunt in exordio

---

[84]Ibid. XIX, XX.

[85]Is. IV, 5, 6.

[86]Ps. LXXII, 18.

[87]Gen. XXXII, 1, 2.

[88]Joel II, 11.

saeculorum, non acquiescendo elationi illorum, sed potius expellendo ipsos de statione coelesti: juxta illud (secundum unam expositionem) in Apocalypsi: Factum est praelium in coelo.[89] Michael et angeli ejus praeliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli ejus; et non praevaluerunt, neque inventus est locus eorum amplius in coelo. Hinc Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem inimici.[90] Cui et in Psalmo promittitur: Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis;[91] itemque, Super aspidem et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem. Ideo Paulus disseruit: Deus conteret Satanam sub pedibus vestris velociter.[92]

Pulchrae sunt genae tuae sicut turturis. Circa hoc loquitur Origenes: Paulus apostolus ait: Corpus non est unum membrum, sed multa;[93] vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. Et iterum: Nemo carnem suam unquam odio habuit;[94] sed fovet et nutrit eam, sicut et Christus Ecclesiam: quia membra sumus corporis ejus. Per haec igitur edocemur, quomodo sponsa Christi (quae est Ecclesia) sit corpus Christi et membra. In quibus membris

---

[89]Apoc. XII, 7, 8.

[90]Luc. X, 19.

[91]Ps. XC, 7, 13.

[92]Rom. XVI, 20.

[93]I Cor. XII, 14, 27.

[94]Ephes. V, 29, 30.

[sicut] sunt aliqui qui dicuntur oculi, pro intelligentiae sine dubio et scientiae lumine; et alii aures, pro audiendo verbo doctrinae; alii manus, pro bonis operibus religiosisque ministeriis: ita sunt aliqui qui et genae ejus vocantur. Genae autem [partes] vultus dicuntur, in quibus honestas et verecundia animae cognoscuntur: per quod sine dubio illi in membris Ecclesiae declarantur, qui castitatis et pudicitiae excolunt honestatem. Pro iis ergo ad totum corpus Ecclesiae dicitur: Quam pulchrae sunt genae tuae! quarum pulchritudinem accepit ex osculo sponsi. Ex tunc enim castitas et pudicitia atque virginitas, quae prius non fuerant, per Ecclesiae genas miro decore diffusae sunt: quae genarum formositas turturi comparatur. Turturum enim fertur esse natura, ut neque masculus praeter unam feminam adeat aliam, neque femina amplius quam unum patiatur marem, ita ut compare extincto, superstiti cum conjuge exstinctus sit concubitus amor. Convenienter igitur similitudo turturis aptatur pulchritudini, id est pudicitiae ac castitati, genarum Ecclesiae: quia Ecclesia alterius viri post Christum nescit conjugium, et quoniam abundantia pudicitiae ac continentiae viget in ea. Haec sententialiter Origenes. — Porro Anselmus et alii, per genas sponsae intelligunt doctores ac praedicatores Ecclesiae, quoniam genae dentes intra se continent, et per eos masticant, terunt et in ventrem projiciunt cibum: sic boni praelati ac praedicatores verbo Dei reficiunt audientes, et difficiliora quaeque eis quasi masticando et frangendo exponunt.

Insuper genae sponsae dicuntur pulchrae ut turturis, quoniam ipsa Ecclesia pro suis et filiorum suorum defectibus et peccatis

verecundatur, et ea cum poenitentiali ac sapientiali pudore humiliter confitetur.

Collum tuum sicut monilia. Per membra corporea in hoc libro, et per aves ac cetera inanimata ac irrationalia, spiritualium ac rationalium rerum proprietates atque officia designantur. Sicque per collum, quo caput jungitur corpori, per quod cibus descendit in alvum, quod etiam levatur in altum, designantur praelati, qui inter Deum et populum mediant, et mysticum corpus Christi (puta Ecclesiam) suo capiti, videlicet Christo, jungunt: cui sibi commissos reconciliare tenentur, orando et sacrificando pro ipsis, eosque corripendo, purgando, ac fovendo in bonis, gratiarum quoque charismata impetrando eis a Domino. Hi instar colli eriguntur in altum ecclesiastica dignitate atque praelatica potestate; et spiritualis alimonia a capite Christo descendens, per ipsos in greges ipsis creditos derivatur. Hoc collum ornatur et assimilatur monilibus. Monilia namque, sunt ornamenta ad claudendum pectus formata, suntque virginum signa desponsatarum. Et dicitur monile, a monendo: quia dum puellae desponsatae apponitur, eam hortatur, ne alterum amatorem admittat, sed suo fidem sponso conservet. Quum itaque boni praelati solliciti sint et laborent subditorum suorum pectora adornare, atque a pravis ea cogitationibus claudere, quatenus sponso pura et inviolata exhibeantur, nec adulterinum adspiciant seductorem diabolum, neque ad aliquem sensualiter afficiantur: recte monilibus comparantur ipsi praelati.

Porro, secundum Gregorium, in monilibus auro gemmae imponuntur. Per aurum sapientia, per gemmas virtuosa et exemplaria opera designantur. Quum itaque praelatos oporteat per

sapientiam rutilare, virtuis quoque et exemplaribus actibus abundare, congrue monilia nuncupantur. Certum est etiam, per aurum posse intelligi caritatem: quae sic eminet inter virtutes, sicut aurum inter metalla. Et sicut aurum habet vim laetificandi inspicientem, tristitiamque depellit, sic caritas maxime facit mentem in sponso super omnia caro gaudere, et ejus beatitudini intime congaudere. De qua in Apocalypsi legitur: Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum.[95] Per gemmas vero, pretiosissima illa septem dona Spiritus Sancti sumuntur. Praelatum autem oportet prae ceteris in caritate fervere, ac septenario Spiritus Sancti fulgere. Propter quod Christus beatissimum Petrum constituturus praelatum totius Ecclesiae, ter sciscitatus est eum: Petre, amas me plus his? Hinc praelati dicuntur monilia.[96] Erubescat ergo praelatus vocari, qui non satagit his ornatibus decorari: qui vel operari omittit quod docet, aut docere negligit quod a subditis suis Deus requirit. Nempe, ut ait Isidorus, tam vita quam doctrina clarescere debet in eo qui praesidet: quia doctrina sine vita efficit arrogantem, et vita sine doctrina inutilem. Pastoris sermo operibus est firmandus, ut quod instruit verbo, confirmet exemplo: turpissimum est, quempiam doctrinam suam propriis reprobare operibus.

At vero per cervicem seu collum, Origenes intelligit membra Ecclesiae bene subjecta, et obedientiae dedita. Cervicibus enim onera deferenda solent imponi: propter quod, rebelles et inobedientes dicuntur esse durae cervicis, et collo male erecto

---

[95]Apoc. III, 18.

[96]Joann. XXI, 15-17.

incedere.[97] Unde per Prophetam Dominus ait: Scivi quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua aerea.[98] Hinc ad insinuandum quod per collum obedientia designetur, Jeremias plurimos hortabatur, Subjicite colla vestra jugo regis Babylonis: quanto magis subjicienda sunt colla nostra jugo Christi, dicentis, Tollite jugum meum super vos?[99] Hujus colli ornamenta, sunt sanctae obedientiae praestantissima opera.[100] Unde quum quidam sanctorum Patrum vidisset in spiritu diversos ordines ministrantium Deo, ipsos religiosos sub obedientia viventis vidit aureos torques portare.

Muraenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Muraena (ut legitur) piscis est, in foramine suo exsistens circulatus et conglobatus: quia dum capitur, caudam ori suo imponit, et circulum de se facit; et sustentatur non comedendo, sed humorem sugendo: ad cujus similitudinem fiunt muraenulae, id est inaures, quae aurium sunt ornatus. Gregorius vero dicit, quod per muraenulas monilia ligantur ad collum. Atque, ut aliqui dicunt, muraenulae sunt ornamenta ex filis aureis et argenteis opere plectili facta, quibus ornantur capita feminarum, et orae vestium circa manus et collum. Sicque per muraenulas intelliguntur dogmata Scripturarum ac sententiae Patrum, grandi decore permixta,

---

[97]Exod. XXXII, 9, etc.

[98]Is. XLVIII, 4.

[99]Jer. XXVII, 12.

[100]Matth. XI, 29.

sapientiam continentia, ac amore sancto flammigera, utpote igneae legis verba: quae muraenulae sunt vermiculatae argento, id est venustate eloquentiae hinc inde distinctae, et varietate florum sui eloquii intermixtae, ita quod in praedicatione et exhortatione sonant egregie, in tantum quod cordis secreta attingunt, compungunt, inflammant. Siquidem per argentum, nitor eloquii et sonoritas verbi in Scripturis signantur. Amplius, sicut in Scripturis per aurum, sapientia, id est notitia Dei, exprimitur; sic per argentum, scientia de rebus creatis notatur. Quum ergo Scriptura sacra non solum de Creatore, sed etiam de creaturis vere nos instruat, muraenulae, id est praefatae divinarum sententiae ac doctrinae, recte dicuntur argento vermiculatae. Has muraenulas sponsus et ejus opifices (id est sacrae Scripturae auctores) fecerunt Ecclesiae, ut praedicaret ex eis, filiis suis ac subditis.

Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Rex regum, Christus Dominus, morte devicta, ascendit ad Patrem[101], et requiescit ad dexteram ejus: atque ex tunc nardus sponsae, id est ejus humilitas, vel salubris doctrina, ac suavissima fama, virtusque operativa miraculorum, dedit praecipue suum odorem, et redolentia sua multos attraxit, curavit, atque salvavit. In cujus odoris figura, Isaac dixit de filio suo: *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni.* Denique sponsa hoc corporaliter recumbente in domo Pharisaei, affectuosissima ejus discipula, optima illa Maria Magdalene, aromaticum suum unguentum nardi spicati pretiosi

[101]Marc. XVI, 19.

fudit super eumdem;[102,103] et domus impleta est ex odore unguenti.

Fasciculus myrrhae, dilectus meus mihi. Myrrha amara est, et a putrefactione corpus praeservat. Sicque sponsa duplici ratione dilectum suum vocat fasciculum myrrhae: Primo, propter acerbitatem suae salvificae passionis, quam tulit pro nobis, ut sit sensus: Sponsus meus carissimus, propter ea quae pro salute mea sustinuit, est mihi materia amarae compassionis, et causa ob quam multiplici dolore me ipsam conficio in poenitentiae actibus et lamentis, in vigiliis, disciplinis, laboribus, abstinentiis, in fame, siti et frigore, in deploratione peccantium, in anxia adspiratione ad sponsum: ita quod lacrimae meae sunt mihi panes die ac nocte, prae desiderio plenae fruitionis ac clarae visionis ipsius, me cupiente dissolvi et esse cum ipso.[104,105] Secundo sic: *Fasciculus myrrhae*, id est copiosa medicina contra putredinem vitiorum, et curativa praeteritarum culparum, est dilectus meus mihi: qui suis documentis, praeceptis, consiliis, infusione gratiae ac virtutum, et ecclesiasticis sacramentis ac virtutum suarum exemplis, praebet remedia contra omnia vulnera vitiorum; qui primo in Baptismo, deinde in Confessione, ab omni mundat et curat inquinamento.

---

[102]Gen. XXVII, 27.

[103]Marc. XIV, 3; Joann. XII, 3.

[104]Ps. XLI, 4.

[105]Philipp. I, 23.

Ideo, *inter ubera mea commorabitur*: id est, in intimis praecordiorum meorum quiescet; et nequaquam obliviscar ipsius, sed in omni necessitate, tentatione, angustia et ruina ad ipsum confugiam, inter prospera et adversa intra me eum amplectar, eum orando, psallendo, meditando affabor. Et sicut ejus intuitu ac amore, omnem carnalem delectationem vilemque consolationem et dissolutionem puerilem despicio; ita ex ejus contemplatione, omnem inordinatum moerorem ac mordacem tristitiam fugo ac vinco: ut nec prosperitate dissolvar, nec adversitatibus frangar. Quae enim tribulatio me poterit superare, dum quae et quanta ipse pro me toleravit, intueor? Humilitas ejus, mihi medicamentum est contra omnem superbiae laesionem; consideratio patientiae ac mansuetudinis ejus, omnem iracundiae impetum curat, omnem impatientiam tollit; fervor suae ardentissimae caritatis, cunctam repellit pigritiam et teporem. Denique *inter ubera mea commorabitur*, quia in omni doctrina et utriusque Testamenti Scripturis ipsius recordabor, et sermocinabor de eo. Universa quoque quae pro mea assumpsit, fecit, pertulitque salute, colligabo quasi in unum fasciculum: quem jugiter intuebor, quatenus incarnatio, conversatio ac passio dilectissimi sponsi mei nunquam a mea recedat memoria, juxta illud in Threnis: Memoria memor ero, et tabescet in me anima mea.[106] Ut sic cum Apostolo dicere queam: Christo confixus sum cruci.[107] Vivo autem jam non ego; vivit vero in me Christus. Et denuo: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce

---

[106] Thren. III, 20.

[107] Galat. II, 19, 20.

Domini mei Jesu Christi.[108] Est namque in cruce sponsi gloratio, dum gloriamur in hoc, quod ejus amore et imitatione adversum quid patimur, et contumelias sustinemus; et rursus, dum passionem ipsius tam fructuosissimam esse perpendimus, quod per eam reconciliati sumus Deo omnipotenti, et liberati a discrimine infernali.[109] Ideo subditur:

Botrus Cypri, dilectus meus mihi in vineis Engaddi: id est, ipse qui in passione sua factus est mihi fasciculus myrrhae, in sua resurrectione, ascensione, et Spiritus Sancti missione, atque in quotidiana sua gratiosa visitatione ac consolatione interna, factus est mihi botrus Cypri, id est materia exultationis, spiritualeque vinum inebrians mentem fervore amoris, plenitudine devotionis, exuberantia internae suavitatis: quod totum recte per botrum Cypri insinuatur, quia in insula Cypro vinum optimum generatur. Sic demum factus est mihi botrus in vineis Engaddi, id est loci sic dicti, quae et ipsae optimae esse feruntur. Engaddi vero, fons hoedi interpretatur. Hoedus autem fuit in lege animal immolaticium pro remissione culparum.[110] Idcirco per hoedum peccatores signantur; et per fontem hoedi, Baptismus seu Poenitentiae sacramentum, in quibus iniqui a suis peccatis lavantur: sicque sponsus est sponsae suae botrus in vineis Engaddi, hoc est in Ecclesiis renatorum in fonte Baptismatis, seu purgatorum in sacramento Confessionis.

---

[108] Ibid. VI, 14.

[109] Rom. V, 10, 11.

[110] Exod. XII, 5.

Denique, quia sub speciebus panis et vini, sponsa dilectum suum quotidie sumit in sacro Mysterio, recte eum comparat botro: de quo sponsa in libro Geneseos Jacob patriarcha vaticinatur: Ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam;[111] lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvae pallium suum. Idcirco in ejus ascensione sciscitati sunt angeli sancti: Quare rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua sicut calcantium in torculari?[112] Quibus respondet: Torcular calcavi solus.[113] Christus quippe est botrus, de quo in torculari passionis, id est patibulo crucis, expressum est optimum vinum, utpote sanguis salvificus in Sacramento reficiens, laetificans, inebrians communicantem. De quo sancto edulio, salutarique poculo, in alio Propheta scriptum est: Quid bonum Domini, aut quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virgines?[114] Unde de hoc sponsa, prophetatum fuit in Psalmo: Erit firmamentum in terra in summis montium.[115] Ubi pro firmamento, alia littera habet, Frumentum; alia vero, Memoriale triticum. Imo translatio Chaldaica aptissime habet, Erit placenta tritici: quia videlicet Christus sub forma tortulae seu placentae triticeae, offertur quotidie Deo Patri in celebratione.

---

[111]Gen. XLIX, 11.

[112]Is. LXIII, 2.

[113]Ibid. 3.

[114]Zach. IX, 17.

[115]Ps. LXXI, 16.

Praeterea aliqui dicunt, quod Engaddi est locus in quo balsamum crescit, et arbor aromatica nomine cyprus, quae facit grana similia granis uvae, atque in modum vitis excolitur, propter quod vinea nominatur: sicque Cyprus, non esset hic nomen insulae in mari Mediterraneo sitae, de qua Barnabas fuit apostolus. Hinc ait et Origenes: Uva florens, cyprus vocatur. Species quoque extrinsecus est cujusdam virgulti, quae dicitur cyprus, produens fructum in modum uvae florentis.[116] Sed videtur magis ad fructum vitis sermo respicere, quia vinearum Engaddi est facta memoria. Engaddi autem ager est terrae Judaeae, non tantum vineis quantum balsamis florens. Sponsa ergo adolescentulis loquens: Botrus (inquit) cypri, dilectus meus mihi. Tanquam dicat, Quidquid dulcedinis in odoribus est et floribus virgultorum, superat sponsus: quatenus audientes haec adolescentulae, magis ac magis ad sponsi concitentur amorem.

Insuper videns sponsus universalem Ecclesiam suo desiderio aestuantem, ac suis praeconiis inhaerentem, imo et aliorum animas sua caritate affectuosis sermonibus inflammantem, prorumpit in laudem ipsius, ut ad meliora provocet eam. *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra.* Repetitio ista, affirmationis, affectionis, seriositatis, ac movendae attentionis est signum, quasi dicat: Tu, sponsa mea, sancta et praeelecta Ecclesia, pro qua tradidi me in mortem, tu pulchra es mente et corporis castitate.[117] Pulchra per dona naturae, pulchrior per charismata gratiae. Pulchra interius, per virtutum et donorum meritorumque claritates; pulchra extrinsecus,

---

[116] Act. IV, 36.

[117] Ephes. V, 25.

per venustissimos mores. Pulchra sacramentorum decore, ornata ministrorum tuorum multiplici distinctione, praelatorum et religiosorum atque doctorum multiformi gradu, statu, ac ordine; decorata non solum donis supernaturalibus gratiae gratum facientis, sed etiam gratiae gratis datae. De quibus omnibus multisque aliis sponsae hujus ornatibus, in epistolis ad Corinthios et Ephesios copiose disseruit sapientissimus Paulus.[118] Et sicut in libris de Angelica atque Ecclesiastica hierarchiis divinus testatur Dionysius, Ecclesia seu ecclesiastica hierarchia, instar hierarchiae angelicae exstat disposita. Propter quod Joannes in Apocalypsi fatetur: Vidi civitatem sanctam, Jerusalem novam, descendentem de coelo, a Deo paratam, tanquam sponsam ornatam viro suo, habentem claritatem Dei.[119]

Oculi tui columbarum: id est, columbina simplicitate, sincera intentione, acuto ac limpido ad contemplandum intuitu fulges; longe a te omnis hypocrisis, omnis duplicitas cordis, omnis perversa intentio; me solum habes prae oculis, ad meum honorem et gloriam omnia refers; non respicis ad commoda tua privata, sed impleo quod jussi, Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae.[120] Etenim advertisti quod dixi: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.[121] Non es vaga aut

---

[118]I Cor. XII; Ephes. IV, 11; V, 25-27.

[119]Apoc. XXI, 2, 10, 11.

[120]Matth. X, 16.

[121]Ibid. VI, 22.

lasciva, sed faceta, custodita, pudibunda adspectu, sicut honestissimam condecet sponsam: quae erubescit in alienum sponsum figere visum, imo nec proprium, nisi cum modestia, intuetur: per quod bono contorali non mediocriter placet. Praeterea multae sunt proprietates columbae, propter quas ei assimilatur et comparatur Ecclesia: de quibus modo pertranseo, quoniam infra magis super hoc se offeret sermo. — Quod vero nunc de columbino Ecclesiae visu inductum est, quidam specialiter de praelatis, doctoribus, et praedicatoribus ejus exponunt: qui appellantur Ecclesiae oculi, quia per ipsos illuminat filios suos, et prospicit eis, ac praecavet. Prospicit, inquam, de necessariis ad salutem adipiscendis, et praecavet de periculorum eventibus; et ipsos qui alios habent dirigere et docere, oportet in omni praetacta columbina simplicitate ac visus sapientiali acumine esse praecipuos.

Insuper sponsa ex tantis suis praeconiis, ab infallibili sponso sibi adscriptis, nequaquam superbiens, imo magis se ipsam humilians ac sponso vicem rependens, subjungit: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus.* Quasi dicat: Tibi magis laus ista debetur, tu pulcher in deitatis natura, imo pulcherrimus et superpulcherrimus ipse: cujus deitas est pulchritudo penitus infinita, fons universi decoris et gratiositatis ac ordinis, cujus comparatione omnis pulchritudo creata, est velut deformitas. Tibi quoque Unigenito Patris pulchritudo appropriatur, sicut ait Hilarius: Species est in imagine. Tu es universorum primum exemplar, tu veritas, sapientia, splendor, character, ars rationibus plena, atque imago Genitoris aeterni perfecta. Tu etiam pulcher es in tua humanitate: quam prae omni creatura superbenedicta Trinitas decoravit, dans ei spiritum non ad mensuram, et totam ejus capacitem adimplens charismatibus

gratiae, virtutum, donorum, fructuum, beatitudinum, imo et beatifica fruitione, ac gratiis gratis datis.[122] Nec decuit te, o Verbum aeternum, nisi tam pulcherrimam humanitatem assumere, quam eodem instante talem fecisti ac assumpsisti. Denique ab omni peccato originali ac actuali immunis es, atque in summa sanctitate vixisti in saeculo isto, ac Patrem tuum prae cunctis creaturis plenissime honorasti. Tu speciosus forma prae filiis hominum: et quamvis propter me factus es opprobrium hominum, non habens speciem neque decorem, similis leproso;[123,124,125] hoc tamen absque tuo sustinuisti demerito, nec internam tuam minuit formositatem, sed ad majorem tui corporis cessit glorificationem: et quo propter me fuisti deformior, eo in corde meo es pulchrior.

Ideo, *Lectulus noster floridus*: quia conjunctio nostra, pura et sancta est, spiritualis, divina ac coeliformis: et lectulus noster est pax pectoris, conscientiae puritas, quies mentis, contemplatio amorosa, dilectio intuitiva et amplexiva. In his libenter et benignissime mecum quiescis, dum ab omni exteriori tumultu me abstraho, ab omni sanctitatis tuae offensa abstineo, et tibi soli intendo. In pace etenim locus tuus, qui super quietum quiescis, et deliciae tuae sunt

---

[122]Joann. III, 34.

[123]Ps. XLIV, 3.

[124]Ps. XXI, 7.

[125]Is. LIII, 2, 4.

esse cum talibus filiis hominum.[126,127,128]

Tigna domorum nostrarum cedrina. Domus istae sponsi et sponsae, sunt particulares Ecclesiae et congregationes devotae: quarum tigna, sunt personae quae praesent, et subditos caritative sustentant, confortant, stabiliunt, quemadmodum tigna domum. Quae personae instar cedrorum crescunt in perfectione virtutum, et eminent auctoritate praelationum; stantque in monte Libano, videlicet candidissimo Jesu Christo, monte altissimo, cui jugiter innituntur; abstinent quoque a putrefactione peccati, et virtutum ac documentorum suorum odore ac vigore infernales fugant serpentes: quemadmodum cedrus imputribilis est naturae, crescens in Libano monte, atque serpentes suo fugans odore. *Laquearia nostra cypressina.* Per laquearia, quae domum intrinsecus implent et ornant, boni subditi obedientque filii exprimuntur: quae cypressina dicuntur, quoniam sicut cypressus est arbor velociter crescens, bassa seu humilis, imputribilisque consistens, cujus fructus seu folia cum oleo cocta, nobile unguentum efficiunt: sic boni subditi ac obedientes, ex superiorum suorum exemplis virtuosis ac saluberrimis documentis, cito ac multum proficiunt, vitiorum infectionem devitant; atque intra suae vocationis humilitatem manentes, praestant proximis exempla salubria, tanquam vitalia medicamenta, ac bonae famae odorem, tanquam dulcissima et curativa unguenta.

---

[126]Ps. LXXV, 3.

[127]Is. LXVI, 1, 2.

[128]Prov. VIII, 31.

ARTICULUS IV

DE SPONSA PARTICULARI

DE triplici sponsa Christi, dictum est in prologo hujus opusculi, videlicet universali, particulari, et singulari: ita quod unaquaeque anima in caritate exsistens, est Christi sponsa particularis, per fidem et caritatem desponsata eidem, et ei per Baptismi gratiam consecrata: quam Dominus et Salvator brachiis caritatis adstringit, ac infusione virtutum fecundat. Hinc asserit Augustinus, quod omnis anima est Christi sponsa, vel diaboli adultera: si enim in caritate est Christi, censetur sponsa ipsius; si vero mortali subjacet culpae, adultera reputatur diaboli. Itaque quae in isto Salomonis volumine de universali exponuntur Ecclesia, generalique sponsa, de particulari quoque sponsa tropologice explanantur. Verumtamen, quoniam juxta praehabita, in his Canticis canticorum tractatur de amore perfecto, ideo non de quacumque anima existente in caritate et gratia, sed de anima heroica, divina, perfecta, ecstatice amorosa, haec proprie exponuntur: quam expositionem praecipue prosequitur Vercellensis venerabilis abbas, in libris divini et magni Dionysii studiosissimus, qui et eosdem in stilum planum redegit.

Igitur anima contemplativa purgata, sancto amore flammigera, in creaturis nequaquam concupitam reperiens quietem, ideoque ad verum et incommutabile bonum, ad superessentialem et superpulcherrimum sponsum totis suspirans praecordiis, ex plenitudine sincerissimae suae affectionis eructat verbum bonum

amoriferum et suave: *Osculetur me*, inquiens, *osculo oris sui*, id est sponsus ille dulcissimus, qui solus sufficit mihi, qui creavit me propter se;[1] nec possum nisi in eo quiescere, qui solus totum meum affectum quietare potest et contentare. Hic talis ac tantus, osculetur me osculo oris sui, id est, se ipsum gratiosissime applicet mihi, meque pauperculam suae incomparabili et infinitae excellentiae dignetur immediate conjungere: tangendo et illuminando apicem intellectus mei ad contemplandum majestatem et sapientiam, veritatem ac pulchritudinem ejus prorsus immensam; accendendo quoque verticem voluntatis seu affectivae meae superioris, ad diligendum purissime, stabiliter ac intentissime bonitatem ipsius illimitatam, ad gustandum fontanam ejus dulcedinem, omni fundo, termino, ac mensura carentem, ad quiescendum in ejus amplexu mundissimo, quatenus tota ferar, transformer, absorbearque in ipsum, atque in suae beatitudinis exuberantissimo et immenso oceano rapta demergar.

Sed unde, o paupercula anima, pingui materiae huic intrusa, gravi corporis moli immersa, quae in ordine intellectualium substantiarum es sicut materia prima in ordine rerum: unde tibi vel praesumptio, vel audacia, aut certe fiducia petendi hoc osculum ab eo, quem polus, tellus, pontusque metuunt, quem supernorum altitudines spirituum perhorrescunt, sub quo curvantur qui portant orbem?[2] Denique, si praesumptuosum videtur petere osculum, non dicam gloriosissimae virginis Mariae Christiferae, sed gloriosae

---

[1]Ps. XLIV, 2.

[2]Job IX, 13.

virginis Catharinae reginae, aut Ursulae sanctae: quanto magis praesumptuosum apparet, petere osculum Sancti Sanctorum, omnipotentisque Regis, cujus respectu totus mundus est velut pulvis exiguus? Ad haec quid respondes, o anima, in hoc exilio, in regione hac dissimilitudinis, in valle lacrimarum hac constituta, ubi si dixeris quod peccatum non habeas, te ipsam seducis?[3,4]

Responsio animae. — Quid me revocas ab intuitu sponsi mei? Cur ab ejus amplexu me impedis? Quare ab ejus colloquio me avertis? Cur in his quae omnem rationem transcendunt, exigis rationem? Ignoras quod caritatis ardor non arctetur lege communi? Nescis quod sicut excellentia sponsi hujus immensa est, sic et dignatio ejus prorsus sit infinita? Numquid minor est caritas ejus aut pietas, quam majestas? Nonne ipse creavit me ad obtinendum beatificum illud osculum oris sui in patria Beatorum, hoc est, ad intuendum eum per speciem, ad perfruendum aeternaliter bonitate ac dulcedine sua, ad satietatem plenissimam, ab omni fastidio perenniter alienam? Ipse qui caritatem suam mihi infudit, ipse eandem in me accendit ac stimulat, atque ad postulandum osculum oris sui excitat et inflammat. Non est volentis, neque currentis. Caritas separationis impatiens, me coarctat;[5] consideratio, imo et experientia dignationis miserationisque sponsi, hanc parit fiduciam; fides quoque et recolentia praeteritorum beneficiorum ipsius, me

---

[3] Is. XL, 15.

[4] I Joann. I, 8.

[5] Rom. IX, 16.

animat. Nonne ipse est, qui quum dives esset divitiis infinitis, dives omnipotentia, non pecunia, et tam magnus quod magnitudinis ejus non est finis, propter me factus est pauper et parvus?[6,7] et certe tam pauper, quod non habuit ubi caput suum reclinaret;[8] atque tam parvus, quod intra unius mundissimae humillimaeque virgunculae viscera se reclusit; et captus est rhinoceros ille, cui nullus valet resistere, caritate ac puritate unius puellae: qui deinceps obtulit se in mortem, ut ei in aeternum conjungar, et ab ipso deosculer.[9] En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit, et coarctat me spiritus uteri mei.[10] Loquar ergo ad sponsum, et respirabo paululum; et nunc agitante me desiderio erumpente, dicam semel, *Osculetur me osculo oris sui*; dicam secundo, *Osculetur me osculo oris sui*; addam et tertio, *Osculetur me osculo oris sui*.[11]

Responsio. — Numquid ebria es, quia sic loqueris? nec contines te saltem rubore? Nonne discretio mater est et auriga virtutum, sine qua etiam caritas ipsa praecipitat?

---

[6] II Cor. VIII, 9.

[7] Ps. CXLIV, 3.

[8] Matth. VIII, 20.

[9] Is. LIII, 12.

[10] Job XXXII, 19, 18.

[11] Ibid. 20.

Anima. — Ebria sum, inebriata refactione et potu illius a quo audies infra: *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, carissimi.* Denique ignara mihi videris juris ac proprietatum viriumque amoris.[12] Non audisti Prophetam illum in utero matris sanctificatum, dicentem, *Factus est sermo Domini in corde meo quasi ignis exaestuans, claususque in ossibus meis, et defeci, ferre non sustinens?*[13] Et rursus: *Factus sum*, inquit, *quasi vir ebrius, et quasi homo madidus vino, a facie Domini et a facie verborum sanctorum ejus.* Si sermo Domini sic inebriat et accendit, quanto magis amor ipsius?[14] Praeterea audi quid horum expertus dicat sanctus et dulcis ille Bernardus: O quanta vis amoris! o quanta in spiritu libertatis fiducia! Desiderio feror, ratione non ducor. Non putetur praesumptio, ubi viget ac dominatur affectio. Reclamat pudor; sed superat amor. Non ignoro quod honor regis judicium diligit;[15] sed praeceps amor nec judicium praestolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subicitur. Ideo tibi respondeo, quod in hac re discretio est, esse sine discretione: quoniam fons omnis discretionis paracletus Spiritus Sanctus, qui infundit, praevenit et inflammat, ipse utique custodit, dirigit et gubernat. Sed nunc argumentatio relinquatur, ne mens mea a sponso diutius impediatur. Etenim eo ipso quo dixi, *Osculetur me osculo oris sui*, ab eo me tangi, affici, oscularique sensi: ideo te relicta, loquar ad ipsum.

---

[12]Cant. V, 1.

[13]Jer. XX, 9.

[14]Ibid. XXIII, 9.

[15]Ps. XCVIII, 4.

Quia meliora sunt ubera tua vino: id est, illuminatio tuae veritatis aeternae, qua tu ipse intellectum immediate illuminas, ungis, ac doces; et inflammatio qua in me caritatem accendis; pietas qua tam benignissime refoves, consolaris, et confortas me, desiderabiliores ac dulciores sunt mihi vino, id est omni consolatione carnali, omnique instructione angelica et humana; *fragrantia unguentis optimis*, id est spiritualibus charismatibus eis adjunctis. Nempe ubera ista ad omnium carnalium voluptatum ducunt contemptum, ad taedium terrenorum, ad desiderium exercitationis internae, ad ampliorem cordis custodiam, ad profundiorem sui ipsius humiliationem. Et haec unguenta sunt optima, coram Deo et omnibus Sanctis suavissime redolentia, a peccatis praeservativa, omniumque invisibilium curativa languorum. Hoc beatus Augustinus expertus, disseruit: Te, Domine Jesu Christe, cor meum introeunte, irradiante et oblectante, subito factum est mihi facile voluptatibus illis carere, quas ante metuebam relinquere.

Oleum effusum nomen tuum. Tu, o sponse, vocaris virtus et sapientia Dei Patris, tu appellaris Filius Virginis, tu Creator Salvatorque diceris;[16,17] de te Isaias praedixit: Vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis[18]: et quocumque nomine designeris, dulcescit clarescitque nomen hoc mihi, fulget in corde, ac pretiosissimum reputatur a me.

---

[16] I Cor. I, 24.

[17] Luc. II, 7, 48, 11.

[18] Is. IX, 6.

Ideo adolescentulae dilexerunt te, tua suavitate attractae. Istae adolescentulae, sunt animae proficientes, meritis quotidie abundantes: quae increatae dulcedinis gustum aliquantulum perceperunt, et ex eo ad meliora sunt provocatae, et ad amandum magis accensae, praesertim quoniam audierunt tot et tanta bona narrari de sponsio. Frequenter enim contingit, quod multa laudabilia audiendo de aliquo nunquam viso, accendamus ipsius amore, et aedificemur in eo: quanto magis in amore sponsi coelestis, ex fama ipsius debemus succendi? cujus praeconia in Scripturis leguntur, cujus virtutes undique praedicantur; in quo scimus perfectionem simpliciter infinitam consistere, secundum deitatis suae naturam qua aequalis est Patri, virtutes quoque creatas, in extremo excellentiae termino, quo possunt creaturae inesse, et hoc, secundum ipsius humanitatem.[19]

Trahe me post te: id est, da mihi lucem et gratiam contemplationis tam altae, ac tantum sanctae caritatis ardorem, ut cuncta creata transcendam, et tibi soli inhaeream; sicque abstractus et absolutus ab omnibus, tam vehementer tibi intentus sim, ut ceterorum omnium obliviscar, imo neque me ipsum, nec proprias actiones advertam. Nam ut sanctus pater ait Antonius, Perfecte non orat, qui in oratione sua non ita in Deum extenditur, nec tam valenter in eum defigitur, ut immemor omnium reliquorum reddatur.

---

[19]Philipp. II, 6.

Curremus in odore unguentorum tuorum. De unguentis jam dictum est super illud, Fragrantia unguentis optimis. Praeterea omnium actiones virtutum, unguenta sunt, evangelicorum quoque impletiones consiliorum: ideo unguenta optima rite censentur actus excellentissimarum virtutum, utpote fidei, spei et caritatis. Item optima unguenta, sunt actus virtutum, secundum gradum earum supremum: sic unguenta bona, sunt actus boni ac meritorii incipientium; unguenta meliora, actus laudabiles proficientium; unguenta optima, perfectorum. Postremo unguenta bona, sunt opera virtutum moralium; unguenta meliora, virtutum intellectualium; optima, theologicarum. Porro odores unguentorum istorum, sunt delectationes purae actibus virtuisis annexae: in quibus odoribus currimus, quando prae gaudio spirituali et consolatione coelesti, quas in Dei cultu ac honorificentia experimur, Deo cum ingenti promptitudine ac celeritate obsequimur, juxta illud Josue, *Servite ei corde perfecto atque verissimo.* Qui sic currit ad beatitudinis suae indeficientissimum fontem, mox ut de bassitudine carnis mortalis exierit, ad coelestis palatii perveniet montem.[20] Ad quod exhortans Apostolus: *Sic, inquit, currite ut comprehendatis.* Qui sic velox est in opere suo, coram Rege coelorum stabit;[21,22] et sequetur ejus vestigia, qui exsultavit ut gigas ad currendam viam.[23] Talem cursum non redarguit sanctus Job, quamvis Eliu hoc ei

[20]Josue XXIV, 14.

[21]1 Cor. IX, 24.

[22]Prov. XXII, 29.

[23]Ps. XVIII, 6.

imposuerit, dicens: *Dixit enim, Non placebit homo Deo, etiam si cucurrerit cum eo.*[24] Cum ita currente, currit et sponsus: qui cum pergentibus pergit, cum currentibus currit, cum volantibus volat, suas nullibi relinquens dilectas. Ad quem cursum inter prospera et adversa infatigabiliter peragendum, hortatur nos Paulus, loquens: *Curramus propositum nobis iter,* adspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.[25] Recogitate eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes.

Sic Deus immensus, sua naturali infinitaque bonitate ac amabilitate trahit ad se et in se suos electos, quemadmodum libro de Divinis nominibus Dionysius protestatur: Deus sua supersubstantiali bonitate et appetibilitate (per quam est omnium attractivus) suum ingignit amorem menti creatae.

Denique sponsa in his exaudita, grato corde subjungit: *Introduxit me rex in cellaria sua*, id est, divitias gloriae suae mihi ostendit, infinitam opulentiam suam monstravit, affluentiam gratiae mihi in praesenti paratae, et supereffluentiam gloriae mihi in futuro praestandae, si ei perseveravero, revelavit. Unde et S. Agnes asseruit: Ostendit mihi thesauros incomparabiles. Hoc fit, dum mens introducitur in sanctuarium Dei, id est, luce contemplationis perfunditur, ad intuendum quam infinite deliciosus, perfectus et

---

[24]Job XXXIV, 9.

[25]Hebr. XII, 1-3.

felix sit Deus altissimus in se ipso, quam inaestimabilis sit liberalitas ejus ad dandum, quam supercopiosa ad remunerandum: ex qua consideratione oritur gaudium grande. Unde subjungitur:

Exsultabimus et laetabimur in te: non in nobis, sed in te universorum bonorum datore. Gloriabimur, tuae infinitae felicitati congratulando: et quo quis magis te diligit, eo utique omni perfectioni et excellentiae tuae cordialius frequentiusque congaudet. Et haec est gloriatio optima, ex puro Deitatis amore procedens. Exsultabimus quoque, quia tu, rex coelorum, creator universorum, prior dilexisti nos; et quia tu, noster creator ac judex, factus es noster salvator et advocatus;[26] et quia tu, munificentissime sponse, tot et tanta nobis beneficia contulisti, majoraque promisisti, quorum nequaquam oblivisci debemus. Propter quod subditur: *Memores uberum tuorum*, id est, nos memores existentes caritatis pietatisque tuae et miserationum ac consolationum, illuminationum ac visitationum tuarum, quibus nos jugiter reficis, exsultabimus et laetabimur in te: juxta illud Psalmi, Memor fui Dei, et delectatus sum. Gratitudo haec semper meretur majora, juxta quod sponsus fatetur: Habenti dabitur, et abundabit.[27]

Insuper, quoniam memoria beneficiorum accendit amorem, secundum illud Psalmi, In meditatione mea exardescet ignis, recte

---

[26]Joann. IV, 10, 19.

[27]Matth. XXV, 29.

subjungit: *Recti diligunt te*.[28] Tu enim es primum et summum amabile, causa et ratio omnis amabilitatis ac boni amoris: idcirco obliquus et curvus est, qui te non amat. Nec sufficit amor tuus quicumque, sed necessarius est amor spiritualis, meritorius, et infusus, quem soli recti, id est justi, habent ad te. Justi quippe sunt, qui tua observant praecepta: et hi soli vere te diligunt, sicut tu ipse testaris: Si quis diligit me, sermonem meum servabit;[29,30] itemque, Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui me diligit. Haec rectitudo meretur exaudiri a Domino, juxta illud Job: Si mundus et rectus incederis, statim evigilabit ad te.[31]

Nigra sum, sed formosa, filiae Jerusalem. Quanto anima fervida sanctitatem et pulchritudinem Dei ac sponsi sui limpidius contemplatur, tanto propriam parvitatem, imperfectionem, insufficientiamque clarius intuetur, humiliusque fatetur. Idcirco a contemplatione sanctissimi et superpulcherrimi sponsi sui rediens ac suspensa, nigram se clamat, sciens quod coeli non sint mundi, nec stellae splendeant respectu illius.[32] Insuper, juxta divini Dionysii documenta in pluribus locis, perfectissima unio atque cognitio, qua mens Deo conjungitur in hac vita, est per omnem abnegationem ab ipso, ac per omnimodam ignorantiam ejus, quantum ad quid est, ita

[28]Ps. XXXVIII, 4.

[29]Joann. XIV, 23.

[30]Ibid. 21.

[31]Job VIII, 6.

[32]Ibid. XV, 15; XXV, 4, 5.

quod ei unitur tanquam prorsus ignoto. Propter quod dicitur in caligine esse: ob quam dicit se nigram, quia caligo videtur esse quaedam nigredo. Nihilo minus asserit se formosam, quia haec ipsa tam humilis propriae defectuositatis confessio, supplet ejus defectum, et ipsam perornat. Et quamvis respectu sponsi sit nigra, tamen in suo genere est formosa: quoniam sponsus non requirit ab ea puritatem et perfectionem virtutum, nisi secundum exigentiam facultatis, professionis, vocationis, seu status ipsius sponsae: ideo admonet eam, ut secundum suam vocationem ambulet digne Deo. Sed quomodo anima peccans quotidie asserit se formosam?[33] Respondetur, quod formosa est secundum modum viae, non patriae; et per exclusionem omnis mortalis, non venialis, peccati; et quia de suis venialibus assidue poenitet ac purgatur, ita quod quotidie amplius proficit, quam decrescat. Et juxta hunc sensum sanctus Job fatebatur: Neque reprehendit me cor meum in omni vita mea.[34]

Quoniam itaque comparatione sponsi, anima sancta affirmat se nigram, adjecit: *Quia decoloravit me sol*, id est, comparatione ipsius deformem me sentio, qui solus incircumscribibiliter lucet, et incomparabiliter sanctus est.

Praeterea anima contemplativa Christi sponsa, ex parte supremae suae portionis intellectivaeque partis, ait: *Filii matris meae*, id est potentiae et affectiones et actus sensitivae partis, appetitusque

---

[33]Coloss. I, 10.

[34]Job XXVII, 6.

concupiscibilis et irascibilis, et passiones earum, sensus quoque exteriores et interiores, *pugnaverunt contra me*.[35] Caro enim concupiscit adversus spiritum, et carnalia desideria militant contra animam, id est contra partem ejus superiorem.[36] Similiter sensus exteriores repraesentationibus objectorum suorum et incustodia sua mentem non parum impugnant: ita quod mors ingreditur per fenestras, et oculus animam depraedatur.[37,38] Porro sensitiva pars, mater intellectivae partis vocatur, quia cognitio nostra intellectiva exordium sumit a sensitiva; et omnium potentiarum, affectionum et actionum suarum ipsa anima dicitur mater, quia fluunt ab ea, et ipsa illarum subjectum est et origo. Sensus etiam interiores suis imaginationibus atque tumultibus varia pariunt impedimenta recollectionis devotionisque menti. Propter quod anima per superiores suas vires se custodire, inferioresque vires regere necessario indiget.

Propterea subdit: *Posuerunt me custodem in vineis*: id est, praefati filii matris meae compulerunt me et occasionem dederunt, ut sim custos virium mearum, interiorumque sensuum et appetituum sensitivorum: quae vineae appellantur, quia si debite gubernentur et excolantur, opera proferunt virtuosa, aut disponunt ad ea.

---

[35]Galat. V, 17.

[36]I Petr. II, 11.

[37]Jer. IX, 21.

[38]Thren. III, 51.

Vineam meam non custodivi: id est, congeriem vinearum istarum non ita diligenter excolui, purgavi, et fecundavi, ut debui. Vineam quoque bona, est caro in spiritus servitutem redacta, dum membra ejus exhibentur arma justitiae Deo, non arma iniquitatis peccato.[39,40] Rursus principalis vinea animae, est pars ejus intellectiva, in qua summae Trinitatis consistit imago: quam vineam tanquam praecipuam debet anima per legem Dei ac gratiam custodire, juxta illud, Omni custodia custodi cor tuum.[41] Verum hanc vineam non custodit, dum distractionibus immoratur, dum inordinatae appetitioni dat locum, dum januam mentis aperit hosti, aut rei consentit illicitae, et coram Deo negligenter se habet, ipsamque dominam ab ancilla, id est intellectivam a sensitiva, superari permittit: quod anima amorosa et sancta interdum se fecisse ac permisisse, non immerito lamentatur.

Indica mihi, quem diligit anima mea, id est ego ipsa, quae mei sum juris per liberi usum arbitrii; vel, Anima mea, id est vita mea animalis seu spiritualis; *ubi pascas, ubi cubes in meridie*, id est, in quibus mentibus tam triumphantis quam militantis Ecclesiae commoreris, eas salubriter nutriendo, atque in eis per lumen contemplationis, aut per gloriam beatificae fruitiois conquiescendo: quatenus ad mentes vere beatas suspirem ac pertinere properem, mentes quoque viatrices vere virtuosas et contemplativas sectari non

---

[39]I Cor. IX, 27.

[40]Rom. VI, 13.

[41]Prov. IV, 23.

cessem. *Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum*, id est, ne decepta, sequar multitudinem animarum errantium: quae virtuosas se simulant, quum exsistant hypocritae: unde sub vestimentis ovium et specie bonitatis decipiunt simplices.[42] Et tales animae, greges sunt tuorum sodalium, id est congregationes carnalium praelatorum praesidendumque pravorum: qui in praelatione tecum communicant, et vicarii tui dicuntur, seque tibi cohaerere affirmant, quum potius diaboli sodales esse noscantur. Vel, Sodalium tuorum, id est angelorum sanctorum, qui et reprobis praesent, et gloriae tuae consortes sunt. Expositio ista non multum differt a praeinducta: idcirco non immoror.

Si (pro non) ignoras te, o pulchra inter mulieres: id est, quia tu, o sponsa mea, contemplativa fervensque anima, scis te superadorandae Trinitatis imaginem, sanguine meo redemptam, per sapientiam ac virtutes reformatam, meritis copiosis fulcitam: quod totum aut certitudinaliter, aut multum probabiliter nosti; idcirco *egredere in actus caritatis perfectos, et abi post vestigia gregum*: id est, peccatrices animas (quae hic mulieres vocantur, quoniam concupiscentiis muliebriter enervantur, nec virile quid per virtutum exercitia sortiuntur) noli omnino aspernari ac fugere; sed vade post eas, earum miseras et peccata considerando, quatenus ferventius depreceris pro eis, et cordialius ipsis condoleas, mihique regratieris quod a talium societate ac pravitate te praeservavi aut liberavi. Tu enim, o sponsa, tantae es perfectionis, ut ex impiorum vitiis non scandalizeris, sed compatiaris atque proficias: imo omnia

[42]Matth. VII, 15.

cooperantur tibi in bonum;[43] et qui scandalizatur, pusillus est. *Et pasce haedos tuos juxta tabernacula pastorum*, id est, motus carnales et indomitos impetus passionum reprime, et reforma secundum sanctorum Patrum doctrinam, exempla ac jussa.

Equitatum meo, scilicet angelis sanctis ac Sanctorum phalangis, *assimilavi te, amica mea*, dando tibi angelicam vitam in terris, et in Sanctorum catalogo te locando, ut dicere queas: Nostra conversatio in coelis est.[44] Et hoc, *in curribus Pharaonis*, id est per hoc, quod contra aciem vitiorum ac daemonum victorialiter restitisti.

Pulchrae sunt genae tuae sicut turturis. Habet et anima faciem suam spiritualem internam, videlicet trium superiorum virium suarum coaptationem et connexionem, seu ipsum intellectum, memoriam, voluntatem, comproportionatas: cujus faciei genae possunt dici, intellectus speculativus et practicus, seu intellectus agens atque possibilis. Quum ergo intellectus speculativus contemplationi insistit cum casto et sapientiali pudore propriae parvitatis, erubescens tam imperfectus ac modicus increatae menti majestatis immensae se repraesentare; dumque intellectus practicus virtuosis vacat operibus cum pia erubescentia, propter mala admixta et imperfectionem hujusmodi operum: tunc genae sponsae istius instar turturis sunt laudabiliter verecundae, carentque amaritudinis felle et suspicionis veneno, et amant secretum, et sponso coelesti

---

[43]Rom. VIII, 28.

[44]Philipp. III, 20.

conservant fidelitatem, qui loquitur per Prophetam: Ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus.[45] Hinc ait Gregorius: Turtur, postquam parem suum amiserit semel, nunquam se alteri jungit, sed semper solitarie habitans, in gemitu perseverat: quoniam quem diligebat quaerens, non invenit. Sic sancta anima a sponso adhuc absens, ab ejus amore non recedit, sed in ejus desiderio anhelat et gemit. Hinc hortatur Bernardus: O sancta anima, esto sola; illi soli serva te ipsam, quem tibi ex omnibus et prae omnibus elegisti; fuge publicum, fuge ipsos domesticos, secede ab amicis et inimicis. An ignoras te pudicum sponsum habere, et qui nequaquam velit ceteris suam exhibere praesentiam? Secede igitur mente, intentione et devotione, et spiritu magis quam corpore.

Collum tuum sicut monilia. Quemadmodum solus intellectus omnium exteriorum sensuum nominibus designatur (ipse enim est visus seu oculus, quo veritas cernitur; ipse est auditus interior, quo verbum Dei mente percipitur; ipse gustus, quo summae bonitatis dulcedo sentitur et cibus animae degustatur; ipse olfactus, quo odor virtutum hauritur; ipse tactus, quo verbum vitae attingitur et tractatur); sic intellectus est gena et os ac collum, secundum varias suas proprietates et actiones, quibus exterioribus collo, ori, genae assimilatur. Est itaque collum, in quantum ad superiora erigitur, ac sua erectione a fonte totius veritatis panem intelligentiae, gratiam contemplationis, veritatis refectionem, attrahit ac sortitur. Hoc collum est sicut monilia, quando in sua illuminatione et contemplatione ornatur humilitate et sui ipsius profundissima

[45]Osee II, 14.

dejectione, nec arescit elatione aut vanitate, sicut is de quo in Job legitur, *Cucurrit adversus Deum erecto collo.*[46]

Muraenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. De muraena atque muraenula, et qualiter per muraenulam istam intelligatur distincta ac permixta notitia Scripturarum, dicendum est. Itaque per muraenulam in hoc loco accipitur sapientialis illuminatio mentis de divinis: cui miscetur consideratio propriae parvitatis ac rerum notitia creatarum. Talis quippe illuminatio aurea est, in quantum concernit divina; sed permiscetur quasi colori argenti, secundum quod respicit res creatas: estque menti valde necessaria illuminatio de utroque, ut agnoscat non solum excellentiam Creatoris, sed et vanitatem ac dependentiam creaturae, et insufficientiam vilitatemque sui ipsius. Hinc S. Franciscus non solum mente raptus, sed et corpore elevatus in aere, in contemplatione altissima constitutus, clamavit: O Deus meus, quid tu, quid ego? Atque, ut postea fatebatur, aperti fuerunt ei duo libri, id est illuminatio duplex, in qua et Dei sublimitatem, et propriam defectuositatem cum ingenti admiratione conspexit.

Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Deus, rex noster ante saecula, invariabilis, et bonorum nostrorum non indigens, utpote in se ipso infinite perfectus et deliciosus, quasi sitire videtur, dum nostram salutem desiderat.[47] Unde in Deuteronomio per Moysen ait: *Quis det talem eos habere mentem, ut*

---

[46]Job XV, 26.

[47]Ps. XV, 2.

timeant me, et bene sit eis?[48] Qui et per alium Prophetam effatur, dicens: *Utinam attendisses mandata mea.* Hinc dum sanctis et salubribus actibus occupamur, a nobis reficitur, et nostro profectui congratulatur.[49] Itaque, *Dum esset rex in accubitu suo*, id est, dum Dominus et Salvator in mente mea mecum coenaret atque reficeretur, *nardus mea dedit odorem suum*, id est, humilitas mea erupit in actum sublimem, et suavitatem Regi gratissimam mox diffudit. Nusquam etenim anima clarius proprias deprehendit defectuositates, aerumnas et culpas, nisi dum rapitur in lucem contemplationis, qua intuetur puritatem ac majestatem prorsus incircumscriptam luminis increati: quod quanto acutius contemplatur, eo plus parvipendit ac deprimit semetipsam. Hinc patriarcha Abraham coram majestate adsistens: Loquar, inquit, ad Dominum, quum sim pulvis et cinis.[50]

Fasciculus myrrhae, dilectus meus mihi. Sponsus iste habet non solum amabilitatem dulcissimam, sed et metuendam justitiam, ac imperscrutabilem et superterribilem judiciorum profunditatem. Sponsa autem non semper unitur uniformiter suo sponso, sed interdum ut suavi, pulchro ac gratiosissimo sponso; aliquando autem contemplatur eum ut metuendum et inflexibilem judicem, de quo quisque incertus est an acceptus sit ei, finaliterve salvandus, praesertim quum comparative loquendo, salventur tam pauci. Et

---

[48]Deut. V, 29.

[49]Is. XLVIII, 18.

[50]Gen. XVIII, 27.

juxta hanc considerationem, fit ei dilectus quasi myrrhae fasciculus, id est bonae amaritudinis, angustiae ac moeroris objectum et causa.[51] Rursus, anima zelo divini honoris accensa, videns Regem ac sponsum superhonorabilissimum a multis despici, inhonorari, relinqui, gravi moerore afficitur, amaritudinibusque impletur. Nam et miseris ita agentibus, ac se ipsos perdentibus, vehementer compatitur, sicut Apostolus qui testatur: *Quis scandalizatur, et ego non uror?* Sicque dilectus fit ei myrrhae fasciculus.[52] Verum hanc piam, amorosam et sanctam sponsae afflictionem sponsus celeriter consolatur, et de suorum judiciorum dispositione facit eam contentam. Praecipue quoque eam oblectat, dum convertit iniquos et mundanos, quos ad virtuosam ac religiosam conversationem perducit: et tunc sponsa dicere habet: *Botrus Cypri, dilectus meus mihi.*

Insuper dum universa quae Christus pro nobis sustinuit, anima virtuosa in unum recolligit, et congregatione unius fascis colligata, suae haec memoriae tenacissime indelebiterque infigit, dicere potest: Fasciculus myrrhae, dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Porro, dum omnem felicitatem ac gloriam sponsi sui, tam increatam secundum quod Deus est, quam creatam secundum naturam ejus assumptam, considerat; tunc ei idem dilectus est botrus Cypri: prout hic sensus ex praecedenti expositione clarius innotescit.

---

[51] Matth. XX, 16.

[52] II Cor. XI, 29.

Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra. Quam ineffabiliter supernaturalia dona, videlicet gratia gratificans, et virtutes infusae, ac septem dona Spiritus Sancti et actus eorum, ornent, pulchificent atque nobilitent animam; quam etiam indicibiliter vitia eam vilificent ac deforment: hinc elucescit, quod anima virtuosa vocatur et est sponsa, filia et amica, heres ac soror Dei ac sponsi aeterni, cui retribuitur pro mercede felicitas aeternalis; anima vero vitiosa, inimica est Dei, atque adultera, filia, membrum, ancilla diaboli, cui aeterna damnatio juste infligitur. Qualiter autem habeat anima pulchritudinem naturalem, in quantum ad Creatoris sui imaginem est creata, et multo praeclariorem pulchritudinem per charismata gratiae ac venustatem in moribus, ex praecedenti expositione de facili trahitur.

Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. Tu quippe, o sponsa, pulchritudinem meam commendas; sed ego in tua potius quam in mea pulchritudine glorior, tuum decorem, teque speciosissimum libentissime prorsus intueor: quia te magis quam me diligo, et in tuae pulchritudinis intuitione, mea consistit beatitudo, atque ex pulchritudinis tuae consideratione multiplex mihi oritur fructus, gaudium spirituale in Domino, congratulatio amorosa. Etenim tuam sanctitatem, sapientiam, perfectionem pensando, meam in omnibus imperfectionem, defectuositatemque cerno, et tui comparatione jugiter mihi vilesco. Hinc utile et salubre est, se ipsum respectu sanctiorum ac perfectionum attendere: quatenus illorum comparatione, tanto plus se unusquisque humiliet, quanto se illis imperfectiorem ac defectuosiorem cognoscit.

Lectulus noster floridus. Quare non ait, Lectus noster, sed tanti sponsi repausatorium, nominat lectulum? Et respondendum, quod aliqua possunt exprimi diminutive multis ex causis, videlicet ratione urbanitatis, ratione praecipuae dilectionis, ratione magnae humiliationis: et omnibus modis his, diminutive hic dicitur lectulus. Aliquando etiam ratione vilificationis, quandoque ad insinuandum in alio gradum suae parvitatis aut inferioritatis. Rursus ad designandum sponsi istius immensitatem, dicitur lectulus: quia respectu tanti sponsi, parvus est omnis, quo quiescere potest, locus etiam spiritualis. Unde et in Isaia legitur: Coangustatum est stratum.[53] Lectulus iste quis sit, dictum est in praecedenti articulo.

Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypressina. Domus spiritualis, in qua sponsus supernus cum anima demoratur, est virtutum structura, et coordinatio atque connexio earumdem. In qua domo fides, seu timor Dei, sive humilitas est fundamentum; pavementum vero, est virtutum moralium ordinata locatio, quarum est passiones reprimere. Primum autem solarium, est virtutum intellectualium superlocatio: quibus dona pro secundo superponuntur solario. Spes autem et caritas Dei ac proximi, cum actibus suis, tigna sunt, totam praeactam virtutum structuram sustentantia et consolidantia; laquearia vero seu testudines, quae implent atque decorant domum, sunt sanctae meditationes, virtuosaeque affectiones, octo beatitudines, et duodecim fructus. Praeterea virtutes theologicae faciunt domum spiritualem per se: similiter virtutes morales, et item intellectuales. Imo unaquaeque

[53]Is. XXVIII, 20.

virtus per gradus et actus, delectationes ac merita sua, efficit domum suam, in qua sponsus moratur cum sponsa: quaelibet etenim virtus habet pro pavimento gradum infimum, quo competit statui incipientium; gradum medium, quo convenit statui proficientium; gradumque summum, quo statui congruit perfectorum. Denique spiritualia tigna et laquearia ista, cedrina dicuntur et cypressina: quoniam boni odoris et laudabilis famae sunt diffusiva, et ex se immaterialia bona, a corruptione vitii aliena, infernorum serpentium expulsiva: prout haec ex praehabita expositione clarius queunt elici ac patere.

ARTICULUS V

DE SPONSA SINGULARI

SPONSA singularis et singulariter unica atque ineffabiliter praedilecta sponsi coelestis, est virginea, purissima ac sacratissima Mater ipsius, ab ipso sponsio unigenito Filio suo fide illuminatissima desponsata, spe certissima subarrhata, caritate ferventissima amplexata, copiosissime fecundata per exuberantissima gratiarum charismata. Hinc Cantica ista in hujus solennitatibus sponsae, in divino leguntur Officio. Breviter ergo tangendum est, qualiter ei conveniant.

Denique de gloriosissima et incomparabili Virgine ista dignissima, ab aeterno praeelecta in veram Matrem veri Dei, certa fide tenendum censetur, quod multo excellentius fuit sanctificata ac Spiritu Sancto repleta in utero suae matris, quam gloriosus Joannes Baptista, de quo Gabriel angelus praenuntiavit: Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suae;[1] aut Jeremias, cui locutus est Dominus, Priusquam formarem te in utero, novi te, et antequam exires de ventre, sanctificavi te;[2] aut quispiam aliorum, si qui forte in utero sanctificati fuerunt, ipso incomparabiliter sancto sponsio excepto. Et sicut incomparabilis atque mundissima Virgo, fuit prae

[1]Luc. I, 15.

[2]Jer. I, 5.

cunctis in utero matris supernis charismatibus adimpleta; ita mox ut ratione uti coepit, assidue in eisdem prae omnibus illis profecit: sicquae quo excellentiori puritate mens ejus praeelecta coram Altissimo radiavit, et quo ad proficiendum in omni virtute ac sapientia vigilantior, instantior, seriosior fuit, eo eminentius ac munificentius omni hora a Spiritu Sancto ungebatur, illuminabatur, accendebatur, et incomparabiliter crevit; et quo specialius fuit ex Deo, eo avidius Dei verba advertit, fuitque studiosa et erudita in lege. Ac, sicut testatur Ambrosius, ipsa legit (haud dubium quin in Isaia): Ecce virgo concipiet. Imo, ut ex Scripturis colligitur, antequam Filium Dei concepit, noverat superbeatissimae Trinitatis mysterium, id est, trinitatem Personarum esse in Deo.[3] Quum enim interrogasset ab angelo, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?[4] responsum est ei ore angelico: Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.[5] Ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. In quibus adoranda Trinitas manifeste insinuatur. Quam utique responcionem ipsa intellexit.

Credendum ergo videtur, quod ex scripturis legis ac Prophetarum, potius vero ex familiari et interna unctione instructioneque Spiritus Sancti, jam noverat Deum, imo et unicum Dei Filium, incarnandum ac passurum ad redimendum genus

---

[3]Is. VII, 14.

[4]Luc. I, 34.

[5]Ibid. 35.

humanum; nec dubium quin tanto affectuosius prae ceteris adventum tanti desideraverit Redemptoris, quanto in caritate aestuantior exstitit illis. Et quamvis prae inaestimabili et ex profundissima suae tranquillissimae mentis humilitate, nequaquam praesumpserit aut putaverit de se Dei Filium incarnandum, vel ad tanta mysteria se esse electam; nihilo minus, quum ex angelico cognovisset alloquio, se ad hoc esse electam, et Dei Filium concepturam, mox tacta a Spiritu Sancto, plenarie credidit, humillime quoque consensit, idque fieri ferventissime concupivit: *Ecce, inquit, ancilla Domini; fiat mihi secundum verbum tuum.*[6]

De ipsa igitur optima sapientissimaque Virguncula, ut constituta in illa hora, qua audivit ab angelo sancto, *Ecce concipies in utero*; et deinceps, *Spiritus Sanctus superveniet in te*, etc., congruentissime potest exponi quod dicitur: *Osculetur me osculo oris sui*: id est, Unigenitus Dei, sponsus coelestis, quem tu, o paranymphe superne, mihi promittis, ex me incarnandum testaris, filium meum mox futurum affirmas, ad me ancillam suam parvulam dignetur descendere, seque substantiae carnis meae tam proxime et immediate conjungere, ut ex ea corpus sibi assumat ac hypostatice uniat, id est, suae increatae personalitati una cum anima rationali ab ipso creanda, et corpus hoc informatura, personali copulet unione: ut sic natura humana ad constituendam unam personam cum Verbo aeterno, assumatur ab ipso Verbo, Dei Patris unico Filio. — Insuper, *Osculetur me osculo oris sui*: id est, tam amorose et proxime mentem meam luce sapientiae suae perfundat, accendat, et amplexetur, ut in

---

[6]Luc. I, 38.

hora ista idonea fiam ac sim concipere Dominum Deum creatorem ac salvatorem meum: quem carne concipere quid prodesset, nisi hunc prius mente conciperem? sicque beatiorem sim concipiendo fide formata, quam carne sola. Siquidem maternitas ista, seu Matrem Dei exsistere, donum est gratiae gratis datae: quod per se, habenti non sufficit ad salutem.

Praeterea, *Osculetur me osculo oris sui*: id est, ipse quem coelum et terra capere nequeunt[7], qui nullo valet termino circumscribi, nullo intellectu creato comprehendi, incarnatus ex me, mecum dulciter conversetur, meo gremio contineatur, inter mea brachia concludatur, meisque manibus contrectetur: et ita me osculetur osculo corporali sincerissimo serenissimi oris sui. Non enim ambigitur quin tu, affectuosissima mater, pudicissima virgo, unicum illum tui virginei uteri fructum, speciosissimum pretiosissimumque infantulum puerum, Deum ex te natum, tibi carissimum, interdum sis cum ingenti reverentia amplexata, cum caritate maxima osculata. Ipse quoque, qui in aetate virili suos consuevit ad se venientes discipulos cum osculo sancto recipere corporali, te utique in pueritia constitutus, tanquam dilectissimam genitricem, consuevit nonnunquam suaviter osculari, sanctumque collum tuum sacratissimis suis brachiolis stringere. Quod si beati oculi et aures discipulorum, qui Christum viderunt ac audierunt: quanto magis tu beata, quae ipsum concipisti ac peperisti, atque maternis educasti obsequiis, ipsumque auctoritate materna tractare

[7] II Par. II, 6

et deosculari valebas?[8]

Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Ista, juxta expositiones praehabitas, possunt esse verba sponsae singularis ad unicum sponsum ac Filium suum: quae sui Filii spiritualia ubera tanto specialius potuit commendare, quanto mens sua ab illis fuerat exquisitius, exuberantius, ac dulcius enutrita, uncta et consolata. Possunt quoque esse verba sponsi ad dilectissimam Matrem suam, ut sit sensus: Tu, o singularis sponsa, mater et virgo, osculum oris mei pertisti, et ego tuae petitioni libenter assentio, *quia meliora sunt ubera tua vino*: id est, caritas tua, qua zelo honoris tui Creatoris ferves, et proximos tuos orationibus atque exemplis foves; et pietas tua, qua pereuntibus condoles ac subvenire desideras: haec, inquam, ubera tua, quibus me allicis, meliora sunt vino, id est legis rigore et omni corporali dulcore, *fragrantia unguentis optimis*, id est sublimi contemplatione, qua divinae majestatis honorabilitatem interminabilem contemplaris, ac praeclara discretione, qua cuncta ordinate decenterque peragis.

Insuper de corporalibus divinissimae Virginis uberibus haec queunt exponi: quae beatissima ubera prorsus deificata sunt, ex contactu assiduo ac suctione oris adorandi incarnatique sponsi; fragrantia unguentis optimis, id est lacte virginali dulcissimo, quod Dominus universitatis sumpsit et suxit ex eis contra famem ac sitim, quas sponte ac dispensative propter nos assumpsit et toleravit.[9]

---

[8]Matth. XIII, 16; Luc. X, 23.

[9]Ex Vitis Patrum.

Legitur de sancto Abraham eremita et anachoreta praecipuo, quod Maria nepte ipsius ad tempus decepta ac prostituta, ipse ut eam reduceret, militarem induit chlamydem, et tanquam alienus et saecularis, cum ea in loco turpitudinis manducavit. Quumque illa collum ejus coepisset stringere, et vultum deosculari, mox odorata est suavissimam fragrantiam corpusculi sancti viri, quod virtute abstinentiae ac continentiae suae, etiam sensibiliter suavissime redolebat: quo facto, illa protinus est compuncta. Et tale quid de aliis quoque legitur Sanctis. Quanto magis pie credendum est, innocentissimum benedictissimae Virginis incomparabiliter sobriae, castae, ac virtuosissimae, sacrosanctum corpusculum, deificataque ubera suavissimo fragrasse odore, praesertim quum tam praedominans virtus ac puritas animae, soleat redundare ac apparere in corpore?

Oleum effusum nomen tuum. Certum quod nomen sponsi tanto dulcius sapuit, splendidiusque effulsit in corde praeclarissimae Virginis, quo ipsum sponsum amavit ferventius, contemplabatur limpidius, ac aptior fuit ad gustandum dulcedinem sponsi istius, utpote ab omni inordinata affectione ac sensuali delectatione immunissima et intacta. Illa etenim mens apta est gustare quam dulcis sit Dominus, quae nulla inordinata affectione inquietatur, nec ulla sensuali delectatione afficitur.[10]

Amplius, possunt haec verba esse sponsi ad Virginem gloriosam. *Oleum effusum nomen tuum*: id est, tu ipsa, o Mater

---

[10] 1 Petr. II, 3.

carissima, visceribus internae suavitatis tota redundans, omni misericordia affluens; tu praeclarissimae famae es; tu portas piae memoriae absque insitae tibi dulcedinis adspersione nunquam ingrederis; recordatio tui reficit mentem: *ideo adolescentulae*, id est animae innocentes ac simplices, seu recenter regeneratae aut conversae, et adhuc pusillae, *dilexerunt te*. Te enim prae omni pura creatura amant universae fidelium animae, seu cuncti fideles, tanquam summam et optimam Dominam, Sanctam Sanctarum, advocatam et matrem, praecipuumque refugium et cooperatricem reparationis humanae, cui regnum misericordiae est commissum.

Trahe me post te. Quamvis excellentissima Virgo fuerit sublimiter confirmata in gratia, nihilo minus fuit viatrix, et incessanter proficere poterat ac profecit in omni virtute; et quo humilior erat, eo praecordialius omne bonum, omnem gratiam ac profectum Deo suo adscripsit, cujus pietati ac gratiae totaliter atque humillime fuit innitens, orationibusque insistens. Ideo orans dixit: Trahe me post te, id est, tu, Deus et fili ac sponse meus, praecordia animae meae indesinenter allice et applica tibi, cum majori perfectione, cum calidiori affectu, cum contemplatione sublimiori. Praeterea, si beatus apostolus Paulus, multique alii Sancti, in hac vita desideraverunt dissolvi, et esse cum Christo: quanto magis benedictissima ac ardentissima Virgo, praesertim post sui Filii ascensionem?[11] Ex tunc ergo ubertim locuta est: Trahe me post te, id est, ad regnum gloriae tuae me transfer, et illic me tecum constitue. O quoties et quam devote ac fervide post Filii sui assumptionem ita

[11]Philipp. I, 23.

locuta est, quando sacra loca passionis, crucifixionis, sepulturae et ascensionis unigeniti sui Filii visitavit! Qualiter tunc suspiravit, afficiebatur, anhelabat ad ipsum! Qualiter sacri amoris aestuabat affectibus! Instante vero sua assumptione, diutius separationem non ferens, affectuosissime protulit verba haec. Ideo tunc per angelum denuntiavit ei Filius ejus, quod statim assumeretur.

Curremus in odore unguentorum tuorum. Constat Beatissimam hanc prae universis cursu profecisse celerrimo, et spiritualium odore charismatum allectam, indefesse ad totius fontem beatitudinis adspirasse ac festinasse; atque ad imitandum ejus vestigia, suis orationibus, meritis et exemplis innumerabiles exaltavit electas puellas, imo utriusque sexus personas.

Introduxit me rex in cellaria sua. Ex Scripturis elicitur, quod Paulus et Moyses Deum in hac vita per speciem clare et immediate viderunt.[12] De Joanne quoque cantatur apostolo, Nunquam vidit tot secreta purus homo purius; sed pie censetur in his sacratissima Virgo excepta, atque prae cunctis privilegiata: ita quod Rex ac Filius ejus, divitias gloriae suae ac gloriam divitiarum suarum aeternalium, increatarum, clarius, jucundius ac eminentius demonstraverit suae felicissimae ac praeclarissimae Genitrici, quam alicui ceterorum; sicque per contemplationem introduxerit eam in cellaria sua, in secreta et abdita sapientiae suae, in mansiones coelestes, in occultissimas ac profundissimas theorias, tanquam familiarissimam secretariam et consiliariam suam, et tanquam sapientissimam

[12]II Cor. XII, 1-4; Exod. XXXIII, 11.

sponsam ac dilectissimam suam matrem, cui utique secretiora aperuit.

Exsultabimus et laetabimur in te. Hoc Virgo glorificanda in persona sua et spiritualium filiarum suarum perfectarum locuta est, quae in sponso (sicut expositum est) gloriatae sunt vehementer: et ipsa potissime, quae tam pacifice, tam secretissime ac quietissime, tamque familiarissime cum ipso conversata est in terris, inspiciens et alloquens eum ad libitum, in quem sancti angeli optant prospicere;[13] nec poterat affectuosissima Virgo adspectibus tam gratiosissimi, speciosissimi ac delectabilissimi Pueri, ex sua mundissima carne progeniti, satiari. — Istud quoque in persona adolescentularum, id est proficientium animarum, sacratissimam Virginem alloquentium, potest exponi: quae valde exsultant et gloriantur in ea, tanquam in pulcherrima, praestantissima, piissima, carissima et optima Domina: referendo tamen finaliter gloriationem istam ad Deum totius salutis objectum. *Memores uberum tuorum super vinum.* Jugiter enim reminisci debent animae nostrae spirituale lium uberum Virginis benedictae, hoc est totius caritatis et misericordiae ejus ad nos, quibus animas nostras tanquam benignissima mater dulciter fovet. Sed et corporalium uberum ejus debemus pure et frequenter ac delectabiliter memorari. Nonne enim suavissima sunt ubera illa ad contemplandum, quae Regem gloriae nutritiverunt, quae universae fecunditatis fontis alimoniam influxerunt, quae provisorii coeli et terrae sustentaculum praebuerunt, et corpus illud dignissimum, quo sumus redempti, sic

[13] 1 Petr. I, 12.

alere et ad incrementa perducere sunt electa? O ubera fecundissima! O pulcherrimi fontes, ex quibus lactei rivi in os atque corpusculum adorandi Infantuli profluerunt!

Recti diligunt te, o amabilissima sponsa, celeberrima Virgo, deificatissima Mater. Tota equidem bona, pia, dulcis, speciosa, amabilis es, nec quidquam severitatis invenitur in te.

Nigra sum, sed formosa. Fuisti enim, o suavissima Virgo, nubilo dolorosissimae compassionis, tristitiae ac moeroris, in omni dilectissimi Filii tui passione salvifica, cooperta, impleta ac penetrata, imo doloris gladio perforata;[14] eratque tunc in te duplicatus parturientium dolor. Et nisi te omnipotentia Filii tui conservasset, prae doloris vehementia, rupto (ut creditur) corde, mox expirasses; sed reservavit te Filius tuus Ecclesiae suae in magnum profectum credentium. Verumtamen in tot tribulationibus atque doloribus, in tantis angustiis ac pressuris, mansisti formosa: quia et haec tanta compassio et afflictio tua, fuit tibi ipsi ineffabiliter meritoria, et per eam promeruisti facultatem efficaciamque praecipuam succurrendi omnibus nobis. Nempe si Paulo apostolo dicere licuit, Adimpleo ea quae desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus quod est Ecclesia: quanto plus sacratissimae Matri Christi hoc dicere fas est?[15] In hoc quoque resplenduit, o felicissima Domina, formositas tua, decor mansuetudinis tuae, claritas patientiae tuae, profundissima tua humilitas, ac tuae

[14]Luc. II, 35.

[15]Coloss. I, 24.

sanctitas caritatis, quod in tota tui unici praedilectissimi Filii amarissima et ignominiosissima passione, nullatenus mota es aliqua indignatione, aversione, impatientia adversus crudelissimos sceleratissimosque tui pretiosissimi Filii persecutores et crucifixores: a quibus et tu reputabaris vilis, iniqua, deformis, *sicut tabernacula Cedar*, videlicet ut impiissimi seductoris mater infelix, quum esses pulchra in anima instar pellium Salomonis, et coeliformi pulchritudine perornata, assimilata decori veri Pacifici, qui extendit coelum sicut pellem.[16]

Nolite me considerare quod fusca sim, id est, considerationi angustiarum et tribulationum mearum non ita sitis intentae, o filiae, id est, animae virtuosae, ut retrahamini a mearum imitatione virtutum, formidine sustinendi afflictiones atque adversitates; *quia decoloravit me sol*, id est, amore Filii mei (qui est Sol justitiae) omnia toleravi: cujus et vos debetis vestigia sequi, ac libenter ejus intuitu et amore aliquid sustinere, eique intime condolere, qui dignatus est tot ac tanta pro vestra pati salute.

Filii matris meae pugnaverunt contra me: id est, sacerdotes et Scribae ac Pharisaei, filii Synagogae matris meae, me acriter persecuti sunt. Siquidem quidquid injuriae, detractionis, amaritudinis, convitii ac tormenti meo Filio intulerunt, totum intulerunt et mihi: quae unus spiritus eram cum Unico meo, eumque plus quam me ipsam dilexi, et magis de ejus, quam de propriis persecutionibus affligebar: quoniam innocentia, sanctitas ac

[16]Ps. CIII, 2.

dignitas ejus, mihi prae cunctis innotuit. O quam ferociter contra me pugnaverunt, quando tam dilectissimum et incomparabilem Filium, sponsum, consolatorem, mihi tam immanissime abstulerunt! Et sicut Filium meum sanctissimum, ita et me impugnaverunt convitiis et tormentis, invidiae jaculis, oblocutionum et irrisionum aculeis. *Posuerunt me custodem in vineis*: id est, crudeles impiique Judaei Filium meum pulcherrimum, regem Messiam eis promissum, tam feraliter trucidando, meruerunt finaliter relinquere a Deo, pervenitque super eos ira Dei usque in finem, quia dixerunt: Sanguis ejus super nos et super filios nostros;[17,18] itemque, Non habemus regem nisi Caesarem.[19] Idcirco et ego ab eis aversa, vineam Synagogae deserui, de qua fui, et pro qua eram sollicita; et facta sum custos, advocata, mater et domina vinearum Ecclesiae ex gentibus congregatae.

Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie: id est, tu, praeamantissime Fili, Rex gloriae, da mihi jam interim, quamdiu in hoc saeculo nequam detineor, lucide contemplari, imo de die in diem splendidius intueri, qualiter in throno illo beatitudinis sempiternae resideas, et in comprehensoribus lucis increatae quiescas, eosque supersubstantiali tuae deitatis pane reficias; atque ad gloriosam tuam praesentiam me cito digneris transferre; *ne vagari incipiam post greges sodalium*

[17]1 Thess. II, 16.

[18]Matth. XXVII, 25.

[19]Joann. XIX, 15.

tuorum, id est, ne inter perfidos istos Judaeos diutius perseverem, qui tuam sic persequuntur primitivam Ecclesiam ex Judaismo conversam: cujus persecutio est mihi grandis afflictio. Nempe et tu, o Fili mi, inter eos adhuc conversans, dixisti: O generatio incredula! quamdiu inter vos ero?[20] quamdiu patiar vos? Qui etiam sunt greges tuorum sodalium, id est subditi pontificum, qui se jactant Dei vicarios ac ministros, quum sint pontifices synagogae Satanae.

Sed quoniam Dominus et Salvator voluit suam benignissimam Genitricem per aliquot annos post suam ascensionem permanere in terra ad multorum aedificationem, conversionemque Judaeorum, sponsus subjungit: *Si ignoras*, id est, quoniam utique non ignoras te, o pulchra inter mulieres, id est, omnium perfectissima feminarum, quae non spiritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est, accepisti, ut scias quae a Deo donata sunt tibi.[21] Unde et in tuo cantico cecinisti: Quia respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens est, id est, Omnipotens me suam constituit matrem.[22] Quoniam ergo id nosti et scis, te omni purae creaturae praelatam in dignitate; idcirco *egredere et abi post vestigia gregum*, id est, incredulos et aversos Judaeos pie considera, et eorum pericula compatienter attende; et *pasce haedos tuos juxta tabernacula pastorum*, id est, carnales et

---

[20]Matth. XVII, 16; Marc. IX, 18.

[21]I Cor. II, 12.

[22]Luc. I, 48, 49.

vitiosos Judaeos tuis refove orationibus et exemplis, ut salvos facias quosdam ex eis, quatenus per sanctorum Patriarcharum fidem et spiritualem Scripturae intelligentiam nutriantur ac informentur.

Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. Hoc, secundum expositiones praehabitas, praeclarissime competit Virgini gloriosissimae: quae universis angelicis spiritibus facta est dignior, meritis major, mercede felicior; quae et omnem aeriarum malitiam potestatum prorsus in se ipsa et in aliis multis auxilio suo devicit. *Pulchrae sunt genae tuae sicut turturis*. Virginem, praesertim adolescentulam, condecet pudor. Itaque castus pudor, verecundia sapientialis, non puerilis, erubescentia sancta, non anxia et mundana, sic abundabant in pectore Virginis summae, quod et in roseo ejus vultu resplenderunt, ejusque genas corporeas pulcherrime venustabant. Non procax, audax aut garrula, sed taciturna, timorata et verecunda exstitit optima Virgo, instarque turturis soli Deo in secreto intentissima fuit. Cujus *collum fuit sicut monilia*, id est, altitudo suae magnanimitatis ac suae voluntatis libertas, quae nomine colli significantur, omni humilitate, subjectione, et obedientia ornabantur: ita quod nec magnanimitas ejus immoderate se extulit, nec humilitas ejus se inordinate deprimir, nec propria libertate unquam abusa est: imo quo exstitit major, eo vere humilior fuit. *Muraenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento*. Per muraenulas istis intelliguntur gloriosa praeconia, quibus in Scriptura commendata est excellentissima Domina: quae praeconia aurea sunt, dum de conceptione, nativitate et educatione Filii Dei ex ea laudatur. Similiter, dum beatitudo ejus et gloria commendatur, seu

quando de sua patientia, humilitate, sobrietate magnificatur, praeconia ejus vermiculantur argento.

Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Per nardum, herbam spicosam, suaviter redolentem, atque naturae calidae exsistentem, designatur vel humillima caritas, vel ardentissima humilitas, virtuosorum actuum fructibus plena Virginis admirandae: quae nardus tam suavissime coram superexcellente Rege fragavit, quod Regem ipsum in sinu Patris quiescentem oblectavit atque attraxit ad assumendam ex Virgine praeelecta naturam humanam. Deinde Rege hoc per incarnationis mysterium in ejus utero novem mensibus commorante, aucta est fecundissimae Virginis gratia, virtus, devotio, seque latius diffuderunt.

Fasciculus myrrhae, dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur. Sicut Dominus Jesus Christus fuit suae dignissimae Genitrici materia copiosae laetitiae, ita et copiosae tristitiae. Et quidquid pro humani generis redemptione Filius ejus sustinuit, ipsa per modum fasciculi recollegit, colligavit, et cordi suo firmissime ad recolendum impressit. Et sicut quibusdam Sanctis creditur revelatum, amabilissima Virgo a Filii sui infantia gravissimos frequenter toleravit dolores, inspiciendo amantissimum suum, et manus ejus ac pedes tractando seu intuendo: quia certissime noverat et frequenter considerabat, qualiter Filius suus esset ab impiissimis crudeliter occidendus, perforandus, ac crucifigendus. Ex qua consideratione tantam interdum compassionem et afflictionem incurrit, quod venit quasi ad ecstasim et defectum: et tunc vere dicere potuit, Fasciculus myrrhae, dilectus meus mihi. Verum ex

consideratione abundantissimi fructus passionis Filii sui, et ex gloria suae resurrectionis, ascensionis, ac plenae victoriae ejus, tantam consolationem concepit, quod dicere quivit: *Botrus Cypri, dilectus meus mihi.* Ipsa utique plenissime habuit dicere: Sicut abundat Christi passio in me, ita per Christum abundat consolatio mea;[23] itemque, Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuae laetificaverunt animam meam.[24] Ideo autem voluit Christus Matrem suam carissimam sibi in omnibus tam praecordialissime condolere, ut ipsa per hoc copiosius mereretur pro peccatoribus innumerabilibus exaudiri, et secum gloriosius coronari: quia, ut ait Apostolus, si compatimur, et conregnabimus; et, sicut socii sumus passionis, ita et consolationis.[25]

Hinc et jam verba bona, verba consolatoria, a Filio proferuntur ad Matrem. *Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra:* quia splendore mundissimae virginitatis incomparabiliter radians, atque supernaturali fecunditate ac genitura divina praefulgens, corporali decore, omni exteriori moralitate, cunctorum divinorum claritate charismatum coruscans. *Oculi tui columbarum*, id est, columbina ac ovina simplicitate conspicui.

Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. Non enim pulchritudo immensa infinitaque sanctitas tuae deitatis, ullam incurrit labem aut

---

[23]II Cor. I, 5.

[24]Ps. XCM, 19.

[25]Rom. VIII, 17; II Tim. II, 12; II Cor. I, 7.

minorationem, assumendo ex me carnis substantiam, et in medio uteri mei requiescendo, atque ex me oriendo: imo per haec tuam pietatem, dignationem, caritatem interminabilem clarius demonstrasti, et in utraque natura tu pulcher es: ut in praeinductis jam expositionibus patuit. *Lectulus noster floridus*: id est, cellula uteri mei, in qua per incarnationis mysterium quiescere elegisti, omni flore virginitatis ac fecunditatis altissime decoratur; spiritualisque lectulus noster, videlicet pax interna, conscientia pura, contemplatio sancta, gremium caritatis, floridissimus et inviolabilis jugiter fuit. In eodem quoque materiali lectulo purissima Virgo cum dilectissimo suo sponso, infantulo Jesu Christo, creditur frequenter quievisse, cum interna jucunditate: et certe floridissimus exstitit lectulus ille, in quo duo illi vernantissimi, suavissimi, et incomparabiles flores, Virgo mater et Filius Deus, conquieverunt; ubi genitrix sanctitatis et ipsa sanctitas confluxerunt.

Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. Per domos istas, possunt intelligi corpus virgineum Matris sanctae, et corpus salvificum Unigeniti ejus; per tigna vero cedrina et laquearia cypressina, varia horum corporum membra, instar cedri ac cypressi odorifera, et ab omni putrefactione et corruptione seu incineratione penitus aliena. Siquidem caro Christi non vidit corruptionem[26]: nec ambigitur quin Filius ille omnipotens, naturaliter bonus et pius, amantissimam ac fidelissimam Matrem suam cum corpore et anima assumpserit in gloriam: ita tamen, quod anima ejus prius per mortem fuit a corpore separata, ac paulo post

[26]Act. II, 31; XIII, 37.

rursus ei unita. Potest quoque hic locus spiritualiter explanari, intelligendo per domos has, animam Christi, in qua plenitudo divinitatis gratiosissime ac gloriosissime, imo et per unionem hypostaticam habitavit, in qua thesauri sapientiae ac scientiae sunt collecti;[27] et animam Virginis praeamandae, quae anima cum ineffabili excellentia fuit templum Spiritus Sancti, sedes sapientiae, domus supernorum charismatum, cella coelicorum aromatum. Tigna domorum istarum, fuerunt virtutes perfectae ac eminentes existentes in eis; earumque divinissimi actus laquearia nuncupantur.

[27]Coloss. II, 3.

EXPOSITIO
CAPITULI SECUNDI

ARTICULUS VI

EGO FLOS CAMPI; DE CHRISTO SPONSO ET SPONSA EJUS UNIVERSALI, QUAE EST ECCLESIA

LOCUTA est sponsa in fine praecedentis capituli, Lectulus noster floridus: quod approbans sponsus, subjungit, *Ego flos*. Sed quia adjecit, *campi*, videtur insinuare ipsi sponsae, non solum quiescendum esse in lectulo contemplationis, de quo ipsa jam dixerat, Lectulus noster floridus; sed interdum egredi oportere ad campum actionis. Quasi dicat sponsus: Ego per latitudinem atque planitiam orbis terrarum volo praedicari, et Evangelium meum diffundi: idcirco te primitivam Ecclesiam, et tuos praelatos ac posteros ad praedicandum idoneos, hortor lectulum contemplationis exire, et praedicare undique Evangelium regni.[1] Sum *et lilium convallium*, id est humilium, qui se ipsos reputant imos et viles, ac ceteris decliviores: quia in talium cordibus figor ac floreō, dulciterque odoro. Vel, Lilium convallium, id est gentilium, in imo infidelitatis ac vitiorum suorum jacentium: quibus sum evangelizandus, quatenus in me credendo, per fidem et caritatem reflorent, et actibus virtuis redoleant. Denique per campum, qui est planities terrae, cui cultura adhibetur, Origenes intelligit populum Judaeorum, qui per Prophetas colebatur, ac legem; per convallem vero, quae solet esse saxosa atque inculta, gentilitatem. Christus ergo, qui fuit primo flos in populo Judaeorum, factus est lilium in

[1]Marc. XVI, 15.

plebe gentilium conversorum: quia Judaeis ob suam perfidiam derelictis, gratiam conversionis dedit gentilibus.

Insuper Christus recte flos appellatur: primo, ob suam teneritudinem; secundo, ob immarcescibilem sui cordis floritionem, in omni sapientia et virtute, in omni opere bono et fructu copiosissimo, quo genus reparavit humanum; tertio, propter suae sanctitatis odorem et famae fragrantiam; quarto, quoniam pulcher adspectu et delectabilis ad contemplandum, ac pulchrior ceteris, sicut flos graminibus. Dicitur quoque convenienter, flos campi: quoniam sicut in campo flos oritur sine defossione et cultura humana, ex fecundatione primordiali et influxu coelesti; sic ex praestantissima Virgine natus est Christus absque seminatione virili. De quo Isaias praedixit: Ascendet sicut virgultum, et sicut radix de terra sitienti;[2] itemque, Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet.[3] Porro, secundum Gregorium, Christus flos nominatur: quoniam spinas vitiorum exterminando, mentem sponsae ornat decore justitiae; et naribus cordis dum coeleste desiderium applicat, quasi bono odore interiora animae refocillat. Secundum Anselmum, Christus flos dicitur: quoniam sicut flos spem fructus promittit, sic Christus omnibus in ipso sperantibus est spes gloriae. Qui etiam lilium dictus est: quoniam sicut lilium pulchrum est visu et delectabile odore atque adspectu, ac suo odore longe positos reficit, et candorem foris demonstrat, sicque paulatim aureum colorem intus latentem pandit forinsecus; sic Dominus

---

[2]Is. LIII, 2.

[3]Ibid. XI, 1.

Jesus ineffabiliter pulcher ac dulcis, peregrinantes in isto exilio desiderio reficit sui amoris, et natus in mundo, primo apparuit homo sublimis, ac tempore procedente cognitus est verus exsistere Deus.

Postremo, per florem campi, liliumque convallium, quidam intelligunt ipsam sponsam sive Ecclesiam in terra hac peregrinantem, virtutibus floridam, conversatione suavem, humilitate prostratam, ac fama fragrantem.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: id est, quemadmodum lilium spinis multipliciter eminet pulchritudine et odore ac aliis, et tamen inter eas exoritur: ita et Ecclesia, sponsa mea carissima, ceteris antefertur gentibus splendore virtutum, pulchritudine meritorum, et fructificatione in aliorum conversione; et tamen inter perfidas nationes in isto saeculo conversatur, impiorumque persecutione, oblocutione, invidia pungitur velut spinis: sicut Christus praedixit, In mundo pressuram habebitis;[4] et iterum, Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.[5] Hinc ad Philippenses scripsit Apostolus: Sitis sine querela, simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravae atque perversae, inter quos lucetis sicut luminaria mundi, verbum vitae continentes.[6] At vero nomine filiae seu filiarum, solent ad litteram in Scripturis

---

[4]Joann. XVI, 33.

[5]Matth. X, 16.

[6]Philipp. II, 15, 16.

gentes seu populi significari: juxta illud Isaiae, Descende, sede in pulvere, filia Babylon;[7] et Zachariae, Exsulta satis, filia Sion. In Threnis quoque legitur: Gaude, filia Edom.[8,9] Possunt quoque per filias, ecclesiae haereticorum designari: quae potius dici merentur prostibula daemonum, quam ecclesiae; nec vocantur Ecclesiae absolute, sed cum additamento diminuente. Catholici autem haereticorum argumentationibus, detractionibus, persecutionibus multipliciter sunt gravati.

Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Malus adjective, idem est quod non bonus; substantive vero significat lignum, cui velum navis appenditur, et etiam arborem quamdam silvestrem, cujus pomum vocatur malum. Itaque sensus est: Sicut arbor illa silvestris, quae dicitur malus, ceteris arboribus silvestribus, quae communiter infructuosae sunt, praefulget et antefertur visu, odore, fructu, et gustu; sic sponsus coelestis Dominus Jesus Christus, universis filiis hominum praeeminet omni pulchritudine et odore virtutum, fructu operum ac doctrinae, gustu consolationis et refactionis internae: cujus comparatione alii sunt quasi ligna silvestria, ex se ipsis sterilia, sed per gratiam ejus fecunda, secundum quod dixit eisdem: Sine me nihil potestis facere.[10] Et

---

[7]Is. XLVII, 1.

[8]Zach. IX, 9.

[9]Thren. IV, 21.

[10]Joann. XV, 5.

denuo: Ego sum vitis vera, vos palmites.[11] Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis.

Sub umbra illius quem desiderabam, sedi. Ecclesia in hac vita quiescit et vivit sub umbra sponsi, id est gratiosa protectione, instructione, et illuminatione ipsius: qui respectu beatificae visionis et luminis gloriae, melius dicitur umbra quam lux, dicente Apostolo: Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem. De hac umbra sponsus promisit Ecclesiae, dicens: Non relinquam vos orphanos;[12] et rursus, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. [13] Unde et in libro Sapientiae legitur: Dextera sua teget eos, et brachio suo defendet illos.[14] Pro qua defensione oravit Propheta: Sub umbra, inquit, alarum tuarum protege me.[15] De qua re locutus est Jeremias: Spiritus oris nostri, Christus Dominus, cui diximus, In umbra tua vivemus inter gentes.[16] Sine hac umbra vivere non valemus in gratia. Hanc igitur umbram cupit Ecclesia; imo plus cupit ipsum sponsum, et clarum facialemque ejus intuitum: a quo quoniam interim

---

[11]Ibid. I, 5, 4.

[12]Ibid. XIV, 18.

[13]Matth. XXVIII, 20.

[14]Sap. V, 17.

[15]Ps. XVI, 8.

[16]Thren. IV, 20.

elongatur et distat dissimilitudine, appetit eum contemplari in fide per donum sapientiae, atque ab omnium visibilium et invisibilium impugnationibus hostium, pietate ipsius defendi, angelica ope muniri, ecclesiasticis sacramentis et praelatorum custodiis adjuvari. Nec fraudatur spe sua, sicut subjungitur.

Et fructus ejus dulcis gutturi meo: id est, refectio sua, qua modo me alit per divinorum infusionem charismatum, per spem et contemplationem futurorum bonorum, per sacra eloquia, per sacramentorum edulia, per quotidianum profectum ac aliis modis, est mihi valde suavis: ita quod aequanimius dilationem gloriosae praesentiae suae sustineo: sicut testatur Propheta, Quam dulcia faucibus meis eloquia tua![17] Et iterum, Dulciora (inquit) super mel et favum.[18] Hinc alibi sponsus loquitur: Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum;[19] sed fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Et rursus: Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.[20] Hinc quoque in Actibus Apostolorum narratur de primitiva Ecclesia: Sumebant cibum cum exsultatione et simplicitate cordis.[21] Praeterea, quam copiose et delicate reficiatur a sponsa, subinfert:

---

[17]Ps. CXVIII, 103.

[18]Ps. XVIII, 11.

[19]Joann. IV, 13, 14.

[20]Matth. XI, 28.

[21]Act. II, 46.

Introduxit me rex in cellam vinariam, id est in spiritualium alimentorum exuberantiam, in sacram Scripturam, et in veram ac spiritualem ejus intelligentiam, quae sobrie inebriat mentem, in sacram communionem, qua sub speciebus panis et vini ipsemet sponsus vere incomprehensibiliterque accipitur. Introduxit me quoque in coelestis patriae deliciosissimam mansionem, dando mihi aliquantulam tantae gloriae praelibationem, et certam ipsius spem atque notitiam amorosam ac refectivam. Specialissime vero introducta fuit primitiva Ecclesia in cellam vinariam, quando in die sacro Pentecostes in coenaculo illo, in quo Christus Coenam suam celebravit novissimam[22], Spiritum Sanctum accepit in igneis linguis[23]: et tanta illius plenitudine fuit potata, quod sponsum suum cum omni fiducia evangelizare incepit, in tanto fervore, quod increduli irridendo dixerunt: Musto pleni sunt isti.[24]

Ordinavit in me caritatem, id est, praeordinavit ab aeterno diligere me per eximios ac praecipuos caritatis effectus, sicut jam mihi multipliciter demonstravit, personaliterque testatus est: Majorem, inquam, caritatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis[25]; et denuo, Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. Imo et ipse prior dilexit me.[26] Ordinavit quoque in me

---

[22]Luc. XXII, 12.

[23]Act. II, 1-4.

[24]Ibid. 13.

[25]Joann. XV, 13.

[26]Ibid. 9.

caritatem, id est, praecepit mihi ut quidquid ego fecero, toleravero, habuero, ponam sub ordine divini amoris, id est, ad caritatem Dei tanquam ad summam virtutem ordinem semper ac referam;[27] nec aliquid agam, nisi sit ordinabile ad Deitatis amorem, id est, nisi sit tale, quod per ipsum queam in caritate proficere. Iterum, Ordinavit in me caritatem, id est, non solum praestitit mihi ipsum habitum caritatis, sed et per gratiam specialem mihi donavit ordinatum usum seu actum caritatis: ut scilicet id prius ac maxime diligam, quod primo et maxime est amandum, videlicet ipsum Deum, deinde creata sub ipso ordine congruente: quia et ordo caritatis cadit sub praecepto, ut homo in primis summe et incomparabiliter toto corde diligat Deum, deinde se ipsum, tertio loco parentes, deinceps propriam sobolem, quinto domesticos et propinquos ac benefactores: qui omnes nomine proximi designantur, sub quo etiam nomine, Beati in patria intelliguntur, imo et in purgatorio existentes.

Circa hoc loquitur Origenes: Omnes homines amant aliquid, et nullus est qui ad id aetatis venerit ut possit amare, et non aliquid amet: sed hic amor seu caritas, in aliquibus suo ordine congruenter procedit; in plurimis vero contra ordinem, dum scilicet aliquid diligit, quod non debet, aut quod debet diligit, sed plus aut minus justo. In illis vero, quos valde paucos arbitror esse, qui scilicet per viam vitae incedunt, et non declinant ad dexteram aut sinistram, in ipsis solis ordinata est caritas. Est autem mensura et ordo caritatis, ut in dilectione Dei nullus modus, nulla mensura sit, nisi haec sola,

---

[27] I Joann. IV, 10.

ut totum exhibeas quantum habes. In dilectione autem proximi, aliqua est mensura. Diliges, inquit, proximum tuum sicut te ipsum.[28] Si ergo in dilectione Dei minus aliquid feceris quam potes, aut certe inter te et proximum non servaveris aequitatem; non est in te caritas ordinata, nec ordinem suum tenens. Nam si, ut ait Apostolus, sumus alterutrum membra, hunc affectum erga proximum habere debemus, ut eos non quasi aliena corpora, sed ut membra nostra diligamus.[29] Secundum hoc ergo, quod membra invicem sumus, aequalem erga omnes dilectionem habere debemus; secundum hoc vero, quod sunt in corpore aliqua membra honorabiliora et honestiora, alia vero inhonestiora et inferiora, pro membrorum meritis et honore librari debet modus dilectionis. Unde magis est diligendus, qui in via salutis nos instruit, et a peccati praecipitio ad lucem revocat veritatis, sicut ait Apostolus: Abundantius habeatis in caritate eos qui in Dei verbo laborant.[30] Similiter qui gratiam instruendi non habet, sed tamen innocentis et justae est conversationis, magis amandus est eo qui impie conversatur. Et hanc materiam prolixe et pulchre declarat atque prosequitur Origenes.

Insuper Antisiodorensis in tertia parte suae Summae inquit: Quis ordo observandus est in dilectione? Ad quod respondet: Ambrosius dicit: Primo debemus diligere Deum; secundo, nos ipsos;

---

[28]Matth. XXII, 39.

[29]Rom. XII, 5.

[30]I Thess. V, 13.

tertio, parentes; quarto, filios; quinto, domesticos; sexto, extraneos, qui si boni sunt, praeponendi sunt filiis atque domesticis malis; septimo et ultimo, inimicos. Et dicimus, quod nullus est diligendus, nisi quia bonus, vel ut sit bonus; et qui magis est bonus, magis est diligendus, ceteris circumstantiis paribus. Etenim quem scimus meliorem, debemus magis diligere, id est majus bonum ei velle; non tamen oportet ut diligamus eum magis, id est majori affectu. Nam tribus modis dicitur aliquid plus amari: primo, ad majus praemium sive ad gratiam ampliorem; secundo, majori affectu; tertio, quoad majorem exhibitionem exteriorem. Haec Antisiodorensis: qui loco praeallegato alia multa de hac materia scribit. De qua etiam Thomas in secunda secundae per plures quaestiones scribit plenissime.

Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Universalis Ecclesia ex persona perfectorum, qui ex caritatis vehementia languent, haec ait ad sponsi sodales, paranymphos, amicos, videlicet angelos sanctos, sive praelatos, et contemplativos ac praedicatores. Quemadmodum autem sponsa carnalis prae desiderio sponsi languescens et afflicta de illius absentia, floribus recreatur et pomis, suavi odore ac dulci sapor; ita Ecclesia perfectorum ex ferventissimae dilectionis impetu sauciata, eo quod cupitis ac incessabilibus sui superpulcherrimi ac supernobilissimi sponsi amplexibus nequeat in vita hac frui, profert haec verba. Quamvis enim amor faciat in dilecto laetari; tamen ob dilecti absentiam, facit tristari atque affligi: et cruciatus hujusmodi nominatur hic languor. Denique, sicut carnalis amor praedominans, qui amor ἔρως appellatur, corpori infirmitatem inducit (quia ad amorem talem consequitur transmutatio corporalis excessiva discrucians, et inquietudo imaginationis, ex quibus fit homo ad refactionem

somnumque impotens); sic spiritualis amor perfectus ecstaticus parit redundantiam grandem in corpus partemque sensitivam, quia appetitus superior movet, immutat, et post se trahit appetitum inferiorem, quemadmodum sphaera coelestis superior inferiorem: ex qua redundantia, sicut ex praenominata, fit indispositio corporalis naturae, et alteratio harmoniae immoderata ac innaturalis, ut praecipue patet in raptu, ad quem gravis concomitatur afflictio, praecipue in reditu ad se. Unde in Daniele legitur: *Langui* (inquit) *post visionem*.[31] Ezechiel quoque ait: *Vidi; et cecidi in faciem meam*[32]. Et Isaias: *Corrui, quum audirem; conturbatus sum, quum viderem; emarcuit cor meum*[33].

Taliter ergo spirituali ac sincerissimo languens amore Ecclesia, dicit ac deprecatur: *Fulcite me floribus*, id est, replete et expolite me contemplationibus sponsi mei consolatoriis, claris ac dulcibus; *stipate me malis*, id est, circumdate et vallate me internis refectionibus ex praelibatione futurae salutis: quatenus totaliter recreata, vires resumam, et gloriae dilationem, beatificique adspectus sponsi absentiam aequanimius feram. Insuper, *Fulcite me floribus*, id est reformationibus membrorum ac filiorum meorum, ut videam eos per gratiam reflorescere, quos vidi in peccatis marcescere; *stipate me malis*, id est quotidianis profectibus, quibus tanquam odoriferis saporosisque pomis reficiar (malum quippe nunc pro pomo

---

[31]Dan. VIII, 27.

[32]Ezech. XLIV, 4.

[33]Is. XXI, 3, 4.

accipitur arboris mali): sicque ex intuitu profectus mei et conversionis ac reformationis filiorum meorum, hujus incolatum exsilii sustineam patienter. Nam et Apostolus dixit: *Permanere autem in carne, necessarium propter vos*.[34]

Denique audiens sponsus piam hanc Ecclesiae querimoniam atque petitionem, misertus ejusdem, statim subvenit, et consolatus est eam, prout ipsa fatetur, subdendo: *Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me*. Per laevam seu sinistram sponsi, significatur gratiosa consolatio, ac praesentia ejus per fidem et dona spiritualia in hac vita, per virtutes infusas, per sacramenta et praegustationem futurae beatitudinis: per quae omnia sponsus consolatur, sustentat, confortat Ecclesiam, sicut oravit Apostolus: *Deus spei vos repleat omni gaudio in credendo, ut abundetis in virtute et gratia Spiritus Sancti*.[35] Hanc laevam tenet sponsus sub capite sponsae, id est sub ratione et mente ipsius, illuminando, exhilarando, roborando eam per ista. Juxta hunc modum Psalmista loquitur de electo: *Quum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam*.[36] Porro per dexteram sponsi insinuatur gloriosa manifestatio ejus per speciem, qua Ecclesiam militantem finito vitae hujus curriculo totaliter rapit in se, jucundissime amplexatur, et triumphantis Ecclesiae societati eam innectit: sicut

[34]Philipp. I, 24.

[35]Rom. XV, 13.

[36]Ps. XXXVI, 24.

sponsus promisit Ecclesiae, *Ego*, inquiens, *dispono vobis regnum*;[37] et rursus: *Pater, volo ut ubi ego sum, et illi sint mecum, ut videant claritatem quam dedisti mihi*.[38] Itemque: *Vado vobis parare locum; et iterum veniam, et assumam vos ad me ipsum; et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis*[39].

Praeterea pius amorosusque sponsus conspiciens Ecclesiam caritate tam languidam, atque ex sua consolatione paululum repausantem, pro ea non inquietanda sollicitus est, sicut subjungitur in ejus persona: *Adjuro vos, filiae Jerusalem*, id est, ecclesiasticae personae seu animae adhuc fragiles et proclives ad culpas, *per capreas cervosque camporum*, id est per vestros primos praelatos, sanctos Apostolos et apostolicos viros, seu per Prophetas et Patriarchas: qui omnes per capreas designantur ac cervos, quoniam interioris visus acumine vigent, et virtutum montana contemplationisque alta conscendunt, in quibus pascua animarum suarum requirunt, quemadmodum capreae cernunt valde acute, et pascendo scandunt ad montes; ac instar cervorum agiles sunt ad actus virtutum, et juvant se invicem; et sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita ad fontem adspirant ac sitiunt vitae aeternae.[40] Quemadmodum autem jurare Deo non competit, proprie loquendo, nisi per semetipsum, sicut ad Hebraeos docet Apostolus, ita non competit ei proprie

---

[37] Luc. XXII, 29.

[38] Joann. XVII, 24.

[39] Ibid. XIV, 2, 3; XVI, 22.

[40] Ps. XLI, 2.

adjurare, nisi per se.[41] Idcirco per cervos capreasque adjurat, in quantum aliquid divinae perfectionis et auctoritatis in ipsis relucet. Amplius, propter proprietates quasdam irrationabilium animalium, solent homines per talia designari, prout in libro Geneseos Jacob sanctus dixisse narratur: Catulus leonis, Juda; Nephthali, cervus emissus;[42] Issachar, asinus fortis; fiat Dan coluber in via, cerastes in semita; Benjamin, lupus rapax. Sicque Isaias, de Achaz et Ezechia loquens: De radice, inquit, colubri egredietur regulus, et semen ejus absorbens volucrem.[43]

Itaque, Adjuro vos, id est, per jurationem prohibeo, *ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam*, id est, ne sponsam meam Ecclesiam, utpote perfectiores et superiores in ea, inquietetis, perturbetis, seu a tranquillitate suae contemplationis et recollectionis in Deo impediatis aut abstrahatis, implicando eam exterioribus curis, mundanis negotiis, activae occupationibus vitae; et ne inter vos sitis contentiosi, aut alio modo graviter offendatis, propter quod ipsa cogatur interrumpere suae contemplationis quietem, et circa vestram pacificationem, correctionem, refrenationem sollicitari ac distrahi; *quoadusque ipsa velit*, id est, quousque ipsa rationabiliter et sponte consentiat suscitari ac taliter occupari, videlicet tempore opportuno: quia interdum vult ipsa propter commune bonum forinsecus evocari, et opera pastoralis exercere officii, dum praecepto

---

[41]Hebr. VI, 13.

[42]Gen. XLIX, 9, 21, 14, 17, 27.

[43]Is. XIV, 29.

aut legitima electione, seu rationabili ad hoc compellitur causa. Nam et Apostolus scripsit: Judicia si habetis inter vos, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum;[44] et rursus, Non quaero quod mihi utile est, sed quod multis.[45]

Circa haec scribit Anselmus: Virtutes quas inhiante desiderare debetis, sine quibus nemo potest ad vitam pervenire aeternam, in capreis ac cervis naturaliter considerantur. Caprea namque acumine oculorum suorum herbas sibi utiles a nocivis discernit, eligit, comedit, et in suum trajicit ventrem. Pascendo quoque tendit ad montium altiora. Quod si fuerit sauciata, herbam quamdam dictamnum nomine quaerit, et ejus tactu ferro expulso cum ipsa putredine, recuperat sanitatem. Sic sancti viri acumine sui ingenii, ope Spiritus Sancti salubres sententias a falsis discernunt et amplectuntur; atque se ipsos ac alios spiritualiter nutriendo, ad sublimitatem virtutum altitudinemque regni coelestis toto conatu festinant. Si autem sagitta diaboli fuerint vulnerati, Christum tanquam dictamnum requirunt, et per poenitentiam curari nituntur. Porro cervi has virtutes naturaliter habere dicuntur, quod tempore sui amoris optima pascua inquirentes, regionem suam relinquunt, alienam introeunt: et hoc, noctu, quia in die videri et capi verentur. Quod si magna aqua eis occurrerit transvadanda, sese vicarie devehunt: ita ut primus ac fortior, super clunes suas portet caput sequentis, secundus itidem caput tertii, et ita usque ad ultimum;

---

[44]I Cor. VI, 4.

[45]Ibid. X, 33.

ultimus autem qui portatur nec portat, succedit in locum prioris, qui portat et non portatur: sicque dictante naturali amore, alter juvatur ab altero, quousque, quo pergunt, perveniant. Similiter sancti viri amore Christi ferventes, dum vitae pascua quaerunt, et per mare saeculi hujus transire habent, caritative juvant se mutuo, quousque ad concupitam coelestis patriae deveniant mansionem. Insuper fertur, quod si cervi obstacula quaedam in via reperiant, quando a canibus insectantur, transiliunt ea, aut reflexis cornibus frangunt; sicque a canum morsibus se tuentur. Sic sancti viri per fidem et operationem, seu per duo caritatis praecepta, a daemonum insectatione se muniunt. Legitur etiam, quod cervus caligantibus sibi prae senio oculis, manducat serpentem: quo aestuans, currit ad fontem; et eo potatus, vomit venenum, recuperat visum, ac superflua quaeque deponens, quodammodo reviviscit. Sic electi, si forte ex tentatione diaboli, per consensum aut effectum illicitum in se serpentem receperint infernales, ad fontem pietatis divinae per poenitentiam currunt, in quo, a suis loti inquinamentis, illustrantur ac reviviscunt.

Praeterea dicuntur capreae et cervi *camporum*, quoniam sancti Apostoli et apostolici viri, per spatia orbis terrarum ad evangelizandum undique cucurrerunt, et in locis diversis quasi in campis magna habuerunt certamina, omni virtute ac meritis tanquam camporum floribus se ornarunt; atque ab hominibus aliquando secedentes, in secretis et solitariis locis quasi in campis Deo vacantes, ibi meditari et hauriebant a Domino, quod postea sermocinati sunt populo.

Praeterea praeductam sponsi adjurationem zelo sponsae ad subditos inferioresque factam, sponsa cognovit et valde gratanter accepit. Unde subjungitur: *Vox dilecti mei*. Quasi dicat Ecclesia: Adjuratio illa a sponso processit, qui in tantum me diligit, comamque libenter in meis amplexibus, in contemplationis lectulo requiescit, quod prohibuit me suscitari quousque egomet vellem. Et quasi quaereretur a sponsa, Ubi est dilectus tuus? qualiter venit ad te? et ubi eum poterimus reperire? respondet: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles*: id est, per Incarnationis mysterium venit in mundum a summo coelo egrediens, de coelis descendens, in ordinibus angelorum velocissime operans, per carnis propagationem a Patriarchis prosiliens.[46] Venit quoque in montibus saliens, id est perfectissimas virtutum actiones exercens, praeclarissima miracula copiosissime faciens, incomprehensibilia mysteria implens: quia divinam naturam cum humana in unitate personae conjunxit, de Virgine natus est, inter homines vixit, qui Deus est et conditor angelorum: sicque transiliit colles, quia a Prophetarum oraculis usque ad Apostolos se deduxit, omniumque virtutes atque prodigia sua omnipotentia ac perfectione transcendit; sed et superbos Judaeorum pontifices, Scribas ac Pharisaeos ac seniores in suis dignitatibus, scientiis et officiis gloriantes relinquendo transiliit, et ad Ecclesiam ex gentilitate electam descendit. Denique saliens venit, quia de sinu Patris venit in uterum Virginis, de utero Virginis in praesepe, de praesepio in templum; deinde vectus est in aegyptum, ac inde relatus, inter homines est conversatus; post haec ascendit in crucem, inde descendit in monumentum atque in limbum, inde

[46] Ps. XVIII, 7.

resurgens apparuit suis discipulis; tandem coram ipsis scandit in coelum, rediitque ad Patrem, a cujus sinu, corde et intellectu invariabilis ac immensus nunquam recessit.

Consequenter sponsa exponit, qualiter suo dilecto conveniat salire in montibus, collesque transilire. *Similis est dilectus meus capreae hinnuloque cervorum*. Hinnulus est filius cervi ac cervae. De proprietatibus autem capreae ac cervi, jam dictum est. Christus itaque capreae comparatur, quia et ipse prae cunctis acutissimo viget intuitu oculi intellectualis; et sicut caprea visu suo clarissimo herbam sibi utilem a nociva discernit, sic Christus justos discernit et separat ab iniquis. Et sicut caprea in locis montanis magnos saltus exercet atque celeriter currit; sic juxta expositionem jam introductam, Christus venit saliens in montibus, et transiliens colles. Unde assimilatur et hinnulo velocissime cursitanti ac salienti, et montium juga petenti, ac commoranti in arduis: qui et secundum carnem ex Patriarchis est natus. Patriarchae autem et sancti viri, sicut jam patuit, cervi vocantur. Velocitas demum capreae, secundo volumine Regum insinuatur, quo legitur: Asael frater Joab velocissimus cursor fuit, quasi unus ex capreis.[47] Sed et propter teneritudinem suae complexionis, Christus hinnulus nuncupatur.

En ipse stat post parietem nostrum, id est, multum approximavit nobis, ita quod inter ipsum et nos non videtur mediare nisi paries noster, id est nostrae mortalitatis conditio, qua ab ejus claro impedimur intuitu, et a beatifico visu: quia dum sumus

---

[47] II Reg. II, 18.

in corpore, peregrinamur a Domino, et corpus hoc corruptibile aggravat animam.[48,49] Stat quoque post parietem nostrum, id est caliginosum interstitium, quod inter statum viatorum Beatorumque mediat: quoniam ignorantia atque obscuritas nostrae cognitionis dividit inter ipsum et nos. Item stat post parietem nostrum, quoniam concupiscentiae et opera carnis passionesque sensitivae partis impediunt nos ab ipso: quibus sublatis seu reformatis, mox ad nos plene ac splendide introibit. Stat demum post parietem nostrum, id est, in nostra humanitate, quam assumpsit, nobis apparet, et tamen in ea nobis suam deitatem celavit. *Respiciens per fenestras*, id est per assumpti corporis sensus, et per documenta atque miracula, per quae tanquam per fenestras nos illustrare dignatus est; vel, Per fenestras, id est per sanctos Apostolos, et alios praedicatores pastoresque sanctos, per quos discutit, investigat ac edocet subditos; *prospiciens per cancellos*, id est per secretas inspirationes, per arduas vias internae exercitationis, allocutionesque abditas, juxta illud Job: Quasi furtive suscepit auris mea venas susurrii ejus.[50] Prospicit quoque per fenestras, id est per directiones praeceptorum, et per cancellos, id est per suggestiones evangelicorum consiliorum. Postremo fenestrae et cancelli, per quos inspicit sponsam, sunt praeparationes ac desideria cordis, quibus se ad sponsi susceptionem disponit, et ingressui ejus se aperit.

---

[48] II Cor. V, 6.

[49] Sap. IX, 15.

[50] Job IV, 12.

En dilectus meus loquitur mihi: Surge, id est, de quiete et actu contemplationis ad exercitia vitae activae procede, et de secreto ad publicum, *propera* per caritatis fervorem et obedientiae promptitudinem, hoc ipsum festinanter implendo, o *amica mea* per mutuam caritatis affectionem, *columba mea*, quae ornaris virtutibus, per proprietates columbae significatis, utpote verecunda, simplex, mansueta, non fellea nec invidiosa, *formosa mea*, id est, plena decore virtutum, donorum ac meritorum; *et veni*, jam repetitis vicibus invitata, et tam multis amorosis expressa nominibus, ex quibus merito caritas tua ad me magis accenditur.

Jam enim hiems transiit: id est, tempus infidelitatis, seu rigidae observationis legis, finem accepit; *imber*, id est abundantia tribulationis, *abiit et recessit*. De quo imbre in Evangelio legitur: Descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam;[51] et cecidit, et fuit ruina ejus magna. *Flores apparuerunt in terra nostra*: id est, bonae dispositiones et inchoationes ad actus virtutum in hominibus inveniuntur: sicut Salvator dixit Apostolis, Videte regiones, quia jam albae sunt ad messem.[52] In flore enim spes atque initium fructus inveniuntur. *Tempus putationis advenit*: id est, inchoatum nunc est tempus ab aeterno praeordinatum conversioni gentilium, in quo ipsae gentes incredulae et iniquae sunt spiritualiter circumcidendae, amputando ab eis passiones et vitia, omnemque perfidiam, sicut a vinea absciduntur sarmenta sterilia. *Vox turturis audita est in terra nostra*:

[51]Matth. VII, 27.

[52]Joann. IV, 35.

id est, electa pars plebis gentilis, desiderium verae salutis ac conversionis coepit habere, coepitque se ad gratiam praeparare, praeventa pie a Domino, vel ex angelica inspiratione, aut ex fama et aliqua auditione legis Mosaicae. Nam et ipso Christo in terris evangelizante, multi gentilium confluerunt ad eum ex Decapoli et Syria, Tyro, Sidone, et aliis locis: ut ex Evangelio probatur.[53] Atque ex Actibus patet Apostolorum, quod eunuchus potens Candacis reginae, venit in Jerusalem adorare, legitque Isaiam prophetam.[54] *Ficus protulit grossos suos*: id est, Synagoga (quae fuit aliquando arbor fici fecunda) jam protulit sensus suos carnales, quibus litteram sequitur occidentem, observantiamque legalem in caerimonialibus: in quibus ponit spem suam, magis quam in fide et gratia Salvatoris;[55] et putat per talia mihi placere sine interiori sinceritate ac devotione, quum talia nunquam placuerint mihi ex parte operis operati, sed operis operantis. Ficus ergo accipitur hic pro arbore fici; et grossi fici, proprie nuncupantur fructus immaturi, ineptique esui. *Vineae florentes dederunt odorem suum:* id est, electae congregationes ex Judaismo, conversae seu convertendae, et crediturae aut credentes in me, per virtuosae suae conversationis dulcedinem me attraxerunt ad exaudiendum preces earum, ut per earum ministerium ac doctrinam incipiam gentiles convertere.

---

[53] Matth. IV, 25; Marc. III, 8.

[54] Act. VIII, 27, 28.

[55] II Cor. III, 6.

Hoc totum est, quod in Actibus Apostolorum asserit Paulus: *Tempora prioris ignorantiae despiciens Deus, nunc annuntiat omnibus hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant.*[56] Juxta quem modum ait Psalmista ad Dominum: *Tu exsurgens misereberis Sion, quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.*[57] Unde rursus testatur Apostolus: *Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum;*[58] itemque, *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.*[59] Hinc in Actibus princeps apostolici chori fatetur: *Omnes Prophetae a Samuel et deinceps annuntiaverunt dies istos.*[60]

Itaque per praedicta videtur Christus primitivam exhortari Ecclesiam ad convertendum gentilitatem, atque ad laborandum pro proximorum salute per vitiorum amputationem et virtutum insertionem. Unde adhuc admonetur: *Surge, amica mea, sponsa mea, et veni ad* exsequendum actus praefatos: et per hanc tam frequentem ejusdem exhortationis reiterationem insinuare videtur, quod primitiva Ecclesia ex Judaeis collecta, erat multum difficilis ad relinquendum Synagogam, ut gentilibus praedicaret. Nam multis annis post Christi ascensionem manserunt Apostoli in Judaea; et

---

[56]Act. XVII, 30.

[57]Ps. CI, 14.

[58]Galat. IV, 4.

[59]II Cor. VI, 2.

[60]Act. III, 24.

quum princeps Apostolorum convertit Cornelium centurionem [61] ac suos, disceptabant adversus eum quidam ex Judaeis conversi, dicentes: *Quare introisti ad viros praeputium habentes?*[62] Paulus quoque et Barnabas, ut constat in Actibus, diu hinc inde pergebant, praedicantes solis Judaeis.[63] Hinc sponsus tam amorose, blande, dulciter et frequenter primitivam Ecclesiam ad gentium conversionem exhortans, ait:

Columba mea per puram et simplicem intentionem, in foraminibus petrae, id est habitans in firmissimis munimentis fidei et virtutum, et in profundo humilitatis, *in caverna maceriae,* id est in abscondito protectionis divinae, quae est ipsis credentibus murus ac paries contra adversarios suae salutis. Denique per foramina petrae, valde convenienter intelliguntur vulnera Salvatoris, de quo sanctus ait Apostolus: *Petra autem erat Christus.*[64] Et ipsemet Dominus: *Super hanc petram, id est super me ipsum, quem tu, o Petre, confessus es, aedificabo Ecclesiam meam.* Per cavernam demum maceriae, aptissime designatur vulnus dominici lateris.[65] In quibus vulneribus ac caverna sponsa moratur, dum dominicam passionem devote, compassive, ac sapientialiter meditatatur, ejusque meritis ac virtuti innititur, ac fructum vulnerum horum sacratissimorum perpendens,

---

[61]Ibid. X.

[62]Act. XI, 3.

[63]Ibid. XIII, 5, 14 et seq.; XIV, 1 et seq., etc.

[64]I Cor. X, 4.

[65]Matth. XVI, 18.

in eis suam figit fiduciam, in eis omnem suam adversitatem dulcorat, in contemplatione eorum patientiam discit, et universam sponsi passionem cordi suo inscribit: quod assidue faciendo fit sponso carissima.

Ostende mihi faciem tuam: id est, stude ac satage te ipsam mihi puram et irreprehensibilem exhibere, et coram me effunde cor tuum sincere,[66] nec in confessione sacramentali quidquam culpae occultes. *Ostende mihi faciem tuam,* id est, mentem tuam converte ad me, et pura intentione coram me ambula, sicut dixi ad Abraham, *Ambula coram me, et esto perfectus;*[67] et imple quod scriptum est: *Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram.*[68] Per promptam quoque obedientiam ostende mihi faciem tuam; et quia te diligo, faciem tuam speciosam intueri delector. *Sonet vox tua in auribus meis*: id est, verba mihi placencia loquere, tamque sonore, sapienter, ac dulciter evangelicam legem sermocinare, et infideles converte, ut acceptum sit mihi; subditis quoque credentibus efficaciter praedica, imo et orationibus, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus tam ferventer, pure, stabiliterque insiste, ut mihi sit gratum.[69] *Vox enim tua dulcis*: id est, praedicatio, oratio, psalmodia, locutio tua est virtuosa, delectabilis, et accepta. Nam et ea, quae dicis, agis; quae doces, adimples; et quidquid praedicas, ad meum

---

[66]Ps. LXI, 9.

[67]Gen. XVII, 1.

[68]Ps. XXVI, 8.

[69]Ephes. V, 19.

spectat honorem hominumque salutem. *Et facies tua decora*: id est, mens tua, quae est interior facies, per dona gratiae, per sapientiam et virtutes est reformata ac decorata, et ad intuendum jucunda: ideo noli hanc per aliquam inobedientiam inquinare.

Consequenter Christus committit praelatis et praedicatoribus sanctis: *Capite nobis vulpes parvulas quae demoliuntur vineas*: id est, ad meum honorem ac vestram salutem, apprehendite, convincite, reprobate, auferte haereticos, schismaticos, falsosque fratres, et omnes animarum deceptores, simulators ac callidos: qui particulares Ecclesias et congregationes devotas nuntuntur subvertere, plurimosque decipiunt, fingendo se mortuos huic mundo, et rigorosam vitam forinsecus prae tendendo: quemadmodum vulpes famelica fingit se mortuam, et tanquam cadaver neglectum projicit se seorsum, eversis oculis, decidibus pilis, extensisque pedibus, quatenus ignorantes et supersedentes sibi aves deglutiat. Hoc est quod in Evangelio loquor: *Attendite vobis a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*[70] *Nam vinea nostra floruit*: id est, tota Ecclesia, quae est una vinea generalis, totalis ac integra, omnes particulares Ecclesias seu vineas in se complectens ac continens: quae vinea est mea, tanquam domini principalis ac redemptoris et summi pastoris ac fundatoris; et vestra, tanquam agricolarum et vicarialium praelatorum atque custodum ipsius, sicut Ezechieli locutus sum: *Speculatorem te dedi domui Israel*. Et Isaias fatetur: *Super speculam Domini ego sum stans*

[70]Matth. VII, 15.

jugiter per diem.[71,72] Qui rursus ait ad Synagogam, tanquam sibi suo modo commissam: *Tritura mea et filia areae meae, quae audiui a Domino, annuntiavi vobis*.[73] Haec, inquam, vinea crescit quotidie numero ac merito, et floret in gratia omique decore virtutum: quod tempore Apostolorum et postea saepius ita fuit. Ideo praecavendum, ne a vulpibus illis, quae fingunt se humiles, et revera vilissimae sunt, laedatur.

Ad hanc jussionem respondet Ecclesia, videns se a sponso tam vehementer amari, ac incessanter curari ac protegi: *Dilectus meus mihi, et ego illi*. Amorisae locutiones solent esse truncatae, quoniam magnitudo affectionis verba abrumpit: ut quum in Evangelio ait Salvator, videns ac deflens Jerusalem: *Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*[74]. Quemadmodum igitur eloquens Aaron fuit os Moysis, ita in talibus ratio prudens debet supplere ac interpretari verba ferventis affectionis, et excessivi amoris.[75] Sic ergo et nunc quum loquitur sponsa, *Dilectus meus mihi, et ego illi*, supplendum est: *Dilectus meus intentus, familiaris, fidelis, amorosus atque dulcissimus mihi est*; ego quoque pro viribus meis intenta, fidelis,

---

[71]Ezech. III, 17.

[72]Is. XXI, 8.

[73]Ibid. 10.

[74]Luc. XIX, 42.

[75]Exod. IV, 14-16.

affectuosa, familiaris sum illi. Ideo per praelatos et filios meos non omittam capere vulpes demolientes.

Qui pascitur inter lilia, id est, in cordibus continentium ac pure viventium et in splendore virtutum delectatur, quiescit, et quasi nutriri se protestatur. *Justus enim Dominus et justitias dilexit*;[76] et recti habitabunt cum vultu ipsius.[77] Qui ait per Jeremiam prophetam: *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris*.[78] Unde

in Apocalypsi de talibus fertur: Hi sequuntur Agnum quocumque ierit.[79] *Donec adspiret dies*: id est, usque ad diem judicii, et quousque dies gloriae aeternalis adveniat, sic pascitur sponsus inter candidos viatores: quos tunc transferet ad plenissimam beatificae fruitionis refectionem qua pascet eos; et inclinentur umbrae: quia tunc cessabit imperfectio nostrae cognitionis, et mortale hoc induet immortalitatem, nec diutius erunt electi sedentes in tenebris et umbra mortis.[80] Omnis autem contemplatio vitae praesentis, respectu beatificae visionis, umbra est, et velut caligo ac somnus.[81]

---

[76]Ps. X, 8.

[77]Ps. CXXXIX, 14.

[78]Jer. XV, 19.

[79]Apoc. XIV, 4.

[80]I Cor. XV, 54.

[81]Luc. I, 79.

Revertere; similis esto, dilecte mi, etc. Haec verba sunt sponsae, tanquam Ecclesia in persona praelatorum ac praedicantium dicat: Tu mihi, o sponse, officium praedicationis et pastoralium exsecutionem actuum commisisti: in quibus quia parata sum tuo obedire imperio, precor ut cito digneris reverti ad me, applicando me tibi in exercitiis vitae contemplativae, atque in florido lectulo nostro praefato me dignanter ac dulciter amplexando. Revertaris quoque assidue ad me, per quotidianam tuae gratiae confortationem, ac tui gratiosi subsidii exhibitionem: ut quod mihi jussisti, digne adimpleam, quae sine te nil agere queo.[82] Insuper, revertere ad me, quatenus de hujus incolatu exsilii, et de tenebris umbraque mortis vitae istius, ad diem aeternitatis et splendoris, ad lumen gloriae me transferre digneris; et in hoc, esto similis *capreae hinnuloque cervorum,* implendo celeriter desiderium meum, sicut animalia ista (de quorum proprietatibus dictum est) velocissimi motus sunt, quoniam te clare ac fruitive intueri summe desidero: sicut dixit Apostolus: Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus?[83] Sic quoque similis esto capreae ac hinnulo *super montes Bethel,* id est in personis militantis Ecclesiae jam perfectis: quae cupiunt dissolvi, et aptae sunt te protinus frui;[84] et recte montes dicuntur, propter eminentiam gratiae ac virtutum suarum, et propter altitudinem dignitatis eis concessae; quae etiam montes Bethel vocantur, id est montes Ecclesiae, quae est domus Dei. Bethel

---

[82]Joann. XV, 5.

[83]Rom. VII, 24.

[84]Philipp. I, 23.

equidem, domus Dei interpretatur. Vel: o dilecte, similis esto, etc., id est, tu existens ac habitans super montes Bethel, id est super omnes choros angelorum, qui sunt montes Bethel, id est triumphantis Ecclesiae, quae est summa, pulcherrima, ac perfectissima domus Dei: tu, inquam, similis esto capreae, etc., sicut jam expositum est.

ARTICULUS VII

DE CHRISTO ET SPONSA PARTICULARI

LOQUITUR sponsus coelestis ad animam amorosam: *Ego flos campi.* Tanquam dicat: Recte dixisti, Lectulus noster floridus, quoniam ego ipse sum flos campi, id est omnis intellectus creati devoti ac fervidi, quia in ipso tanquam in campo pulchro ac plano sto, moror, quiesco ac floreo, et ipsum adorno ac florentem efficio: et ita tu ipsa, o anima fervida, sponsa mea, es campus floridus et decorus. Et sicut campus exterior floribus, virgultis, seminibus, fructibusque ornatur; sic tu decorata es gratia virtutibusque infusis, donis, fructibus, meritis ac beatitudinibus viae. Et quia sincera et simplex es, tortuositatibus injustitiae, spinis ac tribulis passionum vitiorumque carens, atque per caritatis latitudinem ad omnes etiam inimicos te extendens, instar campi plana ac lata es; ideo in te tanquam in campo amoeno ac grandi libenter deambulo. Iterum, sicut campus aratur, seminatur, et colitur a domino suo; sic tu praepararis ad gratiam, seminaris ac fecundaris a Spiritu Sancto. Si itaque vis ut sim flos tui ipsius, nequaquam permittas in agro cordis tui vitia pullulare, cogitationes inutiles passionumque motus manere; sed mihi reserva hunc campum, ut excolam, impinguem ac fecundificem eum, et in eo tanquam in paradiso deambulem. Ad quod tibi necesse est, ut quo ego dignantius et gratiosius egero tecum, eo tu exsistas humilior, gratior atque subjectior, et nequaquam tanquam vacca lasciviens extollaris de donis tuis: quoniam ego sum *et lilium convallium*, id est humilium, in quorum

mentibus velut in vallibus descendunt, colliguntur, multiplicantur, ac fervent gratiarum mearum charismata, sicut in vallibus aquarum abundant fluenta, et radii solis plus inardescunt: et sicut lilium dulce reddit odorem, ejusque pars adusta medicinalis efficitur; sic ego mentem quam inhabito, dulce, in se ipsa tranquillam, aliisque benignam efficio. Igne quoque passionis adustus, factus sum animarum medela.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: id est, tu, o anima mihi fidelis, contemplationi intenta, et fervens amore, animabus saecularibus (quae aculeis passionum suarum pungunt se ipsas, et per iram, impatientiam, detractionem ac consimilia vitia lacerant alios) ita praestantior, pulchrior, suavior amabiliorque consistis, ut lilium spinis: ideo sicut lilium ornat campum, sic tu Ecclesiam. Verumtamen, quoniam omnes qui volunt pie vivere in me, persecutionem patientur;[1] sic oportet et te pati adversa, et irrisionibus, obtrectationibus, injuriis iniquorum quasi spinis transfigi aut tangi: quod totum si aequanimitate tuleris, et bona pro malis reddideris, dulcedinemque mansuetudinis ac pii et caritativi sermonis inter injuriantes effuderis, sicut lilium inter spinas suavem spargit odorem, digna es nomine lilii. Si vero remordes, irasceris, indignaris, et malum pro malo rependis, seu detrahendo repungis, jam desinis esse sponsa mea; nec lilium, sed spinam te judico; nec sequeris me, qui quum maledicerer, non remaledicebam;[2] quum

[1]II Tim. III, 12.

[2]I Petr. II, 23.

paterer, non comminabar, imo pro crucifixoribus meis orabam.[3] Fac ergo similiter, nec aliorum improbitate vincaris; sed tua potius caritate, mansuetudine, humilitate, beneficentia, aliorum aversionem, iram, elationem injuriationemque vince, et lucrare sic proximos tuos, ac plures mihi sponsas acquire.

Denique, his anima virtuosa erudita doctrinis, sponsum commendat, dicendo: *Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios*: quia speciosus est prae filiis hominum, et tanta excellentia in omni virtute praefulgens, ut ejus comparatione ceteri sint quasi ligna silvestria;[4] estque lignum vitae omnibus apprehendentibus ipsum.[5] Unde et bajulans sibi crucem, ac foris jam marcidus, comparavit se florido et immarcescibili ligno, dicens: Si in viridi ligno haec faciunt, in arido quid fiet?[6] Et quoniam ipse incomparabiliter major me est, ideo comparo eum arbori malo, quae ab eo comparata sum lilio. Ipse enim non solum sua sanctitate ac fama odorat suaviter, sed et pascit salubriter: quod ego facere nequeo, nisi ministerialiter, in quantum id ipsum ab ipso accepero.

Sub umbra illius quem desiderabam, sedi: id est, cordis evagationes vitavi, nec per plura dispersi me, quum unum sit necessarium: idcirco sub hujus unius umbra quiescere studeo,

---

[3]Luc. XXIII, 34.

[4]Ps. XLIV, 3.

[5]Prov. III, 18.

[6]Luc. XXIII, 31.

quoniam umbra ejus a concupiscentiarum fervore, a passionum vitiorumque aestu refrigerat, et cupiditatis ignem exstinguit.[7] Idcirco, o Domine, sub umbra tuae omnipotentiae a malignorum potestate spirituum sim semper securus, sub alis pietatis tuae defende me;[8] pone me juxta te, et cujusvis manus pugnet contra me.[9] Nempe si Deus pro nobis, quis contra nos?[10] Maledictus autem qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus.[11] Ideo in te, Domine, etiam si occideris me, sperabo. *Et fructus ejus dulcis gutturi meo.* Etenim fructus arboris hujus, est quidquid virtutis et gratiae, quidquid consolationis et gaudii spiritualis in nobis exstiterit;[12] et omnia merita nostra sunt ejus dona, sine cujus actuali motione nec aliquid meritorie possumus cogitare. Et sicut fructus ejus in patria, est beatifica illa fruitio, qua replet, reficit, oblectat et plene contentat omnes Beatos, ac cetera gaudia eorumdem: sic fructus ejus in via, est contemplatio illa profunda, pura ac fervida, quae appellatur mystica theologia in apice intellectivae consistens, omnisque sinceritas, quies, oblectatio ei annexa, quae suavissime reficit animam in hac vita; sed et sacra communio, intelligentia Scripturarum, spiritualis profectus, et

---

[7]Ibid. X, 42.

[8]Ps. XVI, 8.

[9]Job XVII, 3.

[10]Rom. VIII, 31.

[11]Jer. XVII, 5.

[12]Job XIII, 15.

gustare quam dulcis est Dominus, ac alia multa, sunt fructus sponsi istius;[13] similiter duodecim fructus Spiritus, de quibus ad Galatas scribit Apostolus.[14]

Itaque Christus vere et excellentissime est arbor, de qua figuraliter legitur in Daniele: Ecce arbor in medio terrae, et altitudo ejus nimia.[15] Magna arbor et fortis, et proceritas ejus contingens coelum; aspectus illius erat usque ad terminos universae terrae. Folia ejus pulcherrima, et fructus ejus nimius, et esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia et bestiae, et in ramis ejus conversabantur volucres coeli, et ex ea vescebatur omnis caro. Ista tamen ad litteram de Nabuchodonosor dicta sunt; sed verba secundum se sumpta, applicari possent ad Christum multo sublimius, quam ad illum.

Introduxit me rex in cellam vinariam. Cella vinaria optime saporosa, salubriter inebriativa, est mysticae visio theoriae, tam clara et ardens, quod elevat animam sanctam super cuncta creata, et transfert ac rapit eam in increatum illud objectum: ita quod obliviscitur sui ipsius ac ceterorum, et tota in abyssum lucis incircumscriptibilis absorbetur, afficitur, inflammatur, atque ingenti jucunditate perfunditur, ita quod ex sententia dicere valet: Torrente

---

[13]1 Petr. II, 3.

[14]Galat. V, 22, 23.

[15]Dan. IV, 7-9.

voluptatis suae potavit me;[16] et rursus, Concaltuit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis.[17] Hinc Augustinus loquitur Deo: Introducis me quandoque in quemdam saporem incognitum. Bernardus quoque: Si quis, inquit, orando obtineat mente excedere in divini arcani thesauros, unde mox redeat divino amore vehementissime flagrans, aestuansque justitiae zelo, et spiritualibus studiis totaliter fervens; iste quum ructare coeperit crapulam vini spiritualis laetitia, dicere potest: Introduxit me rex in cellam vinariam.

Ordinavit in me caritatem, id est, gratiam discretionis largitus est mihi, ne ex spirituali fervore me ipsam inordinate affligerem, aut per intolerabilia mihi exercitia corpus destruerem. Haec ordinatio est tanto plus necessaria, quanto fuerit caritatis accensio magis intensa. Zelum quoque caritatis oportet esse secundum scientiam, ne fervens zelator suo fervore praecipitet semetipsum ac alios.[18] Itaque quamvis caritas Dei non posset in se ipsa esse nimis intensa, aut major quam decet: imo quo major, eo et melior; tamen ordinata debet consistere in effectibus, qui ex ea procedunt, aut potius putantur procedere. Nam, ut asserit Augustinus, Virtute nullus male utitur: quia videlicet actus ex virtute directe elicitus, nunquam est malus, sed semper bonus. Virtus tamen, praesertim intensa, est saepe occasio operis excessivi: cujus excessus seu immoderantia non

---

[16]Ps. XXXV, 9.

[17]Ps. XXXVIII, 4.

[18]Rom. X, 2.

est directe ac elicitive ex virtute, sed potius ex rationis inconsideratione aut indiscretionem: quoniam vehementi affectu trahitur ratio, ut minus attendat quod congruit, sicque arbitratur ex virtute procedere, quod partim ex indiscretionem et inconsideratione progreditur.

Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Flores sunt actus sapientiae, et theologicarum virtutum, per quas immediate circa Deum versatur. Mala vero seu poma sic nominata, sunt opera exteriora pia ac virtuosa. Petit igitur anima caritate languescens, floribus fulciri, id est, incremento divinae cognitionis interius perfici, summae bonitatis dilectione calidius inflammari, in exspectatione futurorum bonorum per praelibationem suavem exhilarari, in rationibus credendorum illuminationeque fidei crescere: quatenus tantis ac talibus roborata charismatibus, queat diuturnius in sponsi amplexibus demorari, nec more solito, humana fragilitate naturalique instabilitate retrahatur ac labatur deorsum. Siquidem optimum est talibus gratiis stabiliri cor;[19] et plane beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis.[20] Haec igitur postulat anima radiosa, quoniam languet amore, ideo pati non valet separationem a sponso; sed quantum fieri potest, appetit tam incomparabili ac supernobilissimo bono stabiliter atque assidue frui: quae quum desiderasset a paranymphis atque sodalibus sponsi sibi ministerialiter exhiberi, mox a sponso est exaudita, sicut subjungit.

---

[19]Hebr. XIII, 9.

[20]Ps. CXXVI, 5.

Laeva ejus sub capite meo: id est, pia et gratiosa visitatio ac consolatio sponsi, sustentat ac stabilit imbecillitatem ac labilem fluxum mentis meae, ne pondere corporis aut propria imperfectione ab arce contemplativi intuitus ruat. Et dextera illius amplexabitur me, in patria: sicut expositum est in praecedenti articulo. Felix mens quae sic in Christi pectore requiescit, atque aeterni Verbi amplexibus stringitur. Quis hanc coelestis superdignissimi sponsi caritatem, dignationem, affluentiam queat exprimere, qui animam in sinu, imo in corde suo sic facit quiescere, in quo mens taliter tranquillatur, quod vere dicere potest, In pace in id ipsum dormiam et requiescam?[21] Animam autem sic sibi conjunctam non vult sponsus importune in exterioribus occupari, vel ante tempus a sua revocari quiete. Ideo subditur:

Adjuro vos, filiae Jerusalem, id est, o animae pusillae subditorum ac communitatis, *per capreas cervosque camporum* (juxta expositionem inductam), *ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam*, sponsam meam particularem, a suae contemplationis quiete, *quoadusque ipsa velit*: quae utique permittit hoc fieri congruo tempore, propter fraternam salutem, aut vitae hujus provisionem. Innotescit ex hoc, quam periculosum ac improbum sit, animam contemplationi intentam inquietare. Si enim magnae esset improbitatis, familiariter loquentem cum rege terreno sine regis consensu avellere, molestare, aut deridere: quanto culpabilius est, hominem omnipotenti universorum Imperatori per contemplationem, raptum, ecstasimve conjunctum, abstrahere,

[21]Ps. IV, 9.

subsannare aut conturbare? Nam etsi hoc vitandum non esset propter hominem, ipsum tamen intuitu Dei, et propter reverentiam ejus esset omnino cavendum. Nec de tali homine expedit temere judicare: quia hoc esset inconvenienti inconveniens addere, ac discrimen augere. Verumtamen subditus exercitium suae contemplationis non debet obedientiae anteferre, nec caritati proximi in ejus necessitate: ideo si a superiore suscitetur, aut a proximo indigente rogetur, obtemperet quantum valet.

Vox dilecti mei, est commissio quam audivi, qua commisit ne susciter, eo quod ipse adhuc velit me suis mundissimis applicare amplexibus, praeveniendo me gratiose ac prae solito copiose. Nam *ecce iste sponsus venit saliens in montibus, transiliens colles*: id est, cum tanta celeritate ac festinantia venit ad me, ut salire magis quam pergere videatur; et tam familiariter adjungit se mihi, quasi mihi soli velit uniri, cohaerere ac loqui. Ideo *capreae hinnuloque cervorum* assimilo eum, quia et ipse sic visitans me, reddit me interiori visu acutum, et instar hinnuli ad bona velocem. Verumtamen non se ostendit mihi in propria claritate, sicuti est in se ipso, ideo addo: *En ipse stat post parietem nostrum*: juxta expositiones praetactas. Quasi dicat: Habet se instar amatoris, qui ad domum veniens suae dilectae, non statim ingreditur, sed per fenestras cancellosque prospicit, et aliqualem se ostendit, quatenus majori sui desiderio accendat amicam: sic et sponsus iste infinitam suae amoenitatis ac serenitatis amabilitatem, suavitatem ac decorem aliqualem mihi nunc pandit, intuendamque praebet, ut vehementius incalescam, atque ad clarum ac beatificum ejus intuitum calidius inardescam.

En dilectus meus loquitur mihi, suo occulto divino instinctu, et per inspirationem ac directionem angelicam, per Scripturas et per homines praesidentes et sapientes: *Surge a contemplationis sopore, propera, amica mea*, id est, cum omni promptitudine et ardore exerce exteriora quae tibi incumbunt, *columba mea, formosa mea, et veni*. Ecce quanta est dignitas animae virtuosae ac contemplativae, et quam amabilem Deo faciunt virtutes creaturam rationalem, quae tot amorosis nominibus invitatur ac nominatur a sponso.

Jam enim hiems, id est torpor acediae, frigus invidiae, aut sterilitas ultionis, *transiit. Imber*, id est profluvium perstrepentium cogitationum ac tumultuantium desideriorum carnalium, instar imbris *abiit. Flores apparuerunt in terra nostra*, id est, virtutum ornatus eruperunt in agro cordis tui: qui est terra mea et tua, id est nostra: mea, per creationem, dilectionem et praedestinationem; tua, per concessionem et possessionem. *Tempus putationis advenit*: id est, hora nunc est, ut omnem culpam quantumlibet parvam, abscidas a te, ne quid inveniatur in te quod meum offendat adspectum, et lucem contemplationis obfuscet. Itaque, sicut sole oriente fugantur caligines, expellunturque tenebrae, et nebulae dissipantur, clarescit aer ac mundi facies decoratur; sic Sole sapientiae, sponsi coelesti, veniente atque ingrediente in animam contemplativam, et radiante in ea, omnis torpor acediae propulsatur, gelu rancoris fugatur, ira sopitur, evagationes cordis et inordinatae affectiones pelluntur, et serenatur atque exhilaratur anima tota. Ideo sponsi adveniente, protinus est surgendum et properandum in ejus occursum, ut cum ingenti reverentia suscipiatur, et quidquid gratiae dederit, diligentissime conservetur; nec aurea illa suae visitationis hora est

negligenda, ne forsitan indignatus, postea etiam, quamvis rogatus, sic advenire recuset.

Vox turturis audita est in terra nostra: id est, oratio pudicae, castae ac solitariae mentis, ad aures pietatis meae devenit, et mihi accepta est. Hinc ad animam poenitentem et gementem, et de suis culpis erubescentem, benigne revertor: et ita quasi tempus vernale resplenduit animae. *Ficus protulit grossos suos*. Per arborem fici, significatur hic anima fructuosa, caritatis, pietatis et devotionis suavitate referta: quae statim ut potuit, coepit agere aliquid boni ac devotioni insistere, quamvis exercitia ejus essent adhuc imperfecta, immatura, faciliusque ex vento tentationis seu adversitatis cujusque labentia. Propter quod designantur per grossos, qui sunt fructus primi, immaturi, ac levi vento cadentes. *Vineae florentes dederunt odorem suum*. Non solum Ecclesia, sed et quaelibet devota anima merito vinea appellatur, quae in corpore suo quasi in terra plantata, a Spiritu Sancto principaliter et per ejus ministros ministerialiter colitur, a superfluitate sua purgatur, et fructus virtutum jucundos spiritualiter inebriantes producit. Bonae quoque conversationis redolet fama, et interna suavitate perfunditur, per quam etiam ad proximos habet se dulciter. Hanc vineam, id est animam suam, unusquisque Deo auxiliante, angelo dirigente, Scripturis ac praelatis docentibus, debet excolere, ab aestu concupiscentiae praeservare, devotionis pinguedine impinguare, bonis replere operibus, putare a vitiis, atque ad perseverantiae maturitatem ac ubertatem perducere. Vineae ergo florentes, id est animae virtuosae bene excultae, dederunt odorem suum, quo proximos ad meliora traxerunt. Idcirco

et tu, o anima quam exhortor, illarum vigilantiam ac virtutes debes sectari, et cavere ne negligens inveniaris ac foeda.

Surge, contemplando superna, *amica mea*, per amicitiam mutuam, *sponsa mea*, mihi per fidem, spem et caritatem desponsata, a me fecundata; *et veni*, ut mihi quotidie vicinius ac perfectius uniaris; *columba mea*, id est, columbinis proprietatibus decorata, et mihi dilecta, in foraminibus petrae, in caverna maceriae. Praeter expositiones praecedentis articuli super hoc introductas, possunt per foramina petrae, intelligi tuta ac robusta latibula gratiae, in quibus animae virtuosae quiescunt, et a suae salutis hostibus se abscondunt durante hac vita. Haec autem latibula, sunt humilis recognitio propriae defectuositatis, spes divinae subventionis, timor Dei sincerus, et mortificatio sui ipsius, refugiumque ad Deum, ei jugiter inhaerere. Caverna vero maceriae, est humilitatis profundum, seu penetrativa consideratio supernorum: inter quae et nos, coelum velut maceria mediat. *Ostende mihi faciem tuam.* Quum enim sim pastor bonus, diligenter volo agnoscere vultum pecoris mei: ideo mentem tuam jugiter orna, ut coram me resplendeat gratia et virtute, sapientia et fervore.[22,23] Mihi quoque, id est vicariis meis superioribus tuis, secreta tua ostende, praesertim in foro confessionis, et quando tentatione, scrupulo, dubitatione seu anxietate gravis;[24] effunde quasi aquam ante me cor tuum. *Sonet vox*

---

[22]Joann. X, 11.

[23]Prov. XXVII, 23.

[24]Thren. II, 19.

tua in auribus meis: id est, laudibus meis, precibus et doctrinis insiste; et omne quod loqueris, tale sit, ut acceptum sit mihi, et per approbationem audiatur a me.[25] Impios namque non audio, neque agnosco, eo modo quo per Prophetam eis testatus sum: Quum multiplicaveritis preces, non audiam.[26] In Evangelio quoque: Amen dico vobis, nescio vos unde sitis; discedite a me, operarii iniquitatis.[27] *Vox enim tua dulcis,* videlicet clamor interior, utpote amor, virtuosa affectio, desiderium sanctum: quae adeo placent Deo, ut propter ea etiam vox oris ex ipsis procedens dulcis et placens sit Domino.

Capite nobis vulpes parvulas, quae demoliuntur vineas. Parvulae vulpes istae, sunt fraus, dolus, hypocrisis, calliditas, duplicitas, vitia virtutum specie operta: quae animas virtuosas spiritualiter destruunt, et quidquid gratiae aut meriti habuerint, tollunt. Similiter, pravae suggestiones, tentationum exordia, primi motus, inchoationes culparum: quae mox in principio sunt penitus extirpanda, ne paulatim totam inficiant animae vineam. Has vulpes studeant praesidentes auferre de suorum cordibus subditorum, imo primo omnium a se ipsis. *Nam vinea nostra floruit.* Hoc unicuique bono pastori loquitur Christus, dum pastor congregationi sibi commissae praeest idonee: sicque congregatio illa est communis vinea Christi, et ejus vicarii.

---

[25]Joann. IX, 31.

[26]Is. I, 15.

[27]Matth. XXV, 12; Luc. XIII, 27.

Dilectus meus mihi, et ego illi. Circa hoc ait Bernardus: O sancta anima, quid dilectus tuus tibi, et tu, quid illi? Quae inter vos tam familiaris favorabilisque locutio, ut nec penitus tacere possitis, neque quod sentitis, exprimere valeatis? Habent enim suas voces ipsi affectus, quibus se aliquando produnt, etiam quando nolunt: ut timor meticulosas, dolor gemebundas, amor jucundas. Amor etenim flagrans ac vehemens, praesertim divinus, dum se intra se cohibere non valet, non attendit quo ordine, qua lege, quave serie verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentum. Itaque, Dilectus meus mihi, et ego illi, id est, sponsus ille dulcissimus adhaeret, placet, et congruit mihi, et ego illi. *Qui pascitur inter lilia,* id est, mundis meditationibus, virtuosis affectionibus, sanctis actibus delectatur, inquinamenta carnis et cordis abhorrens: quoniam non Deus volens iniquitatem ipse est, et omnem aversatur impietatem, imo odio sunt ei impius et impietas ejus.[28,29] Si ergo vis sponsum istum reficere, et refici ab eodem, talibus liliis mentem tuam adorna, apprehensiones phantasticas, cogitationesque foedas et omnem turpem ac sensualem exclude affectum, *donec adspiret dies* in quo remuneret sponsam.

Revertere. Sponsus quippe interdum dispensative subtrahit et suspendit ad tempus ab anima pia consolationis suae praesentiam, devotionem sensibilem, visitationem solitam et internam, atque alacritatem in cultu divino: ita quod anima talis interdum veretur se sponsum offendisse, et ideo esse relictam. Sponsus vero id agit, ne

---

[28]Ps. V, 5.

[29]Sap. XIV, 9.

ipsa ex promptitudine et opulentia spirituali inaniter moveatur, aut securitate nimia resolvatur; sed propriam penset fragilitatem, seque humiliet, atque ad sponsum suspiret frequentius: et sic gratiae mereatur augmentum, de cetero quoque custoditior exstet.

ARTICULUS VIII

DE SPONSO ET SPONSA SINGULARI

EGO *flos campi*. Beatissima Virgo est vernantissimus, pulcherrimus ac redolentissimus flos campi, id est saeculi hujus: in quo tanquam loco certaminis sumus constituti, quia militia est vita nostra super terram.[1] Ipsi quoque est flos campi, id est horti deliciarum, videlicet paradisi coelestis. Et rursus, flos campi est, id est militantis Ecclesiae in terra peregrinantis: cujus ipsa est mater, flos, regina, et advocata, suis orationibus ac meritis procurans Ecclesiae ornamenta virtutum ac redolentiam meritorum. Denique, ipsa est flos cujuslibet animae devotae eam amantis: cujus memoriam nunquam ingreditur sine fructu, et sine suae diffusionis dulcedinis. *Et lilium convallium.* Ipsi instar lilii praeclare venustat corda humilium. Rursus, ipsa suavissima et incomparabilis Virgo Deifera, est lilium convallium, id est proles floridissima suorum parentum humilium, a quibus velut speciosissimum lilium est exorta: nec Salomon in omni gloria sua ita ornatus fuit, ut lilium istud.[2] Et sicut lilium est flos crescens in altum, et tamen repanda ac dependentia folia granaque aurea habens; sic optima et amabilissima Virgo crevit in omnium arcem virtutum, et nihilo minus excellentiam suarum virtutum per humilitatem depressit; fide quoque, spe et caritate ac donis Spiritus

---

[1]Job VII, 1.

[2]Matth. VI, 29.

Sancti tanquam aureis granis ornatissima exstitit. — Praeterea Christus est *flos campi*, id est filius Virginis hujus, cujus uterus fuit mundissimus campus, omni castitate, temperantia, puritate ineffabiliter decoratus; *et lilium convallium*, descendens ex progenie patrum humilium ac parentum Virginis admirandae: inter cujus parentes fuit omnino honorabile connubium, et torus immaculatus; et specialiter in eorum conventione, qua Virginem dignissimam genuerunt, omnimoda fuit honestas.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Quamvis enim fuerint multae virgines sanctae, quarum quaedam martyrii gloriam sunt adeptae; tamen respectu hujus unicae Virginis, singularis amicae sponsi, quasi spinae fuisse videntur, in quantum aliquid culpae habebant: et quamvis in se fuerint mundae, non tamen fuit in eis fomes prorsus exstinctus; fuerunt et aliis spinae, qui ex earum intuitu, mucrone concupiscentiae pungebantur, quamvis ipsae virgines sanctae, non fuerint in hoc

ipso culpabiles. Porro haec unica Dei delectabilissima Virgo, totius superbeatissimae Trinitatis media et amica ac socia, ab omni culpa fuit prorsus immunis: fuit in ea fomes plene extinctus; et tam intentissima castitate erat repleta, quod intuentium corda sic penetravit sua inaestimabili castitate virginea, quod a nullo potuit concupisci, imo potius extinxit ad horam illorum libidinem.

Praeterea Virgo gratissima, in qua et cum qua esse, fuit Deo deliciosum, commendat Filium suum, dicendo: *Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.* Nec enim ipsa sacratissima Virgo in tantum excedit ceteras filias, quantum

unigenitus Filius ejus filios ceteros. Quem recte ait excedere filios, sicut malus ligna silvatica: siquidem omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt;[3] et omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit.[4] Etenim omnes peccaverunt, et egent gloria Dei.[5] Atque, ut gloriosus dixit Joannes Baptista, Qui de terra est, de terra est, et de terra loquitur; qui autem de coelo venit, super omnes est.[6] At vero de hac arbore loquitur Alexander: Malus est arbor pulcherrima, cujus fructus sumi jubetur a filiis Israel cum palmarum spatulis, dum habitarent in umbraculis;[7] et profert poma coloris aerii. Nitentissimus quoque viror foliorum ipsius, ita intuentibus est acceptus, ut quum radii solis tangunt superiora ejus, ex reverberatione fulgoris videatur aureis ramis ornatus. Haec arbor nunquam suo fructu privatur; estque recta, alta, frondosa, delectans flore, recreans odore, reficiensque sapore. Ideo recte significat Virginis Filium, Dominum Jesum Christum, qui delectat nos flore suae sanctissimae conversationis, recreat odore suae verissimae praedicationis, et reficit sapore suae suavissimae consolationis: in quo nulla fuit curvitas culpae, sed summae perfectionis proceritas; cujus adspectus fuit consolatorius valde, et folia, id est verba ipsius, auro sapientiae radiabant.

---

[3]Ps. XIII, 3.

[4]Is. LIII, 6.

[5]Rom. III, 23.

[6]Joann. III, 31.

[7]Lev. XXIII, 40.

Sub umbra illius quem desiderabam, sedi. Humillima et quietissima Virgo, Filii sui veram deitatem omnipotentiamque cognoscens, tanto perfectius sub ejus protectione quievit, et ejus auxilio innitebatur, quanto erat humilior. Conversando quoque in hoc mundo cum dilectissimo sponso ac filio suo, sub ejus pietate degebat, sub ejus exemplarissima conversatione profecit, et coram sermocinante resedit frequenter, verba praedicantis sponsi intentissime advertendo, in quibus et miro modo delectabatur, sicut subdendo fatetur: *Et fructus ejus dulcis gutturi meo.* Refecit utique Dominus majestatis munificentissimus, Unigenitus Patris, suam praestantissimam Matrem copiosissimis ac suavissimis refectionibus mentis, illuminando mirifice, inflammando deifice, exhilarando assidue, et renovando atque augendo in ea pretiosissima munera gratiarum continue. Amplius, suavissima cordis refectio fuit divinissimae Virgini, Unicum suum quotidie intueri, audire et contractare Verbum vitae; et dum ipsa Domina angelorum, Filium Dei ex se natum corporaliter lactavit, educavit, deduxit, ipse omnipotens liberalissimus Filius, tam capacem et dilectissimam Matrem spiritualiter, copiosissime, indesinenter refecit, accendit, implevit.

Introduxit me rex in cellam vinariam. Te introduxit, o beatissima Domina! Nec solum introduxit te in cellam vinariam; sed et in ipsum vinum, cui totaliter te intinxit, quia in abyssum divitiarum ac deliciarum suarum te prorsus immersit, omni benedictione te adimplevit, et jucunditatibus inebriavit frequenter, praesertim in annuntiatione angelica, in conceptione Filii Dei, in nativitate ejusdem, et alias saepe.

Ordinavit in me caritatem: quia quidquid de naturali aut quocumque alio in me fuit amore, totum plene et potestative fuit subjectum caritati, et informatum ab eo, ac juxta ejus imperium etiam passiones appetitus sensitivi mei plenarie regebantur ac movebantur; nec unquam fuit in me inordinata affectio, neque ad Filium meum, quamvis unicum, speciosissimum, praestantissimum atque carissimum, fui unquam sensualiter affecta: sicut interdum Apostoli, propter quod audierunt ab eo: *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos.* Caritas quoque mea fuit circa sua objecta in suis actibus decentissime ordinata, ita quod Deum primo et maxime propter puram et infinitam bonitatem ipsius dilexi purissime;[8] deinde, quoniam prior dilexit me, atque ad tanta ac talia me prae omni creatura elegit, ut scilicet essem mater ipsius, et propter cetera ejus beneficia generalia, specialia, ac singularia.[9] Ad assumptam vero humanitatem Filii mei dulcissimi, habui caritatem valde praecipuam, imo et vehementissimum naturalem amorem gessi ad eum. Quamvis etiam a tempore quo uti coepi ratione, valde dilexerim proximos, et in eorum caritate profecerim; tamen ab ea hora, qua propter hominum salvationem facta sum Genitrix Dei, inaestimabiliter dilexi genus humanum, et in ejus puro amore quotidie crevi. Imo nec passionem Filii mei, in quantum erat salvativa generis humani, abhorrui.

Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Noverat docillima ac sapientissima Virgo, ante Filii sui passionem

---

[8]Joann. XVI, 7.

[9]1 Joann. IV, 10, 19.

neminem posse ad beatificam Deitatis pertingere visionem: idcirco usque ad illud tempus patientius pertulit hujus exilii incolatum; verum ex tunc coepit ardentius ad coelestem affici mansionem, praesertim post sui dilecti ascensionem. Unde ex tunc potissime languit caritate, suspirans ad immediatum, inseparabilem, et aeternum sponsi amplexum laetissimum: ideo floribus concupivit fulciri ac malis stipari, id est coelestibus consolationibus, copiosis profectibus, ac plurimorum conversionibus interim confoveri ac recreari: quod utique copiosissime fuit consecuta, ut subditur.

Laeva ejus sub capite meo, quia in praesenti me gratiosissime sustentavit; *et dextera illius amplexabitur me.* Jam namque in mea assumptione ad suam me dexteram collocavit, et assumptam cum corpore, corporaliter sibi univit; atque ad tam claram et voluptuosissimam suae deitatis intuitionem promovit, quantam pura creatura sine personali unione videtur capere posse. Credimus quoque, o supercoelestis Domina, omnium creaturarum decus et gloria, te cum puero Jesu in sua sacra infantia (qua renovata est senectus et vetustas nostra) quandoque in eodem lecto dormivisse, atque infantulum Deum verum inter tua mundissima brachia collocasse, teque ab ejus dextera amplexatam. O quam incomparabilis et indicibilis est excellentia, beatitudo, et gloria tua! Quam propinquissima et familiarissima facta es Deo! Certe in quantum es Mater veri Dei, es dignitatis quodammodo infinitae; et quanta fuit et est eminentia tuae dignitatis, tanta et bonitatis, tanta quoque et felicitatis. Omnem ergo admirationem et capacitatem nostram transcendit beatitudo et gloria tua.

Adjuro vos, filiae Jerusalem, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit. Post Christi ascensionem ac missionem paracleti Spiritus Sancti, multiplicatis fidelibus, et evidenti fide tenentibus sacrosanctam Virginem esse veri Dei Matrem, omnes eam in maxima et admirabili reverentia (ut vere decuit) habuerunt, atque ad ipsam in omni necessitate et rationabili causa habebant refugium: sed et plurimi magni ac sapientissimi etiam ex paganismo conversi, talem ac tantam videre et audire praecordialiter optaverunt, ut patet de S. Ignatio. Legitur item, quod grandis congregatio sanctarum virginum morabatur cum ea, ejus obsequio deputata. Commisit igitur sponsus coelestis omnibus istis, ne importune hanc praedilectissimam sponsam et matrem suam accederent, ad revocandum eam de suo secreto et quietissimo actu et loco, ubi contemplativae vitae exercitiis, cum devotione sibi soli ac sponso cognita, excellentissime inhaerebat. Verumtamen, quoniam sponsus noverat eam in proximorum caritate aestuantissimam esse, jugiterque paratam succurrere et suscitari pro rationabili causa, addidit: *Quoadusque ipsa velit*, utpote tempore congruo: in quo sine dubio semper fuit prompta, quoniam fructum passionis et mortis Filii sui ferventissime semper optavit.

Vox dilecti mei est, qui modo prae tacto hortatur ne suscitetur. Ecce venit saliens in montibus, transiliens colles. Hoc rectissime dicere potuit Virgo excelsa, benedicta Maria, quando ab archangelo Gabriele audivit: Ecce concipies in utero et paries filium, ac cetera quae refert Evangelista.[10] Imo tunc uno vehementissimo saltu a

[10] Luc. I, 31.

throno paterno in uterum prosiliit virginali: ob cujus celeritatem aliasque rationes praehabitas, comparatur capreae hinnuloque cervorum. Exsultavit enim ut gigas ad currendam viam. *En ipse stat post parietem nostrum*: id est, in carne mundissima, quam ex me assumpsit, suam latere voluit deitatem, me quoque cum Archangelo conferente, de proximo adstitit;[11] *prospiciens per cancellos*, qualiter nostrum finiremus colloquium. Dum consentiendo dixissem, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum: dicto celerius, imo instantanee prosiliit in me, et corpus assumpsit ex me.[12]

En dilectus meus loquitur mihi. Qui enim per Gabrielem loquebatur mihi forinsecus, per se ipsum loquebatur mihi intrinsecus, me hortando ac incitando inspiratione occulta ad credendum Archangelo, ad consentendum ejus oraculo, ad cooperandum summo ac divinissimo incarnationis misterio. Et dixit mihi, instinctu secreto: *Surge*, a consideratione humillima tuae propriae parvitatis, ad actum nobilissimae magnanimitatis: quatenus pietati meae omnipotentiae innitendo, credas mox agendum ex me, et fiendum ex te, atque complendum per te, quod tibi ore nuntiatur angelico, et omnem transcendit naturam, nec ulla fieri potest creata virtute. *Propera*, id est, festinanter sic age, crede, consenti; loquere verbum, praepara uterum, praebe materiam, ut concipiar a te, et gignar ex te, qui aeternaliter sum conceptus et natus ex Patre, in quo idem est mihi concipi et gigni, quoniam generatio illa, intellectualis, immaterialis, intemporalis consistit. *O amica mea* singularis et

[11]Ps. XVIII, 6.

[12]Luc. I, 38.

unica, cujus respectu aliae sunt ancillae, quamvis et suo modo amicae sint. *Columba mea*, in qua nunquam fuit radix amaritudinis, felleave austeritas, sed simplicitas sapientialis inviolata. *Formosa mea*, in naturalibus donis valde perfecta in genere tuo, corpore speciosa, mente ingeniosa, optimae indolis privilegio decorata; ex naturali dispositione mitissima, piissima, honestissima, et ad omnem virtutem, imo universarum virtutum perfectionem, in termino excellentiae dispositissima; venustissima moribus, splendidissima muneribus gratiarum infusis, opulentissima meritis: et talis ac tanta, ut speciem tuam non mediocriter concupiscam, quatenus post frequentiam angelorum, tumultuationemque hominum, tandem in te requiescam, tua pulchritudine delectatus, tua tranquillitate allectus.[13]

Jam enim hiems transiit: id est, tempus est ut rigori legis terminus imponatur, et per me evangelica lex tradatur; *imber abiit*: id est, copia ac impetus ultionum, quas lex transgressoribus suis jussit infligi, mox finem accipient. Hiems quoque et imber, sunt obscuritas veteris Testamenti, et tempestas in qua lex data est; seu molestissima multitudo observantiarum legalium, quod fuit grave et importabile jugum, durae cervici convenienter impositum, sed a lege evangelicae libertatis tollendum. Unde ait Apostolus: *Nox praecessit.* Et princeps Apostolorum: Quid, inquit, tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus?[14,15] *Flores apparuerunt in terra nostra*: id

---

[13]Ps. XLIV, 12.

[14]Rom. XIII, 12.

est, signa praeclara ac florida mei adventus impleri coeperunt, et deinceps abundantius implebuntur, quia jam tempus hebdomadarum a Daniele praedictum advenit.[16] Unde dixi Judaeis: Faciem coeli dijudicare nostis, signa autem temporum non potestis? [17] Jam quoque sceptrum a Juda ablatum est, et dux de femore ejus defecit.[18] *Tempus putationis advenit*, id est tempus liberationis populi Israel a suis peccatis, ut vitiorum superfluitates nunc amputentur: juxta id quod scribitur in Daniele: Septuaginta hebdomades abbreviatae sunt super populum tuum, ut consummetur praevaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus Sanctorum.[19] Unde his consonanter loquitur Paulus: Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret.[20]

Vox turturis audita est in terra nostra: id est, in Synagoga insonuit sermo legis, vaticinium Prophetarum, annuntiatio de proximo regis Messiae adventu: instante etenim Salvatoris adventu,

---

[15]Act. XV, 10.

[16]Dan. IX, 24.

[17]Matth. XVI, 4.

[18]Gen. XLIX, 10.

[19]Dan. IX, 24.

[20]Galat. IV, 4, 5.

Omnipotens revelavit aliquibus patribus Synagogae, tempus adventus Christi adesse. Unde Simeon justus et timoratus responsum acceperat a Spiritu Sancto, non visurum se mortem nisi videret Christum Domini.[21] Similiter Zachariae justo Gabriel nuntiavit de filio suo Joanne: Ipse praecedet ante illum in spiritu et virtute Eliae.[22] *Ficus protulit grossos suos*: id est, Synagoga fructifera et electa, quae creditura fuit in Christum, primo observavit diligenter ea quae legis erant. Propter quod princeps dixit Apostolorum: Nunquam comedi aliquid commune et immundum.[23] Paulus quoque fatetur se sine querela conversatum in lege.[24] Sed postea abjecerunt haec tanquam fructus ineptos, cognita gratia Christi et Spiritu Sancto accepto, sicut in Actibus Archiapostolus loquitur: Per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus salvari.[25] Vas quoque electionis disseruit: Quae mihi lucra fuerunt, haec arbitratus sum detrimenta esse.[26] *Vineae florentes dederunt odorem suum*: id est, virtuosae personae ipsius Synagogae, dulciflua desideria sua de meo adventu coram me effuderunt, rogantes assidue pro adventu regis Messiae: quarum me trahit pia affectio, et allicit devotio sancta.

---

[21]Luc. II, 25, 26.

[22]Ibid. I, 17.

[23]Act. X, 14.

[24]Philipp. III, 6.

[25]Act. XV, 11.

[26]Philipp. III, 7.

Itaque propter haec omnia, jam *Surge, amica mea, sponsa mea* singularis et optima, et *veni*, per mentis consensum, ut me concipias tuum creatorem et omnium salvatore; *columba mea* pudicissima, summe faceta, *in foraminibus petrae*, id est in viribus seu potentiis animae tuae, in omni gratia solidatae, constantissimae et firmatae, puta in intellectu ac voluntate, quae sunt spiritualia foramina per quae anima intellectualiter cernit me et cupit. Unde in Ezechiele Dominus ait ad Cherub qui cecidit: Foramina tua in die conditionis tuae parata sunt.[27] Fuit itaque sacratissima Virgo, amica, sponsa et columba Verbi aeterni in foraminibus petrae, id est in intellectu ac voluntate, quia per fidem et sapientiam sui intellectus, atque per spem et caritatem suae voluntatis, placuit sponso coelesti potissime. Et *in caverna maceriae*, id est in intellectuali memoria, per quam jugiter meditabatur divina. Nam et (teste Evangelista) Maria conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo.[28] Memoria autem est receptaculum locusque specierum, et quasi venter similitudinum rerum: et ita recte vocatur caverna, imo et caverna maceriae, id est muri sive parietis, videlicet animae virtuosae, quae, juxta Ezechielem, interponit se murum inter Deum sponsum ac judicem, et inter animas peccatrices, pro quibus laborat, ut eas reconciliat Deo, et protegat a maligno.[29] Dicitur quoque caverna maceriae, quia latet in corpore, quod inter Deum et animam quasi medius murus est, in quantum frequenti impedit a divinis,

---

[27]Ezech. XXVIII, 13.

[28]Luc. II, 19.

[29]Ezech. XIII, 5.

quemadmodum S. Andreas cruci appensus, dixit: Tu, Domine, nosti, quoties a tui contemplatione me impedivit.

Ostende mihi faciem tuam, id est obedientialem promptitudinem tuae mentis, et cor tuum converte ad meum amplexum, ut per incarnationis mysterium celebrentur in utero tuo nuptiae personales, id est unio naturae humanae cum divina in unitate personae; et tu ipsa in nuptiis illis sponsa mea singularis efficiaris. *Sonet vox tua in auribus meis*, ita ut dicas, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum[30]; ac deinceps completo incarnationis sacro secreto, pro beneficiis tibi impensis gratias mihi referens, dicas: Magnificat anima mea Dominum, etc. *Vox enim tua dulcis*, quum ex plenitudine virtutum, summa caritate, ferventissima devotione, sincerissima intentione emanet: ideo tuis laudibus, tuis orationibus, tuis irreprehensibilibus verbis delector.[31] *Et facies tua decora*, id est, mens tua pulcherrima est. Magnum est valde, creaturam sic commendari a superaltissimo suo opifice et infallibili creatore. Si quis ab imperitis et pueris vilibusque personis laudetur, parum appretiat; si autem a justis ac sapientibus, forsitan magni pendit: quanto magis a Creatore, qui est ipsa sanctitas ac sapientia infinita, incomparabiliter majus est commendari?

Denique omnia ista ab illo loco, Surge, amica mea, sponsa mea, et veni, possunt exponi de Christo, qui in suae benedictae Matris gloriosa ascensione, ista et consimilia ad eam locutus est,

---

[30]Luc. I, 38.

[31]Ibid. 46.

ejusque faciem glorificatam voluit sibi ostendi in throno gloriae, quo eam juxta se collocavit; ibi quoque voluit eam affari et vocem ejus audire. De talibus amorosis, ardentissimis, suavissimis, laudisonis vocibus, quibus Christus et Mater virginea se mutuo alloquuntur ac laudant cum maxima delectatione in coelo, multa in revelationibus sanctae Brigittae continentur: in quibus sponsus ille coelestis in supernorum praesentia civium fatetur et asserit, allocutiones ac laudes suae Matris sibi acceptissimas ineffabiliterque suaves exsistere. Sed brevitatis, cui studeo, prohibet me illa diffusius allegare.

Capite nobis, tu, sponsa, cum tuis, *vulpes parvulas quae demoliuntur vineas*. Hoc Regina coelorum, universarum electissima creaturarum, excellentissime adimplevit: quae sola omnem haereticam dicitur pravitatem interemisse; cujus meritis et precibus sancti viri convicerunt haeresiarchas. Parvulae quoque vulpes sunt daemones vitiosi ac viles, qui parvuli sunt valore, non malignitate, et tanquam parvuli invisibiliter circumquaque discurrunt; atque ob maximam suam invidiam rite parvuli nuncupantur, juxta quod scriptum est: Parvulum occidit invidia.[32] Hinc frequenter in forma parvulorum aethiopum, sanctis sunt viris ostensi. Et nisi sacratissima advocata ac sponsa ista auxilietur, vineas (id est Ecclesias ac animas pias) demoliuntur. *Nam vinea nostra floruit*, id est universalis Ecclesia, quae communis est Christo sponso ac Matri ejus dignissimae. Christus enim est Deus, Dominus, salvator et judex, legiferque Ecclesiae: Virgo autem Christifera, regina, mater, et advocata Ecclesiae praedicatur.

---

[32]Job V, 2.

Dilectus meus mihi, et ego illi: id est, sponsus iste omnibus Sanctis dilectus; sed tanto specialius mihi carus, quanto praeceteris me in matrem et sponsam singularem elegit: hic, inquam, dilectus mihi familiarissime est intentus, cohaerens, innixus; et ego similiter illi. *Qui pascitur inter lilia*, id est in mentibus castis ac puris. *Revertere; similis esto, dilecte mi, capreae hinnuloque cervorum*. Hoc tenerrima et affectuosissima Virgo ac Domina dixit, Unigenito suo sibi per passionem et mortem corporaliter ad modicum tempus ablato: propter quod desolata ac prorsus moestissima facta, atque de proxima ejus resurrectione certissima, desideravit ut post resurrectionem suam appareret mox sibi, et reverteretur ad eam: quod clementissimus Filius utique fecit; et quo suavissima Mater fuerat ei magis compassā, atque amarius desolata, eo in ista apparitione copiosius ac dulcius consolatus est eam Filius ejus. Tunc quoque et ipsa Filium exoravit, ut rediret ad suos discipulos atque discipulas, praesertim ad Magdalenam, et sua gloriosissima apparitione consolaretur gregem suum pusillum amarissime desolatum: quod et Filius adorandus tam celerrime egit, ut in hoc caprae sit assimilatus et hinnulo.

EXPOSITIO
CAPITULI TERTII

ARTICULUS IX

IN LECTULO MEO, ETC.; DE SPONSO ET SPONSA GENERALI

ECCLESIA in fine praecedentis capituli dixit, Revertere, cupiens gratiosum ac dulce reditum sponsi: quo tardante, ipsa fecit quod in exordio hujus capituli loquitur: *In lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea.* In lectulo namque magis sentitur atque molestius toleratur sponsi absentia. In toto autem hoc libro tractatur de spirituali connubio ac divino amore, quasi sub similitudinibus carnalis conjugii ac sensualis dilectionis. Unde quidam obtenebrati, putarunt Salomonem loqui ad litteram de se ipso et conjuge ejus filia Pharaonis: quod nequaquam putandum, nec littera consonat, imo in multis inde discordat.

Itaque Ecclesia universalis in tribulationibus et persecutionibus constituta, aut solitis gratiarum affluentiis destituta, atque in pluribus deformata, testatur: *In lectulo meo*, id est in quiete meditationum et orationum mearum, et in exercitatione interna conscientiae meae, *per noctes*, id est, temporibus adversitatum atque in regione ac umbra*[1] mortis, et in obscuritate praesentis notitiae, quae est per speculum et aenigma, *quaesivi sponsum quem diligit*

[1]alias hac umbrae

anima mea.[2] Quamvis enim sponsus iste nunquam relinquat Ecclesiam suam in toto, nec quantum ad ea quae sunt de necessitate salutis; aliquando tamen deserit eam in parte, et quantum ad dulcedinis suae experimentalem saporem, et quoad hoc, quod eam persecutionibus afflictionibusque exponit. *Quaesivi illum*, id est, dulcem ejus praesentiam, celerem subventionem, optavi et postulavi; *et non inveni* tam cito ut concupivi. Interdum namque, ut tactum est praecedenti capitulo, subtrahit se ad tempus propter causas ibi prae tactas, et ut sponsae suae fidelitatem experiatur, et ipsa per tribulationes coronari gloriosius mereatur, suoque tempore exaudiatur perfectius: quia, ut sponsus in Evangelio loquitur, Oportet semper orare, et non deficere.[3] Et rursus affirmat: Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum.[4]

Surgam, id est, ab ista orationum et meditationum mearum quiete ad tempus cessabo, et in operibus exterioribus bonis me occupabo, et per jejunia, abstinentias, disciplinas et consimilia poenitentiae opera quaeram dilectum; *et circuibo civitatem*, id est, congregationem totam fidelium undique diligenter considerabo: quod est spiritualiter circuire, et a Deo incipere, atque ad ipsum redire, sicut in motu circulari ad punctum egressionis reditur. Nempe Ecclesia tanquam pia ac sollicita mater, statum suorum

---

[2] 1 Cor. XIII, 12.

[3] Luc. XVIII, 1.

[4] Matth. V, 10.

considerat filiorum. *Per vicos et plateas quaeram quem diligit anima mea.* Per vicos qui strictiores sunt, possunt religiosi intelligi, qui ultra mandata profitentur consilia, et strictiorem ambulant viam; per plateas vero, quae latiores sunt, saeculares, qui viam mandatorum incedunt. *Quaesivi illum, et non inveni* eum in vicis his et plateis, quia tam in religiosis quam in saecularibus temporis hujus, magnam deformationem et scandala, magis quam aedificationem et opem, inveni.

Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem, id est, praelati ac doctores fidelium, quorum est cum vigilantia cordis custodire ipsos fideles ab infernalibus lupis, a tentationum periculis, a laqueis vitiorum. Unde per Isaiam loquitur Dominus: Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes.[5] Et Paulus hortatur: Qui praeest, in sollicitudine, supple, praesit.[6] Interdum quoque per vigiles in Scripturis intelliguntur angeli sancti, juxta illud, In sententia vigilum decretum est[7]; itemque, Descendit sanctus vigil.[8] Pastores igitur fidelium jugiter vigilant super creditum sibi gregem, quemadmodum uni eorum, et sub persona illius omnibus eis praecipitur: Esto vigilans, et confirma cetera quae moritura erant.[9] His itaque vigilibus mihi occurrentibus interrogatorie dixi: *Num*

---

[5]Is. LXII, 6.

[6]Rom. XII, 8.

[7]Dan. IV, 14.

[8]Ibid. 10.

[9]Apoc. III, 2.

quem diligit anima mea, vidistis? id est, estisne desideratam sponsi praesentiam, opem et consolationem experti? Quibus super sponsi recessu dolentibus, pertransivi. *Paululum quum pertransissem eos*, totam spem meam ponendo in pietate et gratia sponsi, eumque perseveranter quaerendo, omni humano relicto solatio, *inveni quem diligit anima mea.* Quis enim speravit in Domino, et relictus est ab eo?[10] Et sponsus ipse promisit: Omnis qui quaerit, invenit.[11] Sed necesse est perseverare in bono incepto. Non enim repellit in sempiternum Dominus: quia etsi abjecit, tamen miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum[12]; et ipse post tempestatem donat tranquillitatem, atque post fletum consolationem infundit.[13] Sic et frequenter ad tempus reliquit vastari ac deformari et affligi Ecclesiam, et postmodum gratiosissime visitavit, consolatus est, et reformavit eamdem; et ipsa mater Ecclesia in synodis suis frequenter impetravit adsistentiam sponsi optatam, atque per sanctos viros desuper missos, concupitam reformationem adepta est.

Tenui eum, id est, constanter ei adhaesi ac obedivi, et brachiis caritatis amplexata sum eum tanto avidius, quanto quaesivi eum diutius, et quo amplius ejus gratiosa praesentia modo indigeo; *nec dimittam*, id est, mentem non avertam ab eo per negligentiam aut

---

[10]Eccli. II, 11.

[11]Matth. VII, 8.

[12]Thren. III, 31, 32.

[13]Tob. III, 22.

transgressionem, ne rursus ab eo relinquar. Haec sunt verba boni et fervidi ac constantis propositi. Sic et Apostolus dixit: Quis nos separabit a caritate Christi?[14] Et Psalmista: Mihi adhaerere Deo, bonum est.[15] *Donec introducam illum in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae*, id est, quousque simul cum illo introducar in regnum triumphantis Ecclesiae, quae est mater et domina Ecclesiae militantis[16]: quod in die novissimo, completo generali judicio, universaliter fiet ac consummate, quum dixerit Judex ac sponsus: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi.[17] Interim autem Ecclesia tenet sponsum suum per fidem, spem, et caritatem; tunc vero deinceps possessura est eum sine difficultate atque renisu ac pugna, per visionem, conjunctionem ac fruitionem felicem. Cubiculum vero triumphantis Ecclesiae, est pax illa supernae Jerusalem, omnem sensum exsuperans, seu puritas Beatorum confirmata in bono, in qua securissime conquiescunt.[18] Rursus, domus illa, est tota patria illa beata. Cubicula vero illius, sunt diversi gradus praemiorum, juxta diversitatem et exigentiam meritorum. De qua ait Apostolus: Scimus quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis corrumpatur, quod aedificationem habemus ex Deo, domum non

---

[14]Rom. VIII, 35.

[15]Ps. LXXII, 28.

[16]Galat. IV, 26.

[17]Matth. XXV, 34.

[18]Philipp. IV, 7.

manufactam, aeternam in coelis.[19] — Vel sic: *donec introducam illum in domum matris meae*, etc., id est ad particulares Ecclesias, reformando eas per auxilium sponsi: quae sunt domus et congregationes matris meae, id est filiae ortae ex primitiva Ecclesia, quae est mater et genitrix mea, quia prior me tempore, et ex ea gratiam et doctrinam suscepi. Cubicula autem, sunt diversi status et gradus ordinesque credentium. Unde et dicitur in Psalmo: Quae dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.[20]

Hoc tam sancto sponsae generalis audito proposito, Christus jubet filiabus Jerusalem, ne sponsam a suis avellent amplexibus, dicens: *Adjuro vos, filiae Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Estque iste versus praecedenti capitulo expositus: quem sponsus ad insinuandum magnitudinem suae caritatis sollicitudinisque ad sponsam, hic repetit.[21] Vel ibi protulit versum hunc ad Ecclesiam ex Judaismo conversam, hic ad Ecclesiam ex gentilitate collectam, vel potius ad eandem, quantum ad diversas partes ipsius. Attamen etiam infra repetitur idem.[22]

Deinde sponsus quasi admirans sponsae decorem, agilitatem ac gracilitatem, subjungit: *Quae est ista, quae ascendit per desertum?*

---

[19]II Cor. V, 1.

[20]Ps. IV, 5.

[21]Cant. II, 7.

[22]Ibid. VIII, 4.

id est, per solitudinem hujus saeculi, per medium nationis perversae a Deo desertae, per hoc saeculum nequam divina inhabitatione privatum, scandit ad sublimitatem virtutum, ad contemplationis fastigium, ad altitudinem regni coelorum;[23] *sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae et thuris et universi pulveris pigmentarii,* id est, subtilis, gracilis, ornata, suavis, et in altum se erigens per spiritualem profectum, contemplationem sinceram, fervidumque affectum, instar vaporis per modum virgulae in altum tendentis: qui vapor consurgit ac oritur ex incensione aromaticae confectionis, factae ex myrrha et thure, ceterisque pulveribus arte pigmentarii praeparatis: per myrrham amaram, intelligendo corporis mortificationem, et cruciformem Christi imitationem; per thus, quod in sacrificio Deo offertur, devotionis suavitatem, sine qua corporalis exercitatio parum aut nihil valet, seu bonae famae odorem, et delectationem in actu virtutum, aut certe ferventium orationum fragrantiam, juxta illud in Apocalypsi: Data sunt ei incensa multa de orationibus Sanctorum.[24] Porro, per ceteros pulveres aromaticos, intelligendae sunt ceterarum virtutum atque donorum actiones ac delectationes, luce discretionis commixtae ac divini igne amoris succensae. Ex quibus omnibus procedit a mente tam virtuosa exhalatio spiritualis, rectissima prorsus, subtilis, id est pura, dulcis ac fervens ad Deum affectio; cui sponsa assimilatur, quoniam ad hoc tendit totus conatus Ecclesiae, ut affectione hujusmodi impleatur, atque in spiritum transformetur,

---

[23]Philipp. II, 15.

[24]Apoc. VIII, 3.

quatenus ab omni carnalitate et vitiorum grossitie emundata, feratur ad sponsum coelestem libere ac ferventer, assidue ac manenter.

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Per lectulum Salomonis, designatur mens sponsae, in qua cum sponsa sponsus quiescit. Hunc ambiunt sexaginta fortes electi ex omni plebe fidelium, id est universi pastores idonei et praedicatores condigni, qui gregem dominicum et lectulum Dei in eo custodiunt, sicut praedictum est. Frequenter autem in Scripturis ponitur numerus determinatus pro indeterminato, sicut in Psalmo: Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis.[25] Horum autem universitas per sexaginta innuitur, quoniam sexaginta sunt sexies decem, seu decies sex. Per denarium vero, adimpletio Decalogi; per senarium, ipsa observantiae hujus insinuatur perfectio.

Omnes tenentes gladios, id est arma virtutum contra aerias potestates et aciem vitiorum. Specialiter vero, teste Apostolo, gladius spiritualis est verbum Dei, quo resecantur peccata, et cordis aperitur duritia.[26] Rursus, gladius est rigor justitiae, justa sententia ac ultio debita: juxta quod scribitur in Apocalypsi, De ore ejus procedebat gladius ex utraque parte acutus;[27] atque in Psalmo, Gladii ancipites in manibus eorum.[28] Praelati ergo et praedicatores gladios tenent,

---

[25]Ps. XC, 7.

[26]Ephes. VI, 17.

[27]Apoc. I, 16; XIX, 15.

[28]Ps. CXLIX, 6.

quoniam verba sacrae Scripturae prompte habent in ore, in memoria, in effectu: per quae verba custodiunt lectulum Christi, quoniam praedicando, hortando, comminando, corripiendo, adversarios humanae expellunt salutis, et oves Salvatoris purgant, illuminant, et inflammant, ac coram Deo sollicitas reddunt: quia, ut ait Apostolus, Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad exhortandum, ad corripendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.[29] Hinc Christus de se ipso ait in Isaia: Posuit Dominus os meum quasi gladium acutum.[30] Et de ipso increato sermone dicitur ad Hebraeos: Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti.[31] *Et ad bella doctissimi.* Hoc plane pertinet ad pastores et praedicatores, et ad universos curam animarum sortitos, ut sint valde exercitati in conversatione virtutum, in praelio spirituali, in modo ac arte resistendi ac praevalendi hostibus animarum: quatenus valeant non solum se ipsos a vitiorum laesionibus praeservare, a tentationum circumventione eruere, in dubiis informare, et de spirituali profectu instruere; sed et subditis suis ac imperitis providere de omnibus istis.

Uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Spirituale femur, est vis intellectiva seu intellectus, per fidem et sapientiam informatus: per quem homo generat filios spirituales,

---

[29]II Tim. III, 16, 17.

[30]Is. XLIX, 2.

[31]Hebr. IV, 12.

instruendo convertendoque proximos, sicut quibusdam scribit Apostolus: In Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.[32] Super hoc femur habet unusquisque bonus praelatus ac eruditor gladium, id est verbum Dei: quia Scripturae verba habet in intellectu, et ex intellectus discretionem pronuntiat ea; verbaque oris sui sunt effectus et signa intellectualium suorum verborum. Unde et sponsus ait Psalmista: Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.[33] Sic autem unusquisque talium est accinctus, propter timores nocturnos, id est, ad praecavendum sponsae ac lectulo Christi ab inordinatis timoribus, et a terribilibus, quae in tenebris et ignorantibus, adversitatibus et tentationibus vitae praesentis solent occurrere: a quibus omnibus eripitur homo per verbum Dei, quemadmodum scriptum est: Scuto circumdabit te veritas ejus; non timebis a timore nocturno.[34] Sponsus quoque in Evangelio: Nolite, inquit, timere eos qui corpus occidunt;[35] sed eum timete, qui habet potestatem corpus et animam mittere in gehennam: hoc est, inordinatam propulsate formidinem. Sicque eruditus quicumque fidelis fiducialiter psallit: Dominus illuminatio mea et salus mea: quem timebo?[36] Propter quod dixit Michaeas: Quum sedero in

---

[32]I Cor. IV, 15.

[33]Ps. XLIV, 4.

[34]Ps. XC, 5.

[35]Matth. X, 28.

[36]Ps. XXVI, 1.

tenebris, Dominus lux mea est.[37]

Praeterea, per sexaginta istos fortissimos et accinctos, intelligi possunt angeli sancti, hominibus pro custodia deputati, juxta illud Psalmistae: Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.[38] Omnes quippe sunt administratorii spiritus.[39] Hi expertissimi peritissimique consistunt ad praeliandum pro suis contra nequissimos spiritus, quos coercent, ne quantum volunt ac possent, impugnent et vexent nos. Illuminant quoque mentes nostras allocutione et instructione interna.

Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Per ferculum, quod dicitur cibus seu solium, designatur tota Ecclesia: in qua moratur ac residet sponsus, et eam quasi manducando incorporat sibi. Igne quoque caritatis consumit in ea quod pravum est, ac privatum amorem, ut cum Apostolo dicere queat: Vivo autem, jam non ego;[40] vivit vero in me Christus. Hoc ferculum fecit Christus per se ipsum et suos discipulos, praedicando fidem et gratiam influendo, et eos quos praedestinavit pie vocando[41], sicut in Actibus

---

[37]Mich. VII, 8.

[38]Ps. XC, 11.

[39]Hebr. I, 14.

[40]Galat. II, 20.

[41]Rom. VIII, 30.

legitur: Crediderunt, quotquot praeordinati erant ad vitam.[42] Hinc in Zacharia de Christo praedictum est: Ecce vir, Oriens nomen ejus, et aedificabit templum Domino;[43] et erit sacerdos super solio suo. Hoc ferculum construxit artifex summus de lignis Libani, id est ex electis personis: quae sic per gratiarum charismata eminent hominibus ceteris, sicut ligna Libani, hoc est cedrus et cypressus quae in monte Libano oriuntur, ceteris lignis praefulgent, quia secundum Glossam, imputribilis sunt naturae, et boni odoris, fortia, candida, et formosa. Sic electi vitiorum abhorrent putredinem, boni sunt nominis, caritate ac pietate dulcescunt, virtutibus roborantur, donis ornantur, caritate et gratia sunt decori.

Columnas ejus fecit argenteas: id est, sanctos Apostolos et apostolicos viros ac virtuosos praesules et pastores fecit ceteris clariores, et in scientia Scripturarum ac eloquentia praefulgentes: Ego, inquam, dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri[44]; itemque, Quum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.[45] De talibus inclytissimis viris scripsit et Paulus: Cephas, Jacobus et Joannes, qui videbantur columnae esse, etc.[46] *Reclinatorium aureum.* Reclinatorium appellatur pars throni superior, super quod caput

---

[42]Act. XIII, 48.

[43]Zach. VI, 12, 13.

[44]Luc. XXI, 15.

[45]Joann. XVI, 13.

[46]Galat. II, 9.

reclinat se. Aureum ergo reclinatorium, est excellentissima illa persona Ecclesiae, auro sapientiae ac caritatis praecunctis ornata, incomparabilis virgo Maria: in qua Rex omnipotens habitare, incarnari, quiescere praeelegerit, altitudinem suae deitatis quasi reclinans in ea. Aureum quoque reclinatorium, sunt personae eminentes contemplativae ac fervidae, ut anachoretae, in quibus Dominus majestatis praecipue conquiescere perhibetur. Apostolis tamen nec in hac perfectione quisquam praefertur. *Ascensum purpureum.* Ascensus iste tam pulcher, est ordinata virtutum connexio, in quibus ab inferioribus ad sublimiora oportet paulatim ascendere. Rursus iste ascensus, est coaptatio trium statuum, utpote status incipientium, status proficientium, et status perfectorum, per quos oportet gradatim et ordinate ascendere; seu distinctio triplicis viae, videlicet purgativae, illuminativae et perfectivae; vel cohabitudo virtutum moralium, intellectualium, et theologicarum. Est quoque ascensus Ecclesiae purpureus, quia per sanguinis effusionem pro fide aut aequitate ad regnum coeleste a praesentis exilio feliciter atque celerrime scanditur.

Media caritate constravit. Media ferculi hujus, puta Ecclesiae, sunt praecepta, per quae a via ad patriam pervenitur; et ecclesiastica sacramenta, quae ad hujus itineris expeditionem valde cooperantur: in quorum primo, id est Baptismo, omnia relaxantur peccata, quantum ad culpam et poenam; in Confessione autem, ad minus quoad culpae remissionem: quorum etiam sacramentorum dignissimum, quod Eucharistia nominatur, alio nomine viaticum nuncupatur, quia de via ad coelestem elevat paradisum. Media quoque sunt evangelica Christi consilia, gratia, virtutes, ac merita: medium equidem dicitur, quod inter duo extrema locatur. Omnia

media ista, sunt caritate constrata, complanata et informata: quoniam absque caritate nil prosunt, et ad caritatis plenitudinem omnia ordinantur[47], atque per eam facilius adimplentur, quae sine ea essent utique dura ac gravia ad implendum.[48] Ideo omnibus his Dominus et Salvator caritatem superfudit et conjungi praecepit, mandans ex caritate omnia fieri, et universas ecclesiasticas personas in caritate uniri, unumque effici: In hoc, inquam, cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si caritatem habueritis ad invicem[49]; et item: Pater, quos dedisti mihi, volo ut sint unum, sicut et nos unum sumus.[50]

Sic ergo caritate constrata sunt *propter filias Jerusalem*, id est ad salutem animarum fidelium, quae sunt filiae militantis Ecclesiae, quae ubertim Jerusalem nuncupatur. Propter has filias, ad subveniendum eisdem, media sunt caritate constrata: quatenus filiae istae per caritatem accensae, prompte obediant, ac perseverare in unitate Ecclesiae delectentur, atque in communione mystici corporis Christi sponsi sui permaneant ac ditentur, quoniam omnes in caritate exsistentes, sibi invicem suffragantur, et merita sua communicant atque participant, juxta illud: *Particeps ego sum*

[47] 1 Cor. XIII, 3.

[48] Matth. XXII, 40.

[49] Joann. XIII, 35.

[50] Ibid. XVII, 24, 11, 22.

omnium timentium te.[51]

Sed quoniam Unigenitus Dei fecit haec per assumptam humanitatem, recte subinfertur monitio, ut incarnationis ejus pensemus mysteria, et assumptae humanitatis glorificationem intueamur. *Egredimini*, id est, mentes vestras levate ad considerandum sequentia; exite de lacu miseriae, de consuetudine prava, de negligentia ac torpore, de terrenis ad superna, de intellectus obtenebratione, distractione, imaginationeque foeda, vana ac stolida;[52] *et videte* oculo fidei, *o filiae Sion*, id est, o animae speculativae, seu ad speculandum divina creatae, *regem Salomonem*, id est Christum verum Pacificum, reconciliatorem perfectum, *in diademate, quo coronavit eum mater sua* in assumpta humanitate, quam ex Virgine gloriosa ac benedicta assumpsit, pulcherrime cunctis divinis charismatibus in extremo termino excellentiae decoratam. Qua humanitate Verbum aeternum, quasi diademate coronatur: quoniam quamvis in sua deitate perfectum sit, nulliusque indigens; tamen in sua humanitate et incarnatione innarrabiliter ac praeclarissime relucet ac declaratur infinita pietas, dignatio, caritas, munificentia ejus ad genus humanum, et ipsum Verbum aeternum, per suam incarnationem et assumptam humanitatem, nos coronavit, ac nostram naturam maxime honoravit. Sic autem mater sponsi istius coronavit filium suum *in die desponsationis illius*, id est in hora incarnationis, quando Filius Dei desponsavit sibi Ecclesiam, et Virginem matrem fecit suam sponsam singularem, ac cum assumpta

---

[51]Ps. CXVIII, 63.

[52]Ps. XXXIX, 3.

natura nuptias celebravit ac iniit personales: quod totum jucundissime fecit ex caritate plenissima, exsultans ut gigas ad currendam viam, et ad peragendum nostrae salutis mysteria.[53] Ideo subditur: *et in die laetitiae cordis ejus*: quia de recuperatione honoris Patris aeterni, ac salvatione generis humani summe gaudebat.

Insuper potest et ita exponi: *Videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua*, id est Christum in glorificatione suae humanitatis: qua glorificatione accidentalique praemio, quod sua passione promeruit, tanquam diademate coronatur, sicut in Psalmo habetur: Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.[54] Et Apostolus protestatur: *Videmus* Iesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum[55]; et denuo, Propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen.[56] Propter quod in Apocalypsi asserunt Sancti: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem, et sapientiam et honorem et gloriam.*[57] Hinc passione instante, deprecatus est Patrem: *Pater, venit hora, clarifica Filium tuum.*[58] Denique hoc diademate coronavit Christum mater sua, id est Judaea

---

[53]Ps. XVIII, 6.

[54]Ps. XX, 4.

[55]Hebr. II, 9.

[56]Philipp. II, 9.

[57]Apoc. V, 12.

[58]Joann. XVII, 1.

seu Synagoga, de qua secundum carnem est ortus, quia crucifixit eumdem: quam crucifixionem ipse Christus ex summa caritate, obedientia, pietate, et patientia libentissime sustinendo, promeruit taliter coronari a Deo Patre. *In die desponsationis* suae, id est in sua resurrectione et gloriosa ascensione ad dextram Patris: in qua die desponsavit sibi Ecclesiam excellentiori modo quam ante, conferendo ei ex tunc affluentissima gratiae dona. Imo et tunc dicitur sibi etiam triumphantem desponsasse Ecclesiam, laetificando eam speciali recentique modo de sua corporali praesentia ac triumpho, et praeda quam secum tulit in ascendendo, quoniam secum deduxit animas Sanctorum, quas eduxit de limbo. Sicque dies illa fuit dies *laetitiae cordis sui*, quam deinceps nunquam amittit.

Itaque, o fideles animae, hoc modo considerate Regem et sponsum vestrum, qui tanta propter vos toleravit, tamque gloriosissime triumphavit: quatenus ejus exemplo patientiam addiscatis, atque in omni afflictione, injuria, persecutione maneatis immobiles ac tranquilli, ut sic vestro conformemini sponso, et paulo post glorificemini ab eodem. Omnes namque qui pie vivere volunt in ipso, hac via oportet incedere[59]; nec dignus est glorificari, qui respuit compati.

---

[59] II Tim. iii, 12.

ARTICULUS X

DE CHRISTO ET SPONSA PARTICULARI

IN lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea. Immaterialis et incorporeae animae, ad supergloriosae adorandaeque Trinitatis imaginem conditae, lectulus utique simplex et immaterialis est[1]: utpote tranquillitas cordis, quando affectionibus reformatis ac simplificatis in Deo, passionum cessat inquietudo et vitiorum tumultus, ipsis quoque tentationibus cito facilius resistitur. Anima ergo sic tranquillata, sine delectatione diu esse non valens, nec tamen in vanitatibus atque insaniis falsis consolationem admittere volens[2], magis vero cupiens adimplere quod scriptum est, Gaudete in Domino semper[3]; et rursus, Qui gloriatur, in Domino glorietur[4]: protestatur et ait: *In lectulo meo*, id est in quiete et confidentia conscientiae meae, *per noctes*, id est in subtractionibus illuminationum, consolationum, dulciumque praesentiarum sponsi ac Domini mei, et in ariditate ac contritionibus cordis mei, *quaesivi speciosum forma prae filiis hominum, quem diligit anima mea*[5], id est

[1]Gen. I, 27.

[2]Ps. XXXIX, 5.

[3]Philipp. IV, 4.

[4]II Cor. X, 17.

[5]Ps. XLIV, 3.

vis animalis seu ego ipsa, quae mea sum, quia post Deum specialiter amo me. Interdum etenim anima amorosa dispensative relinquitur sibimet ipsi, et consueta alacritate, laetitia, fervore, meditationumque subtilitate privatur, et quamdam insipiditatem, ariditatem, ac moerorem illabitur: ita quod coelum sibi aeneum esse videtur, terraque ferrea, et se esse relictam veretur; atque ex consideratione propriae imperfectionis, fragilitatis, ac defectuositatis, grandem incurrit tristitiam. In hujusmodi igitur noctibus restat, ut quaerat dilectum in lectulo suo: ita ut ab exterioribus occupationibus et curis se abstrahat, et se pro posse recolligat, miserationesque Domini pensans, dicat: O Domine gratiosissime, sponse super omnia praedilecte, in me non est fortitudo emergendi a calamitatum istarum abysso; sed quum ignorem quid agere debeam, hoc solum residui habeo, ut dirigam oculos ad te.[6]

Quaesivi illum, ad obtinendum ab eo bona praefatis malis contraria. Quaesivi illum, *et non inveni* ita celeriter atque suaviter, ut optavi. Sic et sanctus Job loquitur Deo: Clamo ad te, et non exaudis me;[7] sto, et non respicis me; mutatus es mihi in crudelem. Hinc Psalmista loquitur Deo: Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem?[8] usquequo avertis faciem tuam a me? Sed non est cessandum ab ista inquisitione salubri, quum scriptum sit: Quaerite Dominum,

---

[6]II Par. XX, 12.

[7]Job XXX, 20, 21.

[8]Ps. XII, 1.

et confirmamini; quaerite faciem ejus semper.[9] Certumque est, quod quaerens non frustrabitur suae quaesitionis effectum et fructum, quantum est ex parte benignissimi Dei; verumtamen ex parte quaerentis, posset impedimentum accidere: ideo spei sit quidam timor admixtus. Hinc etenim scriptum est: Quis scit, si convertatur et ignoscat Deus, et relinquat post se benedictionem?[10] Unde et rex Ninive loquitur: Quis scit, si convertatur et ignoscat Deus, et revertatur a furore irae suae, et non peribimus?[11] Idcirco subjungitur:

Surgam, et circuibo civitatem, id est quamcumque congregationem fidelium, seu universalem Ecclesiam. *Per vicos et plateas quaeram quem diligit anima mea*: id est, in hominibus activis et contemplativis, in majoribus et minoribus Dei servis quaeram dilectum, quaerendo aedificationem et instructionem ab ipsis, ac modum pertingendi ad gratiam Dei desideratam. Hoc est a singulis devotorum aliquid virtutis haurire, et instar prudentissimae apis ex aliorum floribus mellificare, id est unumquemque sequi in bono virtutis, quo ipse magis abundat. Econtrario quidam perversi proximorum mala observant, recogitant, imitantur, et ex eis suas excusant iniquitates, sequentes quasdam aviculas, quae ex stercoribus sibi praeparant nidos. *Quaesivi illum, et non inveni*. Nam sicut piissima mater interdum abscondit se suo infanti, ut ille eam

---

[9]Ps. CIV, 4.

[10]Joel II, 14.

[11]Jonae III, 9.

cum ploratu et majori quaerat affectu, atque ad ipsam recurrere assuescat; sic sponsus aliquando sponsae se subtrahit, ut illa gemendo, plorando, quaerendo, affectando mereatur paulo post exuberantius invenire. Itaque, quod in tali casu sponsus non invenitur, dissimulatio est, non ira: attamen sponsa inde affligitur ac turbatur, juxta illud in Psalmo, Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.[12]

Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. Vigiles isti, sunt omnes in caritate et diligentia fervidi, fraternae salutis zelo accensi, qui pro communi bono Ecclesiae sunt solliciti, qui animae tam anxie ac salubriter suspiranti, ac dilectum quaerenti, condolent, subvenireque conantur. *Num quem diligit anima mea, vidistis?* id est, si scitis ubi et qualiter inveniat, mihi insinuate. Angeli autem visitant assidue animas sibi commissas, et intus eas affantur, quos animae rogant pro directione et ope continua. Nec dubitant animae virtuosae, quin angeli sancti videant Deum per speciem, et sancti viri per fidem et sapientiae donum; sed ex vehementia sui fervoris sic loquitur, velut si quis exeuntem de camera regis, interroget, an viderit regem. *Paululum quum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea*. Non enim potui subsistere, gradumque figere in aliquo citra dilectum, qui creavit me propter se: ideo inquietum est cor meum, nisi ei jungatur. Ideo videns ipse perseverantiam meam, et afflictionem atque inquietudinem bonam, ex sui amoris fervore prodeuntes, misertus est mei, et ostendit se mihi: quem licet aliquo modo invenerim in praefatis vigilibus atque custodibus, non tamen

[12]Ps. XXIX, 8.

tam plene, ut quietarer, et sicut optavi; sed ipsis quoque auxiliantibus et orantibus pro me, cupitam gratiae affluentiam sum sortita.

Tenui eum, quoniam ipse est Dominus Deus salutis meae[13], creator et salvator meus, qui universis ac singulis infinite est praeferendus. *Nec dimittam*, imo omni maligno spiritui, omni tentationi et appetitioni ab ipso retrahere me volenti, in aeternum resistam, nec a Deo ac sponso meo recedam: juxta illud Psalmi, Ego autem dixi in abundantia mea, Non movebor in aeternum.[14] Cum tali proposito ac desiderio Deum quaerere et inventum tenere debemus, juxta illud quod scriptum est: In omni corde suo et in tota anima sua quaesierunt Dominum, et invenerunt.[15] Nempe, qui sic quaerunt, invenire merentur. Non enim tam incomparabile bonum cum desidia est quaerendum; et magnam Omnipotenti infert injuriam, qui tepide et cum torpore cupit ei placere. Ideo Moyses asserit: Quumque quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum;[16] si tamen toto corde et tota tribulatione animae tuae quaesieris eum. Verumtamen in tali ac tanto proposito cavendum, ne de suis viribus quis praesumat, sed speret pure in Domino, et innitatur super Deum suum.[17] Itaque, Non dimittam illum, *donec*

[13]Ps. LXXXVII, 2.

[14]Ps. XXIX, 7.

[15]II Par. XV, 15.

[16]Deut. IV, 29.

[17]Is. L, 10.

introducam illum in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae. Mater nostra, uno modo est gratia Dei ac sapientia, per quam regeneramur in Domino. Cujus gratiae seu sapientiae domus, est mens seu animae intellectus; cubiculum vero potest dici ipsa synderesis, quae semper remurmurat malo, atque ad bonum inclinat. In hanc domum ac thalamum debet sponsa introducere sponsum, quia non debet quiescere nec cessare ab inquisitione ac prece, quousque per gratiam gratum facientem sapientiamque infusam praecipuam, sponsus mentem suam atque synderesim firmiter inhabitare ac possidere omnino dignetur.

Quae est ista, quae ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae et thuris et universi pulveris pigmentarii? Ecce anima virtuosa, Christi sponsa, quae paulo ante desolata ac arida, per vicus et plateas, quasi mulier prae amore viri dilecti amissi insaniens, quaesivit dilectum: nunc desideratam gratiam alacritatis, illuminationis, inflammationis adepta, non videtur jam ita discurrens; sed tam radiose ascendit, ut paranymphi sodalesque sponsi super hoc admirentur, dicentes: *Quae est ista, quae ascendit* ad verticem caritatis, ad lucem contemplationis, ad plenitudinem coelestis felicitatis? *per desertum*, id est in carne ista mortali, in qua (secundum Apostolum) non habitat bonum;[18] vel, *Per desertum*, id est inter passionem et opera partis sensitivae ac vegetativae, quas subjicit sibi. *Per desertum* etiam designatur vallis haec lacrimarum. Iterum *per desertum* significatur religio a mundi voluptatibus, inquietudinibus, vanitatibusque remota. *Sicut virgula fumi ex*

[18]Rom. VII, 18.

aromatibus myrrhae et thuris, etc., id est linealiter juste, tanquam ab omni privato commodo, et improbo sui amore purgata ac aliena, esuriens sitiensque semper justitiam[19], nec aliud cupiens nisi Deum et ejus amorem, honorem et gloriam, et nihil sui in se, tanquam plenarie abnegans et mortificans semetipsam: quae etiam elevatio, eunctarum sibi invicem connexarum actibus delectationibusque virtuum ornatur. Felix anima, quae sic jugiter cor sursum habet ad Dominum, quaerens et sapiens quae sursum sunt, non quae super terram.[20]

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Lectulus Salomonis, est anima virtuosa, seu mens et tranquillitas ejus. Nam et anima justis, sedes est sapientiae.[21] Hunc lectulum ambit non solum angelus unus unicuique ad custodiam specialiter deputatus; sed et multi valde, aut etiam millia multa, praesertim tempore opportuno, prout quarto Regum patet de Eliseo, in cujus circuitu apparuerunt agmina angelorum.[22] Similiter omnes electi in vita hac pro se invicem sollicitantur, et mutuo se confortant, ambiunt ac tuentur desiderando, orando, hortando. Ad quod monens Apostolus, Alter, inquit, alterius onera portate;[23] et ipsemet Christus, In hoc, inquiens, cognoscent omnes quia discipuli

---

[19]Matth. V, 6.

[20]Coloss. III, 1, 2.

[21]Cf. Prov. XIV, 33.

[22]IV Reg. VI, 17.

[23]Galat. VI, 2.

mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.[24] Hinc denuo loquitur Apostolus: Per caritatem servite invicem.[25] Et Jacobus ait: Orate pro invicem, ut salvemini. Etenim totus populus christianus, est quasi unus exercitus Dei.[26] In exercitu autem unus constipatur, ambitur, munitur, juvatur ab aliis. *Ex fortissimis Israel*, quia sunt ceteris Deum per fidem cognoscentibus fortiores: qui juxta expositionem praehabitam in praecedenti articulo, sunt ad bella doctissimi, gladiis accincti.

Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Ferculum, seu habitaculum istud, est quaelibet anima contemplativa, seu virtutum structura facta in anima: quae structura constat ex lignis Libani, id est ex virtutibus pretiosis, redolentibus et excelsis. *Columnas ejus fecit argenteas.* Possunt per columnas intelligi quatuor virtutes cardinales, aedificium spirituale in anima fortiter sustentantes, videlicet justitia, prudentia, fortitudo, et temperantia. Justitia namque est praeclarissima virtus, et non est Lucifer nec Hesperus ita admirabilis ac praeclarus. Prudentia quoque non solum est virtus, sed et virtutum auriga, actuum moderatrix, splendor ac radius totius bonae conversationis: per quam rationabile fit obsequium nostrum[27], et omnia decenter ac secundum ordinem fiunt in

---

[24]Joann. XIII, 35.

[25]Galat. V, 13.

[26]Jacob. V, 16.

[27]Rom. XII, 1.

nobis[28], utpote congruo loco, suoque tempore, et recta intentione. Porro fortitudo est inclyta virtus, aggrediens viriliter ardua, nec timore mortis recedens a bonis, ac pro communi bono strenue certans. Temperantia vero, bestialium vitiorum ac voluptatum est refrenatrix, incipiens hominem facere spirituale, et praecipue ipsum nobilitans ac decorans, dum a carnalibus vitiis (in quibus est maxima turpitudine) eum restringit, sicque ad actus intellectivae partis eum aptificat. *Reclinatorium aureum*, id est theologicarum virtutum connexionem ac ornamentum: quae virtutes sunt ceteris digniores, et per eas potissime sponsus requiescit in anima, quoniam hae virtutes circa Deum tanquam circa proprium objectum immediate et directe versantur. *Ascensum purpureum*, id est ordinationem seu gradus septem donorum Spiritus Sancti, in quibus ordo dignitatis perpenditur, et ab inferioribus ad superiora ascenditur. *Media caritate constravit*. Media seu pavementum structurae istius, sunt virtutes morales et actus earum: quas Dominus jussit caritate perfici ac formari, prout praecedenti articulo magis constat expositum. Quidam per media, intelligunt opera indifferentia: quae scilicet in se non includunt rationem virtutis aut vitii, seu meriti sive demeriti; quae tamen, si fiant ex caritate, virtuosa meritoriaque redduntur.

Egredimini et videte, filiae Sion, regem Salomonem. Istud juxta praeinductam praecedentis articuli expositionem, dirigi potest ad quamlibet animam Christi sponsam.

---

[28] I Cor. XIV, 40.

ARTICULUS XI

DE CHRISTO ET SPONSA SINGULARI

IN lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea. Sponsus coelestis non solum quaeritur ab eis, qui caritatem et gratiam ejus nondum habent, sed ab his quoque, qui ipsum jam habent per caritatem et gratiam. Ideo scriptum est: Quaerite faciem ejus semper.[1] Imo ab habentibus eum quaeritur multo perfectius, affectuosius et fructuosius, quam a non habentibus. Itaque habitus quaeritur, ut plenius habeatur, et gratiosius adsit, ac per gratiae incrementa assidue quasi de novo adveniat, sicque tandem gloriosius possideatur in patria. Quum igitur sacratissima ac suavissima Virgo, quamvis maxime confirmata in gratia, tamen viatrix fuit et incomparabili ardens dilectione, excellentissime quoque fuit proficiens omni die in universis charismatibus Spiritus Sancti (nec enim unigenitus et liberalissimus atque piissimus Filius ejus, tot guttas virginei lactis ex deificatis suae dilectissimae Matris uberibus suxit, quot illustrationibus et sacris ardoribus, recentissimis quoque visitationibus et praeclaris profectibus electissimam ejus animam adimplevit): certum est, quod ipsa divinissima et spiritualissima Virgo, in lectulo suo non solum spirituali, videlicet tranquillissima sui pectoris pace, sed etiam corporali, dilectum suum prae ceteris cunctis ineffabiliter ardentius, frequentius, stabilius, fructuosiusque

[1] Ps. CIV, 4.

quaesierit, intentissime deprecando, praecordialius desiderando, sublimius contemplando, copiosius obtinendo.

Ad litteram demum, tempus nocturnum specialiter aptum est ad exercitia talia. Conformiter debemus et nos juxta nostrae modulum parvitatis quaerere dilectum etiam in lectulo corporali: ita, ut cum praeexaminatione et purgatione conscientiae, pergamus ad lectum, et in meditatione devota seu orando obdormiamus; atque quam cito evigilaverimus, levemus cor nostrum ad Dominum, orando, meditando, laudando eumdem, sicque implendo quod admonet Jeremias: Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum, et effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini Dei tui.[2]

Quaesivi illum, et non inveni. Hoc superficialiter potest exponi de triduo, in quo sanctissima Domina quaesivit dilectum, quum ille duodecim existens annorum, mansisset ea ignorante in urbe Jerusalem et in templo: in quo post triduum reperit eum.[3] Quumque primo percepisset absentiam tam dilectissimi Filii, moestissima facta, dicere potuit: *Surgam mane de lecto, et circuibo civitatem* Jerusalem; *per vicos et plateas* ejus *quaeram* dilectum, praesertim inter cognatos et notos. *Invenierunt me vigiles*: quod ad litteram accidere potuit. *Paululum quum pertransissem eos, inveni* dilectum in templo in medio doctorum, interrogantem illos et audientem. *Tenui eum*, dicens: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce ego et

---

[2]Thren. II, 19.

[3]Luc. II, 42-46.

pater tuus dolentes quaerebamus te.[4] *Nec dimittam.* Tunc quippe ardentissima mente amplexata fuit, et pectori suo purissimo adstrinxit amantissimum Puerum, plorans prae gaudio. Tamen, ut super Lucam loquitur Origenes, non ideo solum Filium suum tam dolorose quaesivit, quod putaverit eum errasse aut perditum esse, quum sciret eum esse verum Deum et hominem, cui nihil fortuitum aut improvisum posset accidere; sed potius verebatur, ne forsan demigrasset ad alia aut ad coelos redisset, iterum, quum sibi placuisset, descensurus. Sicut et aliquis studiosus quaerit in Scripturis sanctis in difficilibus locis sensum earum cum quodam tormento, non quod putet errare Scripturas; sed quia quod continent nescit, nec invenire faciliter potest: propter quod dolens et anxius investigat, quod invenire non valet. *Donec introducam illum in domum matris meae* (fortassis beatae Annae) in qua habito; vel in templum aut synagogam, hoc est, quousque alia vice personaliter secum intrem materiale templum aut synagogam manufactam, et exeam, ne sic manum meam elapsus, remaneat me non sciente.

Potest quoque inquisitio ista dilecti, referri ad tempus dominicae passionis: in quo quum venerandissima Mater novisset Filium suum esse jam captum, cum fidelissima Maria Magdalene currebat per urbem Jerusalem, quousque percepit quod esset in domo pontificis; et quum mane educeretur ad praesidem, occurrit Filio suo: quem tenere, nec dimittere concupivit, imo et mori cum ipso, quousque anima sua, simul cum anima Filii pergeret ad sanctos in limbo.

---

[4]Ibid. 48.

Praeterea spiritualius loquendo, Deifera sponsa haec Filium suum quaesivit in lectulo suo corporali ac spirituali, non sibi ipsi dumtaxat, sed et populo Judaeorum, ac omnibus, pro quorum salute fuit sollicita et assidue preces fudit, ut eis gratiam conversionis, reformationis, ac consolationis internae acquireret; nec tamen pro omnibus illis exaudiebatur ad votum, propter illorum nimiam perversitatem. Quumque esset humillima, non tamen de meritis suis praesumpsit. Imo sanctorum Patriarcharum ac Prophetarum virtutes ac merita animo perlustravit, et per ea petiit aliquando exaudiri: sicque per vicos et plateas quaesivit dilectum: quem illis transmigratis invenit, quoniam meritis suis potius quam illorum, exaudiebatur pro plurimis. Ideo ait: Paululum quum pertransissem illos, inveni quem diligit anima mea. Tenui eum, nec dimittam, id est, non cessabo ab invocatione ipsius, donec introducam illum in domum matris meae, *et in cubiculum genitricis meae*, id est in animas congregationum, pro quibus oro, quatenus ipse eas inhabitare et reformare dignetur: quae congregationes, sunt quaedam particulares domus ac filiae totius Synagogae, cujus et ego filia sum.

Quae est ista, quae ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae et thuris et universi pulveris pigmentarii? De ascensu quotidiani profectus in omni virtute, sanctitate ac deiformi perfectione honorabilissimae Virginis, omnes cives triumphantis ac militantis Ecclesiae rite eundem profectum pensantes, non immerito mirabantur vehementissime. Inaestimabiliter enim profecit singulis horis, quum haberet purissimum corpus animae suae omnino promptissime subditum atque obtemperans, fomitemque prorsus extinctum, ac diligentiam animi summam ac indefessam, caritatem

quoque aestuantissimam, stans indesinenter sub contactu Solis justitiae, qui radios sapientiae, flumina gratiae, caritatis ardores assidue ac abundantissime influxit in eam. Sed et superdulcissimus Spiritus Sanctus Matrem ejus a quo ipse vere aeternaliterque procedit, continuo incitavit, movit, accendit ad incrementa profectuum. Quid vero Pater aeternus comparentali suae non largiretur? Non dubium quin secretissime, frequentissime, exuberantissime inundavit eam. Ipsa quoque optime fertur ascendisse ut virgula fumi, quoniam ejus profectui non fuit admixta aliqua curvitas culpae, nec negligentia ulla; sed linealiter prorsus rectissime progrediebatur in omni bono, similis vapore resoluta ex incensatione thymiamatis optimi, ex omni aromatica specie confecti: quia in profundo praetacto Virginis excellentissimae, concurrebant plurimarum actus et ordinatissimae contemperationes virtutum, suavissime redolentes apud Altissimum. Ascendit autem per desertum, per vallem hanc calamitatum ac fletuum, per terram peregrinationis praesentis, per Synagogam a Deo relictam.

Insuper, ascensum ejus in sublimitate et profectu contemplationis nullus valet satis mirari: quam profundissime contemplabatur altitudinem imperscrutabilis consilii superbeatissimae Trinitatis, super modo salvationis generis humani per incarnationem ac cetera mysteria Verbi aeterni ex ea veraciter humanati. Quemadmodum enim amabilissimae Virgini singulariter datum est, ut humanae salutis mysteria ex ea et per eam efficerentur; sic eminenter datum est ei, ut ab ea profundius contemplarentur. Postremo, quantum quotidie creverit in dilectione sincerissima Filii sui, imo totius superessentialis incircumscriptibilis Trinitatis, quis posset concipere? quia quum fuerit ab omni sensuali affectione et

inordinato amore mundissime aliena, atque in habitu caritatis perfectissima, maxime fuit disposita ad eminentissima caritatis augmenta: quia ex habitu caritatis processit in ferventissimos actus divini amoris; et quo actus illi erant ferventiores, eo majus sortiebantur sanctae caritatis augmentum.

Specialiter etiam possunt ista exponi de ascensu Virginis illustrissimae ac regalis in sua assumptione in coelos, quando velocissime ac splendidissime ascendit super universos angelicorum spirituum choros usque ad dexteram sponsi, et positus vel potius exhibitus est thronus Matri Regis universorum.

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel. Nulli purae creaturae tam eminenter ac vere competit esse lectulum, id est humilem lectum Salomonis seu Christi, ut glorificandissimae Virgini: in qua summus ille Pacificus elegit concipi, incarnari, ac habitare in medio uteri ejus; spiritualiter quoque gratiosissime in mente ipsius. Hanc igitur electissimam omnium creaturarum, statim ut in utero matris suae concepta est, Deus Trinitas angelis sanctis custodiendam commisit, eamque frequenter vallavit et honoravit multitudo coelestis militiae, non tam ob indigentiam quam ob reverentiam ejus. Sed et gloriosi Apostoli ac ceteri utriusque sexus sancti primitivae Ecclesiae, ad eam multoties cum ingenti reverentia confluxerunt.

Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Praeclarissima Virgo aptissime dicitur ferculum, id est thronus aut solium Salomonis, id est Salvatoris, in quo fuit Deus mundum reconcilians sibi: quoniam ipsa non solum portavit Unigenitum Dei in sua

mente per fidem[5], caritatem, ac jugem memoriam, venerationemque praecipuam, juxta illud Apostoli, Habitare Christum per fidem in cordibus vestris[6]; sed etiam in suo inviolatissimo utero tulit eum, ex se hominem factum. Hoc ferculum ipsemet Christus, secundum quod Deus, fecit, corpus benignissimae Virginis per causas secundas formando, cujus et materiam in exordio produxit ex nihilo, animam quoque felicissimam ejus per se immediate creando. Spiritualiter etiam fecit hoc ferculum, sanctificando ac decorando illud per gratiam copiosam, juxta quod scriptum est: Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.[7] Fecit autem illud ex lignis Libani: quia corpus immaculatissimae Virginis constat ex membris sanctis et incorruptis, quibus Christus communicavit quod de ipso fuit praedictum: Nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.[8] Porro animam Virginis benedictae sanctificavit ex perfectis, invictis, excelsis, dulcissimisque virtutibus.

Columnas fecit argenteas. Unde in Proverbiis scribitur: Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem. Per quas septem dona Spiritus Sancti accipiuntur, quae fulciunt et sustentant animam eis ornatam.[9] Dona namque in adjutorium dantur virtutum, et eas expedire dicuntur, id est promptas facere ad

---

[5]II Cor. V, 19.

[6]Ephes. III, 17.

[7]Ps. XLV, 5.

[8]Ps. XV, 10.

[9]Prov. IX, 1.

agendum: in adjutorium, inquam, theologicarum virtutum, prout primo Moralium docet Gregorius; et ex respectu illarum virtutum dicuntur argentea, quia inferiora ac nitida. *Reclinatorium aureum*, id est ardentissimam caritatem, per quam pudicissima Virgo proxime disponebatur ad conceptionem Verbi aeterni. Per fidem tamen fundamentaliter disponebatur ad hoc. Propter quod dixit Elisabeth: Beata quae credidisti, etc.[10] Per humilitatem quoque de propinquo et per modum congruitatis: quia non decuit summum nisi ab humillima concipi, quatenus pietas ac gratia Dei recognoscerentur in omnibus. Ideo ipsa dixit: Quia respexit humilitatem ancillae suae.[11] Caritas vero praefervida, qua Dei honorem et proximorum aestuantissime concupivit salvationem, maxime Deo eam univit, dignificavit, ac placentissimam fecit. In caritate igitur beatissimae Dominae Deus quievit, resedit, ac ferebatur. Qui enim manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo;[12] et qui diligit Deum, unus spiritus est cum eo.[13] Caritas quoque adstringit, amplexatur, et alligat sibi dilectum.

Ascensum purpureum. Posuit enim ascensiones in corde suo in valle hac lacrimarum[14], hoc est ordinatum ac successivum profectum ab imo humilitatis usque ad apicem caritatis. Denique

---

[10]Luc. I, 45.

[11]Ibid. 48.

[12]I Joann. IV, 16.

[13]I Cor. VI, 17.

[14]Ps. LXXXIII, 6, 7.

ascensus purpureus fuit dolorosa compassio, qua affectuosissima ac benignissima Mater Filio suo paulatim tanto intentius condolebat, quanto passio ejus magis appropinquavit: ita quod ipso die Parasceves propter vehementissimum suae compassionis dolorem, plus quam martyr effecta est. Fuitque dolor talis, consolationibus ejus frequenter admixtus. Quemadmodum enim dulcissime mirabiliterque gaudebat, infantem puerum Jesum vultu placido conspectando, virgineis brachiis deferendo, amplectendo, rosea facie osculando, sacris uberibus nutriendo: sic plane recolendo quod a Simeone audierat, Tuam ipsius animam pertransibit gladius[15]; imo quod a Gabriele sancto perceperat dictum esse ad Joseph de puero, Ipse salvum faciet populum suum a peccatis eorum[16]; quod item ex Prophetis et Psalmis noverat prophetatum de amantissimo Filio suo, Foderunt manus meas et pedes meos[17], ac multa similia: vehementissime condolebat, et concutiebantur omnia viscera ejus materna super innocentissimo Filio suo, ita ut cum David dicere videretur: O Jesu fili mi, fili mi Jesu! quis mihi det, ut ego moriar pro te?[18]

Media caritate constravit: id est, quidquid sacratissima Virgo in se habuit, gessit aut pertulit, sponsus ac Filius ejus plenissimo amore Dei et proximorum ornavit: ita quod praefatus piissimae Matris

[15]Luc. II, 35.

[16]Matth. I, 21.

[17]Ps. XXI, 17.

[18]II Reg. XVIII, 33.

dolor, sicut ex naturali amore ac materno affectu, quo afficiebatur ad Filium suum, praecipue profluxisse videtur; sic ex infusa caritate, qua divinae majestatis honorationem ac mundi redemptionem praecordialissime affectavit, dolor ille mitigabatur, et de fructu passionis Filii sui ingessit ei consolationem non parvam.

Consequenter sapientissima Virgo fructum incarnationis, passionisque Filii sui ardentissime cupiens fructificare in omnibus, adhortatur: *Egredimini et videte, o filiae Sion, regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua*, id est in assumpta humanitate praeclarissime decorata, regia, sacerdotali, et judiciaria potestate magnifice sublimata, quam assumpsit ex me; atque in glorificatione humanitatis ejusdem: quam glorificationem a me matre sua accepit, in quantum fui occasio, medium ac subjectum ex quo suae incarnationis, et ministratrix substantiae suae humanationis, per quam, exaltationem et glorificationem corporis sui accidentaleque praemium meruit et accepit. Exinanivit enim se, formam servi accipiens[19]; et humiliavit semetipsum, factus obediens Patri usque ad mortem crucis: propter quod Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen. Haec ergo, o filiae Sion, id est, devotae animae, considerate, ut gratae sitis Salvatori, ejusque humilitatem sectando, mereamini glorificationis ipsius participes fieri. Cetera ex praeinductis expositionibus patent.

---

[19]Philipp. II, 7-9.

EXPOSITIO
CAPITULI QUARTII

ARTICULUS XII

QUAM PULCHRA ES, AMICA MEA!
DE CHRISTO ET ECCLESIA

MODO in fine praecedentis capituli Ecclesia animas credentium fuit hortata ad considerandum mysteria incarnationis glorificationisque sponsi sui. Videns igitur sponsus ingentem suae Ecclesiae caritatem, fervidum zelum, sinceram intentionem, sollicitudinemque pervigilem pro Salvatoris sui honorificentia, cultu et gloria, et pro subditorum salute, vicem rependit, et commendat eandem, dicendo quasi cum admiratione et ingeminatione, ad insinuandum magnitudinem rei, et affirmationem suae sententiae: *Quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es*, sancta et universalis Ecclesia! in qua sunt semper aliquae sanctae et perfectae personae, et pulcherrima et pulchrificantia sacramenta gratiae contentiva, ac sancta officia, supernaliaque divinorum charismatum ornamenta. Itaque, pulchra es in naturalibus, tanquam ad superbeatissimae Trinitatis imaginem et similitudinem condita; pulchrior facta per Baptisma gratiarumque munera[1]; pulcherrima, per sanctitatem et contemplationem sublimem, caritatisque perfectionem. *Oculi tui columbarum*: id est, columbinos oculos habes, scilicet purum intuitum ac pudicum, dirigendo visum tuum ad sponsum coelestem, aliundeque avertendo, quemadmodum pudicissima sponsa suum dumtaxat inspicit sponsum; simplicem quoque habes

---

[1]Gen. I, 26, 27.

intentionem a felle amaritudinis alienam, et duplicitatem, aemulationem, hypocrisim odit. *Absque eo quod intrinsecus latet*, id est, praeter beatitudinem aeternalem tibi paratam, quam degustasti, et quae in tuis meritis continetur sicut effectus in causa, et sicut fructus in flore, ac forma in inchoatione. Unde ait Apostolus: Habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam.[2]

Vel: Pulchra es in conversatione exteriori, virtuosa et exemplari; pulchra quoque in praedicatione salubri, ac aedificatoria locutione: quae pulchritudines aliqualem apparent ad sensum, sed ex interiori et insensibili pulchritudine dependent ac oriuntur. De qua sequitur: Absque eo quod intrinsecus latet, id est, praeter puritatem tuam internam, caritatis fervorem, contemplationis splendorem, indesinentem profectum mentalem, quae homines latent, Deoque patent. Homo enim videt in facie, Deus autem intuetur cor.[3]

Capilli tui sicut greges caprarum, quae ascenderunt de monte Galaad. In capillis multa considerantur. Primo, quod ex capite immediate nascuntur, et illud ornant, atque subtiles sunt, et prae multitudine innumerabiles esse videntur. Quidam igitur per capillos Ecclesiae, intelligunt ejus praelatos: quia matri Ecclesiae proximius haerent, et per quos ipsa parit et instruit ornatque alios. Alii per capillos accipiunt contemplativos: qui subtiles esse censentur, et a

---

[2]Rom. VI, 22.

[3]1 Reg. XVI, 7.

carnalitate, rudimentisque sensuum extenuati, ac graciles conversatu. Nonnulli per capillos, ob eorum multitudinem, intelligunt plebem communem ac copiam subditorum: qui recte obediendo, sunt ornamenta capitis, id est superiorum suorum. Omnes hi assimilantur gregibus caprarum: quae, sicut praehabitum est, sunt acutissimi visus, et agiles motu, et in montanis pascetes. Sic praefati per fidem illuminatam et sapientiam salutarem intuentur acute, et discernunt vera a falsis, salubria a nocivis; celeriter quoque divina exsequuntur praecepta, et in ecclesiasticis sacramentis atque Scripturis aluntur; invicem quoque coordinati sunt: quae mutua ordinatio multitudinem valde perornat. Hinc quae a Deo sunt, ordinata esse feruntur.[4] Porro Galaad interpretatur, tumulus testis, vel acervus testimonii, ut patet in Genesi.[5] Idcirco per montem Galaad, designatur sacrae Scripturae sublimitas, in qua est abundantia testimoniorum de Christo. Et etiam per montem hunc significatur sacramentorum ubertas, gratiae ac virtutum fertilitas: quibus omnibus optime nutriuntur fideles, sicut ad litteram in monte Galaad bona pro pecoribus pascua abundabant. Itaque, de hoc monte ascendunt fideles per spiritualem profectum ad regnum coelorum.

Dentes tui sicut greges tonsarum, quae ascenderunt de lavacro. Greges ovium tonsarum ascendentes de aqua, in qua lotae sunt, tam a quantitate et onere suae lanae, quam a sordibus sub lana latentibus, alleviatae sunt ac purgatae. Sic dentes Ecclesiae, id est

[4]Rom. XIII, 1.

[5]Gen. XXXI, 47, 48.

praedicatores, doctores, et propugnatores fidei christianae (qui animarum cibaria, scilicet sacras doctrinas terunt, frangunt, transfunduntque proximis), ab omni carnalium vitiorum molitie, ab onere sollicitudinis immoderatae, a superfluitate temporalium rerum, atque a foeditate culparum temporalibus annexarum, debent esse exonerati et emundati, atque ad baptismalis innocentiae puritatem reducti: quatenus, qui futuram vitam, et ejus aeternam, incomparabilem ac perfectam beatitudinem praedicant et commendant, inveniantur terrena contemnere, et ad futuram felicitatem toto affectu accelerare; qui etiam lacrimis poenitentiae, fletuque oriente ex desiderio ac dilatione coelestis patriae, debent se ipsos quotidie baptizare, ut sint purgati, illuminati, perfecti, quorum officium est alios purgare, illuminare, perficere. Hinc Christus suos ad praedicandum mittens discipulos: Nihil, inquit, tuleritis in via, neque sacculum, neque pecuniam, nec duas tunicas habeatis.[6]

Omnes gemellis fetibus: id est, oves sic tonsae, duplum habent fetum, saltem in terris quibusdam; *et sterilis non est inter eas*. Sic praefati dentes Ecclesiae, duplici fecunditate debent fulgere, videlicet exhibitione exempli, et sermone salubri. In virtutibus quoque debent ceteris fructuosiores exsistere; et duo caritatis praecepta implendo, tam Deo quam hominibus, id est sibi ipsis ac proximis, fructificare: sicque creditis sibi talentis uti cum lucro, concessamque eis gratiam communicare atque influere populo, ut

[6]Luc. IX, 3.

dicere queant: Domine, mna tua decem mnas fecit.[7]

Sicut vitta coccinea, labia tua. Labia Ecclesiae sunt homines studiosi in Scripturis periti, et sacra dogmata scribentes, aut aliis proponentes: qui comparantur vittis coccineis, id est rubeis ligaturis, quibus restringuntur capilli ne defluant; et hoc, duplici ratione: primo, quia doctrinae et locutiones eorum sunt sibi invicem coordinatae, contextae, et cohaerentes, sicut fila in vittis; secundo, quoniam sicut vittae restringunt capillos, sic verba idoneae praedicationis refrenant cogitationum distractiones, et affectionum inordinationes, mentesque audientium in Deum recollegunt. Et quia de Christi salutifera passione, et qualiter per eam simus redempti, debent assidue praedicare, merito vittis assimilantur coccineis. Hoc utique faciunt, dum instruunt populum, qualiter omni hora perpendere debeat in divinae majestatis adspectu se omnia agere, et metuendum Dei judicium atque amarissimam Christi passionem semper pensare, et illud Psalmographi, Oculi mei semper ad Dominum, ruminare frequenter in corde.[8] *Et eloquium tuum dulce*, quia delectabile et jucundum, amorosum, salubre, facundum, exemplare et consolatorium: juxta quod scriptum est, Quam dulcia faucibus meis eloquia tua![9] Hoc eloquium, est sacra Scriptura, stilo plana, sententiis plena, mysteriis gravida: in quo Deus Trinitas vere creditur, cognoscitur et laudatur, Christi mysteria

[7]Luc. XIX, 16.

[8]Ps. XXIV, 15.

[9]Ps. CXVIII, 103.

continentur, divina praecepta, consilia, testimonia, hortamenta ac varia scripta sunt documenta, et novissima hominum describuntur.

Sicut fragmen mali punici, ita genae tuae. Genae Ecclesiae, sunt personae contemplativae, pacificae, pudicae, ac dulces in sua conversatione. In genis namque fit osculum, et pulcher apparet color, ac cito apparet verecundiae rubor, atque amplior teneritudo sentitur. Hae personae comparantur non malo punico, sed fragmini ejus, seu frusto mali granati: per quod sponsus significatur, cujus perfectio a nemine valet plenarie imitari, aut participari; sed unusquisque pro modulo gratiae sibi collatae, imitatur ipsum pro parte, et in istis aut illis virtutibus secundum aliquem gradum. Nempe in malo seu pomo punico invenitur exterior quaedam asperitas, et dulcedo interior, granorum collectio, decor coloris, venusta quoque varietas ex albi rubeique coloris permixtione. Ita in Christo fuit asperitas exterioris vestitus. Unde ait in Psalmo: Posui vestimentum meum cilicium[10]; itemque, Ego autem, quum mihi molesti essent, induebar cilicio.[11] Intus vero fuit in superiori parte animae Salvatoris dulcor beatificae fruitionis. Fuit quoque in eo granorum, id est omnium virtutum ac donorum, collectio, in totius excellentiae termino; et decor coloris, id est honestissimus ac summe exemplaris apparatus exterior in vultu, incessu, gestu, sermone et factis; venustissima item varietas ex permixtione albi rubeique coloris, id est praeclarissima unio divinae ac humanae naturae, et communio actuum utriusque, idiomatum etiam communicatio,

[10]Ps. LXXVIII, 12.

[11]Ps. XXXIV, 13.

quia in ipso divina adscribuntur homini, et Deo humana. Nam et Deus dicitur passus, et homo vocatur unigenitus Filius Dei: in quibus semper pensandum quid propter quod dicatur. Propter quod magnus et divinus Dionysius Christi actionem vocat theandricam, id est deivirilem.

Tales ergo sunt genae Ecclesiae, *absque eo quod intrinsecus latet*, id est praeter interiorem ejus soli Deo notam perfectionem, sicut expositum est. Habet quippe in secretissimo cordis sinu, in apice mentis mysticam theologiam et sapientialem pudorem, quo coram sponso erubescit in quocumque reprehensibiliter se habere, aut quantumcumque parum offendere.

Sicut turris David collum tuum, quae aedificata est cum propugnaculis. Collum, inter caput et corpus, est medium, nectitque ea in unum; et ipsum erigitur, ut undique longius ac latius circumspiciatur, et imminentibus resistatur periculis. Recte ergo per collum Ecclesiae, accipiuntur custodes et curati, qui praesident: qui inter Christum caput omnium, et inter populum mediant, et Deo reconciliant plebem, cui et dona gratiae desuper impetrant, ac sacramenta ministrant; oculum quoque circumspectionis dirigunt et circumferunt undique, considerando statum, impugnationes, indigentiamque Ecclesiae, ut super his avisent et cautum reddant populum Dei. Isti elevantur in altum, non elatione, sed praelatione, magnanimitate, perfectione, et circumspectione. Ideo assimilantur turri David aedificatae cum propugnaculis, id est pinnis murorum, ex quibus contra hostes pugnatur. Sic et isti pro subditis et sibi

commissis, contra adversarios salutis talium, praeliantur orando, virtuose vivendo, hortando, instruendo, corripiendo.

Mille clypei pendent ex ea, id est in muris turris Davidicae, in signum apparatuum bellicorum ipsius; *omnis armatura fortium.* Legitur autem secundo Regum et primo Paralipomenon David rex habuisse triginta septem fortes, tres fortiores, tresque fortissimos: inter quos ipsemet exstitit unus, ut aliqui opinantur.[12] Unde quum dicitur, Mille clypei, videtur numerus determinatus sumi pro indeterminato. Sic, imo incomparabiliter magnificentius, per gyrum ecclesiasticae sublimitatis et in congregatione fidelium, est omnium armatura virtutum, innumerabilesque clypei, ad defendendum fidem Ecclesiae contra universos ipsius hostes invisibiles atque visibiles. Clypei isti, sunt auctoritates, testimonia et doctrinae sacrae Scripturae et sanctorum Patrum ac catholicorum doctorum, miracula, sanctitas et virtutes fidelium, aliaque diversa multa ac copiosa Spiritus Sancti charismata. Unde de evangelicae legis doctrina Apostolus scribit: Quae in nos confirmata est, contestante Deo signis et virtutibus et prodigiis, et variis Spiritus Sancti distributionibus.[13] His scutis et armis convincuntur haereticae pravitates, omnisque infidelitatis perversitas.

Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreae gemelli. De duobus uberibus sponsi, dictum est super illud: Quia meliora sunt ubera tua

---

[12]II Reg. XXIII, 8 et seq.; I Par. XI, 10 et seq.

[13]Hebr. II, 3, 4.

vino.[14] Porro duo Testamenta, seu doctrina legis Mosaicae ac sapientia Evangelicae legis, quae dicuntur duo ubera sponsi, tanquam datoris ac Domini, sunt etiam ubera sponsae seu universalis Ecclesiae, tanquam recipientis, ministerialiterque utentis. Et quia haec sponsa humiliter se suo conformat sponso: ideo sicut in Christo duo ubera etiam intelliguntur caritas ejus ac pietas; ita et ubera ista Ecclesiae et praelatorum ipsius, sunt caritas et pietas, seu discretio et misericordia, vel diligentia pastoralis et quotidiana instructio: per quae omnia subditos suos maternaliter fovet, nutrit, lactat Ecclesia, sicut Paulus testatur: Libentissime impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris;[15] et iterum, Facti sumus parvuli in medio vestri, quomodo si nutrix foveat filios suos.[16] Rursus, duo ubera Ecclesiae, sunt sustentatio filiorum ejus, tam spiritualis quam corporalis. Verum, secundum Gregorium, duo ubera sunt duo praedicantium ordines, quorum unus missus est ad Judaeos, alter ad gentes, prout Paulus fatetur: Qui operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes.[17] — Ubera ista Ecclesiae, comparantur gemellis hinnulis capreae: quoniam spirituali renovatione sunt florida, humilitateque parva, ac invicem concordantia et connexa, dilectionem quoque et concordiam inter superiores ac subditos, et inter subditos inter se, inter superiores etiam inter se facientia; iterum, quoniam instar

[14]Cant. I, 1.

[15]II Cor. XII, 15.

[16]I Thess. II, 7.

[17]Galat. II, 8.

hinnulorum capreae procedunt in actus virtutum celerrime, ac interiori visus acumine vigent.

Qui pascuntur in liliis: id est, quae ubera, seu pastores significati per hinnulos, spiritualiter nutriuntur in splendidis ac suavibus Sanctorum sententiis, doctrinis, virtutibus et exemplis, praesertim in candore castimonie et puritatis flagrantia[18]. *Donec adspiret dies*, id est, clara cognitio Dei per speciem, seu dies aeternitatis, aut retributio diei generalis judicii veniat, et inclinentur umbrae, id est, obscuritas cognitionis praesentis, tenebrae hujus exsilii, umbraque mortis cessent. Interim enim durat lactatio uberiorum Ecclesiae in hac vita; sed in die aeternitatis ac beatifica visione cessabit, quia ex tunc erit Deus omnia in omnibus, militansque Ecclesia ad triumphantem translata, et unum cum illa effecta, immediate ac plene a Deo illuminabitur ac pascetur.[19]

Vadam ad montem myrrhae, et ad collem thuris. Per myrrham amaram, et corpora a corruptionibus praeservantem, significatur austeritas vitae paenitentialis, rigor justitiae, mortificatio carnis; per thus vero, quod dulciter redolet, et in cultu divino accenditur, insinuatur fervor devotionis, suavitas orationis, et contemplativae redolentia vitae. Itaque sponsus testatur: *Vadam ad montem myrrhae*: id est, eos misericorditer visitabo, qui in arduis paenitentiae exercitiis occupantur, et rigori paenitentiae sunt intenti, et se ipsos salubriter mortificare nituntur, et dicunt: Quoniam propter te

---

[18]fragrantia

[19]I Cor. XV, 28.

mortificamur tota die[20]; itemque, Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.[21] Hos ergo sponsus consolatur ac refovet, et gratiae dona auget in eis. *Et ad collem thuris*, id est ad eos qui in eminentia devotionis, dulcedine orationis, et contemplativae vitae redolentiis conquiescunt. Hi familiarius desuper invisiuntur, gratiosius adimplentur, et nutriuntur in croceis, et introeuntes domum mentis, cum sapientia delectantur.[22] Itaque per montem myrrhae, possunt intelligi in vita activa constituti; per collem thuris, contemplativi. Et quamvis sublimior sit contemplativorum vita, quam activorum; activi tamen per montem, contemplativi per collem signantur: quoniam multo plures sunt activi, quam contemplativi; et quoniam contemplatio vitae hujus, permodica est respectu futurae. Sed quia in multis offendimus omnes, necesse habemus primo montem myrrhae accedere, et per paenitentiae opera nos purgare;[23] sicque per exercitia viae illuminativae, per orationes intentas et meditationes suaves, ad collem thuris venire.

Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Hoc concordat Apostoli verbis, dicentis: Elegit sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam neque rugam, nec aliquid ejusmodi, sed ut sit sancta et immaculata:[24] quod tamen, secundum Hieronymum

---

[20]Ps. XLIII, 22.

[21]Ps. XVI, 4.

[22]Thren. IV, 5.

[23]Jacob. III, 2.

[24]Ephes. V, 27.

super Jeremiam, et Bernardum in sermone quodam, competit Ecclesiae pro statu futuro. Attamen convenit ei aliquo modo etiam in praesentis, quantum ad membra sua principaliora seu meliora: quoniam semper sunt in Ecclesia aliqui sancti, imo et multi, in quibus non est macula culpae mortalis. Potest quoque contingere, quod aliqui sint tam custoditi ac fervidi coram Deo, quod interdum ad aliquantulum temporis sint etiam sine veniali: dum pro suis quotidianis culpis quotidie tantam paenitentiam agunt, et tantum accenduntur in Deo, atque de minimis culpis sic erubescunt, quod non solum pro eis satisfaciunt plene, imo etiam crescunt in caritate et in omni virtute, ita quod evolant, si in tali dispositione obierint. Est ergo Ecclesia tota pulchra, id est ab inquinamentis carnis ac spiritus munda:[25] in appetitu sensitivo, per virtutes morales a passionum immoderantiis reformata; in intellectu, per fidem, scientiam, prudentiam, consilium, sapientiam decorata; in voluntate vero, per spem, caritatem, justitiam; in memoria, per stabilitatem in istis: multis quoque virtuosis abundans operibus, ac aedificatoriis verbis, meritisque praeclaris; et in quibusdam personis, etiam sanctitate virtutibusque heroicis pollens.

Nec his obstat, quod Ecclesia asseritur deformata, imo et meretrix facta, ut aliqui dicunt super illud Isaiae: Quomodo facta est meretrix civitas fidelis? Totum enim integrale, secundum diversitatem suarum partium, diversas sumit denominationes.[26] Unde Apostolus Corinthiis scribens: *In omnibus, inquit, divites facti*

[25] II Cor. VII, 1.

[26] Is. I, 21.

estis in illo (puta in Christo), ita ut nihil vobis desit in ulla gratia.[27] Et tamen eodem paulo post loquitur: *Quum sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis?*[28] *Itemque: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus.*[29] Dicitur ergo Ecclesia deformata, aversa, exsanguis, seu meretrix facta, quantum ad credentes scilicet, caritatem et opera non habentes, imo vero vitiis sordidatos, quorum animae non sunt sponsae Christi, sed adulterae diaboli. De hoc Gregorius super Job, et Alexander de Hales super tertium Sententiarum plenius sunt locuti.

Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni. Ecce ter sponsam invitat venire: primo, ad commendationem beatissimae Trinitatis, quae est unus sponsus omnium beatorum spirituum atque fidelium animarum, quamvis ratio sponsi magis proprie conveniat Verbo incarnato, ut dictum est; secundo, ad ampliorem excitationem, sicut in Jeremia, *Terra, terra, terra, audi verbum Domini;*[30] *tertio, ad insinuandum sui amoris fervorem ad sponsam suam.* Ter quoque hortatur ut veniat, quatenus mentis cogitatu, oris sermone, et operum exhibitione, ad ipsum accedat. Et rursus, quia per tres virtutes theologicas fit spiritualis iste accessus. Itaque, *veni per fidem, spem, et caritatem, de Libano, id est de mentis renovatione ac*

---

[27] I Cor. I, 5, 7.

[28] Ibid. III, 3.

[29] Ibid. I.

[30] Jer. XXII, 29.

puritate: Libanus enim, candidatio interpretatur. Secundum Gregorium, per Libanum, designatur Baptismus, in quo purgatur Ecclesia, fidemque recipit, per quam una cum gratia ad coronam vocatur. Simili modo posset per Libanum poenitentia, contritio, seu confessio accipi: omnia enim in confessione lavantur.[31]

Veni de Libano, id est de justa conversatione ad beatificam visionem; *veni*, de merito ad praemium, de fide ad speciem, de curriculo ad quietem, de tempore ad aeternitatem, de luctu ad bravium, de via ad patriam, de periculo ad securitatem, de miseriis ad salutem; *coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum*, id est, coronam gloriae sortieris pro diligentia et labore, quo convertisti ad fidem principes et magnates saeculi hujus. Amana enim interpretatur inquietus seu turbulentus; Sanir vero, foetor; Hermon, anathema. Sicque per Amana intelliguntur homines passionati, tyranni et persecutores justorum, de quibus loquitur Isaias, Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest[32]; per Sanir autem, gulosi et lubrici, qui foeditatibus serviunt carnis, de quibus exponitur illud Joelis, *Computraverunt jumenta in stercore suo*[33]; *per Hermon, superbi et spiritualibus vitiis dediti, qui sunt anathema et separati a Domino.* Per leones demum exprimuntur homines feroces, voraces, et violenti; per pardos, simulatores et callidi ac immisericordes, quoniam pardus

[31]Ps. XXXI, 5; Prov. XXVIII, 13.

[32]Is. LVII, 20.

[33]Joel I, 17.

est animal crudele, varietatem et maculas habens colorum. Similiter diversis vitiis indurati, signantur per pardum, juxta quod loquitur Jeremias: *Si Aethiops potest mutare pellem suam, et pardus varietates suas, et vos poteritis benefacere, quum didiceritis malum.*[34] Porro, secundum Glossam, per leones et pardos daemones designantur: de quibus precamur, *Ne tradas bestiis animam confitentem tibi.*[35] Unde et princeps ait Apostolorum: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret.*[36] *Horum montes atque* cubilia sunt iniqui, in quorum cordibus regnabant ac habitabant. Coronaberis ergo de capite Amana, id est pro conversione capitaneorum ac principalium inter eos, qui per Amana sunt expressi; de vertice quoque Sanir et Hermon, id est, pro eo quod avertisti ad me sublimiores inter eos, qui per Sanir et Hermon notantur. Hinc conversis per se scribit apostolus Paulus: Quae enim est spes nostra, aut gaudium, aut corona gloriae?[37] Nonne vos ante Dominum?

Nec mirum, o sponsa, quod toties te invito ad gloriam. Nam *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa*: id est, tu, Ecclesia, quae es soror per conformitatem naturae quam assumpsi, et sponsa per caritatem praecipuam, in tantum me provocasti ad tuum amorem, tamque dilecta et cara es mihi, quod prae tuo amore et desiderio

---

[34]Jer. XIII, 23.

[35]Ps. LXXIII, 19.

[36]I Petr. V, 8.

[37]1 Thess. II, 19.

tuae salutis mortem sustinui, et tuae damnationi vehementissime condolui, et quasi vulnere amoris fui percussus. Ideo repeto: *vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*, id est per columbinumillum intuitum quem habes ad me, et per puram ac simplicem intentionem qua meum intendis honorem. Vel, In uno oculorum tuorum, id est in unitate fidei qua me cernis. Habes enim oculum scientiae naturalis, seu lumen naturalis ingenii. Habes quoque oculum fidei, quo supernaturalia intueris, per quem mihi amplius places, quoniam justus ex fide vivit. *Et in uno crine colli tui*.[38] Per crines Ecclesiae, sicut praehabitum est, uno modo intelligitur populi multitudo; et per collum, ipsi praelati, qui inter Christum caput et corpus communitatis sunt medii, et caput corpori illi annectunt. Sicque per unum crinem colli, insinuatur unitas plebis fidelis suis praesiditibus adhaerentis, ut sic capiti (quod est Christus) per obedientiam conjungantur[39]: quod praecipue placet sponso, qui suis ait vicariis: Qui vos audit, me audit;[40] et qui vos spernit, me spernit. Propter quod monet Apostolus: Obedite praepositis vestris, et subjacete illis.[41]

Praeterea (ut apparet) sponsus hic loquitur per modum amantium, qui frequenter ex intuitu alicujus partis seu rei personae dilectae, ita in ejus accenduntur amore, ut quasi vulnerati amore

---

[38]Rom. I, 17.

[39]1 Cor. XI, 3; Ephes. IV, 15.

[40]Luc. X, 16.

[41]Hebr. XIII, 17.

perhibeantur; qui etiam ex oculorum et capillorum dilectae adspectu solent ad eam affici valde. Sic ergo nunc asserit sponsus: Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui, id est, in tantum te amo, ut etiam quaecumque pars tua seu res tibi conjuncta, meam dilectionem inflammet. Imo qui diligit vehementer personam, si viderit aliquam ei multum consimilem, mox medullitus grandi affectu concutitur. Quumque oculi Ecclesiae dicantur doctores et magistri fidelium, praesertim gloriosi Apostoli ac beatissimi Evangelistae, posset per unum oculorum intelligi discipulus ille, quem diligebat Jesus, S. Joannes[42]; et per unum crinem, amorosa Maria Magdalene, imo potissime beatissima virgo Maria.

Quam pulchrae sunt mammae tuae, soror mea, sponsa! Mammae Ecclesiae, sicut inductum est, sunt caritas Dei et proximi, vel pietas et doctrina, seu utriusque Testamenti scientia, vel ipsi praedicatores atque praelati: quae utique mammae, pulchrae sunt valde, virtuosae, ornatae, divinae, atque uberibus sponsi consimiles. *Pulchriora sunt ubera tua vino*, id est omni temporali materialique bono ac poculo, quia salubrius alunt ac dulcius. Meliora sunt etiam ubera evangelicae compassionis ac consolationis, vino rigoris legalis. Similiter doctrina Christi, melior atque perfectior est doctrina Moysis. Juxta quem modum in Proverbiis legitur: Melior est sapientia cunctis opibus.[43] At vero sicut corporeae mammae sunt pulchrae, quum fuerint plenae ac rigidae, albae ac modicae: sic spiritualia ubera pulchra

---

[42]Joann. XIII, 23.

[43]Prov. VIII, 11.

censentur, quum per praedicationem et comminationem divinae justitiae fuerint rigida; per commemorationem divinae pietatis et futurae glorificationis, plena; per doctrinam sinceram, nil falsitatis includentem, alba; per planum humilemque sermonem, modica. Rursus, ut asserit Beda, praedicatores et pastores Ecclesiae interdum comparantur mammis, aliquando oculis, quandoque dentibus: mammis, eo quod consolentur pusillanimes ac infirmos, et instruunt subditos; oculis, quoniam sapientiam loquuntur inter perfectos[44], et bona a malis, vera a falsis discernunt; dentibus, quia corripiunt inquietos ac reos.[45] *Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata*: id est, dulcedo, delecta fama, quam tu, o sponsa Ecclesia, habes, ex tuis unguentis, id est supernaturalibus donis Spiritus Sancti, et infusis virtutibus, praesertim ex fide, spe, caritate, praestantior, spirituali, divinior est aromatibus materialibus universis, et etiam virtutibus naturalibus acquisitis, philosophicisque scientiis, operibus quoque bonis ex genere, quae a malis hominibus fieri queunt.

Favus distillans labia tua, sponsa: id est, melliflua verba habes; et labia tua, videlicet praelati et praedicatores, saluberima atque dulcissima sermocinantur eloquia de bonitate, amabilitate, excellentia et beatitudine Dei in semetipso, atque de omni misericordia, caritate, munificencia ejus ad rationales creaturas,

---

[44] 1 Cor. II, 6.

[45] 1 Thess. V, 14.

praesertim ad Christianos, de beneficiis ac promissis ipsius, de mysteriis Christi, et de ceteris quae in divinis continentur Scripturis.

Mel et lac sub lingua tua: id est, doctrinam habes salubrem ac dulcem pusillis incipientibusque convenientem: qualiter scilicet debeant carnalia atque mortalia vitare peccata, exteriorem componere hominem, exteriores sensus reprimere, linguam domare, ad humilitatem, mansuetudinem, patientiam, caritatem se dare, et divina ac ecclesiastica observare praecepta. Et ista designantur per lac, quod cibus est puerorum. Unde et princeps apostolici chori hortatur: Quasi modo geniti infantes rationabiles, lac concupiscite.[46] Paulus quoque: Quasi parvulis, inquit, lac vobis dedi.[47] Interdum tamen per lac, innocentia et puritas designantur. Et potest hoc loco per lac intelligi doctrina ad Christi humanitatem ac ejus mysteria, virtutes ac opera pertinens: quod scilicet Unigenitus Dei propter nos factus est homo, et conversatus in mundo in summa paupertate, profundissima humilitate, immobili patientia, ardentissima caritate, et tandem acerbissimam mortem perpessus;[48] et qualiter debeamus eum sequi in istis. Per mel vero, doctrina spectans ad divinitatem ejus: qualiter ab aeterno invariabiliter natus sit ex Patre, se ipsum in se concipiente, intelligente ac proferente, cujus prolatio est generatio Verbi aeterni, quod est unigenitus Filius ejus. Iterum, per mel accipi potest doctrina proficientibus ac perfectis conveniens: qualiter

[46] 1 Petr. II, 2.

[47] 1 Cor. III, 1, 2.

[48] Joann. I, 14.

debeant se jugiter interius exercere, et mentem Deo unire, eumque contemplari sinceriter, amare ardentius, tenere, stringere, et amplecti stabiliter. Unde dixit Apostolus: Perfectorum est solidus cibus;[49] et, Sapientiam loquimur inter perfectos.[50] Hinc ait Fulgentius: In sacra Scriptura seu sermone dominico, est quod omni professioni congruat, quod omni aetati conveniat.

Et odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris. Virtutes et dona Spiritus Sancti, ac meritorii actus, sunt vestimenta, ornamenta ac arma Ecclesiae et uniuscujusque fidelis. De quibus in Isaia ait Ecclesia: Induit me Dominus vestimentis salutis, et indumento justitiae circumdedit me.[51] Ad quod pertinet illud in Psalmo: Adstitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato.[52] Itaque vestimenta dicuntur, quoniam contra aestum concupiscentiae, et frigora invidiae atque acediae, ac ceterorum intemperiem et immoderantiam vitiorum defendunt. Dicuntur etiam ornamenta, quia coram Deo pulchificant, et ad intuendum delectabilem efficiunt ipsam Ecclesiam, ac membra ipsius, juxta illud in Apocalypsi: Vestimentis albis induaris, ut non appareat confusio nuditatis tuae.[53] Vocantur et arma, quia per ea resistitur hostibus humanae salutis, vitia expugnantur, tentatio vincitur, et homo

---

[49]Hebr. V, 14.

[50]1 Cor. II, 6.

[51]Is. LXI, 10.

[52]Ps. XLIV, 10.

[53]Apoc. III, 18.

legitime certans, coronari meretur. Propter quod hortatur Apostolus: Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.[54] Et rursus: Accipite, inquit, armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo.[55] Horum igitur vestimentorum odor, fama, delectatio, suavitasque interna, est sicut odor thuris: quoniam sicut odor thuris dulciter afficit odoratum sive olfactum, sic odor ille spiritualium vestium, mentem; et sicut thus odorem non fundit, nisi incendatur, sic nec vestes illae redolent coram Deo, nisi divino inflammantur amore, atque ex igne caritatis procedant. Amplius, quia per thuris odorem solet orationis fervor seu devotio designari, juxta illud in Apocalypsi, Ascendit fumus aromatum de orationibus Sanctorum;[56] et in Psalmi, Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo:[57] hinc odor vestimentorum illorum, est sicut odor thuris, quoniam meritorii actus habent vim orationis, et gratiam adipiscuntur ac gloriam; imo sine eis oratio est inefficax, juxta quod scriptum est: Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit exsecrabilis.[58] Ideo scriptum est: Scimus quoniam peccatores Deus non audit[59]; sed si quis cultor est Dei, et voluntatem ejus facit, hunc exaudit.

---

[54]Ephes. VI, 11.

[55]Ibid. 13.

[56]Apoc. VIII, 4.

[57]Ps. CXL, 2.

[58]Prov. XXVIII, 9.

[59]Joann. IX, 31.

Hortus conclusus, soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus: id est, tu, Ecclesia, per similitudinem recte hortus vocaris; nec solum hortus, sed et hortus conclusus. Hortus es, quem ego hortulanus coelestis colo, purgo, fecundo: in qua tanquam in pulcherrimo horto oriuntur flores virtutum, fructus actuum meritoriorum; gramina coelestium ferculorum, id est gratiae ecclesiasticorum sacramentorum, quibus homines, jumentis assimilati, seu tanquam pium obediensque jumentum effecti, reficiuntur; arbores fructuosae atque frondosae, id est homines virtuosi: in quo horto jugiter perseverat viriditas supernae floritionis, ac fecunditatis internae viror venustus. Hic hortus conclusus est, quia multiplici circumvallatus munimine: quia Salvator ponitur in eo murus et antemurale[60], et Dominus in circuitu ejus.[61] Angelicae quoque virtutes eum custodiunt, sed et praelati ipsius ac praedicatores, et viri sancti, pro communi bono Ecclesiae semper solliciti ac orantes.[62] Vallatur etiam et clauditur ac munitur hic hortus vallo caritatis, timore filiali, custodia cordis, circumspectione prudentiae, quotidiano profectu, oratione assidua, documentis Scripturae: ne haeretici, schismatici, infideles, iniqui, aut invisibiles hostes valeant eum ingredi et demoliri. Possunt tamen pulsare, atque forinsecus impugnare, et quasi primam januam introire suggerendo, corporaliterque vexare; sed consensum nequeunt extorquere, aut mentem dejicere, nisi ipsemet hortus iste, seu exsistentes in eo,

---

[60]Is. XXVI, 1.

[61]Ps. CXXIV, 2.

[62]Ps. XC, 11.

sponte aperiant ac permittant. Ideo monet Apostolus: Nolite locum dare diabolo.[63] Jacobus quoque: Resistite, inquit, diabolo, et fugiet a vobis.[64]

Fons signatus, id est opertus, ne aquae immundae, id est falsae doctrinae, fluant in eum. Dicitur ergo Ecclesia fons, quoniam aqua sapientiae salutaris abundat in ea, fluenta divinorum charismatum, fons gratiae, fons olei, fons luminis: quibus sancta mater Ecclesia potat, refocillat, et reficit filios suos et universos spiritualiter sitientes, ad eam pro salutis poculo accedentes, dicens: Omnes sitientes, venite ad aquas.[65] Est etiam in Ecclesia fons Baptismi, fons contritionis et lacrimarum, fons evangelicae legis, ex quo rivi sapientiae undique derivantur. Et vocatur, fons signatus, ob causam praetactam, et etiam propter incomprehensibilem altitudinem sensuum ejus, et propter sacramentorum ejus mysteriorumque Christi imperscrutabilem profunditatem. Attamen fidelibus aliqualem patet, imo omnibus exhibetur ac propinatur a praedicatoribus evangelicae legis, qui sapientibus et insipientibus, fidelibus ac infidelibus debitores se esse fatentur.[66] Unde scriptum est: Erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem.[67]

---

[63]Ephes. IV, 27.

[64]Jacob. IV, 7.

[65]Is. LV, 1.

[66]Rom. I, 14.

[67]Zach. XIII, 1.

Insuper, sicut in horto continentur quaedam manducabilia, ut poma, pira, et uvae; quaedam medicinalia, ut aquae, herbae, et species aromaticae; quaedam etiam ad abluendum, irrigandum ac delectandum, ut fontes et rivi ac flores: sic in Ecclesia sunt plurimi cibi ac potus spirituales, et medicamina contra criminum vulnera, aquae Baptismi, rivuli doctrinarum, et flores virtutum atque sententiarum.

Emissiones tuae paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Emissiones horti istius deliciosi seu sanctae Ecclesiae, sunt ea quae emittuntur ex ea, vel ipsi actus emittendi. Emittit itaque hortus iste ex se bonae famae odorem, virtutum fragrantiam, optimos fructus spiritus (de quibus ait Apostolus: Fructus spiritus est caritas, gaudium, pax, etc.), fluenta doctrinae, miracula, signa, prodigia, et homines sanctos, virtuosos ac sapientes, per quos convertit quamplurimos[68]. Istae emissiones sunt paradisus malorum punicorum, id est deliciosa possessio, opulentia, atque suavitas malorum granatorum, id est pretiosa encaenia, et exhibitio hominum caritate ardentium, quorum et multi pro fide amoreque sponsi, sanguinem suum fuderunt: sicque proprio rubricati cruore, recte dicuntur malgranata, quae rubent extrinsecus, et suavi vigent odore, ac reflectiva sunt dulciter; sicut et martyres sancti ac homines fervidi, proximos exemplis suis alliciunt et accendunt, ac corda reficiunt devotorum. Ideo additur, Cum pomorum fructibus, id est cum fructuosa conversatione aedificationeque hominum quos lucrifaciunt Christo: qui sunt quasi cibaria, dum Christo

---

[68]Galat. V, 22, 23.

incorporantur poma ejus, qui est lignum vitae, lignum sapientiae, lignum jugiter viride universarum virtutum, in medio paradisi, id est triumphantis ac militantis Ecclesiae, situm.[69]

Cypri cum nardo. Cypri est hic nominativus numeri pluralis, ut sit sensus: Praefata emissiones tuae, o sponsa, sunt cypri cum nardo, id est ita mihi acceptae, ut arbores aromaticae quae cypri dicuntur, et herba quae nardus vocatur, acceptae sunt indigentibus atque utentibus eis. Cyprus quippe est aromatica arbor, in aegypto crescens, cujus semen candidum ac odoriferum in oleo coquitur atque exprimitur, et inde unguentum regale optimumque efficitur. Ideo eos significat, qui de infidelitatis caligine ad fidei lumen conversi, oleo Spiritus Sancti unguntur, et igne tribulationis durius excoquuntur, ut sic unguentum Christo summo regi delectabile efficiantur: ita quod Dominus et Salvator per eos medetur vitiis proximorum. Isti quoque nardo inunguntur. Nardus namque est aromatica herba spicosa, odorifera, calida, et declivis, humilitatem caritate formatam, fructuosam, bonaeque famae diffusivam, significans: quam plane virtutem jugiter amplectuntur, qui oleo Spiritus Sancti fuerint uncti. Cyprus etiam semine suo odorifero et candenti potest continentiam designare, praesertim quoniam Christus in Evangelio de triplici castimonia, scilicet virginali, viduali, et conjugali, sub nomine seminis loquens: Semen, inquit, cecidit in terram, et ortum, fecit fructum, aliud centesimum, aliud

[69]Gen. II, 9.

sexagesimum, aliud tricesimum.[70]

Insuper emissiones tuae, o Ecclesia, sunt *nardus et crocus*. Quid per nardum denotetur, jam patuit. Per crocum vero (quae est herba folia coloris aurei habens, ac tanti fervoris est ut febricitantibus refrigerium praestet) designantur personae quae caritatis fervore ac sapientiae calefactivo fulgore ornantur: ita ut in se ipsis ac aliis aestum concupiscentiae et cupiditatis extinguant, desideriumque supernorum accendant bonorum, ac aureum exemplaritatis producant ornatum. Quibus humilitas valde necessaria esse cognoscitur: propter quod hic nardus repetitur. Nam et per nardum potest dominicae memoria passionis intelligi. Quia unguentum nardi, rigorem depellit algentium, et membra ipso inuncta calefacere perhibetur; sic et meditatio passionis Christi intenta, accendit ad imitationem vestigiorum ipsius, torpore acediae ac timoris excluso: quae meditatio tam accommoda est ad spiritualem profectum, sicut humilitas. *Fistula et cinnamomum*. Fistula seu casia, corticem habet durum, purpureum et amarum, valens ad curandum viscerum afflictionem, estque brevis staturae: idcirco significat eos qui arduam poenitentiae exercitationem incedunt, et sua ac proximorum peccata acerbè deplorant, sicque purpureo caritatis splendore venusti sunt. At vero cinnamomum aromatica arbor est, nigri cinereive coloris, virtute ac odore praecipua, et frutice brevis, ad medicamina praestantior fistula: cujus etiam cinnamomi cortex, est pretiosus, instar cannae rotundus ac gracilis. Idcirco per cinnamomum expressi sunt hi qui ex caritate

---

[70]Matth. XIII, 8; Marc. IV, 8.

et humilitate obediunt prompte, propter quod valde virtuosus ac boni odoris censentur, curativi superbiae ac inobedientiae proximorum. Universos hos et sanctas eorum virtutes emittit, gignit, diffundit Ecclesia, *cum universis lignis Libani*, id est sicut et ceteros fideles, virtute sublimes, ac gratiae candidatos. Libanus enim mons est in quo pulchrae et altae arbores crescunt, et candidatio interpretatur.

Insuper, o Ecclesia, emissiones tuae sunt *myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis*. Myrrha, est arbor Arabiae, habens in altitudine cubitos quinque, similis spinae, guttaque ejus viridis et amara; sponte emanans, est pretiosior ea quae cortice laeso elicitur: ideo mortificationem carnis designat, quae in principio sentitur amara, sed spe fructus aeterni florescit; et pungit, ut spina, sed a vitiorum praeservat putredine; et tunc maxime complacet Deo, dum tempore sanitatis ac juventutis sponte assumitur. Porro aloe est arbor pretiosa, praeclari suavissimique odoris: propter quod antiqui lignum ejus, loco thymiamatis olim circa altaria adolebant seu incendebant. Cujus succus est amarissimus, tamen unguentis plurimis congruus: unde et corpora mortua a putrefactione praeservat, sicut et myrrha. Hinc in Evangelio legitur Nicodemus mixturam myrrhae et aloes quasi libras centum attulisse ad ungendum corpus dominicum, de cujus resurrectione fidem non habebat explicitam.[71] Interdum itaque myrrha et aloe pro arboribus, interdum pro earum fructibus seu effectibus accipiuntur: et nunc personae exprimuntur contemplativae dignissimae, quae vitae hujus

[71]Joann. XIX, 39.

deplangunt vitia et aerumnas, et optimus Christi odor sunt undique, atque se ipsos ac alios ab interiori praeservant corruptione, sua conversatione orationeque sancta. Per omnia vero prima (id est nobiliora) unguenta, intelliguntur contemperationes actuum altissimarum virtutum, ut fidei, spei, caritatis, atque donorum.

Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quae fluunt impetu de Libano. Quidam exponunt haec tanquam sint verba sponsae sponsum laudantis, eo quod omnia bona praefata ex ipso sponso tanquam ex splendidissimo, opulentissimo ac munificentissimo fonte principaliter oriantur; qui etiam est puteus, id est, imperscrutabilis quaedam abyssus aquarum viventium, id est supernorum charismatum, vitam gratiae conferentium ac vitam gloriae promerentium. Gregorius vero, Anselmus, Beda, ac alii exponunt ita, ut sint adhuc verba Christi, sponsam, id est Ecclesiam, commendantis: quae est fons hortorum, quoniam universalis Ecclesia particulares Ecclesias instruit, irrigat, perfundit, fecundat, sicut fons hortos. Est quoque puteus aquarum viventium, id est profunda origo Baptismi ac sacramenti Confessionis, in quibus cuncta abluuntur peccata, sapientia quoque, gratia ac virtutes infunduntur et reparantur: quae aquae dicuntur vivae, quoniam jugiter fluunt a sacramentis suas virtutes indeficienter habentibus: quemadmodum aquae vivae vocantur, quae profluunt ex vena fontana incessante, fecunda, et erumpente, diffundenteque rivos; ad distinctionem aquarum quae ex pluviis, nivibus, stagnisve manant ad tempus, non jugiter.

Denique aquae istae *fluunt impetu de Libano*, id est cito et copiose de puritate interna et candidatione mentali, vel ex Scriptura

divina mundissima, vel ex gratia gratificante habituali, quae dicitur essentiam creaturae intellectualis perficere, et in habitus virtutum ac donorum ramificare. Fluunt quoque de Libano, id est a capite Christo, monte altissimo, in quo est gratia capitis, se derivans ac diffundens in membra: de cujus plenitudine accepimus omnes.[72] Postremo, impetu fluunt de Libano, id est a superpulcherrimo Spiritu Sancto, cujus impetus laetificat civitatem Dei.[73]

Surge, Aquilo; et veni, Auster. Ista sunt verba sponsi. Solet autem per Aquilonem, qui est ventus durissimus ac constringens, diabolus designari; item adversitas, seu gravis tentatio, torpor quoque pigritiae, et frigus invidiae, igni caritatis contrarium. Per Austrum vero, qui est dulcis et calidus ventus, accipitur Spiritus Sanctus, seu gratia et caritas; item prosperitas ac consolatio spiritualis. Potest Itaque locus iste dupliciter explanari. Christus etenim interdum permittit Ecclesiam suam per adversa ac prospera impugnari: quatenus nec adversis frangatur, nec prosperis extollatur; sed in utrisque constans ac superans, diffundat virtutum suarum fragrantiam, et supernorum suavitatem donorum quae habet, exemplariter manifestet. Itaque, *Surge*, id est, exsurge et vade, o Aquilo; et *veni, Auster*, id est, prosperitas mundi, *perfla hortum meum*, id est, super Ecclesiam te effunde; et *fluent aromata illius*, id est, virtutes ejus innotescant, fragrabunt, ac praevalebunt. Porro interdum Salvator ad tempus eripit et praeservat Ecclesiam suam a daemonum tentamentis, adversitatibus, et malignis spiritibus; sicque

[72]Joann. I, 16.

[73]Ps. XLV, 5.

sensus est: *Surge*, id est, recede, o Aquilo, id est, daemon cum machinationibus tuis; et *veni, Auster*, id est, tu, Spiritus Sancte, cum donis tuis visita hortum meum, id est Ecclesiam; et *fluent aromata illius*, id est, virtutes ejus ac merita abundabunt, seque diffundent: quoniam sine ope et affluentia actualique motione tua nihil valet Ecclesia, nec fluere seu meritorie agere queunt ejus aromata.

ARTICULUS XIII

DE CHRISTO ET ANIMA VIRTUOSA

QUI a coelesti appetit sponso laudari, laudibus ejus devote insistat. Nam sponsa particularis, anima amorosa, quae praecedenti capitulo sponsum coelestem sincera laudavit intentione, nunc commendatur ab ipso. Etenim ipse in Evangelio contestatur: Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo.[1] Itaque ait: *Quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es!* Quasi dicat: Pulchritudinem meam admirata es ac laudasti, et ejus comparatione te foedam et contemptibilem reputasti, ac mihi displicere vereris; sed noli metuere, quoniam qui se parvi pendit ac despicit, a me magni penditur et laudatur, sicut in Evangelio sum locutus: *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.*[2] Nec dubium quin econtra. Considerata ergo tua naturali imbecillitate ac fragilitate, mira et magna est pulchritudo, fortitudo, stabilitas tua, quas per dona gratiae, et laborem tuum, diligentiamque sortita es; et tanto commendabilior est pulchritudo, perfectio, virtuositas, sapientia tua, per gratiam et conatum tuum adepta, quanto major est naturalis defectuositas tua: et tamen naturalis pulchritudo tua, o anima rationalis, qua superbenedictae Trinitatis imago vocaris, utpote splendore intellectus ornata, libertate voluntatis fulcita,

[1]Matth. X, 32; Luc. XII, 8.

[2]Luc. XVI, 15.

tenacitate memoriae decorata, omnem sensibilem pulchritudinem, etiam solis et lunae ac siderum, vincit. Vere sublimiter pulchra es, quae a tantae pulchritudinis pro sponso digna es tam reverenter laudari. Denique, taliter pulchra est anima, quae passionum foeditate non inquinatur, quae carnalitati fortiter dominatur; cujus ratio per sapientiam, prudentiam, scientiam splendet, cujus voluntas caritate Dei et proximi ardet, cujus cor circa Deum omnino afficitur, atque in divinis totaliter occupatur; quae Deo exhibet conscientiae puritatem, et proximis aedificationis fulgorem, quae in verbis ac sensibus, in vultu, in progressu servat moralitatem.

Oculi tui columbarum: quoniam nosti quantum detester omnem calliditatem, duplicitatem, impudentiam, obliquitatem, hypocrisim. Nam sicut similitudo parit concordiam, complacentiam, et amorem; sic dissimilitudo origo est discordiae, displicentiae, atque aversionis. Hinc ego in natura deitatis, infinitae simplicitatis existens, et essentialiter sanctus ac virtuosus, simplicitatem diligo columbinam, ac puram mentis intentionem; duplicitatem vero, simulationem, fraudem, versutiam toto corde abhorreo. *Absque eo quod intrinsecus latet*, id est praeter tuam secretissimam exercitationem internam, qua supergloriosissimae Trinitatis gloriam contemplaris, et emanationem ac communicationem ejus ad intra, naturalem, superliberalissimam, ac superplenissimam, mutuam quoque intuitionem, dilectionem, complacentiam et fruitionem trium supervenerabilium Personarum: qualiter unaquaeque aeterna, increata, incircumscripta, et penitus infinite perfecta Persona, aliam cum infinita jucunditate ac claritate invariabiliter intuetur, cum infinito ardore diligit atque amplectitur, et sibi invicem superdulcissime complacent, ac se mutuo

superdeliciosissime perfruuntur, tamque superbeatissimam et supervoluptuosissimam ducunt ac possident vitam.

Capilli tui sicut greges caprarum. Capilli animae virtuosae, sunt contemplationes, meditationes, et cogitationes ex intellectu immediate nascentes, affectiones quoque et dilectiones ex voluntate progredientes: quae dum circa Deum et creaturas ordinate versantur, ita quod ex consideratione et affectione creaturarum, ad Creatoris notitiam, admirationem, dilectionem consurgunt, atque ex Creatoris contemplatione et amore intenso, creata haec sensibilia et terrena parvi pendunt ac aspernantur, et deserunt, celeriterque ad Deum resiliunt et conscendunt; tunc ordinatae, et pulchrae, copiosaeque sunt, et veloces sicut greges caprarum. Ideo quidquid eminentiae aut decoris in rebus creatis conspicimus, mox ad Creatoris notitiam referamus: quoniam quidquid bonitatis, pulchritudinis, perfectionis in entibus est creatis, in Deo infinite perfectius gloriosiusque consistit. Similiter quidquid amabilitatis aut delectabilitatis in creaturis se nobis obtulerit, ad summi infinitique boni ordinemus amorem, tamque incomparabiliter et ardentè afficiamur ad illud superpulcherrimum, ac superdulcissimum, infinitumque bonum, ut nil aliud nisi in ipso et secundum ipsius voluntatem amemus, ne impleatur in nobis illud Sapientae: Creaturae Dei factae sunt in odium, et in tentationem animae hominum, et in muscipulam pedibus insipientium.[3]

[3]Sap. XIV, 11.

Dentes tui sicut greges tonsarum, quae ascenderunt de lavacro. Anima rationalis, per intellectum et voluntatem reflexiva est super proprios actus et rediens ad se ipsam: ideo considerare debet proprios actus et examinare an vere sint virtuosi et puri, ac dijudicare se ipsam. Talis ergo discussio, examinatio, discretio, dijudicatio propriorum actuum interiorum et exteriorum ac sui ipsius, sunt dentes animae veraciter sapientis: qui ovibus tonsis ac lotis ordinate incedentibus comparantur: quia sicut ab ovibus talibus ablatae sunt lanae et sordes, et confusi incessus sive discursus; sic praefatae discussiones et considerationes a vitiis sunt mundatae, et culpas admixtas ab actibus animae separant, ipsamque animam purgant, ac ordinant in se ipsa et actibus suis: quod prorsus salubre est, quum dicat Apostolus, Si nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.[4] Hinc per Aggaeum Dominus iubet: Ponite corda vestra super vias vestras.[5] Et in Proverbiis legitur: Cogitationes justorum, judicia.[6] Hoc est quod iubet et Moyses: Custodi te ipsum et animam tuam sollicite.[7] Quod quam acceptum sit Deo, constat per id quod ipse Dominus contestatur ad Jeremiam: Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris.[8] Istud sanctus Job egit, qui dixit: Vias meas in conspectu Dei arguam, et ipse erit salvator

[4] 1 Cor. XI, 31.

[5] Agg. I, 5.

[6] Prov. XII, 5.

[7] Deut. IV, 9.

[8] Jer. XV, 19.

meus.[9] Nempe qui ita se discutit, lavat utique per singulas noctes culparum lectum animae suae[10], et thalamum mentis praeparat sponso, implens illud Psalmi: Quae dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.[11]

Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas: id est, praeactae discretivae examinationes sui ipsius, actuumque suorum, duplicem habent fecunditatem: quia in se sunt laudabiles, meritoriae, et sapientiales; et alios animae actus spiritualiter circumcidunt, purificant et fecundant. Hinc per discretionem compendiosius proficit homo: prout sanctus pater noster gloriosus Antonius dixit, quod nulla virtus tam recto ac brevi tramite ducit hominem ad perfectionem, sicut discretio.

Sicut vitta coccinea labia tua: quoniam sicut vitta talis constringit capillos ne defluant: sic anima amorosa, ne sponsum offendat in aliquo, timorate comprimit labia sua, ne ad inutilia aperiantur; sicque verba inutilia, nociva, perversa, corde concepta, refrenat, ne effluant. Qui enim moderatur labia sua, prudentissimus est.[12] Qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala:[13] patet siquidem jaculis hostium malignorum, dicente Scriptura: Sicut

---

[9]Job XIII, 15, 16.

[10]Ps. VI, 7.

[11]Ps. IV, 5.

[12]Prov. X, 19.

[13]Ibid. XIII, 3.

urbs patens et absque murorum ambitu, ita homo qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.[14] Haec labiorum repressio, est animae contemplativae necessaria valde, ne per inutilem superfluumque sermonem, incurrat distractionem et sponsi offensam, sicque amittat ipsius allocutionem internam. Nec solum claudenda sunt corporalia labia a locutione vocali inordinata; sed et labia interiora, quibus verbum mentale profertur interius, sunt praeservanda ab omni cogitatione non bona: quoniam cogitationes verba sunt coram Deo, qui loquitur per Michaeam, *Vae qui cogitatis inutile;*[15] atque per Jeremiam, *Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiae?*[16] et item per Isaiam, *Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis.*[17] *Et eloquium tuum dulce:* quia interna locutione Deum intra te laudas, exoras, meditaris, ac contemplaris; verba quoque tua vocalia, ex caritate aliisque procedunt virtutibus ideo dulcia sunt. Virtus namque ex sua natura delectabilis est, et dulcis in actu suo; sed quod laboriosa ac dura sentitur, ex nostra infectione contingit, sicut asserit Augustinus: Panis in fastidio est, delectat venenum.

Sicut fragmen mali punici, ita genae tuae. Genae corporales, sunt quasi duo parietes, os et linguam inter se continentes. Spirituales vero genae, sunt memoria praeteritorum, ac providentia:

---

[14]Ibid. XXV, 28.

[15]Mich. II, 1.

[16]Jer. IV, 14.

[17]Is. I, 16.

inter quae continetur intuitio praesentium. Porro malum punicum intus est candidum, ac forinsecus rubicundum. Intus etiam continet grana, et redolet extra. Dum itaque memoria recolit dominicam passionem, futurum judicium, et infernale supplicium, instar mali punici rubet foris; dum vero providentia cogitat gaudia regni coelestis, puritatemque cordis, ac veritatis splendorem, candet intus. Dum autem malum punicum frangitur, grana ejus mox elabuntur: ita dum anima veraciter virtuosa adversitatibus circumvallatur, virtutes quae in ea sunt, declarantur, ac suaviter eos qui bene perpendunt, afficiunt. Tunc enim caritatem ostendit, patientiam exhibet, humilitatem declarat, mansuetudinemque diffundit, et orat pro inimico, imo et condolet ei, tanquam interficienti propriam animam.

Sicut turris David collum tuum: id est, elevatio, qua elevas et conjungis te sponso tuo, recta et valida est. Et quamvis sit simplex in se, utpote actus fidei aut caritatis, vel sapientiae aut latriae; tamen ceteris virtutibus constipatur, munitur, protegitur, sicut rex suo exercitu: siquidem virtutes et actus earum, se mutuo juvant ac roborant, opportunoque tempore una alteri cedit, prout rationabilis exigit causa. Hinc subditur: *Quae aedificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea*: sic virtutes invicem sibi connexae, concurrunt in anima, et ejus sunt arma.

Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreae gemelli. Duo ubera animae virtuosae, sunt virtus misericordiae, et donum pietatis: ita quod per misericordiam condolet ac subvenit proximis propter Deum, quia sunt indigentes ac miseri; per pietatem vero quae

donum est, in quantum sunt summae Trinitatis imagine insigniti.[18] Rursus, duo ubera animae, sunt intellectus bene instructus, et voluntas caritate accensa: per quae duo spiritualiter nutrit se ipsam et alios, implens quod summus hortatur Apostolus: *Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei*.[19] Exhibitio quoque corporalium operum misericordiae, et exhibitio operum misericordiae spiritualium, sunt fecunda, pulchra, atque instar hinnulorum capreae agilia.

Consequenter loquitur sponsus: *Vadam ad montem myrrhae, et ad collem thuris*. Dum anima per poenitentiam sua deplorat peccata, et carnem suam cum vitiis concupiscentiisque mortificat, et de proximorum miseriis pie amaricatur, ut sic sponsus coelesti pro se ac aliis miseris passo assimiletur;[20] tunc anima amorosa est mons myrrhae: ad quem Christus vadit, dum animam sic afflictam consolatur, et gratiae incrementa ei largitur, sicut ait Apostolus: *Benedictus Deus, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra*[21]. Et de Deo dicitur in Tobia: *Post tempestatem tranquillum facis, et post fletum exsultationem infundis*[22]. De quo scriptum est et in Job: *Moerentes erigit sospitate*. At vero dum anima Christi sponsa,

[18]Is. XI, 2.

[19]1 Petr. IV, 10.

[20]Galat. V, 24.

[21]II Cor. I, 3, 4.

[22]Tob. III, 22.

suavissimis exercitiis orationum, meditationum, contemplationum inhaeret, efficitur collis thuris:[23] ad quem sponsus accedit, dum animam his intentam, confortare, perficere, et amplecti dignatur.

Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Venialia enim peccata (ut dicitur) non ponunt proprie maculam in anima. Et quanto tu venialia mala tua gravius ponderas, cordialius defles, et propter ea turpiorem te arbitraris, eo minus reputantur a me: quia naturalem tuam fragilitatem ac instabilitatem perpendo, ideo prorsus ea tibi dimitto, non imputo; imo caritatem et veram in te virtutum perfectionem augmento, atque ob id te totam perhibeo pulchram. Siquidem humilis tua recognitio, dolorosa confessio, verecunda deploratio, satisfactio quoque quotidiana, assidua cordis custodia, et fervor tui amoris ad me, consumunt ut stipulam omnia illa.[24] Quod enim in ardenti camino est gutta aquae, hoc in viro perfecto peccatum veniale.

Veni de Libano, sponsa mea, veni, id est de candore gratiae ad lumen gloriae, de nuptiis viae ac imperfectionis, ad perfectas nuptias patriae Beatorum. Beati enim, qui ad coenam nuptiarum Agni vocati sunt.[25] Sic vocantur animae perfectorum virorum, qui evolant: Veni de carcere carnis, atque exsilio peregrinationis, ad palatium spirituum beatorum, et patriam claritatis aeternae. Audivi

---

[23]Job V, 11.

[24]Ps. LXXXII, 14.

[25]Apoc. XIX, 9.

enim te saepe dicentem: Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est[26]; et iterum, Quando veniam et apparebo ante faciem Dei?[27] itemque, Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo.[28] *Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir et Hermon*, id est pro eo quod legitime certando, vicisti spiritum inquietudinis mundialis ac turbulentae, irae ac impatientiae, qui per caput Amana designatur: quoniam Amana, inquietudo seu turbulentia interpretatur. Qui autem in omni eventu manet in pace pectoris tranquillus et constans in Domino, non contristans se inordinate, sed gratulans in adversis, caput Amana vincit, et de ejus triumpho coronari meretur. Sanir vero, interpretatur foetor: sicque per verticem Sanir, spiritus gulae atque luxuriae designatur, quia in vitiis carnis est major ac evidentior foetor ac turpitudine. Qui igitur his vitiis dominatur, nec infelici ac vili eorum servituti subjicitur, de vertice Sanir desuper gloriose inthronizatur. Porro Hermon dicitur anathema: idcirco qui nihil sibi usurpat de anathemate Jericho[29], id est, non conformat se huic saeculo[30], neque cum mundo in vanitatibus ejus communicat, sed renovatur spiritu mentis suae, coronandus est de vertice Hermon[31]. *De cubilibus quoque leonum*, id

---

[26]Ps. CXIX, 5.

[27]Ps. XLI, 3.

[28]Ps. CXLI, 8.

[29]Josue VII, 1.

[30]Rom. XII, 2.

[31]Ephes. IV, 23.

est pro eo quod repausationes, torpores, dormitationes magnatum hujus saeculi (qui per leonem regem animalium figurantur) abhorruisti ac evitasti. *De montibus pardorum*, id est victoria habita de spiritibus crudelitatis, et simulationis, atque elationis. Itaque quot immundos spiritus daemoniorum, quot genera vitiorum, imo quot vitia superaverit anima, tot coronas, tot praemia consequetur.

Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa: quia amore tuae salutis factus sum homo, et crucifixus; et quamvis amarissimam pertuli corporis passionem, dolor tamen compassionis fuit intensior in corde animae meae. Sicque *vulnerasti me in uno oculorum tuorum*, id est in oculo tuo intellectuali: cujus illuminationem per fidem ac sapientiam, deinde per beatificam visionem, in tantum desideravi, quod discolorationem speciosissimi corporis mei, velationem, obsurationem, atque eversionem exteriorum oculorum meorum sidereorum, omni vino pulchriorum, sustinui;[32] et *in uno crine colli tui*, id est in naturali appetitu beatitudinis, formato per caritatem et gratiam, quam omnis rationalis creatura naturaliter appetit. Jam etenim dictum est, quod per capillos capitis, designantur cogitationes, appetitionesque cordis: inter quas ista praecipua est, et praecipue fuit sponsi attractiva, quod naturaliter cupit felicitatem. Denique interior oculus animae, in quantum per fidem, discretionem, scientiam, ac sapientiam adornatur, potissime placet sponsi. Similiter unus crinis colli ipsius sponsae, est elevatio contemplationis, seu sursum actio sancti amoris, qua anima erigit se ad Deum.

---

[32]Gen. XLIX, 12.

Quam pulchrae sunt mammae tuae! id est dilectio, qua pro meo honore zelaris, et zelatio fraternae salutis; similiter pietas tuae compassionis, qua meam amarissimam passionem recogitando, pie compateris, proximis quoque in omni eorum afflictione, transgressionem, periculo condoles. Vel, ubera tua, id est spiritualis opulentia, ac liberalitas tua, quibus proximis tuis communicas quidquid gratiae ac virtutum desuper accepisti. Rursus, ubera ista sunt sapientia et scientia. Unde subjungitur: *Pulchriora sunt ubera tua vino*: id est, sapientia et scientia quae sunt dona Spiritus Sancti[33], habitusque infusi, similiter sapientia et scientia quae sunt dona gratiae gratis datae, et notitia sacre Scripturae, praestantiores et pulchriores exsistunt omni naturali et philosophica eruditione ac theoria. Imo stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi;[34] et prudentia carnis, mors est;[35] tonanteque coelo, taceant ranae. *Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata*: id est, virtutes tuae infusae cum meritoriis actibus suis, delectationibusque sinceris, multo sunt digniores ac salubriores virtutibus naturalibus acquisitis, earumque actibus et gaudiis, de quibus philosophi ac gentiles locuti sunt, et non mediocriter gloriati (quorum quidam reputati sunt inter eos viri heroici); et virtutes illas arbitrati sunt sibi sufficere ad salutem.

---

[33]Is. XI, 2.

[34]I Cor. I, 20.

[35]Rom. VIII, 6.

Favus distillans labia tua, sponsa: id est, verba vere sapientialia, salubria ac divina, melle et favo suaviora, pronuntias, dum in hymnis et psalmis ac canticis spiritualibus mecum assidue fabularis, dum mala tua accusas, et mea beneficia recommendas, dum te ipsam totis viribus vilipendis ac dejicis, et meam majestatem cum omni reverentia admiraris, extollis, praedicas, veneraris.[36] Sicque, *mel et lac sub lingua tua*, id est sermo de mea deitate, atque locutio de mea humanitate. Mel quoque, id est consolatio de futura beatissima et prorsus dulcissima refectio; et lac, id est consolatio refovens ex praesentium munerum exhibitione et consideratione. *Et odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris.* Vestimenta animae, quemadmodum patuit, sunt virtutes et dona cum actibus suis: quorum odor, est delectatio eis adjuncta. Verum, sicut cujuslibet virtutis sunt tres gradus: scilicet infimus, competens statui incipientium et spectans ad viam purgativam; medius, pertinens ad statum proficientium et viam illuminativam; et summus, qui ad statum perfectorum viamque unitivam est pertinens: sic ipsarum virtutum et actionum earum odor seu delectatio habet tres gradus, proportionatos gradibus actibusque virtutum. Quo enim virtutes fuerint in suo subjecto magis radicatae ac praedominantes, eo promptius ac delectabilius operantur.

Hortus conclusus, soror mea, sponsa, hortus conclusus: in quo sunt semina verbi coelestis; flores, id est floridae dispositiones ad fructus virtutum. Et juxta praecedentis articuli expositionem, sicut Ecclesiae, ita et animae suo modo competit esse hortum, et hortum

---

[36] Coloss. III, 16.

conclusum ac fontem signatum; et ea quae dicta sunt ibi de Ecclesia, possunt ad animam virtuosam facillime applicari. Idcirco prolixitas est vitanda. Praeterea de Ecclesia emittuntur ac diffunduntur diversae virtutes, et actus praeclari ac eminentes personae, quae per mala punica et alia poma, per cypros ac nardum, crocum, fistulam, cinnamomum, myrrham et aloen, secundum praehabitam expositionem, intelliguntur: sic proportionabiliter virtutes et actus ac personae hujusmodi, ab anima sapiente et amorosa, aliorum animas convertente, progrediuntur.

Postremo, sicut universalem sponsam suam, ita et sponsam suam particularem, scilicet animam contemplativam heroicam, Christus diversimode visitat, nunc per prospera, nunc per adversa. Et ita quod subditur, *Surge, Aquilo, et veni, Auster*, etc., potest dupliciter exponi de hujusmodi anima, sicut praecedenti articulo expositum est de universali Ecclesia.

Ecce quam ineffabiliter virtutes infusae, et dona Spiritus Sancti, ac meritorii actus dignificant, ornant, ac beatificant animam: quae propter illa, tam praestantissimis, affectuosissimis, atque dulcissimis appellationibus nominatur, exprimitur, collaudatur a sponsa coelesti, Unigenito Dei, Deo vero et homine in una persona: qui animam talem vocat sponsam, sororem, amicam, columbam, speciosam, formosam, pulchram, immaculatam, hortum conclusum, fontem signatum, puteum aquarum viventium: cui tot bona promittit, tot beneficia confert, tam familiariter, amorose, ac suavissime loquitur, ut ejus amore quasi insanire quodammodo videatur. Nam et ejus amore se perhibet vulneratum, non solum in uno oculorum ipsius, sed item (quod quasi puerilius prima facie

videtur sonare) in uno crine colli sui. Resistamus igitur vitiis usque ad sanguinem, et studeamus virtutibus indefesse usque in finem, proficere in eisdem conemur indesinenter; vincamus nos ipsos, et passionum immoderantiis nullatenus succumbamus; in puritate et caritate crescere non cessemus, Deum semper invocantes in adjutorem, et omnem nobis possibilem diligentiam apponentes, ac totam nostram fiduciam collocantes in sponsō; et ejus vestigia ac doctrinas sequentes continue.

ARTICULUS XIV

DE CHRISTO ET SPONSA SINGULARI

EA quae in hoc libro dicuntur de Ecclesia, quantum ad meliores et perfectiores in ea, certum est de nulla persona tam eminenter et convenienter posse exponi, sicut de Virgine gloriosa. Cui sponsus et Filius ait: *Quam pulchra es, amica mea! quam pulchra es!* Tanto plane pulchrior ceteris universis, quanto in omni gratia, virtute, dono, beatitudine, fructu perfectior, quanto purior, innocentior, et ab omni culpa immunior, quanto Fonti totius pulchritudinis ac decoris propinquior, utpote vera Mater illius: imo tam pulchra, quod Fons ille superpulcherrimus, concupivit decorem istius[1]; tamque delectabilis et jucunda fuit superspeciosissimo Unigenito Patris aeterni, ad intuendum, ad convivendum, ad diligendum, quod in ea, et cum ea prae cunctis morari et conversari elegit in terris.[2] Et sicut ille speciosus forma prae filiis hominum[3]: sic ista est speciosa prae filiabus, ergo et prae filiis hominum, post unicum Filium suum. Cujus oculi columbarum, id est maxime columbini, pudicissimi, plenissime custoditi, nunquam inordinate aperti, nunquam in aliquem indecenter directi aut fixi; cujus intentio fuit

[1]Ps. XLIV, 12.

[2]Baruch III, 38.

[3]Ps. XLIV, 3.

inviolabiliter recta, simplex, purissima, nunquam ad proprium commodum aut honorem reflexa.

Absque eo quod intrinsecus latet. Incomprehensibilis etenim sponsus, munificentissimus, optimus, omnipotens Filius, incomprehensibiliter, secretissime, liberalissime operabatur, radiabat, communicabat se in Matre. O quis queat excogitare aut capere, qualiter Verbum illud aeternum, quod suo claro intuitu angelos sanctos felicitat, mentem suae dilectissimae, capacissimae, ac innocentissimae Matris assidue visitavit;[4] quam copiosissime omnia interiora ejus illuminavit, quam calidissime inflammavit ipsius affectum, quam mire et ineffabili modo fidelissimam et affectuosissimam suam Genitricem corroboravit, ornavit, perfecit, implevit, totaliterque possedit? Quidquid de perfectione raptus et ecstasis, quidquid de praelibatione et participatione futurae beatitudinis fuit in aliis, multo eminentius in ea creditur exstitisse. Et si quidam Sanctorum creduntur Deum in hac vita vidisse per speciem[5], cur non potius atque limpidius, et forsan frequentius ac diuturnius ipsa? Nonne caritas communicat et ostendit se personae, singulariter familiarissimeque dilectae? Hoc ergo latuit in Virgine summa intrinsecus: quae utique cum fervore, devotione, puritate, et stabilitate soli Deo et sibi nota [ei] vacavit, inhaesit, intenta immersaque fuit; cujus interior incomparanda sinceritas, tranquillitas, sapientia, virtuositas resplenduit in vultu ipsius,

[4] 1 Petr. I, 12.

[5] Exod. XXXIII, 11; Num. XII, 8; II Cor. XII, 2-4.

eamque gratissimam, venustissimam, et compositissimam fecit in omnibus.

Capilli tui sicut greges caprarum. Universae namque cogitationes, meditationes, contemplationes, affectionesque Virginis admirandae, erant ordinatissimae, decentissimae, atque mundissimae, totius caritatis fervore perfusae, formatae, splendefluae, et cum omni promptitudine in Deum reductae, recollectae ac stabilitae. Et testimonia Scripturarum ad Christum spectantia, intra se prudentissima Domina recollegit, conferens in corde suo, quidquid de praedilectissimo Filio suo audivit ab angelo, a pastoribus, ab Elisabeth, a Zacharia, a Simeone et Anna, a Joseph, a Magis:[6] ita quod de monte Galaad, de acervo testimoniorum, a tumulo testis agnoscitur ascendisse.

Dentes tui sicut greges tonsarum, quae ascenderunt de lavacro. Spirituales dentes incomparabilis Dominae, fuerunt subtilissimae et acutissimae considerationes animae ejus, quibus intra se trivit, et aliis trita exposuit, ac optime masticata digestit mysteria Filii sui, omnemque gratiam sibi ab ipso concessam, ac beneficia Dei impensa generi humano per Christum. Hae considerationes, discretiones ac masticationes illustrissimae Virginis, instar tonsarum ovium purae et innocentes fuerunt, ab omni errore admixtioneque culpae penitus alienae: utpote ascendentes de totius luminis fonte, de lavacro, id est de flumine sapientiae Virginis sacrae, hoc est de exuberantissima habituali sapientia ei infusa. Nempe si verum est

---

[6]Luc. II, 19.

quod generaliter Christus disseruit, Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae:[7] quanto magis de fidelissimae et prorsus illuminatissimae Virginis corde exuberanter fluxerunt flumina aquae viventis? Et in ea tanquam in amoenissimo paradiso, fuit fons copiosus, clarus, perlucidus, diffundens ex se rivos limpidissimarum meditationum, sanctissimarumque affectionum.

Sicut fragmen mali punici, ita genae tuae. Genae generosissimae ac regiae Virginis, intelliguntur vernantissima pudicitia, et virginalis formidolositas ejus, sanctam Virginem decens: quae instar malogranati, rubore igniti amoris ac splendore sapientiae praefulgebant ac redolebant. Nec dubium quin et genae ejus corporeae, ex optima complexione, convenienti colore, et frequenti deosulatione adorandi sui Filii, velut fragmen mali punici, temperate rubescebant, ac dulces erant. Praecedentis quoque articuli de his verbis expositio, ei recte aptatur, intelligendo per genas ejus interiores, memoriam praeteritorum, quae in ea ex assidua sui Filii passione, quasi sanguineo fuit rubore perfusa; atque providentiam futurorum, quae ex consideratione fructus passionis ejusdem, quasi candens pollebat[8], et consolationis refloritionem produxit in mente ipsius.

Sicut turris David collum tuum. Per collum mentis, intelligi solet voluntas, quae sua libertate in altum extenditur. Porro voluntas Virginis benedictae vere fuit liberrima, id est subjectissima ac

[7]Joann. VII, 38.

[8]pallebat

obedientissima Deo, cui servire, regnare est, id est vitiis, concupiscentiis, vanitatibus, daemonibus praevalere, ac dominari. Haec voluntas Reginae ac Dominae nostrae, per caritatem fuit altissima, imo summo universorum principio perfecte unita, ac directissime ad ipsum extensa, per profundissimam humilitatem et inaestimabilem pietatem ad miseros inclinata, cunctis donis ac virtutibus ad voluntatem spectantibus, scilicet caritate Dei ac proximi, spe, justitia, pietate, fortitudine quae est donum, praeclarissime ac victoriosissime decorata: in qua nihil mansit de proprio, nec de privato amore[9]; sed abnegatissima fuit, et resignatissima Deo.

Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreae gemelli. De pretiosissimis optimae Virginis uberibus dictum est supra, in expositione primi capituli. Breviter ergo tangendo, duo ubera ejus, quibus nutrit, lactat et refovet confugientes ad se, sunt caritas ejus materna et pietas maxima, per quas prona est omnibus misereri ac subvenire, ac velocissima instar hinnulorum, misericorditer intueri ac refovere. De qua nil durum austerumve legitur, imo omni affectui misericordiae videtur tota esse conversā: propter quod Mater gratiae, et Regina misericordiae nuncupatur. Praeterea, quam gloriose ac flagrantissime corporea ejus ubera, quibus Deum verum ex se natum lactavit, resplendeant, nemo valet concipere.

Vadam ad montem myrrhae, et ad collem thuris. Unica Dei, passionem Filii sui jugiter in suo corde dolorose gestando, peccata

---

[9]Is. XI, 2.

mundi, praesertim Judaeorum, deflendo, et plurimos a vitiorum putredine praeservando, fuit mons myrrhae: quem Christus incessabiliter, munificentissime et consolatorie visitavit. Fuitque collis thuris, orationum suarum thymiamata, meditationum suarum fragrantiam, caritatis suae incensum, pietatis suae dulcedinem, imo se totam Deo in holocaustum plenissime offerendo: quem etiam collem sponsus ipsius ubertim, gratiose et deliciose accessit, et in medio ejus demoratus est, ejus dulcedine delectatus. Sanctificavit enim tabernaculum hoc suum Altissimus, et in medio ejus non est commotus.[10]

Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Hoc de Virgine divinissima prae ceteris cunctis convenientissime explanatur: quae antonomastice Christi amica asseritur, et ei in omni sanctitate et perfectione similior creditur; in qua cunctae virtutes in termino praeclarae excellentiae sunt inventae. At vero de pulchro ac pulchritudine, divinus Dionysius tractat subtiliter ac profunde quarto capitulo de Divinis nominibus: Divina, inquiens, bonitas laudatur in Scripturis, ut pulchrum, et pulchritudo quae effectiva est omnis pulchri. In creaturis autem dicitur pulchrum, quod participat pulchritudinem. Loquentes vero de Deo, dicimus quod ipse est supersubstantiale pulchrum et pulchritudo, quia pulchrificat exsistentia omnia secundum propriam singulorum proportionem, et causat universalem omnium harmoniam et claritatem, et juxta proprietatem solaris radii, immittit cum fulgore universitati rerum pulchrificas suae fontanae lucis distributiones. Juxta horum

[10] Ps. XLV, 5, 6.

imitationem dicere possumus, quod sacratissima puerpera virgo Maria, est tota pulchra, ad intuendum delectabilissima: quae suis meritis, precibus, virtutibus, fama, pulchrificat et decorat millia multa, imo totam Ecclesiam, et causat in ipsis fidelibus concordiam, lucem, et caritatis unitatem; quam Fons totius pulchritudinis, natus ex ea, tanta pulchritudine venustavit, ut purae creaturae major communicari aut nequeat, aut non deceat.

Amplius, ut ait Philosophus, ad hoc quod homo sit corporaliter pulcher, tria requiruntur. Primum est, quod sit elegantis staturae: ideo homines parvi, non dicuntur proprie pulchri, quamvis valeant dici formosi, aut speciosi. Secundum est, congrua membrorum comproportionatio et habitudo ad invicem. Tertium est, superficies vividi et congruentis coloris. Conformiter ad hoc quod aliqua persona sit spiritualiter pulchra, primo requiritur, quod ad eminentem quamdam virtutum proceritatem, altitudinemve pervenerit; secundo, quod sit in ea virtutum quaedam proportio, et congrua habitudo in actibus earumdem; tertio, quod omnibus sit superusa discretio, seu sapientialis directio, aut caritatis floritio. Ex quibus probatur electissima Virgo fuisse pulcherrima: quippe quae ad tam praeeminentem universarum perfectionem virtutum devenerat, et in qua virtutes sibi invicem tam comproportionatae fuerunt, et praeclarissima discretione jugiter regebantur, sapientissima directione fulgebant, ferventissimo formabantur amore divino, imo quotidie recentiori innovatione decorabantur.

Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum. Quanto quis ad majorem beatitudinem est electus, tanto amplius videtur Christus pro ipso passus. Quum itaque ad excellentissimam

felicitatem et gloriam dignissima Virgo electa sit ab aeterno, nonne pro ipsa, pro ejus amore, pro ejus salute, specialissime crucifixus est Filius ejus, et ipsa verissime dicere potuit illud Apostoli, In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me?[11] Vulnerasti ergo cor meum, id est, vehementissime attraxisti me ad te, ita quod amore tuo quasi vulneratus videbar; *in uno oculorum tuorum*, id est per sincerissimam contemplationem, qua me reverentissime ac ferventissime inspexisti, totis tuis praecordiis me peroptans; *et in uno crine colli tui*, id est una affectione cordis tui purissimi, qua commune totius humani generis bonum praecordialissime concupisti. Imo tantum mihi complacuisti, tam amabilis facta es mihi, quod etiam una quacumque tua intuitione et affectione ad me, rapuisti me totum in te, et placuit mihi magnifice quidquid fuit in anima tua, et quidquid processit ex ea.

Quam pulchrae sunt mammae tuae, soror mea, sponsa! Speciosissimae utique erant mammae illae internae Virginis admirandae: dilectio Dei, caritas proximorum; item pietas quae est cultus Dei, et zelus divini honoris atque fraternae salutis; sapientia ejus atque scientia; gratia et affluentia; ac munificentia ejus, compassio miserorum: quae omnia, vino rigoris legalis, et omni naturali scientia, omni corporali materia fuerunt ineffabiliter pulchriora. Corporea quoque spiritualissimae Virginis ubera, quae Regem gloriae lactaverunt, Deo vero alimoniam praebuerunt, Fonti totius boni lac purissimum influxerunt, speciosissima, suavissima,

[11]Galat. II, 20.

honorabilissima, amabilissima facta sunt, et miro modo deificata, ipsisque angelicis mentibus honoranda.

Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Tanta certissime est suavitas charismatum et meritorum, virtutum et actuum, unctionum et diffusionum serenissimae Matris Dei, quod cuncta mundi odoramenta transcendit: imo et totam perfundit, adspergit, delectat triumphantem Ecclesiam inenarrabili modo. Creatoremque universi, ac totam supergloriosissimam Trinitatem, universi cives superni in Virgine Christifera medullitus laudant, extollunt, mirantur, amant, et amplectuntur: felicitati ac gloriae Genitricis Domini Dei sui inaestimabiliter congratulantes, atque in ea gloriantes in Domino; tam beatissimae creaturae pulchritudinem, post Creatoris pulchritudinem, maxime admirantes, ejus dulcedinem haurientes, ejus odoribus mirifice oblectati; Deoque gratias incessabiliter referentes pro omni salute et excellentia, quas suae praestantissimae contulit Genitrici. Insuper universa Ecclesia militans, in foetoribus hujus exsilii degens, odore, suavitate, adspersione, consolatione hujus Deiferae Virginis, advocatae ac dominae suae, non mediocriter recreatur, fovetur, juvatur, et exhilaratur.

Favus distillans labia tua, sponsa. Fons et causa universae suavitatis, eam quam praelegit in matrem, tanta replevit suavitate, ut nec ratio capere, nec lingua queat exprimere. Itaque labia intellectualia Virginis sanctae, quibus Deum suum intra cordis sui arcana assidue alloquebatur, laudavit, oravit, suavissima esse noscuntur, et suavissimum favum distillaverunt: quoniam actus internos Deo acceptissimos, jam praetactos, produxerunt, imo

incessanter producunt. Sub quibus sacratissimis labiis mel et lac continentur: mel utique ardentissimae caritatis et suavitatis internae, ex divina summi boni plenissima fruitione; lac quoque refectionis salutiferae, ex inspectione et dilectione humanae Filii sui naturae ex se sumptae: sicque ingrediens, invenit pascua in deitate; et egrediens, in Christi humanitate.

Hortus conclusus, soror mea, sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Deliciosissimus, vernantissimus, fructuosissimus hortus Dei est optima Domina ista: in qua omnium arborum spiritualium species sunt plantatae; in qua lignum sapientiae requievit, lignum scientiae boni et mali, id est summa discretio immarcescibiliter floret; in qua universae virtutes sunt consitae, cuncta divina charismata floruerunt, Sol sapientiae plenissime radiavit, nulli venti, pluviae, flumina vitiorum unquam potuerunt locum habere: quae peperit eum qui Creator est omnium, totiusque mundi genuit Salvatorem; quae inviolabilis virginitatis signaculo indesinenter clausa et signata permansit; quae fons est gratiae, et post Deum origo, mater, largitrix universorum quae nobis conferuntur charismatum: ei namque regnum misericordiae est commissum, et per manus ipsius dat nobis et dare disposuit Deus, quidquid gratiae tribuit nobis.

Emissiones tuae paradisus malorum punicorum. Quidquid a dulcissima, ditissima, liberalissima, misericordissima Domina nostra, sponsa ac virgine ista, emittitur et procedit, dulce et pium est. Verba et opera ejus, Deo cunctisque Beatis ac omnibus bene dispositis mirabiliter placent, dulcescunt, et grata sunt: caritatem namque et misericordiam excellentissime redolent, et gratiosae sunt

nimis. Omnes demum virtutes, et virtuosae personae, clarissimique effectus, per mala punica pomaque alia, per nardum, crocum, fistulam, cinnamomum, myrrham, thus, aloen, ac cetera in textu expressa, gloriose ac eminenter emissa sunt et prodierunt ex ea, juxta expositionem praehabitam.

Surge, Aquilo; et veni, Auster. Sponsus ille sapientissimus, Deus et homo, Christus Jesus, dilectissimam Matrem suam permisit in saeculo isto multipliciter contristari, affligi, et compati de excessibus hominum, de ipsius Filii sui et aliorum Sanctorum amarissimis martyriis ac tormentis: praesertim in triduo mortis sepulturaeque Christi, durissimus ventus Aquilo flavit in eam, penitusque replevit. Verum in hora resurrectionis et apparitionis Filii sui, dulcissimus Auster successit, et laetificavit eam dulciflue, ita quod ejus aromata diffuderunt se undique. Postremo in ejus felicissima assumptione recessit ab ea finaliter omnis moeror, quando a Filio suo tam suaviter ac frequenter est invitata, dicente: *Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni.* Tunc etenim a candore gratiae, a luce puritatis internae, a suorum munditia meritorum, perducta est ad splendorem gloriae aeternalis, ad lucem deificae visionis, ad ineffabilium plenitudinem praemiorum. Et quanto praeceteris fuit haec Christo magis compassa, tanto abundantius cum eo, in eo, et ab eo est glorificata et coronata. *De capite Amana, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum,* id est de conversione et salute innumerabilium peccatorum, inquietorum, carnalium, et a Deo antea anathematizatorum, per praefata designatorum: qui ipsius benignissimae ac misericordissimae virgineae Matris meritis ac precibus, gratiam conversionis et gloriam sunt sortiti. Nam et ipsa Filio suo tam intentissime condolendo,

innumerabilibus peccatoribus gratiam et salutem promeruit, quos Deus per eam convertere ac salvare ab aeterno decrevit.

EXPOSITIO CAPITULI QUINTI

ARTICULUS XV

VENIAT DILECTUS MEUS IN HORTUM SUUM; DE CHRISTO ET ECCLESIA

PRAECEDENTI capitulo Christus vocavit Ecclesiam hortum. Huic ergo appellationi se conformans Ecclesia, Christum invitat, ut intret hunc hortum, id est in corda fidelium. *Veniat dilectus meus in hortum suum*, id est, gratiose me visitet, dona sua infundendo, conservando, augendo, et perficiendo in me. Tanquam dicat Ecclesia: Unusquisque in horto suo amoeno et concluso solet libenter deambulare, et cum dilecta sibi persona quiescere. Sponsus ergo coelestis, qui me hortum appellavit conclusum, dignetur mihi adesse, consolationem, protectionem, amplexum impendere: quia continua praesentia ejus clementi indigeo, et sine gratioso ejus auxilio prorsus nil valeo. Veniat ergo, obsecro, *ut comedat fructum pomorum suorum*, id est, actus fidelium pie acceptet, et delectetur in eis, ac coenet et vescatur cum ipsis, quoniam ipse in Apocalypsi fatetur: *Si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, et coenabo cum eo.*[1] De quo in Esdra asseritur, Gaudium Domini est fortitudo vestra;[2] et in Psalmo, Laetabitur Dominus in operibus suis.[3] Qui per Jeremiam

---

[1]Apoc. III, 20.

[2]II Esdr. VIII, 10.

[3]Ps. CIII, 31.

testatur: Laetabor super eis, quum benefecero ipsis.[4] Itaque poma Dei sunt ipsi fideles, quos profert arbor sapientiae Christus Dominus, quia regenerat eos in Baptismo: quorum pomorum fructus, sunt boni eorum actus. Poma quoque possunt intelligi dona gratiae, beneficia ac virtutes, ex quibus procedunt hujusmodi actus.

Ad praetactam petitionem sponsus respondet: *Veni in hortum meum, soror mea, sponsa.* Tanquam dicat: Tu invitas me ingredi in hortum meum, id est in te: et ego te invito ingredi hortum meum, id est paradisum coelestem seu triumphantem Ecclesiam, jam per fidem, spem, contemplationem, et appetitionem ferventem, ut conversatio tua in coelis sit[5], et dicas assidue: Quando veniam et apparebo ante faciem Dei?[6] itemque: Domine, dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis gloriae tuae.[7] Vel, In hortum meum, id est in cor meum, ita ut per contemplationem et ferventem affectum conjungas te intime mihi. Ideo namque mucrone dirae lanceae permisi latus meum aperiri, ut ingrediaris per illud in cor meum.[8] Vel, In hortum meum, id est, tu ipsa, o Ecclesia, intra temetipsam, considerando statum, deformationem,

---

[4]Jer. XXXII, 41.

[5]Philipp. III, 20.

[6]Ps. XLI, 3.

[7]Ps. XXV, 8.

[8]Joann. XIX, 34.

indigentiam filiorum tuorum, sicque procedendo ad providam reformationem, instructionem, custodiam filiorum tuorum.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis: id est, spiritualia tibi fercula praeparavi, quoniam fructum seu meritum amarissimae passionis meae collegi, et posui in thesauro sapientiae meae, in incessabili memoria mea, ut tibi ex isto thesauro communicem et succurram, id est, meritis passionis meae subveniam, gratiam conferendo atque salutem. Messui, inquam, myrrham meam cum aromatibus meis, id est, etiam fructum et merita actuum meorum virtuosorum ex caritatis dulcedine provenientium, praetacto modo collegi, ac pro tua refectione et opere reposui. Et enim tota Christi vita in saeculo isto, fuit meritoria nobis: de cujus plenitudine accipimus universi[9]; et ipse ex plenissima ac suavissima caritate laboravit, egit, oravit pro nobis. *Comedi favum meum cum melle meo.* Posset hoc accipi, quod Dominus ac Salvator in Coena proprium corpus divinae naturae conjunctum[10], sub specie Sacramenti suscepit ac manducavit: quod fecit cum melle suo, id est dilectionis et summae devotionis pinguedine ac dulcore, in quibus incessabiliter fuit, quantum ad superiorem portionem animae suae. Denique post resurrectionem, sicut Evangelista fatetur, comedit partem piscis assi et favum mellis.[11] *Bibi vinum meum cum lacte meo*, id est sanguinem sub specie vini, non in medelam ut ceteri, sed

[9]Joann. I, 16.

[10]Matth. XXVI, 26-29.

[11]Luc. XXIV, 42, 43.

cum omnimoda puritate et innocentia mea: quae nomine lactis signantur. Hinc dixit in Coena: Non bibam amplius de hoc genimine vitis, donec bibam illud vobiscum novum in regno Patris mei.[12] Porro spiritualius loquendo, sponsus Ecclesiae comedit favum cum melle, id est, contemplatione dulcissima propriae deitatis, atque assumptae humanitatis mysteriorumque ejus, refecit se ipsum. *Bibi vinum meum cum lacte meo*, id est, operatione justitiae meae, quae signatur per vinum, ac pietatis atque munditiae, quae exprimuntur per lac, animam meam refeci, sicut in Evangelio sum testatus: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei*[13]; et rursum, *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio*[14]; itemque, *Quae placita sunt ei, facio semper.*[15]

Quidam vero exponunt sic: *Messui myrrham meam*, id est, sanctos martyres de acerbitate martyrii remuneravi, ac transtuli ad regnum coeleste, *cum aromatibus meis*, id est cum caritativis et insignibus confessoribus, qui in devotionis sanctae dulcedine mihi sunt obsecuti. *Comedi favum meum*, id est, per gratiam et gloriam mihi incorporavi praelatos et praedicatores idoneos, qui coelestium documentorum refectionem et suavitatem distillaverunt et infuderunt ovibus meis, *cum melle meo*, id est cum devotis et obedientibus auditoribus eorumdem. Unde dictum est per Joelem:

---

[12]Matth. XXVI, 29.

[13]Joann. IV, 34.

[14]Ibid. XIV, 31.

[15]Joann. VIII, 29.

In illa die stillabunt montes dulcedinem, et colles fluent lac et mel.[16] *Bibi vinum meum*, id est, eos qui in austeritate poenitentiae et operibus vitae activae exercitantur, mihi per incorporationis unionem conjunxi, *cum lacte meo*, id est cum innocentibus, simplicibus purisque cordibus. Praeterea de praelatis et praedicatoribus congrue ait, Comedi; de aliis vero, Bibi. Quod enim comeditur, non ita faciliter deglutitur, sed masticatur ac teritur; quod autem potatur, celerrime absorbetur. Sic eorum qui praesunt et praedicant, conversationem Judex coelestis districtius discutit, et quidquid mali invenerit, rigorosius punit; alios vero misericordius tractat. Quemadmodum ait Scriptura: Judicium durissimum in his qui praesunt, fiet; exiguo autem concedetur misericordia.[17]

Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, carissimi. Tanquam dicat: Quia tot spiritualia alimenta vobis paravi, reposui, praebeo, et quoniam eos qui vos praecesserunt Sanctos tam copiose remuneravi; idcirco et vos, qui adhuc estis in isto exilio, et in via peregrinationis praesentis, reficite animas vestras spiritualibus cibis ac potibus, gratiis et charismatibus, doctrinis atque exemplis meis, ac praecedentium patrum et totius Scripturae, ecclesiasticis sacramentis, potissime Eucharistiae sacris mysteriis. At vero ad istam manducationem et potationem non sunt apti, nisi amici mei, qui divina implent praecepta: quibus locutus sum, Vos amici mei estis,

---

[16]Joel III, 18.

[17]Sap. VI, 6, 7.

si feceritis quae ego praecipio vobis.[18] Et inebriamini, carissimi: id est, vos, contemplativi et perfecti praelati ac viri heroici, praefatis refectionibus non mediocriter, ut ceteri, sed abundantissime vescamini: ita ut prae caritatis ardore, prae divinarum illuminationum inundatione, ex internae consolationis plenitudine spiritualiter ebrii sitis, et de vestra exuberantia aliis eructetis, communicetis, et superinfundatis, juxta illud, Memoriam abundantiae suavitatis tuae eructabunt: quod ad aliorum pastores ac praedicatores praecipue spectat.[19]

Praeterea carissimis suis Deus gloriosus ac adorandus opulentiam suam immensam pandit, communicatque praeclarius, eo quod caritas sit virtus communicativa, faciens omnia esse communia. Imo quanto ardentior fuerit, tanto liberaliorem parit communicationem, et ecstasim facit: non sinens diligentem esse sui ipsius dumtaxat, sed transferens ac transformans diligentem in dilectum cum munificentissima utique suarum communione divitiarum. Sicque sponsus, cujus natura est caritas, et qui essentialiter amor est, carissimis suis per limpidissimam illustrationem ostendit se, et suas demonstrat eis divitias, prout in hac vita fieri potest: qui mox tam superserenissimi ac superdeliciosissimi amabilitate objecti, totaliter accenduntur, validissime attrahuntur, et in spiritu fervoris vehementissimi uniuntur eidem, et introducuntur ab ipso in suae infinitatis oceanum; sicque rapiuntur in divitias gloriae sponsi, et igne

[18]Joann. XV, 14.

[19]Ps. CXLIV, 7.

immensi liquefiunt amoris, ac defluunt a se ipsis, et in superdilectissimo obdormiunt sponso: quem quo clarius contemplantur, eo profundius ac intentius parvipendunt et aspernantur se ipsos. Hi mysticae unionem atque intuitum theologiae experientes, medio modo se habere censentur inter comprehensores ac viatores communes: quibus misericordissime datur gustare, quam dulcis sit Dominus[20], et experiri quam magna et infinita sit multitudo dulcedinis ejus[21]; quos sponsus abscondit in abscondito vultus sui a conturbatione et inquietudine hominum, et protegit eos in tabernaculo suo a contradictione linguarum.[22] In quorum persona dixit Apostolus: Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu.[23] Isti igitur sunt non solum amici interni, sed et secretissimi filii Dei et velut consiliarii ac secretarii Dei. De qualibus loquitur Amos, talium unus: Non faciet Dominus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos Prophetas.[24]

Ego dormio, et cor meum vigilat. Hoc quidam exponunt in persona Christi, ut sit sensus: Ego dormio, id est, in coelesti throno ad dexteram Patris glorificatus quiesco; quandoque preces servorum

---

[20] I Petr. II, 3.

[21] Ps. XXX, 20.

[22] Ibid. 21.

[23] II Cor. III, 18.

[24] Amos III, 7.

meorum exaudire differo, ita quod videor eis dormire. Consimiliter impiorum scelera ad tempus punire dissimulo: quae dum districte ulciscor, evigilare perhibeor. Propter quod ait Psalmista: Excitatus est tanquam dormiens Dominus; et percussit inimicos suos in posteriora[25]; et rursus, Exsurge, quare obdormis, Domine?[26] Dormivit etiam Dominus Jesus in triduo sepulturae in monumento.[27] Dispensative quoque ac voluntarie dormivit interdum in saeculo isto, sicut dum erat super cervical dormiens in navi, et suscitaverunt eum.[28] Verumtamen cor ejus jugiter ac incessabiliter vigilavit, neque ex corporis somno intellectus ejus humanus seu ratio a suo impediebatur actu, usu, judicio: imo in beatifica sine interpolatione fuit fruitione. Insuper vigilat semper, quia non deserit universorum vitam inspicere, nec curam gregis sui unquam relinquit, juxta quod legitur in Psalmo: Ecce non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel.[29] Imo dum preces suorum differt implere, aut peccantium vitia vindicare, cor ejus vigilare asseritur: quia servorum suorum fidelitatem, patientiam, perseverantiam probat, ut tempore opportuno plenius exaudiantur; et pravorum mores ac vitia tolerat, ut convertantur: quod si noluerint, justior appareat eorum damnatio, pietasque divina gloriosius innotescat. Ideo namque dicit Apostolus: *Ignoras quia*

---

[25]Ps. LXXVII, 65, 66.

[26]Ps. XLIII, 23.

[27]Matth. XXVII, 60, 63, 64.

[28]Marc. IV, 38.

[29]Ps. CXX, 4.

benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam, et impoenitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die justi judicii Dei.[30] Noli ergo, o sponsa mea Ecclesia, spe tua deficere, aut frangi adversis, aut pusillanimis effici, dum te ad tempus affligi permitto, exaudireque differo, quia cor meum jugiter vigilat super te.

Amplius, potest hoc verbum in persona Ecclesiae explanari. *Ego dormio*: id est, a sponso desuper refecta, atque, ut dictum est, quantum ad perfectiores filios meos inebriata, in ipso Domino, creatore et salvatore meo, per fidem, spem et caritatem quiesco, per contemplationem obdormio, per raptum amplector, per ecstasim quoque in ipsum transformor. *Et cor meum vigilat*: id est, ex quo nondum plene beata sum, nec diu in tali somno persisto; ideo et in hujusmodi elevatione ecstatica, pro communi salute mea et filiorum meorum sollicite oro, pro generali reformatione fervidissime precor, ac maternae sollicitudinis vigilias cordiales exercere non negligo. Vel dormit Ecclesia, quantum ad imperfectos, qui frequenter per negligentiam torpent; sed vigilat cor ipsius, id est, perfecti et praesidentes condigni super commissum vigilant gregem, juxta illud in Apocalypsi: *Vigila, et confirma cetera quae moritura erant.*[31]

Deinde subdit Ecclesia, ostendens vigilare se corde: *Vox dilecti mei pulsantis*, id est, jussio seu admonitio sponsi mei, est ista: *Aperi mihi, soror mea*, mecum communicans in natura, quam assumpsi, humana, *amica mea* per mutuum amorem praecipuum, *columba*

---

[30]Rom. II, 4, 5.

[31]Apoc. III, 2.

mea, ad me simplici et sincera intentione conversa, *immaculata mea*, quia non habes maculam neque rugam culpae mortalis, quantum ad perfectiores exsistentes in te, et quoad membra mea per fidem et caritatem; *quia caput meum plenum est rore, et cincinnati mei guttis noctium.*[32] Apostolus ait, Caput Christi, Deus: sicque Verbum aeternum est caput assumptae humanitatis. Hoc Caput causaliter plenum est rore totius gratiae, consolationis, ac refrigerii, quia ab illo bonum omne procedit. Rursus caput Christi hominis, est mens sua humana, quae formaliter plena est omnium supernorum rore charismatum: de quo in Isaia asseritur, Ros tuus, ros lucis.[33] Porro cincinnati dicuntur collectiones pilorum in seriem unam: per quos intelliguntur ordinatissimae cogitationes et affectiones mentis Christi praefatae: qui dicuntur pleni noctium guttis, id est stillicidiis gratiarum communicabilium seu influxivarum in viatores: qui comparatione comprehensorum, noctes dicuntur, utpote in tenebris et in umbra mortis sedentes.[34]

Itaque sponsus loquens per modum fervidi amatoris (qui nocturno tempore intemperataque aura ex amoris magnitudine currit ad dilectam, ita quod caput ejus rore perfunditur, et crines ejus imbre rorem secente, sic quod nec intemperie aurae, nec noctis horrore a tali revocatur itinere), hortatur Ecclesiam, ut sibi aperiat, id est, in cor suum recipiat ipsum sponsum, et omne obstaculum

[32]I Cor. XI, 3.

[33]Is. XXVI, 19.

[34]Luc. I, 79.

gratiae a se, omnem obicem inhabitationis divinae a suis filiis studeat removeere: quoniam ipse sponsus toto affectu ad eam accelerat, et gratiam capitis exsistentem in se, per quam in sua influit membra, paratus omnino est ei communicare, stillasque suorum charismatum membris ejus infundere. Vel ideo ait, Quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium: quoniam ipse in hac vita tempestatibus tribulationum, et pluviis persecutionum amore sponsae suae repletus est, quemadmodum protestatur: Intraverunt aquae usque ad animam meam; veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me.[35] Ideo sponsa debet sibi merito protinus aperire et grata exsistere.

Verumtamen grave est ei, interrupta et suspensa contemplatione sponsi ac amoroso ejus amplexu, exercitiis vitae occupari activae, ac emigrare atque discurrere ad praesidendum praedicandumque aliis. Idcirco respondet: *Exspoliavi me tunica mea*, id est, occupationem circa terrena et exteriora agenda rejeci, ut contemplationi insistam liberius; *quomodo induar illa?* quasi dicat: Grave mihi videtur occupationem illam laboriosam et anxiam rursus assumere, et implicari terrenis. *Lavi pedes meos*, id est, affectus meos purgavi a culpis, quae occasione occupationis hujusmodi contrahi solent; *quomodo inquinabo illos?* id est, indecens aliqualem mihi videtur, affectus meos soli summo bono intentos, atque in ipso simplificatos ac fixos, rursus dispergere circa multa, et per hoc contrahere maculam aliquam.

---

[35]Ps. LXVIII, 2, 3.

Quid autem ad piam et sapientialem istam querelam fecerit sponsus, subjungit Ecclesia: *Dilectus meus misit manum suam per foramen*, id est, operationem ac opem potestatis suae secreta inspiratione, seu per vim intellectivam, mihi infudit, me illustravit, accendit et animavit; *et venter meus intremuit ad tactum ejus*: id est, mens mea ex hujusmodi infusione et tactu interno, vehementer est admirata, expavit, accensa est. Frequenter autem in Scripturis per ventrem mens designatur: sicut in Psalmo, Ex utero ante luciferum genui te;[36] et iterum, Flumina de ventre ejus fluent aquae vivae.[37] Loquitur autem sponsa instar fervidae amatricis, quae ex tactu sponsi tam intente accenditur corde, ut passio sensualis amoris redundet in corpus, et ventrem faciat tremere.

Surrexi, id est, ad obedientiam me accinxi, et a quiete contemplationis ad actum mihi injunctum processit, *ut aperirem dilecto meo*, id est, ingressui ejus gratioso mentem meam obediendo pararem, corda quoque subditorum hortarer ad removendum a se impedimenta visitationis divinae: sicut beatissimus quoque Joannes et gratiae affluentiam subtraxit ad tempus;[38] legitur peregisse. *Manus meae distillaverunt myrrham*: id est, potentiae meae operativae seu actiones virtutum mihi desuper praestitarum, mortificationem carnis salubrem, amaram compunctionem, et dura poenitentiae opera assumpserunt, exercuerunt, et docuerunt. Haec enim (ut

---

[36]Ps. CIX, 3.

[37]Joann. VII, 38.

[38]Matth. III, 1-3.

patuit) per myrrham, quae amara ac putrefactionis expulsiva est, designantur. *Et digiti mei pleni sunt myrrha probatissima*. Sicut per manus significatur operatio seu potestas, ita per digitos discretio ac sapientialis directio. Digiti igitur sponsae pleni sunt probatissima myrrha, id est, discretio et recta ejus intentio, praefatam mortificationem et mortificationis doctrinam, compunctionis amaricationem ac dominicae passionis imitationem, Deo praecipue placitam exhibent, ut sit prorsus rationabile nostrum obsequium.[39] Itaque myrrha probata, est castigatio carnis assumpta, et crucifixio ejus per poenitentiae opera; myrrha probatior, est sensitivi appetitus a suis concupiscentiis et peccatis coercitio; myrrha probatissima, est compunctio seu contritio cordis, abnegatio propriae voluntatis, consideratio et sequela dominicae passionis. Hae myrrhae corruptionem dissolutionis, vanae gloriae, concupiscentiae, invidiae, gulae, obscenitatis excludunt, sanant, abjiciunt: ita quod habens eas, dicere potest cum Ezechia, Ecce in pace amaritudo mea amarissima;[40] et cum Jeremia, A facie manus tuae, Domine, solus sedebam, quoniam comminatione replesti me.[41]

Pessulum ostii mei aperui dilecto meo. Pessulum dicitur linea sera quae pellitur, ostium dum seratur: per quod intelligitur divinae ingressionis obstaculum, ex carne proveniens. Ostium vero est capacitas seu dispositio cordis. Pessulum ergo ostii aperit, qui in

---

[39]Rom. XII, 1.

[40]Is. XXXVIII, 17.

[41]Jer. XV, 17.

servitutem spiritus redigit corpus, et inordinatam ejus appetitionem repellit, quatenus Deus dignetur invisere animam.[42] *At ille declinaverat atque transierat*: id est, inchoatam visitationem, consolationem, inflammationem, et gratiae affluentiam subtraxit ad tempus; et quando se obtulit et praevenit, protinus se abscondit, ut quaereretur ardentius, et copiosius inveniretur: sicque aliqualiter habitus, insensibiliter est elapsus.

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est: id est, mox ut sponsi exhortationem audivi, resoluta est in amorem anima mea, et omnis duritia est ab ea sublata. Nam sicut ignis resolvit plumbum, sic animam amorosam spiritualiter liquefacit flamma dilectionis, atque in fletum compunctionis, compassionis, complacentiae et abundantis laetitiae, eam resolvit. Denique, quo habitus caritatis est in aliquo intensior circa personam quamcumque, tanto ex personae illius adspectu, affatu, auditu, aut recordatione, citius valentiusque accenditur, liquefit, atque resolvitur. Ideo sponsa mox ut memor fit Christi, aut vocem ejus audierit, inflammatur, juxta quod legitur in Psalmo: In meditatione mea exardescet ignis.[43] Ex qua utique liquefactione, quae fluidum facit, sponsa incitatur ad obtinendum, intuendum, degustandumque ipsum sponsum plenius clariusque quam ante, juxta illud: Qui edunt me, adhuc esurient;[44] et qui bibunt me, adhuc sitient. Nam et spirituales deliciae quo amplius

---

[42] I Cor. IX, 27.

[43] Ps. XXXVIII, 4.

[44] Eccli. XXIV, 29.

degustantur, eo avidius cupiuntur. Unde et Beati in patria asseruntur cum desiderio frui Deo, intuerique eum, prout sacratissimus ait princeps Apostolorum: In quem desiderant angeli prospicere.[45] Hinc subditur: *Quaesivi*, id est, sponsum clarius intueri, suavius degustare, stabilius amplexari desideravi ac studui, et non inveni illum taliter tamque celeriter ut concupivi; *vocavi*, id est, ferventer rogavi, ut ita se demonstraret mihi, et non respondit mihi, id est, non exaudivit, neque reale responsum donavit mihi juxta desiderium meum.

Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem. Ista consonant his, quae dicta sunt supra tertio capitulo: Quaesivi illum, et non inveni;[46] invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. Nempe qui ibi vigiles, hic custodes vocantur. Ideo ex dictis ibidem, patet intelligentia horum; sed hic subduntur, quae ibi non continentur.

Percusserunt me, et vulneraverunt me. Custodes, id est praelati ac praedicatores, percutiunt Ecclesiam, id est fideles subditos et dociles auditores, dum eorum corda ad compunctionem, ad erubescentiam de peccatis praeteritis, ad castigandum se ipsos per opera satisfactionis inducunt; et item, dum eos juste et caritative corripiunt. Sic perculserat sanctissimus Christi Praecursor venientes ad suum baptismum Judaeos, dicendo: Genimina viperarum, quis

---

[45]I Petr. I, 12.

[46]Cant. III, 2, 3.

ostendit vobis fugere a ventura ira?[47]Unde percussi dixerunt: Quid ergo faciemus?[48] Vulnerant quoque eos, quos divini amoris jaculis perforant, quos ad caritatis vehementiam trahunt, ac praecordiali contritionis dolore adimplent. *Tulerunt mihi pallium meum custodes murorum*: id est, rectores et principes Ecclesiarum abstulerunt a me pristinae conversationis imperfectionem, ignorantae meae velamen, ac maeroris mei operimentum. — Amplius, vitiosi et scandalosi pastores ac praedicatores, verbis et exemplis pestiferis male percutiunt, et laesione peccati ac mortis vulnerant simplices Deum quaerentes. Et pallium, id est vestem gratiae ac virtutis, tollunt ab eis, dum ipsos enormiter scandalizant. De qua percussione ait Apostolus: Peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.[49]

Praeterea, de duplici custodia loquitur Scriptura sacra: videlicet de custodia caritatis et sollicitudinis pastoralis ac justae diligentae, juxta illud, Custodi temetipsum et animam tuam sollicite;[50] et iterum, Custodiens parvulos Dominus;[51] et supra, Posuerunt me custodem in vineis.[52] Et rursus de custodia malignae

---

[47]Luc. III, 7.

[48]Ibid. 12.

[49]I Cor. VIII, 12.

[50]Deut. IV, 9.

[51]Ps. CXIV, 6.

[52]Cant. I, 5.

observationis, sicut in Psalmo: Qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum, dicentes[53]: Deus dereliquit eum; persequimini et comprehendite eum, quia non est qui eripiat. Hoc modo custodes et observatores Ecclesiae circumeuntes Ecclesiam, sunt daemones: quorum unus dixit ad Dominum, Circuivi terram et perambulavi eam.[54] Propter quod et beatissimus Petrus: Adversarius, inquit, vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret.[55] Hi custodes maligni frequenter tentationibus suis percutiunt ac sauciant corda quaerentium sponsum. Propter quod oravit Propheta: Custodi me a laqueo quem absconderunt mihi.[56] Et Christus in Evangelio: Deinde (ait) venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.[57]

Adjuro vos, filiae Jerusalem, o particulares Ecclesiae seu animae virtuosae, si *inveneritis dilectum meum*, id est, si specialem aliquam devotionem, contemplationem, visitationem, a sponso suscepistis, et ei gratiose conjunctae fueritis; *ut annuntietis ei, quia amore langueo*, id est, ut ferventer oretis pro me, profitendo in orationibus vestris desiderium meum ad sponsum, quod adeo magnum est, ut praevehementia suae desideratae praesentiarum valde affligar: quae afflictio, languor amoris, juxta praehabita nuncupatur. Dicitur

---

[53]Ps. LXX, 10, 11.

[54]Job I, 7.

[55]I Petr. V, 8.

[56]Ps. CXL, 9.

[57]Luc. VIII, 12.

autem aliquid Deo annuntiari, non quasi ignorant, sed ut Domino omnia cognoscenti, ut humili recognitione ab eo aliqua impetrentur. Vult ergo universalis Ecclesia a particularibus Ecclesiis et filiabus suis et a devotis personis orari pro se, pro reformatione communi in omni statu et politia, et pro finali universorum salute.

Videns autem Synagoga conversam, seu sanctus quicumque, et praesertim filiae Jerusalem, Ecclesiam ex gentilitate conversam, tam spiritualem, ferventem et speciosam, quaerit, non ex ignorantia, sed praeadmiratione, et ut audiat responsum notabile pro communi instructione: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum?* id est, o sponsa Ecclesia gentium, prae cunctis gentibus formosa, sancta, electa, dic qualis est sponsum tuum tibi tam carus, et ex dilecto procedens, id est, ex Patre aeterno super omnia creata incomparabiliter diligendo aeternaliter genitus. *Qualis est dilectus tuus ex dilecto* (sicut expositum est), id est, quam pulcher, amabilis, elegans, et excellens? *quia sic adjurasti nos*, id est, quia tam ardentissime diligis eum, quod langues ejus amore, atque ob hoc nos adjurasti, ut si inveniremus eum, annuntiemus ei quod taliter langues.

Ad hoc respondet Ecclesia: *Dilectus meus candidus*: quia secundum suam divinam naturam est lux, puritas, pulchritudo immensa, ex Patre aeterno se ipsum aeternaliter intelligente, et conceptum suum invariabiliter intra se proferente, emanans ac genitus, splendor gloriae, character paternae substantiae, candor lucis aeternae; *et rubicundus*, secundum naturam assumptam: utpote

speciosus forma prae filiis hominum[58], qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus[59]; et in passione sua rubore proprii cruoris perfusus, factus est rubicundus, sicut Jacob patriarcha praedixit: Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvae pallium suum.[60] Unde fertur in Isaia: Quare ergo rubrum est indumentum tuum?[61] *Electus ex millibus*, id est prae universis et singulis: qui secundum naturam assumptam praedestinatus est Filius Dei in virtute, secundum Apostolum ad Romanos.[62] De quo sanctus evangelista Matthaeus ex Isaia allegat: Ecce puer meus quem elegi; electus meus, complacuit sibi in illo anima mea.[63] Unde in passione dixerunt iniqui: Si rex Israel est, et, Si hic est Christus Dei electus, descendat de cruce.[64]

Caput ejus aurum optimum: id est, mens ejus sapientissima, est omni sapientia ac caritate plenissima: quorum utrumque significatur per aurum, juxta illud Apocalypsis, Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum. Vel, Caput ejus aurum optimum, id est,

[58]Ps. XLIV, 3.

[59]I Petr. II, 22.

[60]Gen. XLIX, 11.

[61]Is. LXIII, 2.

[62]Rom. I, 4.

[63]Matth. XII, 18; Is. XLII, 1.

[64]Matth. XXVII, 42; Luc. XXIII, 35.

pretiosissima aurea corona in capite ejus.[65] Item, Caput ejus, id est deitas sua, seu Deus Pater, qui caput est Christi;[66] est optimum aurum, id est praestantissimum entium, cujus respectu, omne creatum est vile ac modicum, sicut aurum cetera excedit metalla.

Comae ejus, sicut elatae palmarum: id est, caesaries capillorum ipsius assimilatur foliis palmarum, non deorsum pendentibus, sed sursum elevatis: propter quod dicuntur elatae, quasi elevatae; *nigrae quasi corvus*, id est, protestantes grandem vigorem et immarcescibilitatem esse in sponso: secundum quod pilorum nigredo ostendit fortitudinem ac juventutem esse in taliter capillato. Porro per comam sponsi, intelligi possunt congeries cogitationum affectionumque ejus, quae semper erant praeclarissimae, ad Deum erectae, ordinatae, perfectae, ostendentes in ipso esse universarum robur virtutum ac virilem aetatem, de cetero nullatenus marcescentes. Rursus, per comam sponsi, intelliguntur vel praelati atque vicarii ejus, ei praelatica potestate propinquiores, sicut coma immediate ex capite generatur et ei inhaeret. Gregorius tamen per comas Christi, intelligit generaliter ipsos fideles, per fidem et caritatem Christo ut capiti inhaerentes, et quae sursum sunt quaerentes ac sapientes: sicque de suae salutis hostibus triumphantes, sicut palmae ascendunt in altum, et sua significatione ostendunt triumphum.[67]

---

[65]Apoc. III, 18.

[66]I Cor. XI, 3.

[67]Coloss. III, 1, 2.

Oculi ejus sicut columbae super rivos aquarum, quae lacte sunt lotae, et resident juxta fluenta plenissima. In Christo sunt oculi deitatis, juxta illud, Oculi Domini super justos[68]; et alibi, Oculi Domini multo lucidiores super solem, circumspicientes omnes vias filiorum hominum.[69] Hi oculi, sunt intellectus et sapientia Dei, seu pietatis suae respectus: et oculis columbarum possunt assimilari, quoniam simplicissimi sunt atque purissimi, ab omni malitia alienissimi. Unde et Spiritus Sanctus in forma columbae voluit apparere. Oculi quoque interiores humanitatis Christi, videlicet ratio et intellectus, sapientia et scientia ejus infusae, omni utique columbina simplicitate fuerunt persplendidi, et omni sinceritate plenissimi. Sed et exteriores oculi ejus vino fuerunt puriores ac pulchriores: in quibus interna simplicitas resplenduit columbina, et omni pudicitia erant ornati, non vagi, sed venustissima compositione faceti.

Itaque omnes hi oculi sponsi, sunt *sicut columbae* exsistentes *super rivros aquarum*, id est juxta aquas fluentes: per quas abundantia sapientiae, exuberantia gratiae, puritas, opulentia, communicabilitas, designantur. Quae perfectissime fuerunt in Christo et in oculis ejus, vel per identitatem aut causalitatem, aut per inhaerentiam, aut per resplendentiam: quia in increatis oculis ejus fuerunt per essentialem identitatem seu causalitatem, in intellectualibus autem oculis suae humanitatis fuerunt per inhaeptionem formalem; sed in corporalibus ejus oculis erant per

---

[68]Ps. XXXIII, 16.

[69]Eccli. XXIII, 28.

resplendentiam ac resultantiam quamdam, prout interior dispositio cordis relucet in vultu et oculis, juxta illud: In facie prudentis lucet sapientia.[70] Quae columbae *lacte sunt lotae*, id est albae et candidae instar lactis, quoniam tales sunt gratiosiores. Et sicut universi oculi Christi sunt congruo sibi candore perlucidi, *et resident juxta fluenta plenissima*, juxta quae libenter sedent columbae, quatenus in eis cernant imagines rapacium avium, sicque super aquas se projiciendo, evadant ungues illarum: sic interiores oculi animae Christi, semper juncti fuerunt plenissimae exuberantiae sapientiae et opulentiae increatae: in qua conspiciebant cuncta futura, daemonumque insidias, a quibus praecavebat suis electis; imo et Judaeorum insidiantium sibi evasit manus usque ad tempus suae passioni praeordinatum.

Amplius possunt per oculos sponsi, doctores, praedicatores et praelati intelligi: qui aliis vident ac monstrant necessaria ad salutem; et sedent super rivros aquarum, id est ecclesiastica sacramenta, ex quibus gratiarum munera profluunt, et juxta libros divinae Scripturae, in quibus jugiter occupantur; et columbina simplicitate ornantur. Sicque rivulos sapientiae hauriunt ex Scripturis; et gratia baptismali virtutibusque infusis seu per contritionem, tanquam lacte, sunt loti, atque a vitiis emundati; et resident juxta fluenta plenissima, id est Testamentum utrumque, et juxta universos catholicorum libros doctorum, ac redundantiam ecclesiasticorum sacramentorum, donisque gratiae, non propriis viribus, innituntur. In Scripturis quoque considerant versutias daemonum,

---

[70]Prov. XVII, 24.

impugnationesque vitiorum, a quibus secundum Scripturarum doctrinam praecavent sibi ac aliis.

Genae illius sicut areolae aromatum, consitae a pigmentariis. Areolae dicuntur areae parvae, ut hortus aut aliquod spatium modicum: quae consitae a pigmentariis, id est seminatae ac complantatae a cultoribus aptis, valde sunt pulchrae et delectabiles ad videndum, dum aromaticae herbae inibi seminatae aut plantatae, egrediuntur ac virent. Sic genae sponsi, formosae sunt atque ad intuendum jucundae. Quod et de corporalibus ejus genis verificatur; potius tamen de genis mentis, id est de memoria ac providentia animae Christi, inter quas intellectus seu consideratio praesentium mediat, sicut os inter genas corporeas. Porro anima Christi, universa praeterita, praesentia et futura cognovit: ideo genae ejus multiplici fulgore radiabant notitiae. Quidam per genas Christi, intelligunt martyres sanctos, qui instar genarum, rubore fulserunt martyrii. Alii per genas ejus, suam humilitatem et pudicissimum apparatum in exteriori conversatione intelligunt.

Labia ejus lilia (vel, ut alii legunt, Labia autem) *distillantia myrrham primam*: id est, interiora exterioraque labia sponsi, saluberrima documenta proposuerunt ad refrenandum se a putrefactione culparum, et ad amplectendum mortificationem iniquitatum, amaritudinem contritionis, dolorem compunctionis. Propterea comparantur myrrhae primae seu optimae, quae sponte, non ex incisione, emanat, sicut praehabitum est.

Manus illius tornatiles, id est celeriter mobiles, *aureae, plenae hyacinthis*. Per manus Christi, intelliguntur ejus opera virtuosa ac

miraculosa, ad quae peragenda expeditissimus ac efficacissimus fuit ad libitum suum: quae aurea exstiterunt, id est excellentissima, atque ex ardentissima caritate manantia, et instar auri delectabilia ad videndum ac speciosa, quia nil culpae fuit eis admixtum; erantque plena hyacinthis, id est gemmis sic dictis, seu floribus, id est sapientialibus documentis, venustissimis moribus, et rationabilissimis ac utilissimis causis, propter quas fiebant a sponso, videlicet, ad Dei Patris honorem, ad supernaturalis doctrinae ac fidei confirmationem, ac totius mundi conversionem atque salutem.

Venter illius[71] *eburneus, distinctus sapphiris.* Ebur, secundum Anselmum, est os elephantis, qui est castissimum animal frigidi sanguinis: super cujus os ignis (ut fertur) accendi non valet; atque (ut dicitur) si alicujus viscera ardore libidinis aut alterius infirmitatis ferverent, potato sanguine elephantis, relevamen acciperent. Itaque per ventrem Christi, ejus mortalitas, et naturalis, quam assumpsit, infirmitas designatur: sed haec fuit eburnea, id est omni castitate et virtutum constantia decorata; distincta quoque sapphiris, id est coelestibus ac supernis operibus. Sapphirus quippe lapis est pretiosus, aetherei seu coelestis coloris. Potest quoque per ventrem Christi eburneum, sapphiris fulcitum, solidissima atque purissima mens ejus intelligi, quia per ventrem solet mens significari. Rursus, venter sponsi, est amplissima ejus capacitas et occultatio incomprehensibilium judiciorum ipsius, quae in eo quasi in ventre latent.

---

[71]ejus

Crura illius columnae marmoreae, quae fundatae sunt super bases aureas. Crura sponsi sunt firma et inviolabilia mysteria ejus, quibus processit ad redimendum genus humanum: ideo columnis marmoreis, quae valde sunt fortes, assimilantur. Et fundata sunt super bases aureas, id est super beatissimae Trinitatis sapientissimum piissimumque consilium et decretum, voluntatem ac omnipotentiam, de humani generis redemptione per Christum: quibus innituntur, et quorum judicio ac virtute facta et impleta sunt illa mysteria, scilicet incarnatio, generatio ex Virgine, conversatio in hoc mundo, passio, resurrectio, ascensio. Possunt quoque per crura Christi, intelligi gloriosi Apostoli: qui praedicando tulerunt Dominum Jesum ad omnes terminos mundi; quibus praecepit, Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae;[72] qui per Spiritum Sanctum instar marmorearum columnarum constantissimi insuperabilesque fuerunt. Et super aureas bases erant fundati, id est super dona charismatum Christi, et super miracula ac doctrinas ipsius; vel super Scripturas legis ac Prophetarum. Unde dixit Salvator: Si crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi: de me enim ille scripsit.[73] Princeps quoque Apostolorum: Habemus, inquit, firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis intendentes tanquam lucernae ardenti.[74] Rursus, crura sponsi, sunt sapientia et omnipotentia ejus, qui totum universum sustentat, portans (juxta Apostolum) omnia verbo, id est

---

[72]Marc. XVI, 15.

[73]Joann. V, 46.

[74]II Petr. I, 19.

praecepto, virtutis suae:[75] sicut ait Psalmista, Praeceptum posuit, et non praeteribit.[76]

Species ejus ut Libani: id est, pulchritudo ejus monti Libano pulcherrimo assimilatur: qui mons arboribus valde sublimibus ac odoriferis consitus est. Sic sponsus altissimus odorisque optimi exstat, in quo omnes Sancti fundantur ac sustentantur. *Electus ut cedri,* id est, inter Sanctos praefulgens ac eminens, quemadmodum cedrus inter ligna plura et arbores. Cedrus autem est arbor valde excelsa, imputribilis, odorifera et praeclara, ut dictum est saepe.

Guttur illius suavissimum. Per guttur verba promuntur, et voces emittuntur. Idcirco per guttur Christi, doctrina ejus accipitur: quae vere dulcissima est. Per guttur quoque cibaria trajiciuntur in alvum, et incorporantur. Sicque per guttur sponsi, potest intelligi benignitas ejus, qua electos in via per gratiam, atque in patria per gloriam, sibi incorporat: quod guttur prorsus infinitae consistit dulcedinis. Sed et guttur ejus, quo post resurrectionem in Apostolos insufflavit Spiritum Sanctum[77], dulce est valde. *Et totus desiderabilis*: quia secundum deitatis suae naturam, est naturaliter et penitus infinite appetibilis atque amabilis, delectabilis et jucundus, utpote bonitas pura ac incircumscripta, substantialiter felix, et interminabiliter gloriosa, imo ipsa beatitudo immensa. Secundum

---

[75]Hebr. 1, 3.

[76]Ps. CXLVIII, 6.

[77]Joann. XX, 22.

naturam quoque assumptam, universis et singulis puris creaturis desiderabilior praestantiorque consistit, eo quod sua humanitas sit ad hypostaticum esse Verbi aeterni assumpta, et in illo suppositata.

Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, o filiae Jerusalem. Quamvis enim sit Dominus, rex, creator et judex meus, caritatis tamen vehementia impellente, fiduciamque praestante, confidenter voco eum amicum, tanquam carissimum sponsum, qui prior dilexit me[78], et tam gratiose ac familiariter conjunxit se mihi, et dixit: Jam non dicam vos servos, sed amicos.[79] Merito igitur laudo eum, et ejus langueo caritate, nec alibi quam in eo possum quiescere.

[78] I Joann. IV, 10, 19.

[79] Joann. XV, 15.

ARTICULUS XVI

DE SPONSO ET ANIMA VIRTUOSA

VENIAT dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Variis modis visitat sponsus ille coelestis animam sibi devotam: quia interdum quasi nondum rogatus adest, ac praevenit, et tanquam saliens celerrime advenit, ut caritatem et pietatem suam demonstret; interdum quasi occultat ac subtrahit se, ne anima prosperitate spiritualium suorum successive extollatur, aut sibi adscribat quod Dei est, sed propriam debilitatem advertat, seque humiliet, et suspirando, orando, laborando pro gratiae incremento, copiosius mereatur. Anima igitur spirituali alacritate ac gaudio ad tempus privata, precatur: Veniat dilectus meus in hortum meum, id est in superiorem partem meam, in qua summae Trinitatis resplendet imago: hoc est, intellectum meum radio sapientiae suae illustret, contemplationis luce perfundat totum, totumque rapiat in se ipsum, et stabiliat in divinis; voluntatem quoque ab omni purget malitia, inordinato affectu, improboque amore sui ipsius privato, et in summi boni amore accendat, conservet, perficiat; sed et memoriam a suis distractionibus recolligat, et confortet semper in se. Veni igitur, o dilecte, et totum hortum hunc meum occupa, posside, ac jugiter immorare; dignare eum, o fons totius fecunditatis, incessabiliter irrigare, purgare, fecundare, circummunire, omnique flore ac fructu gratiae ac virtutum, donorum ac beatitudinum adimplere. Hoc oro, ut comedat fructum pomorum suorum, id est, mecum coenet, et actus meos pie

acceptet, quamvis imperfecti sint nimis, praestetque mihi eos tam humiliter exercere, et eorum defructuositatem[1] tam contrite deflere, quod delectetur in eis. Etenim ejus poma, sunt virtutes et dona mihi ab eo collata, quorum fructus, est actio eorum virtuosa, seu delectatio bona actioni annexa.

Ad hanc petitionem, quasi absenti factam, sponsus ubique praesens et omnia audiens, sponsae particolari respondet: *Veni in hortum meum, soror mea, sponsa.* Tanquam dicat dignantissimus ac munificentissimus sponsus: Tu, o anima amorosa, invitas me ad introeundum hortum tuum ut vescar tecum; sed ego vice versa invito te ut intres hortum meum, reficiarisque mecum: quia melius habeo praeparatum ad comedendum, quam tu, quia in me sunt omnes thesauri sapientiae atque scientiae, in me omnium bonorum et pulchrorum ac desiderabilium perfecta et superdives possessio, in me status omnium bonorum aggregatione perfectus.[2] Veni ergo in hortum meum, nec verearis aut verecunderis: non enim ancillam, sed sororem et sponsam te voco. Veni, non corporis gressu, sed spirituali profectu, consideratione intimoque affectu, in hortum meum, id est in cor meum, in deitatis meae floridissimam amoenitatem, in plenitudinem gratiarum animae meae desuper praestitarum, in opulentiam deliciosissimam meritorum meorum.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis: id est, totius vitae meae laboriosae et dolorosae in saeculo isto ac acerbissimae passionis

---

[1]defectuositatem

[2]Coloss. II, 3.

merita, quasi in unum collegi ac colligavi fasciculum, ut tibi ex eo communicem, et refectionem exuberantem impendam. *Comedite* ergo ex spiritualibus alimoniis, donis ac meritis meis, o *amici*, id est, spiritus rationales, quorum cibus est contemplatio veritatis, dilectio bonitatis, consolatio spiritualis interiorque profectus, sacra communio, gratiae ac virtutum infusio et augmentum. *Et bibite* ex fontibus Salvatoris[3], ex torrente deificae voluptatis, ex fontali sapientia Creatoris[4]; *et inebriamini, carissimi*. Ego enim abundantia pietatis meae excedo preces votaque supplicum, et ad dandum paratissimus sum, dummodo obicem non ponatis. Imo frequentem tam liberalissime praesto, infundo, et visito animas praeelectas, ut totum capere non valentes, clamare cogantur ac dicere, O Domine, contine undas gratiae tuae; defluantque a se ipsis, et sui ipsorum obliti, transferantur ac transformentur omnino in me, corpore soporato, sensibusque sopitis, et parte sensitiva a suis actibus ad tempus suspensa. Accedite ergo ad me fontem luminis ac totius sapientiae salutaris, et illuminamini.[5] Accedite ad me fontem amoris immensi, et accendimini. Accedite ad me omnipotentem, ut confortemini. Accedite ad me indeficienter opulentissimum, ut ditetur cor vestrum. Accedite ad me interminabiliter misericordissimum, ut misericordiam consequamini consummatam.

---

[3]Is. XII, 3.

[4]Ps. XXXV, 9.

[5]Ps. XXXIII, 6.

Ego, o sponsa mea, *dormio*, in Deo Patre invariabiliter quiescendo; sed *cor meum vigilat*, nunquam immemor tui, sed tibi semper intentum, et ad auxiliandum tibi paratum. Idecirco et tu sic dormias, ut vigiles mente; tam devote ac sobrie vivas, tam ardentem te occupa jugiter in divinis, ut corpore dormiente, et te cum illo ab exterioribus repausante, vigiles corde, ut in somno, in visione nocturna appaream tibi, loquensque tecum, te instruam de secretis atque salubribus;[6] sed et in somno quasi in vigilia psallas, ores, et mediteris ex assidua talium consuetudine actuum, quatenus semper parata vocem meam audire, dicere queas: *Vox dilecti mei pulsantis* ac dicentis: *Aperi mihi, soror*. Invitasti quippe me sicut et ego te; verum te tardante paulisper venire in hortum meum, mox veni ad te, et verbis affectuosissimis atque dulcissimis te invito, ut me nunc suscipias hospitem ultro se offerentem ad ingrediendum, quem paulo ante rogasti venire. Itaque aperi mihi januam mentis tuae, *soror mea*, quia mihi cohaeres, *amica mea*, quae non servili, sed filiali servis timore ac caritate, *columba mea*, quae ad me dumtaxat tuum moves adspectum, *immaculata mea*, quia in sanctitate et justitia mihi obsequeris; *quia caput meum plenum est rore*, id est, de rore coeli, de benedictione coelesti, tibi communicare paratus sum.

Ad hoc anima virtuosa respondet: *Exspoliavi me tunica mea*: id est, absit a me aliter agere, quam tu, o sponsa, hortaris: nam exui veterem hominem cum actibus suis[7], et omni inobedientiae et transgressioni renuntiavi, et renuntiare semper propono: ideo

---

[6]Job XXXIII, 15.

[7]Ephes. IV, 22; Coloss. III, 9.

praesto sum obedire. *Lavi pedes meos*, id est, affectus meos ab omni rebellione et carnalitate interiorique fornicatione, per contritionem, confessionem, satisfactionem purgavi; *quomodo inquinabo illos?* id est, nequaquam decet nec fas est recidivare. Ideo volo tibi jugiter aperire ac obedire, ne priori remissioni ingrata inveniatur. Nam et vulnera repetita, sunt graviora;[8] et servo ingrato dimissa debita, rursus imposita sunt et ab eo exacta.

Dilectus meus misit manum suam per foramen, id est, secreta visitatione me tetigit, vel paternaliter castigando peccantem, aut validius inflammando paratam, adjiciens gratiam super gratiam: quia habenti datur[9], et bonae ac fervidae voluntati pax interna augetur, profectus conceditur, effectus praestatur. Hinc orat Propheta: Emitte manum tuam de alto.[10] Et Jeremias fatetur: Misit Dominus manum suam, et tetigit os meum.[11] Hoc foramen est vena divini susurrii tam secreta, ut sanctus Job protestetur: Si venerit ad me, non videbo eum;[12] et si abierit, non intelligam. Et ipsemet sponsus: Spiritus, inquit, ubi vult spirat;[13] et vocem ejus audis, et nescis unde veniat aut quo vadat. Denique Deus visitat, hortatur,

---

[8]Matth. XVIII, 32-34.

[9]Ibid. XXV, 29.

[10]Ps. CXLIII, 7.

[11]Jer. I, 9.

[12]Job IX, 11.

[13]Joann. III, 8.

inflammatque animam modis duobus. Primo, per apparitionem quamdam imaginariam aut allocutionem sensibilem, quantum ad exteriorem interioremve sensum. Quumque sic mittit manum suam per foramen, potest ipsum foramen intelligi alicujus sensus apertio, vel ipsa imaginaria visio seu allocutio. Secundo, per anagogicam seu pure intellectualem illuminationem seu allocutionem: et haec ipsa illuminatio seu allocutio, vel intellectus advertentia sive apertio, potest vocari foramen, per quod virtus seu pietas sponsi se mittit, tangitque sponsam.

Et venter meus intremuit ad tactum ejus. Anagogicos etenim motus, et spirituales attactus mentis a Deo, excessivasque illustrationes, atque flammigeras sancti amoris inflammationes et visitationes divinas concomitatur grandis alteratio corporis, debilitatio virium, distemperatio harmoniae ex redundantia superioris partis in inferiorem. Propter quod locutus est Isaias: Venter meus ad Moab quasi cithara sonabit.[14] Joannes quoque: Amaricatus est, inquit, venter meus (ex imaginaria videlicet comestione voluminis).[15] Unde et Daniel dixit: Langui post visionem.[16] Verumtamen in hoc loco mens per ventrem potest intelligi, et per ventris tremorem, reverentialis ac formidolosa admiratio majestatis ipsius sponsi, ut sit sensus: Venter meus intremuit ad tactum ejus, id est, ex illuminatione et inflammatione

---

[14]Is. XVI, 11.

[15]Apoc. X, 10.

[16]Dan. VIII, 27.

divinae potestatis in me facta, mens mea cum reverentia et filiali pavore admirata est immensitatem majestatis divinae, atque interminabilem plenitudinem perfectionis ac gloriae ejus. Hinc Seraphim ac Cherubim dicuntur Deo cum reverentia et metu adsistere.

Surrexi, ut aperirem dilecto meo: id est, ad amorosiorem ejus amplexum, ad validiorem suae bonitatis affectum, ad clariorem suae sapientiae contemplationem me praeparavi ac adspiravi. Siquidem quanto quis amplius crescit, et quanto plus divinae gustum dulcedinis experitur, quanto increatam Creatoris pulchritudinem limpidius coeperit intueri; tanto ferventius ad profectum in omnibus istis, et ad beatificam fruitionem, et ad facialem adspectum afficitur et anhelat, cum Apostolo loquens: Ego non arbitror me apprehendisse;[17] et rursus, Quae priora sunt obliscens, in anteriora extendo me ipsum.[18] Hinc profectus profectibus deservire dicuntur, et merita ex meritis oriuntur. Et sicut unum peccatum pondere suo trahit ad aliud; sic una actio virtuosa expedit, disponit, ac trahit ad aliam, quousque habitus bonus seu consuetudo in anima generetur: per quam ipsa facillime ac jucunde, quae bona sunt, operetur.

Manus meae distillaverunt myrrham: id est, ex gratiosa Dei visitatione praefata processi mox copiose ad bona opera, ad corporis edomationem, ad crucifixionem carnis et vitiorum

---

[17]Philipp. III, 13.

[18]Ibidem.

concupiscentiarumque ejus[19]: sicut hortatus est Paulus, Mortificate membra vestra quae sunt super terram.[20] *Digiti mei pleni sunt myrrha probatissima*: id est, per discretionem et rectam intentionem, ac vitae meae examinationem, castigavi corpus meum et in servitutem redegi, amore imitationis Christi[21]: cujus etiam intuitu et amore abnegavi me ipsum, et mentem meam jugo obedientiae plene subjeci, sicut ipse propter me factus est obediens Patri usque ad crucis patibulum.[22] Et enim qui se dicit in Christo manere, et qui vere ab ipso Christianus vocatur, debet instar illius ambulare, suaeque passionis sequi vestigia.[23] De spirituali autem significatione digitorum, et de optima myrrha et myrrhae designatione, dictum est articulo praecedenti.

Pessulum ostii mei aperui dilecto meo, id est, aditum cordis mei plene atque totaliter ei aperui: non solum repagula, vectes et ostia, sed pessulum quoque a thalamo cordis mei removi, non tantum vitando peccata graviora, sed etiam leviora, et quidquid gratiam vultus sponsi potest offendere. Quemadmodum enim caecutiens domum ingrediens, non nisi magna, ut scamnum, tripodem et consimilia, videt, in alia vero minora impingit; qui autem visus acumine mediocriter viget, etiam parva videt; qui autem acutissimi

---

[19]Galat. V, 24.

[20]Coloss. III, 5.

[21]I Cor. IX, 27.

[22]Philipp. II, 8.

[23]I Joann. II, 6.

visus est, videt et minima, imo et atomos, praesertim sole splendente in radiis ejus: sic pusilli, imperfecti et incipientes, modice illustrati, non nisi mortalia vitia ponderant et vitare nituntur, propter quod frequenter incidunt in ea, quoniam venialia sunt via ac dispositio ad peccata mortalia; proficientes vero, notabiliter illustrati, venialia quoque, praesertim grossiora, abhorrent et evitare conantur. Porro perfecti, radio Solis aeterni fulgurose perusti, etiam minima venialia acute perpendunt, vehementer detestantur, et cum jugi custodia ac consideratione assidua divinae praesentiae effugere satagunt; quae inciderunt, amarissime deflent, tanquam mortalia, incessanter solliciti pro cordis sui custodia ac puritate interna. Hi pessulum ostii sui reserant sponso, omnemque mentis aditum claudunt infernali adultero.

At ille declinaverat atque transierat. Quanto perfectius et virtuosius[24] disponit se homo ad caritatem et gratiam, sapientiam ac virtutes, tanto plenius desuper ea sortitur, dummodo in inquisitione hujusmodi perseveret; et quamvis perseverando inveniat atque proficiat, non tamen semper invenit juxta votum, hoc est quantum ad eos caritatis, sapientiae et virtutum effectus, quos appetit valde, utpote quoad alacritatem, consolationem, gustum, affluentiamque sensibilem. Et quantum ad haec, dicitur sponsus declinare ac pertransire, et magis ad latus secedere, quam recedere: siquidem ex una parte incitat animam ad quaerendum, et ex alia parte differt ac protrahit eam. Hinc in tali eventu oportet animam patientem manere, atque in fide et spe sine omni haesitatione inquirere: ita ut

[24]alias affectuosius

dicat, *Etiam si occiderit me, in ipso sperabo*[25]: certa quam verissime dicat Psalmista Deo, *Sperent in te qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quaerentes te, Domine.*[26]

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Dulcissime enim sonant in auribus meis ejus eloquia, ejus praeconia, et quidquid spectat ad eum inflammat me. *Quaesivi, et non inveni illum ad votum*, seu juxta desiderium meum: sicut expositum est. *Vocavi, et non respondit mihi.* Semel enim loquitur Deus, et secundo id ipsum non repetit[27]: quoniam in Scripturis dat sapientialia documenta, ex quibus possunt elici et haberi responsa ad omnia: ideo non oportet ut singulis singillatim respondeat. Juxta hunc modum sanctus Job loquitur Deo: *Clamo ad te, et non exaudis me; sto, et non respicis me; mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tuae adversaris mihi.*[28]

Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem; percusserunt me, et vulneraverunt me. Custodes isti, sunt angeli sancti, virtuosi praelati, praedicatores idonei: qui animam sponsum anxie exquirentem inveniunt, corripiunt, accendunt, et jaculo perforant caritatis, suisque hortamenti amorem sic incendunt in anima, ut langueat diligendo. *Tulerunt mihi pallium meum.* Dum anima per

---

[25]Job XIII, 15.

[26]Ps. IX, 11.

[27]Job XXXIII, 14.

[28]Ibid. XXX, 20, 21.

imaginarias considerationes et per sensibilium inspectionem sponsum inquirens, illuminatur ab angelis aut eruditis et virtuosis hominibus, qualiter sponsum quaerat ex immaterialium et spiritualium rerum speculatione, et per fidem rationibus credendorum imbutam cum illuminatae mentis intelligentia, atque per sapientiae donum, et per supernaturales effectus, aut juxta profundiora dogmata sacrae Scripturae: tunc salubriter auferitur animae tali pallium suum, et pallio subtiliori induitur ac ornatur.

Adjuro vos, filiae Jerusalem, id est, o animae virtuosae, Christi sponsae, *si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei quia amore langueo.* Ecce quomodo amor praefervidus modum ignorat, ruborem excludit, et quasi praecipitem facit. Quum enim Christus sit omnium fidelium atque ferventium sponsus et dilectus animarum, quaelibet tamen hujusmodi anima loquitur sic de eo, quasi sit solum suus dilectus: Si inveneritis, inquiens, dilectum meum. Sic sancti viri Deo omnium dicere consueverunt: Deus meus. Porro divinus et magnus Dionysius, in suis interdum voluminibus ait: Deus, et (si fas est dicere) meus. Nempe, quo quis aliquid intentius amat, eo amplius sibi illud appropriat: non alios excludendo, sed illud tanquam sui solius sit, diligendo. *Si* ergo *inveneritis dilectum* per devotionem optatam; *ut annuntietis ei,* qui me non exaudit ad votum, quatenus vestra oratione me audiat, compatiaturque mihi: et si non mereor, tamen *quia amore langueo,* non purae alicujus creaturae aut rei variabilis et caducae, sed ejus solius (et ipse qui totius puri amoris magister est, optime novit quam gravis et afflictivus sit languor amoris, quam molesta sit ei optata amici absentia), ideo exorate viscera misericordiae ejus,

quatenus suae gratiosae praesentiae copiam concupitam mihi miserae et infirmae sine ampliori dilatione exhibere dignetur.

Denique huic tam fervidae amatrici, sponsae, animae amorosae, ei morem gerentes, respondet: *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum,* id est, o anima valde pulchra inter sponsas sponsi coelestis? Quae mulier appellaris, non ratione femineae fragilitatis, sed causa praeclearae fecunditatis: quia in te actibus sanctis abundas, fructibus quoque virtutum polles; etiam alios verbis et exemplis, meritis precibusque convertis (juxta quem modum et universalis Ecclesia dicitur mulier in libro isto): sicut scriptum est, Mulierem fortem quis inveniet?[29]

Dilectus meus candidus et rubicundus. Haec omnia usque in finem capituli non mutantur in expositione. Hoc tamen adjici potest, quod Christus praeter rationes praehabitas dicitur candidus, quoniam pius, dulcis et blandus est justis, praesertim in retributione; rubicundus vero, id est terribilis, asper atque iratus reprobis et iniquis: siquidem irati rubescunt in vultu, et exardescunt.

---

[29] Prov. XXXI, 10.

ARTICULUS XVII

DE CHRISTO ET SPONSA SINGULARI

SACRATISSIMA Virgo, ex lege et Prophetis, ex illuminatione divina et annuntiatione angelica, agnoscens Unigenitum Patris incarnandum, quum ore angelico didicisset illum ex se incarnandum[1], atque hoc ipsum humillime ac ferventissime cupiens, dicere potuit, aequivalenterque dixit: *Veniat dilectus meus in hortum suum*, id est, in uterum meum descendat, et ex purissimis meis sanguinibus corpus assumat humanum. Felicissimae itaque Virginis venter hortus fuit pulcherrimus, omni castitate et sobrietate decoratissimus, virginea puritate redolentissimus, ex conceptione Verbi aeterni ineffabiliter dignificatus, sponsi coelestis, templum veri Dei effectus[2], supernaturali et superexcellentissima fecunditate ornatus: quippe qui eum concepit, qui a Patre aeterno aeternaliter genitus est et profluxit, ac verus Deus est, universorum reparator, salvator, judex, ac Dominus. Hic uterus locus est mundissimae voluptatis, hortus paradisiacae amoenitatis: ex quo nobis emanavit fluvius gloriosus universam irrigans terram[3], flos campi pulcherrimus; fructus quoque aeternae salutis, de quo locutus est

---

[1]Luc. I, 26-38.

[2]Joann. I, 1.

[3]Gen. XI, 10.

unus Sanctorum non minimus: Quum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini, filii merces fructus ventris.[4] Ecce in utero isto conceptus est, atque ex eo vere est natus, qui ex corde Patris in aeternitate est generatus, sicut Pater ipse testatur: Ex utero ante luciferum genui te.[5] Hunc igitur uterum universitas electorum devotissime veneretur, quem nullus nisi mundo oculo contemplatur. O quam inaestimabiliter irrigatus, fecundatus, dulcificatus est beatissimae Virginis uterus, ex tam diuturna habitatione in eo Fontis totius boni, a quo omnis processit fecunditas, qui in se ipso infinite essentialiterque suavis est!

Veniat ergo dilectus meus in hortum suum per Incarnationis mysterium, *ut comedat fructum pomorum suorum*. Quemadmodum Filius Dei in utero Virginis est conceptus, ita in eodem nutriebatur, non plane sanguine menstruali, ut ceteri, sed utique puro, tanquam pomellis dulcissimis. At vero quoniam divinissima Virgo prius concepit Dei Filium corde quam corpore, et fide quam carne, ipsa optavit ut dilectus suus veniret in hortum, id est in cor suum cum mira eminentia gratiarum, quae in conceptione Filii Dei in ea, auctae sunt ultra omnem narrationem. Imo quo ceteris cunctis spiritualior fuit atque ferventior, eo gratiosissimum jugiterque recentem adventum Filii Dei Patris ac sui in mentem suam, incessabiliter ferventissime concupivit. Nec dubium quin ita obtinuit, sicut subjungitur ex sponsi persona:

---

[4] Ps. CXXVI, 2, 3.

[5] Ps. CIX, 3.

Veni in hortum meum, soror mea, sponsa: id est, arcana ac opulentiam mentis meae ingredi, in me Filio tuo per contemplationem obdormi: juxta quod scriptum est, In pace in id ipsum dormiam et requiescam.[6] Contemplare suaviter, quam infinita sit beatitudo mentis meae increatae, quam ineffabilis quoque exstiterit beatitudo, perfectio, gratia mentis meae humanae, quae a primo suae creationis instante, tam clare et plene vidit, ac fruitive gustavit Deitatis naturam ac suavitatem, quam pure et plene eam pura creatura videre potest ac fruitive gustare. Has benedicti ac adorandi Filii sui beatitudines, delicias, perfectiones, optima Virgo frequenter consideravit cum gaudio; sed quando eumdem tam amarissimam mortem pensavit passurum, moeror ingens mox supervenit: qui tamen ex consideratione copiosissimi fructus passionis illius mitigabatur. Veni quoque in hortum meum, in paradisum coelestem deliciosissimum, contemplando gaudia civium supernorum, potissime mei, Filii tui, post ascensionem illico praesidentis, et secundum utramque naturam gloriosissime residentis. Insuper hortum meum, id est militantem Ecclesiam, frequenter ingredere, statum ejus considerando, et pro ea rogando, eamque tanquam potentissima advocata tuendo ac adjuvando in omnibus.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis: id est, pro amaritudinibus afflictionum et passionis meae glorificatus sum corpore, et praemium accidentale sortitus sum, manifestatusque mundo et clarificatus, sicut Patrem rogavi dicendo: Pater, venit hora,

---

[6]Ps. IV, 9.

clarifica Filium tuum.[7] *Comedi favum meum cum melle meo*, id est, de propriae deitatis et humanitatis meae contemplatione reficior et exulto. *Bibi vinum meum*, id est, evangelicam meam doctrinam personaliter degustavi, implevi, digessi: quoniam coepi facere et docere;[8] *cum lacte meo*, id est cum propria innocentia, de qua gloriabar in Deo Patre, iniquis dicendo: Quis ex vobis arguet me de peccato?[9] Vinum quoque Christi, fuit doctrina consiliorum ipsius, et eminentior sua instructio; lac autem, traditio praeceptorum, faciliorque doctrina sua moralis. Pro quibus omnibus accepit in patria praemium accidentale, et omnium electorum hominum conversionem ad ipsum, juxta illud quod scriptum est: Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longaevum, et voluntas Domini in manu ejus dirigetur;[10] et denuo, Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit et saturabitur[11]; itemque, Tradidit in mortem animam suam, ideo dispertiam ei plurimos, et fortium dividet spolia.[12] Hinc, *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, carissimi*: id est, fructu ac merito conversationis ac passionis meae in mundo, nunc gaudete et reficiamini mecum in coelo, et de deitatis meae plena ac contentativa fruitione inebriemini cum sobrietate interna,

---

[7]Joann. XVII, 1.

[8]Act. I, 1.

[9]Joann. VIII, 46.

[10]Is. LIII, 10.

[11]Ibid. 11.

[12]Ibid. 12.

ac torrente voluptatis meae potemini cum securitate jucunda[13], quemadmodum vobis promisi: Ego, inquam, dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo;[14] et rursus, Amen dico vobis, quod faciet illos discumbere, et transiens ministrabit eis.[15]

Ego dormio, et cor meum vigilat. Hoc praeclarissima sponsa Verbi aeterni, sanctissima Virgo, praeeminenter dicere potuit, quia contemplativissimam vitam duxit, et ab exteriori tumultu, omnique inordinato strepitu et cura superflua atque inquietudine culpae penitus abstinens et sopita, vigilantissima mente Deo vacavit, pro Ecclesia exoravit, actibusque virtutum in termino excellentiae perfectissimis jugiter fuit intenta. Denique in somno corporali cor ejus pervigil fuit, et ex assidua assuefactione perfecta[16] insistendi divinis, ex ardentissima et exercitatissima caritate, ex splendidissima et exuberantissima sapientia sibi infusa, et contemplatione in vigiliis, pene aut prorsus continue, etiam tempore somni, vigili corde fuit Deo conjuncta, et pro commissa sibi Ecclesia vigilare non cessat.

Vox dilecti mei pulsantis, atque dicentis: Aperi mihi, soror mea carissima, amica mea fidelissima ac familiarissima, columba mea pudicissima, simplicissima, immaculata mea, quae nec minimae

---

[13]Ps. XXXV, 9.

[14]Luc. XXII, 29, 30.

[15]Ibid. XII, 37.

[16]perfecte

culpae unquam maculam incurristi. *Quia caput meum plenum est rore*, id est omni coelesti benedictione, ac omni divino charismate. Ideo de universa plenitudine gratiae ac gloriae meae paratissimus sum tibi prae omnibus liberalissime et affectuosissime comunicare. Hoc modo sponsus coelestis omni hora spiritualiter pulsavit ad januam purissimae mentis suae virgineae praecordialissimae Genitricis, eandem ad indesinentem in omni sapientia et virtute profectum excitando, monendo et inflammando. Praesertim vero in hora annuntiationis dominicae, in ipsa collocutione Virginis atque Archangeli, Unigenitus Patris eam admonuit intus ad consentiendum, ad aperiendum, ad suscipiendum in se talentum, thesaurum, ac pretium mundi: cui pulsationi obedientissima adolescentula libenter humiliterque consensit, dicendo: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.[17] Deinde sua beatissima assumptione instanti, his verbis Filius ejus invitavit eam ad coelestis paradisi ingressum: ad quem cum incomparabili dilectione et gratulatione, reverentia, apparatu, occursu et gloria eam vocavit ac introduxit. Praeterea, quum introducta fuisset illuc in anima, et cognovisset protinus se suo dignissimo corpori reuniendam, atque cum illo rursus clarissime introducendam, admirans prae gaudio ait: *Exspoliavi me tunica mea*, scilicet carne mortali, *quomodo induar illa?* id est, qualiter denuo illam assumam? quasi dicat: Non nisi supernaturaliter ac singulari privilegio fiet hoc. *Lavi pedes meos*. Quemadmodum, juxta divini Dionysii documenta, angeli sancti dicuntur purgari, nequaquam ab immunditia culpae, sed a minoratione perfectionis cognitionisque suae; sic excellentissima

[17]Luc. I, 38.

Domina lavit, id est purgavit, pedes suos, puta affectus inviolabiliter mundos, a minoratione perfectionis, quia in fervore sanctorum affectuum profecit assidue. In assumptione demum sua in coelum, corpore sacro relicto, lavit pedes suos, ad summam divinae dilectionis eminentiam pertingendo, et spiritualium ac corporalium pedum suorum puritatem innocentiamque monstrando, tam felicissime emigrando. *Quomodo inquinabo illos?* quasi dicat: Nequaquam decet me unquam peccare inobedientemve esse.

Insuper, quum benedictissima Virgo audisset a Gabriele[18], Ecce concipies et paries filium, dicere potuit aequivalenterque protulit: *Exspoliavi me tunica mea*, id est, ab omni copula carnali abstinere proposui, *quomodo induar illa?* id est, qualiter condecens esse valebit, ut viro commiscear? tanquam dicat: Non puto decere, praesertim si regem Messiam concipiam, de quo scio praedictum, Ecce virgo concipiet et pariet filium.[19] Tamen de modo plenius edoceri peropto: quomodo igitur fiet istud, quoniam virum non cognosco?[20] Nam quamvis sponsum acceperim, firmum tamen propositum habeo nunquam conveniendi cum eo.

Dilectus meus misit manum suam per foramen: quia non virili semine, sed mystico spiramine, virtute Altissimi obumbrante, illum

---

[18]Ibid. 31.

[19]Is. VII, 14.

[20]Luc. I, 34.

concepi[21]. *Et venter meus intremuit ad tactum ejus*, id est, ipsum Unigenitum Patris concepi cum gaudio cordis exuberantissimo redundante in corpus meum: concepi, inquam, ad tactum ejus, id est ex spirituali et causali contactu omnipotentiae suae. Quo concepto, *Surrexi*, devotissime atque humillime regratiando pro beneficio tam immenso mihi exhibito, *ut aperirem dilecto meo*, id est, in thalamum mentis meae introducerem eum per ardentiorem amplexum, per gratiae totius ineffabile incrementum, ac de cetero semper paratior essem ad omnem obedientiam sanctam, et devotissimam servitutem ipsius: tanto amplius me ipsam in cunctis humilians, quanto major fui effecta. Surrexi quoque orando pro aliis, ut meis orationibus corda illorum aperirem fidei et gratiae Filii mei, quatenus converterentur ad ipsum, et salvarentur per ipsum. Amplius, surgens abii in montana ad cognatam meam Elisabeth[22], ut mentem ejus et cor infantuli ejus nondum nati, aperirem Filio meo, ita ut cognosceretur ab eis.

Manus meae distillaverunt myrrham: id est, operatio mea et conversatio fuit deinceps totaliter spiritualis, et mortificativa ac aspernativa omnis delectationis carnalis magis quam ante. *Et digiti mei pleni myrrha probatissima*: quoniam amaritudinem passionis Filii mei indesinenter tuli in corde meo cum discretione et imitatione, dilectione et regratiatione eximia; sed et proprium corpus discretissime pertractavi in exercitiis virtuosis.

---

[21]Ibid. 35.

[22]Ibid. 39.

Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: quoniam, juxta expositiones inductas, non solum universas, etiam minimas, culpas prorsus vitavi, sed et actus Filio meo placentissimos, coram eo incessanter cum omni fervore exercui: ita quod cor meum fuit ei jugiter reseratum, nunquam clausum. *At ille declinaverat atque transierat:* quia etiam nonnunquam me suam carissimam matrem permisit dire affligi, et de sua passione tristari. Corporaliter quoque interdum recessit a me: sicut dum duodecim erat annorum[23], et passione instante, et quando ego et fratres ejus quaesivimus eum[24]; nec inveni eum semper ad votum in tali requisitu. *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est:* quia cum summa aviditate, devotissima affectione et ardentissimae caritatis liquefactione, praedicationes et cetera ejus verba audivi. Potissime autem liquefacta est anima mea, quando in cruce locutus est mihi: Mulier, ecce filius tuus; et discipulo quem dilexit: Ecce mater tua.[25]

Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem, id est praelati et majores Judaeorum: qui mihi amantissimum meum crudeliter abstulerunt, verbis et factis suis me gravissime afflixerunt, ita quod gladius doloris pertransivit cor meum[26]; et pallium consolationis, qua ex Filii mei praesentia et auditu operiri solebam, verterunt mihi in desolationem extremam. Tuncque filiabus Jerusalem dicere

[23]Luc. II, 42-45.

[24]Matth. XII, 47.

[25]Joann. XIX, 26, 27.

[26]Luc. II, 35.

poteram: *Adjuro vos, si inveneritis dilectum meum,* a Judaeis captum, ligatum, abductum, *ut annuntietis ei quia amore langueo,* quoniam eum videre et invenire non valeo. Rursus, o filiae Jerusalem, nondum credentes, si inveneritis dilectum meum, per fidem et caritatem credendo in ipsum; ut annuntietis ei quia amore langueo: id est, coram ipso devote recolite qualiter ejus amore languida fui in mundo, praesertim in passione et post ascensionem ipsius.

O quam mira et ingens est vis sancti amoris! cujus aculeus mentem amantis medullitus penetrat, affectum transverberat; penetralia sic inflamat, et ebullire atque erumpere facit, ita ut desideriorum suorum intimarumque commotionum gestus, effectus, atque indicia nequeat cohibere, nec dissimulare: pectus concutitur, et interiora omnia alterantur, oculi madent, corpus debilitatur, ardet affectio, cor aestuat profundissime ingemiscens, ac longa suspiria trahens. Haec languidae vulnerataeque animae certa censentur indicia, facies pallens, vultus tabescens, fastidium mundi, inadvertentia omnis terreni negotii, vilipensio totius carnalis affectus, et frequens ascensio caritatis cum profectu ejusdem. Cetera patent.

EXPOSITIO CAPITULI SEXTI

ARTICULUS XVIII

QUO ABIIT DILECTUS TUUS, O PULCHERRIMA MULIERUM? DE CHRISTO ET ECCLESIA

CAPITULO praecedenti locuta est sponsa adolescentulis: *Adjuro vos, filiae Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei quia amore langueo.*[1] Ex quibus verbis adolescentulae ad duas motae sunt quaestiones. Prima fuit: Qualis est dilectus tuus?[2] Ad quam praeinducto respondit sponsa capitulo. Secunda est, quae modo proponitur: *Quo abiit dilectus tuus* sponsus, Dei Filius? quem in praecedentibus dixisti te quaerere nec invenisse: unde elicimus, quod aliquo modo recessit a te (juxta praecedentis elucidationem articuli);[3] *o pulcherrima mulierum. Quo declinavit dilectus tuus? et quaeremus eum tecum*, id est, adjuvabimus te in quaerendo, et simili intentione quaeremus eum, qua et tu, orabimusque ut eum simul inveniamus.

Ad haec sponsa mater Ecclesia respondet: *Dilectus meus descendit in hortum suum*, id est, pie et gratiose a regalibus sedibus

---

[1]Cant. V, 8.

[2]Cant. V, 9.

[3]Cant. V, 6.

venit in mundum[4], introivit corda credentium, et me suam visitavit Ecclesiam: quia non sic recessit aut declinavit a me, quin jugiter maneat in me, id est in multis electis et sanctis ac virtuosis hominibus. Cur autem Ecclesia et quaelibet anima virtuosa dicatur hortus, in expositione praecedentium patuit.[5] *Ad areolam aromatum*, id est ad parvam aream, in qua aromaticae herbae arboresque nascuntur: hoc est ad pusillum gregem valde electorum et virtuosorum fidelium, in quibus specialiter et gratiosissime demoratur, sicut in Evangelio contestatur: Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri dare vobis regnum.[6] Sicque per areolam aromatum, accipi possunt viri contemplativi, et veri religiosi: qui virtutum suavitate et mentis tranquillitate, bonae quoque famae fragrant odore, aliisque medentur in anima; ideo dici queunt aromata. De spirituali tamen significatione areolae aromatum, dictum est plenius in praecedentibus.[7] *Ut pascatur in hortis*, id est, virtuosis actibus Ecclesiae ac congregationum fidelium delectetur, et coenet cum eis[8], cooperando eisdem, ac invicem se constringant et deosculentur; *et lilia colligat*, id est, personas virtutum candore fulgentes, praecipue continentes ac mente puras, in suorum computet numero electorum, ac secernat a reprobis, ac demum in coelesti collocet throno. Unde et sacratissimus dixit Joannes

---

[4]Sap. XVIII, 15.

[5]Cant. IV, 12.

[6]Luc. XII, 32.

[7]Cant. V, 13.

[8]Apoc. III, 20.

Baptista: Cujus ventilabrum in manu ejus, et permundabit aream suam;[9] et triticum colliget in horrea sua, paleas autem comburet igne inexstinguibili. Hinc sancto regi Josiae dixit: Jam colligam te ad patres tuos.[10]

Quum ergo haec ita se habeant, certa sum de caritate sponsi ad me et de familiaritate ac communione ipsius, ideo fiducialiter dico: *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi*. Cui verbo simile est illud: *Dilectus meus mihi, et ego illi*.[11] Unde ex dictis ibidem, patet hujus intelligentia dicti. Itaque, *Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi*: id est, ego illi intenta sum, illi adhaereo, illi sum placita, ei familiariter juncta sum; ab ipso amplector, fecundor, deosculor. Quis me separabit a caritate ipsius?[12] Ipse quoque ad me habet se dulciter, familiariter, amorose, liberaliter valde. *Qui pascitur inter lilia*: id est, in animabus puris suaviter redolentibus et in Ecclesiis particularibus reformatis, claustris, congregationibusque devotis delectatur, reficitur, conquiescit. Tales etenim implent desiderium sponsi, nostram salutem esurientis, et nostrum sitientis profectum.

Pulchra es, amica mea, suavis, et decora sicut Jerusalem: id est, tu, universalis Ecclesia mihi carissima, pulchra es intus omni ornatu virtutum, donorum, et fructuum, excellentiis meritorum; suavis per

---

[9] Matth. III, 12.

[10] II Par. XXXIV, 28.

[11] Cant. II, 16.

[12] Rom. VIII, 35.

delectationem spiritualem, ac pectoris tranquillitatem, et optimam famam; pulcherrime quoque ordinata, et ordinate disposita per gradus et status atque officia, per ordines sacros et dignitates, ac potestates praelaticas, et copiosissimam abundantiam ministrorum; sicut Jerusalem, id est instar Ecclesiae triumphantis, sicut in Apocalypsi asseritur: Vidi civitatem sanctam Jerusalem novam, descendentem de coelo:[13] prout hoc supra clarius est inductum. Propter quod magnus Dionysius contestatur, Ecclesiam militantem se medio modo habere inter Synagogam et triumphantem Ecclesiam: quod consonat verbis Apostoli ad Hebraeos: *Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum*.[14] Vel, Sicut Jerusalem, id est instar Ecclesiae primitivae, quae in urbe Jerusalem coepit, et Spiritum Sanctum recepit, atque in omni sanctitate et justitia Domino ministravit, ac ordinatissima fuit: ex qua tota Ecclesia est exorta, et illius primitivae Ecclesiae vestigia, ordinem et doctrinam secuta. Vel, Sicut Jerusalem: quoniam sicut urbs illa tempore legis Mosaicae fuit prae ceteris urbibus Terrae sanctae ad cultum et sacrificia Dei electa, atque ad studium legis et ad sedem regni ac pontificatus assumpta; ita Ecclesia prae cunctis gentibus ad Omnipotentis obsequium, sacrificia, regnum, et sacerdotium, electa esse cognoscitur.

Terribilis ut castrorum acies ordinata. Ecclesia Christi, spirituali et saeculari potestate multiplici coordinata, miro modo vallata est; et summi Pontificii sui auctoritas praeclara est nimis, supernaturalis ac

---

[13]Apoc. XXI, 2.

[14]Hebr. X, 1.

deiformis, super omnes extenta, potens excommunicare, damnare, ligare, solve, tradere Satanae, et reconciliare. Sub hac potestate sunt ecclesiasticae potestates spirituales multae ac variae, efficaciam gloriosam habentes. Deinde sequuntur potestates saeculares, imperialis, regalis, ducalis, et comitalis. Insuper sancta Ecclesia circummunita atque vallata et cincta est sui auxilio, praesentia protectioneque Salvatoris, tanquam muro et antemurali[15], angelorum quoque custodia, et praelatorum suorum diligentia pastorali. Roborata quoque est per dona gratiae gratificantis ac gratiae gratis datae, per sapientiam et virtutes, per signa atque miracula, et toto orbe terrarum diffusa, meritis ac multitudine personarum ineffabiliter firmata. Verissime ergo terribilis est adversariis et rebellibus, spiritibusque malignis, sicut castrorum acies ordinata: intelligendo per castra, multitudinem fortalitiarum ad invicem bene dispositam: quam intueri, formidinem incutit potissime hostibus. Vel intelligendo per castrorum aciem ordinatam, grandem et fortem exercitum pugnatorum ac militum, convenienter coordinatum ac prudenter dispositum, non nimis constrictum, nec nimis patentem, ita ut ab adversariis penetrari, seu ab invicem separari non valeat: imo invicem bene concordem ac mutuo se stipantem, per quod exercitus talis, est hostibus suis maxime metuendus. Si autem inter se discors sit aut divisus, ac inordinate et imprudenter dispositus, non est nisi victima ac ridiculum adversariae potestatis. Sic plane universitas Christianorum, per fidem, spem, caritatem concordans, sapienter disposita, et se invicem juvans, fortissima terribilisque consistit. Porro si per

[15]Is. XXVI, 1.

haereses et schismata dividatur, seu per discordiam contra se invicem praelietur; jam mox gaudent de ea adversarii ejus, cernentes eam sic debilitari et impugnabilem fieri.

Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. In his verbis ad inflammandum cor sponsae, videtur sponsus loqui per modum fervidissimi amatoris, ita devicti amore suae dilectae, ut eam non audeat intueri, ne ex illius inspectione laedatur ex vehementia praedominantis amoris: quam quanto diligentius ac diuturnius intuetur, tanto plus amore illius accenditur et torquetur. Itaque ait sponsus coelestis carissimae suae Ecclesiae: Averte oculos tuos a me, id est, tam intense te diligo, ut ardorem hujus amoris plenius exprimere nequeam, nisi te quasi hortando, ut cesses ad tempus me intueri orando, meditando, psallendo, et contemplando: quia oculi tui pudicissimi, columbini, fecerunt me avolare, id est, ad tempus subtrahere me tibi, quantum ad dulcem consolatoriamque praesentiam, ut fructuosius quaeras me; fecerunt me quoque avolare, id est, de coelo ad terram pro tua salute descendere. Potest et ita exponi: Averte oculos tuos interiores a me, id est, non coneris me comprehendere velle, nec contemplando sis perscrutatrix curiosa majestatis meae immensae[16]: quia ipsi me avolare fecerunt, id est, quoties me taliter vis videre, causa es quod capacitatem tuam me transcendere pando, et incomprehensibilem me esse tibi ostendo. Ideo dixit Psalmista: Mirabilis facta est scientia tua ex me[17]; confortata est, et non potero ad eam. Et alibi scriptum est: *Dixi,*

---

[16]Prov. XXV, 27.

[17]Ps. CXXXVIII, 6.

Sapiens efficiar; et ipsa longius recessit a me.[18] Quidam exponunt sic: *Averte oculos tuos a me*, id est, oculos cupiditatis, erroris, et carnalis amoris, quos aliquando habuisti, de cetero omnino abjicias, et a meo tollas adspectu: quia ipsi me avolare fecerunt, id est, propter eos recessi ab habentibus oculos tales, vel eos penitus relinquendo, aut ad tempus, quousque hujusmodi oculi eruerentur ab eis.

Capilli tui sicut grex caprarum, quae apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut greges ovium, quae ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Ista quarto capitulo scripta sunt atque exposita.[19] Porro quod subditur, *Sicut cortex mali punici, ita genae tuae absque occultis tuis*, coincidit cum eo quod scriptum est, *Sicut fragmen mali punici, ita genae tuae*[20], absque eo quod intrinsecus latet: nisi quod hic dicitur, *Sicut cortex*, ibi, *Sicut fragmen*. Cortex autem malogranati forinsecus durus est, asper, deformis; intus vero albescens, continet grana alba: sic genae Ecclesiae arduam vitam gerentis, quae foris adversitatibus exercetur: fructum habet internum pulchrum ac dulcem, imo et aliorum fecundativum, dum acceptam gratiam in proximos administrat.

Sexaginta sunt reginae, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. Quamvis sapientissimus Salomon in senio suo extreme infatuatus, multas valde habuerit uxores regales

---

[18]Eccle. VII, 24.

[19]Cant. IV, 1, 2.

[20]Ibid. 3.

et concubinas et adolescentulas; istud tamen de ipso ad litteram non potest intelligi, quum in libro Regum scriptum sit: *Fuerunt ei uxores quasi reginae, septingentae, et concubinae trecentae.*[21] Hoc quoque probat Augustinus, affirmans Salomonem scripsisse hunc librum suae tempore juventutis. Per mulieres autem sic depravatus est tempore senectutis. De hoc loquitur Augustinus, disputans contra Faustum Manichaeorum episcopum. Intelligendum est ergo de Christo et credentium animabus. Quidam autem per sexaginta reginas, intelligunt animas hominum perfectorum, non propter numeri quantitatem, sed propter mysterii significationem. Sexagenarius namque consurgit ex senario atque denario in se ductis. Denarius vero impletionem signat Decalogi. Senarius, qui dicitur primus numerus perfectus, denotat perfectionem meritoriae actionis, non tantum quantum ad observantiam praeceptorum, sed etiam consiliorum, et quantum ad opera supererogationis. Per octoginta demum concubinas, intelligunt animas proficientium: quae non pertingunt ad principales atque praecipuos illos sponsi amplexus, ad quos perductae sunt animae perfectorum, sed adspirant ad eos; nec ita legitimum proferunt fructum virtutum, ut illae. Octonarius namque, secundum Augustinum[22], est numerus diminutus et imperfectus: quoniam partes ipsius simul sumptae, minus efficiunt, quam suum totum. Per adolescentulas autem innumeras, accipiunt animas incipientium, quae multae sunt nimis. Similiter per reginas, possunt intelligi animae virginum devotarum; per concubinas, animae viduarum; per adolescentulas, animae

---

[21]III Reg. XI, 3.

[22]De Genesi ad litt., c. II.

conjugatorum. At vero Gregorius per reginas intelligit animas sanctorum, qui se laudabiliter regunt, et carnem rationi omnino subjiciunt; per concubinas, quae non prolem legitimam, sed voluptatem exquirunt, falsos praedicatores, qui nec Christi honorem, nec audientium salutem, sed propriam quaerunt laudem et commoda sua; per adolescentulas vero, animas vanitatibus atque lasciviis deditas, quarum numerus ignoratur.

Una est columba mea, perfecta mea: id est, quamvis diversae sint animae seu personae fideles, magis aut minus virtuosae, quae deficere possunt ac cadere et spiritualiter constuprari; una est tamen sponsa mea jugiter sancta, a columbina simplicitate nunquam deficiens, et sanctitatem in se ac perfectionem inviolabiliter continens: quae errare non valet, nec tota deficere, quia a Spiritu Sancto gubernatur ac conservatur, utpote universalis Ecclesia militans: quae una est unitate fidei, spei, et caritatis, unione verae concordae, et per eadem media ad eundem finem salvificum tendens. De qua ait Apostolus: Elegit sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam.[23] Quod quamvis pro statu futuro magis conveniat Ecclesiae, secundum Hieronymum super Jeremiam, et secundum Bernardum in sermone; tamen et pro statu praesenti aliqualem competit ei: quoniam quantum ad membra sua viva, caret mortalium vitiorum et pravarum intentionum ruga ac macula, et semper habet in se aliquas sanctas personas. Totum autem a suis partibus denominationem sortitur, imo denominationes diversas et quasi contrarias, sicut haec ipsa Ecclesia dicitur sancta et deformata,

[23]Ephes. V, 27.

virgo et meretrix, secundum expositores nonnullos super illud Isaiae: Quomodo facta est meretrix urbs fidelis?[24] quoniam quidam in Ecclesia Deo pura mente adhaerent, plures vero mente, imo et corpore fornicantur ab eo[25], prout in Moralibus super Job diffuse tractat Gregorius.

Una est matri suae, electa genitrici suae: id est, haec ipsa venerabilis Ecclesia, subsistit et est ad laudem et gloriam pietatis et gratiae Dei, seu increatae sapientiae ejus: quae pietas, gratia, sapientia, mater totius Ecclesiae appellatur, quia per dona gratiae justificantis eam regenerat, fovet, maternaliterque custodit. Et potest per matrem, gratia baptismalis intelligi, quae originaliter regenerat animas, tanquam janua sacramentorum. Mater quoque totius Ecclesiae, potest vocari primitiva illa Ecclesia, sub Apostolorum regimine in Jerusalem inchoata, a qua tota Ecclesia est exorta, juxta illud in Isaia: De Sion exhibet lex, et verbum Domini de Jerusalem.[26] Juxta illius primitivae Ecclesiae institutionem, regulam, ac doctrinam, subsistit et conversatur universalis Ecclesia: quod etiam ad primitivae Ecclesiae magnum cedit praeconium et honorem, et ad gloriae ejus augmentum. Rursus, per matrem et genitricem Ecclesiae militantis, intelligitur triumphans Ecclesia, quae militantem meritis suis precibusque tuetur. Nam et gaudium

---

[24]Is. I, 21.

[25]Ps. LXXII, 27.

[26]Is. II, 3.

est angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente.[27]

Viderunt eam filiae Sion, id est praefatae adolescentulae seu animae de novo conversae: quae sunt filiae Sion, id est filiae speculationis per fidem; quae vident per speculum in aenigmate[28], et virtutes sanctae matris Ecclesiae intuendo, mirantur et laudant eam; *et beatissimam praedicaverunt reginae*, de quibus jam dictum est: id est, animae perfectorum acutius considerando dona et privilegia almae matri Ecclesiae praestita, fassae sunt eam beatissimam esse in spe, inchoatione, merito ac praelibatione. Nempe quo Ecclesia sanctior gratiosiorque consistit, eo hoc modo beatior perhibetur. *Et concubinae laudaverunt eam*, tanquam omni alia congregatione et plebe praeclariorem.

Quae est ista quae progreditur? id est, quam venusta, commendabilis et praeclara, est universalis Ecclesia! pergens de via hujus exsilio ad aeternae patriam claritatis, non quiescens per torporem, quamdiu in hujus vitae versatur curriculo; *quasi aurora consurgens*, id est, de imperfecto ad perfectiora jugiter properans, a tenebris ignorantae ad lucem sapientiae scandens, a via purgativa per illuminativam ad unitivam ascendens; *pulchra ut luna*: quoniam a Sole justitiae omnem, quam habet, accipit lucem et claritatem, sapientiam et virtutem. Et sicut luna illuminat noctem, ac inter nocturna sidera lucet splendidius; ita Ecclesia illustrat, docet, et

---

[27]Luc. XV, 10.

[28]I Cor. XIII, 12.

dirigit sedentes in tenebris et umbra mortis hujus saeculi.[29] Et cunctis in hoc mundo sapientior invenitur, determinans quid de necessitate salutis oporteat credere, agere, et tenere. *Electa ut sol*: quoniam sponsa est Solis aeterni, et ei in perfectione similior, ad eandem beatitudinem praedestinata atque ventura, ad quam ille secundum assumptam naturam electus est ac pervenit; *terribilis ut castrorum acies ordinata*: quod praecedenti capitulo expositum est.

Descendi in hortum nucum. Istud tam de Christo quam de universali Ecclesia potest exponi. Christus ergo per suae pietatis condescensionem et opem, descendit in hortum nucum, id est ad congregationem fidelium atque constantium personarum, quae arduam ducunt vitam, et instar nucum contemptibiles foris videntur. Imo per soliditatem virtutum fortiter sunt contra suae salutis hostes muniti, sicut nux forti ac ligneo tegitur tegumento; intus vero dulcem continent fructum, devotionem internam, mentis tranquillitatem, conscientiae puritatem, contemplationisque gratiam, ac divini fervorem amoris, sicut nux nucleum. Et sicut ex nucleo extrahitur oleum, sic ex illorum virtutibus compassio, pietas ac vera devotio. Et sicut nux in exordio corticem habet humidum, mollem ac viridem, qui veniente maturitate aret ac decidit: sic perfecti in suae conversionis initio vallati erant et cooperti propriae carnis et sensualitatis mollitie, fervore, atque humore; sed virtutum adveniente maturitate, caro et sensualitas aruerunt, edomitae ac repressae.

[29] Luc. I, 79.

Ut viderem poma convallium, id est, minus perfectos attenderem ac juvarem, imo et in humilitatis imo positos approbarem. Tamen per poma possunt et nuces intelligi, quoniam omnis arborum fructus comestibilis, communi nomine pomum vocatur: sicut in Evangelio fertur de ficu, quam Christus accessit, quod non erat tempus pomi illius.[30] Denique, per superiores et perfectiores Christus visitat, dirigit, et adjuvat minus perfectos: quos tamen interius tangit multoties per se ipsum. *Et inspicere, si floruissent vineae,* id est, an particulares Ecclesiae seu congregationes, claustra, collegia, ad fructum spiritualis vini essent dispositae, et floribus salubrium meditationum piarumque affectionum ornatae ac fecundatae; *et germinassent mala punica*, id est, an fructuosi essent, qui in statu contemplationis et igneae caritatis sunt positi, et quorum est dominicam passionem jugiter ferre in corde, ac praelati quorum praecipue est ad sanguinis effusionem pro fide ac justitia esse paratos (ut instar malorum punicorum rubeant intus), et [qui] contemplationis ac dilectionis, bonaeque famae odore ac suavitate ornantur ac fragrant, et alios attrahunt. Christus itaque tanquam pastor bonus,[31] visitat suam Ecclesiam in singulis gradibus ac statibus ejus, et ab unoquoque requirit, ut secundum exigentiam suae vocationis fructificet. Insuper ipsa Ecclesia synodaliter congregata, seu ejus praelati et ipsa per suos praelatos, considerat, visitat, et reformare conatur particulares Ecclesias, et singulos gradus ac ordines.

---

[30] Marc. XI, 13.

[31] Joann. X, 11, 14.

Subditur in persona Synagogae, in fine saeculi convertendae: *Nescivi*, id est, dignitatem, sanctitatem, et gratiam Ecclesiae Christi non consideravi, nec novi. Cujus annectitur ratio: *Anima mea*, id est voluntas seu ratio male disposita, seu animalis affectio, *conturbavit*, id est, inquietavit et a veritatis consideratione impedivit *me propter quadrigas Aminadab*, id est, ex consideratione potestatis[32] et magnificentiae, virtutis et gratiae regni Juda: quod designatur per Aminadab, de cujus stirpe reges regni Juda progeniti sunt; et per quadrigas illius, fortitudo et excellentia regni illius insinuantur. Atque (ut dicitur) Aminadab cum tribu Juda primo post Moysen ingrediendo fundum maris Rubri siccatum[33], promeruit regium sceptrum, ceteris tribubus Moysen sequi timentibus. Judaei autem usque in praesens, considerando quam mirabiliter et praeclare lex vetus per Moysen data fuit et confirmata et inclyte conservata, praecipue a populo tribus Juda, atque ibidem per Prophetas et signa praeconizata, renuunt credere legem illam per legem evangelicam esse evacuatam, et Jesum, legis Mosaicae exterminatorem, esse divinitus missum.[34]

Expositores vero communiter per quadrigas Aminadab, intelligunt quatuor Evangelia Christi, et primos eorumdem praedicatores, sanctos Apostolos, qui evangelizando tanquam quadrigae discurrent per mundum, circumferentes Jesum et

---

[32]alias pietatis

[33]Exod. XIV, 22.

[34]Joann. I, 17.

Evangelium ejus ubique terrarum.[35] Aminadab quippe interpretatur, spontaneus populi mei: sicque per Aminadab accipitur Christus, qui Patre volente, spontaneus pro salute populi sui venit ad passionem, sicut testatur: Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam.[36] De quo Isaias praedixit: Oblatus est, quia voluit.[37] Qui Christus etiam in Psalmo fatetur: In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam; Deus meus, volui, et legem tuam in medio cordis mei.[38] Conturbata est igitur Synagoga propter quadrigas Aminadab, id est ex praedicatione Evangelii Christi, quoniam interim perturbatur propria incredulitate, et ad contradicendum movetur propter diversa motiva, tamen irrationalia et insufficientia ac facilius solubilia. In fine autem concutietur ad credendum Evangelio Salvatoris, praedicantibus Elia et Enoch.

Denique, ut aliqui dicunt, Aminadab non est hic nomen proprium, nec una dictio secundum Hebraeos; sed nomen commune, seu potius duo nomina appellativa, significantia populum principantem: quod ad prae tactam potest expositionem reduci.

Consequenter Ecclesia hortatur Synagogam ad conversionem. *Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te*: id

[35]Marc. XVI, 15; Rom. XV, 19 et seq.

[36]Joann. X, 18.

[37]Is. LIII, 7.

[38]Ps. XXXIX, 8, 9.

est, tu, plebs Israelitica, redi ad verum Messiam Jesum, crede in eum, revertere ad fidem patrum sanctorum: sicut Malachias praedixit, quod Elias convertet cor filiorum ad patres eorum.[39] Revertere ad poenitentiam, ad obedientiam, perseverantiamque finalem. Revertere a quatuor plagis terrae, ab hac extrema captivitate, ab indurata excaecatione, ad credendum, ad obediendum omnibus quae in quatuor Evangeliis credi seu impleri jubentur. Recte demum per Sunamitem, intelligitur plebs Hebraea, nunc captivata et aspernata: quoniam Sunamitis, captiva seu despecta interpretatur; et quoniam Suna civitas erat terrae promissionis[40], de qua pulcherrima illa Abisag, ultima David regis conjux, fuit, ut patet tertio Regum: quae et frequenter Sunamitis vocata est.[41]

Postremo huic caritativae ac piae petitioni Ecclesiae Deus cito adsistens ac favens, respondet Ecclesiae: *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* tanquam dicat: O Ecclesia, fiet quod exhortaris, in tantum quod Synagoga in fine convertenda, erit tam fortis in fide, tam roborata in spe, et accensa in caritate, ac omni sapientia et virtute munita, angelicis spiritibus circumvallata, ac multis agminibus credentium copiosa, quod non videbis in ea nisi choros castrorum, id est societates militantium Deo, quia pro Deo ac fide mori erunt parati. Choros quoque castrorum, id est acies et

---

[39]Malach. IV, 5, 6.

[40]Josue XIX, 18.

[41]III Reg. I, 3.

connexiones gratiarum, virtutum, donorum ac aliorum charismatum divinorum: ita quod quae diu jam ante contra fidem pugnavit, de cetero tecum pro fidei defensione, contra Antichristum seu alios perfidos, dimicabit. Dicit autem Methodius martyr ac praesul in suo libello, quod centum quadraginta quatuor millia Judaeorum tunc crediturorum, occidentur ab Antichristo.

ARTICULUS XIX

DE CHRISTO ET SPONSA PARTICULARI

QUO abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus? et quaeremus eum tecum. Uxores et sponsae ejusdem mariti aut sponsi carnalis, raro concordēs et caritativae atque pacificae sunt ad invicem: quoniam una impedit aliam a desideratis mariti amplexibus, qui dum pergit ad unam, recedit ab alia: ideo illae mutuo invident sibi. Secus est de his quae sponsae sunt sponsi coelestis: quia quo amplius diligunt sponsum, eo cordialius amant se invicem; nec una invidet alteri amplexus, oscula unionemque sponsi, sed super his invicem congratulantur, quoniam una non impedit aliam a talibus bonis, sed juvat et promovet eam ad talia, orando pro invicem, et mutuo aedificando. Nec sponsus deserit unam, ut visitet aliam: imo omnes simul potest invisere, tamque facilius omnibus simul satisfacere ac uniri, ut uni. Siquidem sponsus iste per suam majestatem ubique est praesens, estque omnipotens. At vero particulares sponsae sibi invicem familiares, conqueruntur ad invicem suas afflictiones, desolationes, ariditates, quas incidunt, dum praesentiam sponsi concupitam non habent; quaerunt quoque ab invicem solatium, consilium, atque auxilium: et quia unaquaeque earum tanto exstat humilior, quanto perfectior, quaevis earum alteram vocat pulcherrimam. Sicque querela unius audita de sponsi recessu a se, aliae condolentes mox dicunt: Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum, quae tanto es pulchrior, quanto amore sponsi repletior? Quo declinavit dilectus tuus? et quaeremus eum

tecum: id est, dic nobis, in quibus mentibus putes eum specialiter habitare, gratiosius operari, salubriusque quiescere; et ab eis colligemus tibi exempla virtutum, exercitia actionum, quibus insistendo valeas recuperare optatam sponsi praesentiam, consolationem, amplexum.

Ad haec sponsa, id est anima contemplativa ac fervens, respondet: *Dilectus meus descendit in hortum suum*, id est in quamcumque virtuosam personam: in qua tot sunt spirituales arbores, quot virtutes; tot poma et fructus, quot meritorii actus; tot fontes, quot habitus intellectuales; tot flores, quot bona proposita et desideria pia. *Ad areolam aromatum*, id est ad mentem in qua sunt theologicae ac supremae virtutes, contemplativique actus, et excessivi anagogici motus sanctae dilectionis in sponsum: quae omnia sunt aromata prorsus pretiosissima et valde coram sponsa fragrantia.

Ut pascatur in hortis, id est, in actibus sapientialibus, prudentialibus, consiliariis ac scientialibus intellectivae potentiae delectetur (secundum quod actus isti procedunt ex sapientia, consilio, scientia, ut sunt dona; et ex prudentia, prout virtus est cardinalis), in actibus quoque spei et caritatis, fortitudinis, pietatis, timoris filialis, ac latriae atque justitiae, quae perficiunt voluntatem. Itaque tam intellectus cum suis ornamentis, id est habitibus et actibus meritoriis, hortus est, quam voluntas: sicque in uno totali et grandi horto, continentur plures horti particulares minores. Nam et ipsa anima hortus est, ager ac vinea: similiter quaelibet ejus potentia, quae subjectum est alicujus virtutis. *Et lilia colligat*, id est, quidquid boni, virtuosi et pulchri in his hortis invenerit, acceptet, et in

memoria sua reponat ad remunerandum tempore opportuno, atque ad praesentandum Deo Patri tanquam advocatus fidelium. Etenim si sancto Job dicere licuit Deo[1], Signasti quasi in sacculo universa delicta mea: quanto magis dicere potuit, Signasti quasi in thesauro omnia opera mea bona? Siquidem pronior est Deus ad pietatem, quam ultionem, qui apud Isaiam protestatur: Ego autem opera eorum et cogitationes venio ut congregem.[2] Ecce quam gloriosum, fructuosum ac nobile est huic suavissimo, benignissimo, affectuosissimo sponso inhaerere, uniri, vacare, immergi, qui tam gratiosissime ac liberalissime operatur in anima pura, illuminata, et amorosa: quae consequenter cum ingenti ait fiducia:

Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi: id est, intendat et vacent alii quibus velint, cupiant et conentur placere hominibus, ad dignitates atque officia promoveri, ditari, famari et glorificari in saeculo isto: sufficit mihi sponsus meus. Ille pars mea, ille hereditas mea, ille totum et summum bonum meum;[3] praeter et extra ipsum nihil quaero, nil opto; in ipso salus mea et gloriatio mea, spes mea et tota occupatio mea. Quid necesse est vagari per multa, et per inania distrahi? quum sponsus iste sit summum, perfectum, infinitum, invariabile bonum; nulli se negans, nullum despiciens, dummodo sincere se vertat ad ipsum; et in ipso est cum plenitudine, jucunditate, et excellentia infinita, quidquid salubriter appeti potest.

---

[1]Job XIV, 17.

[2]Is. LXVI, 18.

[3]Ps. LXXII, 26; Thren. III, 24; Ps. XV, 5.

Ego ergo *dilecto meo*, a quo nullus praesumat, tentet, usurpet avertere me. Nec immerito dico haec, quia *dilectus meus mihi*: id est, ipse quamvis sit excellentiae tam immensae, attamen tam dignanter, familiariter, socialiter, amorose, ac dulciter se habet ad me pauperculam et indignam, quasi aliquid essem; imo veluti ad sororem, ad amicam, ad sponsam: quia quo major est ejus majestas, eo et major est dignatio ejus; et ut multa paucis perstringam, quasi mihi soli haberet intendere ac uniri. Ideo caritate cogente, fiduciamque donante, quasi oblita excellentiae ejus, nomino eum dilectum et sponsum: nec solum dilectum, sed et dilectum meum.

Interea hac devotione, gratitudine, caritate, sinceritate suae sponsae delectatus misericordissimus et amantissimus sponsus, cito rependit vicem sponsae, et prorumpit in ejus praeconia, dicens: *Pulchra es, amica mea*. Nam ipsa propriae imperfectionis recognitio tam amorosa et humilis, vehementer pulchrificat te, et quod deest per naturam, suppletur per gratiam: et quanto mihi, totius pulchritudinis supersplendidissimo fonti ac lumini perfectionaliter infinito ac superpulcherrimo, amplius appropinquas, intimiusque conjungeris, profundius quoque immergeris; eo utique copiosius pulchrificaris, exuberantius illustraris, et radio sapientiae salutaris, fulgore altissimae veritatis, ardore divini ac sancti amoris abundantius ac magnificentius perfunderis, venustaris, repleris. Sicque supernaturali ac deiformi polita decore, amicta lumine gratiae ac virtutum, ut vestimento, *suavis* es etiam: quoniam spirituali gaudio paceque pectoris es perfusa, et in castissimum omnis boni honesti affectum firmiter transformata, virtuosorumque actuum delectationibus exhilarata; et quam magna sit multitudo

dulcedinis increatae,[4] tanto suavius ac plenius gustas et experiris, quanto fontali illi incircumscriptibili atque immensae dulcedini familiarius soles uniri. Hinc visceribus pietatis ac suavitatis redundas et affluis: imo et effluis, teque effundis, ac delectabilis es ad amandum. Unde et meae deliciae, quamvis nullius indigeam, sunt esse tecum:[5] quoniam mihi ex me ipso[6], ex propria bonitate, caritate, pietate, delectabile et jucundum est esse cum creatura, quam talem et mihi tam similem amabilemque efficio.[7] *Et decora sicut Jerusalem*, id est coelesti Jerusalem in pulchritudine assimilata: quoniam conversatio tua in coelis est,[8] et in terris vitam angelicam ducis, quia in carne non carnaliter, sed spiritualiter vivis, ac civium supernorum actibus occuparis, videlicet contemplationi, dilectioni ac laudibus Dei.

Terribilis ut castrorum acies ordinata. O quam terribilis est anima virtuosa, sancta, contemplativa immundis spiritibus, eorumque principi, qui factus est ut nullum timeret![9] Nonne anima talis sua profundissima humilitate terribilis est spiritui superbiae, et vincit ac agitat eum in omnem ventum, quia fortissime ei resistit, ac

---

[4]Ps. XXX, 20; I Petr. II, 3.

[5]Prov. VIII, 31.

[6]Ps. XV, 2.

[7]Ps. CXXXII, 1.

[8]Philipp. III, 20.

[9]Job XLI, 24.

fugit ab ea? Sic quoque caritatis suae ardore incendit, vincit, fugat, spiritum invidiae infelicis; sic et mansuetudine ac patientia sua spiritum irae atque tristitiae vertit in fugam. Et breviter, quo anima se ipsam plus frangit, quo inter proximos et fratres humilior et exemplarius conversatur, quo paci et concordiae fraternali diligentius studet, satagens auferre de medio omnia scandala[10], quo tentationibus virilior reluctatur, quo omne opus Dei quotidie cum diligentia implet majori, quo custodiae cordis et assiduo interiori profectui incessabilior instat ardentiusque invigilat; eo omnibus adversariis suae salutis terribilior comprobatur. Qui ergo cupit daemonibus praevalere, tanto ferventius virtuosis insistat operibus, quanto acrius ab illis tentatur: correptiones et correctiones cum omni regratiatione suscipiat; se ipsum in cunctis humiliare ac frangere enitatur; sicque Omnipotentis praesentiam omnia intuentem vigilanter perpendens, studeat Deo cum ampliori sinceritate ac diligentia quotidie deservire.

Averte oculos tuos, id est oculorum tuorum abusum, evagationem et curiositatem, a me. Juxta quem sensum in Evangelio jussi, si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te.[11] Sic ergo averte oculos tuos a me, ne in mea praesentia pecces per evagationem, curiositatem, abusum oculorum tuorum interiorum aut exteriorum. Sic enim per Ezechielem praecepi: Unusquisque offensiones

[10]Matth. XIII, 41.

[11]Ibid. V, 29; XVIII, 9.

oculorum suorum abjiciat.[12] Juxta quem sensum hortatur Apostolus: Mortificate membra vestra quae sunt super terram.[13] Praeterea per Moysen jussi filiis Israel, ut facerent sibi fimbrias quatuor, per quatuor angulos palliorum, ponerentque in eis vittas hyacinthinas:[14] quas quum viderent, recordarentur omnium mandatorum meorum, ne sequerentur cogitationes et oculos per res varias fornicantes. Si ergo populo durae cervicis tantam indixi oculorum custodiam: quanto magis indecens est atque culpabile, ut tu, quae sponsa mea es, per oculorum incustodiam me offendas, seu aliud quid intendas dum mihi intendere habes? Noli ergo a me oculos columbinos avertere, nec vana et vilia intueri, quae jugiter habes ac merito debes ad me oculos tui cordis dirigere. Nonne incustoditus oculus, incustoditi cordis est signum? Ideo oculi incustoditi me faciunt avolare, id est a mente recedere.

Capilli tui sicut grex caprarum, etc. Istud supra expositum est.

Sexaginta sunt reginae, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. Per concubinas in Scripturis frequenter intelliguntur uxores secundariae ac minus principales, et tamen legitimae: sicut in Genesi legitur Abraham filiis concubinarum munera contulisse;[15] et constat quod erant ejus

---

[12]Ezech. XX, 7.

[13]Coloss. III, 5.

[14]Num. XV, 38, 39.

[15]Gen. XXV, 6.

uxores legitimae. Sic Zelpha et Bala in Genesi interdum vocantur concubinae Jacob, quandoque uxores.[16] Ita et nunc per concubinas intelliguntur animae virtuosae veraciter Christi sponsae, quamvis adhuc imperfectae. Praeterea, per reginas possunt intelligi animae quae in virtutibus theologicis magis abundant; per concubinas, quae in virtutibus intellectualibus amplius fulgent; per adolescentulas autem, animae illae quae in moralibus plus abundant virtutibus. Vel, reginae sunt, quae magis ardent in caritate; concubinae, quae amplius micant in spe, adspirantes assidue ad sincerum et perfectum sponsi amplexum; adolescentulae autem, quae fide resplendent: fide, inquam, formata et operosa, non informi et mortua.

Una est columba mea, perfecta mea. Quamvis praefatae virtutes dicantur concatenatae, ita quod habens unam, habet et alias, dummodo aliquam habeat quantum ad esse meritorium ac formatum; nihilo minus una anima bona magis abundat in ista, alia magis in altera. Juxta quem sensum de unoquoque cantatur Sanctorum: Non est inventus similis illi, etc.[17] Sic quoque jam sponsus de qualibet anima virtuosa perfecta fatetur: Una est columba mea, perfecta mea, in quantum quaelibet talis in aliqua perfectione praefulget. Unde et Paulus: Unusquisque, inquit, donum suum habet a Deo.[18] Et sicut columba frequenter in uno et eodem anno proliferat, gregatimque volat, visum quoque multoties

---

[16]Ibid. XXX, 4, 26; XXXV, 22.

[17]Eccli. XLIV, 20.

[18]I Cor. VII, 7.

renovat, et caret felle, ac gemitum habet pro cantu: sic anima Christi sponsa fructum parit virtutum assidue, et frequenter renovatur, illuminaturque mente, et per caritatem atque concordiam manet in catholica communione ac societate, non segregans semetipsam, nec singularitate se dividens, aliosve perturbans; caret item amaritudinis, indignationis, et iracundiae felle, utpote caritatis, pietatis, mansuetudinis lita melle; sicque contemptis mundi solatiis, pro suis ac aliorum ingemiscit peccatis, anhelat ad patriam, ac totius mundi deflet vitia et aerumnas. *Una est matri suae*, id est, quaelibet anima talis, consistit ad gloriam et profectum universalis Ecclesiae: cui honorificum expediensque censetur habere filias tales, communitati tam exemplares, ac pro communi bono Ecclesiae incessabiliter deprecantes.

Viderunt eam filiae, et beatissimam praedicaverunt. Proprium quippe est animabus devotis, caritativis, humilibus, non se ipsas, sed consocias et consorores suas laudare, mirari, extollere. Idcirco dum animam tam fervidam, virtuosam, compositam cernunt, continuo admirantur excellentiam gratiae ei concessae, et valde felicem reputant eam, ac aliis imitandam proponunt, dicentes: *Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens?* quasi dicant: Valde commendabilis et praeclara est anima ista, tam efficaciter in omni crescens proficiensque virtute, et a minori lumine gratiae ad eminentiorem ejus lucem conscendens, de virtute in virtutem fortiter proficiens.[19] Nempe justorum semita quasi lux splendens,

[19]Ps. LXXXIII, 8.

procedit et crescit usque ad perfectum diem.[20] Et recte anima virtuosa comparatur aurorae: quoniam, sicut aurorae aliquid caliginis nocturnae miscetur, quod tanto plus pellitur, quanto aurora altius elevatur; sic animae in principio suae conversionis, dum adhuc in statu est incipientium, admisceantur caligines passionum, ignorantiarum, ac reliquiarum praecedentium vitiorum: quae omnes paulatim per claritatem gratiae et per splendorem sapientiae ac virtutum spiritualium profectuum expelluntur.

Pulchra ut luna: quoniam, sicut luna mox eclipsatur, opaco aliquo inter eam et solem erecto; sic anima quantumlibet virtuosa, si ad momentum avertatur a Sole sapientiae sponsi coelesti, obtenebratur, indigetque indesinenter conservari ab illo: alioqui mox labitur. Nec in hac vita tam pulchra efficitur, quin quotidianis culpis velut lunaribus maculis respargatur. Verumtamen per supernaturalia lumina coelestium gratiarum, virtutum, donorum, ac meritorum, multo pulchrior est luna et cunctis coeli sideribus. Spiritualia etenim et supernaturalia vehementer excedunt corporalia et naturalia cuncta. *Electa ut sol*, id est elegans instar solis: quoniam, sicut sol cunctis coeli astris est pulchrior, causalior, et cetera illa illuminans; sic frequenter contingit, animam quamcumque virtuosam, in medio congregationis suae esse ceteris perfectiorem, fructuosiorem, exemplariorem, ita quod verbo, exemplo ac fama illuminat ceteros. Et certe benedicta Deo est anima illa, cujus sapientia proximorum errores, ignorantias, dubitationes, perplexitates fugat, dissolvit, certificat; cujus fervor aliorum teporem

---

[20] Prov. IV, 18.

accendit, cujus mansuetudo ac patientia aliorum iram impatientiamque confringit, cujus probitas atque humilitas aliorum improbitatem elationemque reprimit et reformat. *Terribilis ut castrorum acies ordinata*: sicut expositum est.

Descendi in hortum nucum. Unaquaeque anima virtuosa, proprii cordis hortum debet per diligentem considerationem intrare; et hortum nucum, id est superiorem partem suam, videlicet intellectivam potentiam ac voluntatem, in quibus sunt solidiores virtutes, provida examinatione perambulare, an quid virtutibus sanctis contrarium ibi exsurgat pensando: sicque videre *poma convallium*, id est virtutes morales, et actus earum quae in appetitu sensitivo esse dicuntur, discutiendo easdem, ne quid vitii ipsis admisceatur, et illud auferre; *si floruissem vineae*, id est, an habitus intellectuales procedant debito modo in actum: puta prudentia, scientia, sapientia, per quas oportet dirigere actus virtutum, vim appetitivam superiorem ac inferiorem perficientium; *et germinassent mala punica*, id est septem dona Spiritus Sancti, quae sunt habitus supernaturales infusi, per quos fit anima dirigibilis ac celeriter mobilis a Spiritu Sancto. *Nescivi*, id est, ab horum notitia et exsecutione fui aliquando impedita. *Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab*: id est, ex consideratione evangelicorum voluminum Salvatoris (juxta praecedentis expositionem articuli), sum compuncta et mota ad ista intuenda ac peragenda.

Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te. Animae virtuosae sui sponsi succensae dilectione, quum viderint animam aliquam a sponsi fidelitate ac puro connubio deviantem seu lapsam, a spiritualibus et supernis ad carnalia et terrena curvatam,

vehementer condolent ei; et exhortantur ut poenitens revertatur ad sponsum, revertatur a prava cogitatione, inordinata affectione, ab illicita locutione, ab omni opere malo et omissione iniqua, ad meditationes salubres, affectiones sinceras, ad aedificatoria verba virtuosaque opera: quatenus eam ita reversam cum gaudio intueantur: a qua deviante, vultum complacentiae averterunt.

Hanc exhortationem, compassionem, caritatem adolescentularum approbat sponsus, alloquens unamquamque illarum: *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* id est, animam istam aversam et lapsam, conspicies adhuc taliter poenitentem, satisficientem, proficientem, quod ubi abundavit iniquitas, abundabit et gratia[21]; et erunt in ea structurae virtutum firmissimae[22], spiritualia arma, omnisque bellicus apparatus adversus aeras potestates ac acies vitiorum[23]. Frequenter enim contingit, ut recidivantes, per poenitentiam reparati, sint solito cautiores; et tanto humiliores, quanto gravius peccasse se cernunt; tanto quoque ferventiores, quanto majorem se advertunt esse misericordiam consecutos.

---

[21]Rom. V, 20.

[22]Apoc. XXI, 18.

[23]Ephes. VI, 12.

ARTICULUS XX

DE CHRISTO ET SPONSA SINGULARI

DILECTUS meus descendit in hortum suum. Hoc sacratissima Domina, Mater Deifera, intemeratissima atque purissima Virgo, singulariter dicere potuit, quando Unigenitus Patris in uterum ejus a summo coelo descendit per Incarnationis mysterium, et habitavit in medio ejus.[1] Cur autem uterus gloriosissimae Virginis, hortus dicatur, imo hortus mundissimus, fecundissimus, speciosissimus, redolentissimus, dictum est saepe. Denique invariabilis, illocalis, intemporalis, et incircumscriptibilis Deus in summo coelo specialiter esse et habitare asseritur, quoniam illic magnificentius operatur, evidentiusque videtur. Dicitur quoque inde descendere, non locum mutando, sed in creatura aliquid operando. Et quamvis ad universos justos dicatur descendere, gratiam infundendo seu perficiendo: tamen ad unicam ac praeclarissimam Virginem descendit, humanae carnis substantiam ex ea hypostatice assumendo; atque ad ipsam, quam assumpsit, humanitatem descendit per personalem seu hypostaticam unionem. Porro uterus praestantissimae Virginis, fuit hortus Verbi aeterni, tanquam creatoris, electoris, et inhabitatoris. *Ad areolam aromatum*, id est ad ipsam praeelectissimae Virginis mentem, omnium divinorum fructuum fertilitate plenissimam, a Spiritu Sancto diligentissime cultam, seminatam, et fecundatam, suavissimis virtutum germinibus

[1] Ps. XVIII, 7.

decoratam. Imo prius venit in mentem Virginis, quam in ventrem ipsius; sed veniendo in ventrem, venit quoque in mentem, augendo in ea inaestimabiliter gratiam et virtutes, sapientiam, dona et fructus. *Ut pascatur in hortis et lilia colligat*. Lilia Virginis incomparandae, erant spiritualissimae ac purissimae ejus affectiones, altissimae contemplationes, ac ceteri actus ejus interni: quibus sponsus delectabatur potissime; et tanto plus, quo haec Virgo sibi carior et complacentior fuit, et quo omnes actus praefatos ex caritate principiavit eminentiori.

Hinc sponsus ad ejus laudes convertitur. *Pulchra es, amica mea*[2]: sicut hoc saepe expositum est. Nempe, ut ait Anselmus, tanta puritate nitebat, quod sub Deo major intelligi nequit. Quid candidius ea, quam candor lucis aeternae elegit in matrem, quae fontem universi concepit peperitque decoris, quae roseo pudore purpureoque candore decentissime fuit perfusa, cujus apparatus ac vultus omni morali venustate resplenduerunt, quae impuritate culpae nunquam tacta, in omni splendore sapientiae ac virtutum incessanter incomparabiliterque profecit? *Suavis*, imo prorsus dulcissima. Pulchrum enim dicitur per respectum ad visum; et ipsa pulchritudo, est suavitas ac quaedam refectio oculorum exteriorum ac interiorum. Ideo, sicut in regno coelorum Virgo dignissima post Filium suum ineffabili speciositate praefulget; sic intuitio pulchritudinis ejus universos cives coelestes ineffabiliter singulariterque post Christum delectat. *Suavis, inquam, et decora, sicut Jerusalem* illa coelestis: quia in terris conversans, angelica

---

[2]Cant. I, 14; IV, 1, 7.

puritate pollebat. Imo tantae sanctitatis meritis fuit splendiflua, quod super universos angelicorum choros spirituum digna fuit sublimari. Ideo pulchritudo ejus quam habuit in hoc mundo, aptius comparatur decori triumphantis quam militantis Jerusalem: quoniam pulchritudo ejus radiosissima fuit, sine totius admixtione culpae quantumlibet parvae.

Terribilis ut castrorum acies ordinata: id est, instar acierum ac exercituum angelicorum spirituum (qui castra Dei vocantur) metuenda es, o potentissima universitatis Regina, angelis tenebrarum et omni altitudini contra Deum se extollenti.[3] Tu enim multo sublimius, imperialius, gloriosius reprimis et coerges aeras potestates ab impugnatione et infestatione militantis Ecclesiae. Et sicut fluit cera a facie ignis, sicut fugit cervulus ab insecutione leonis;[4] sic deficiunt ac fugiunt a tua potentia atque praesentia invisibiles hostes. Tu caput contrivisti serpentis, et omnem perimis haereticam pravitatem.[5] O quantum formidant superbissimi illi tuam profundissimam humilitatem! qualiter ardentissima caritas tua ipsos incendit! qualiter affligit crudelissimos et invidiosissimos illos viscerosissima pietas ac redundantissima misericordia tua! Sic et mansuetissima tua dulcedo, ac dulcissima mansuetudo, amarissimos spiritus illos, in quibus praedominatur amens furor, irrationabilis

---

[3]Gen. XXXII, 2.

[4]Ps. LXVII, 3.

[5]Gen. III, 15.

concupiscentia, et phantasia proterva, vehementer excruciat et contorquet.

Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Hoc juxta praeinducta, propriissime potest accipi dictum a Christo ad suam dilectissimam Matrem, ad insinuandum praecordialissimum valdeque singularem suum amorem ad ipsam: quasi si amplius inspiciatur ab ea, ferre non queat prae vulneratione amoris: ut intelligatur per modum hyperbolicae locutionis amatoriique sermonis. Nam et superius dixit ad eam: Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, in uno oculorum tuorum: quanto magis in ambobus?[6] et in uno crine colli tui: quanto amplius in multis omnibusque crinibus tui colli? Vel sic: Averte oculos tuos a me, id est, quamvis, o unica mea, tota tua delectatio sit, me jugiter intueri, verumtamen non solum me intuearis, sed et commissam quoque tibi Ecclesiam et miseros ad te clamantes. Sic ergo, *Averte oculos tuos a me*, id est, ad alios quoque eos converte, non tamen intueri me cesses. Attamen oculos illos maternae compassionis ac piae sollicitudinis, quos in terris habuisti ad me, adhuc passibilem et mortalem, praesertim tempore passionis, averte omnino a me plenarie glorificato, et converte illos ad miseros exsulantes, ad te lamentabiliter ac devotissime conclamantes: Eia ergo, Advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte. *Ipsi me avolare fecerunt*, id est, piissimi tui respectus et columbini intuitus, contemplativique oculi tui attraxerunt me de sinu Patris in gremium ventris tui ac mentis.

---

[6]Cant. IV, 9.

Capilli tui sicut grex caprarum, etc. Istud supra in elucidatione capituli quarti expositum est.[7]

Sexaginta sunt reginae, etc. Una est columba mea, perfecta mea: id est, quantumlibet aliae animae virtuosae, contemplativae, pudicae, dicuntur spiritualiter esse regiae conjuges meae, aut adspirantes ad perfectum amplexum; tanta tamen, o benedictissima Parens mea, est eminentia tua in omni virtute, salute, perfectione et proprietate laudanda, quod tu sola inter particulares personas es columba mea pudicissima, fecundissima, gemitu pio summe repleta in saeculo isto, ab omni felle alienissima. Et sicut comparatione mei nullus est bonus;[8] sic comparatione tui, nulla perfecta, quantumcumque praeclara et magna. Imo ceterae cunctae reginae, sunt tuae ancillae. *Una est matri suae*. Tu enim, o sponsa, secundum carnem es filia Synagogae, et ad ejus honorem et gloriam cedit, imo et ad illius profectum et opem, quod tu talis ac tanta es, et quod ipsa talem ac tantam filiam habet. Nam et meritis tuis ac precibus multi ex populo Judaeorum conversionis sunt gratiam assecuti. Verumtamen infelix illa Synagoga, pro maxima sui parte, ingrata indurataque permanet; et quum in honore esset, non intellexit.[9] *Electa genitrici suae*. Quamvis praeclarissima Virgo sit mater, advocata, ac regina totius militantis Ecclesiae; tamen quamdiu erat in saeculo isto, erat membrum ac filia spiritualis ipsius Ecclesiae: sed

---

[7]Ibid. 1.

[8]Matth. XIX, 17; Marc. X, 18.

[9]Ps. XLVIII, 13, 21.

huic matri suae, id est ad patrocinium, defensionem, consolationem, profectum et salutem hujus matris suae, electa est desuper esse mater Christi, advocata generis humani, refugium miserorum, mediatrix Dei ac hominum.

Viderunt eam filae, et beatissimam praedicaverunt reginae, et concubinae laudaverunt eam. Omnes enim rationales et intellectuales creaturae, Deo per caritatem conjunctae, tam in militanti quam in triumphanti Ecclesia, sacratissimam istam aut frequenter aut indesinenter adspiciunt, magnificant, laudant, tam inferiores quam superiores ac mediae. Et quanto sunt eminentiores ac magis illuminatae, tanto profundius atque limpidius intuentur et contemplantur omnem dignitatem, excellentiam et gloriam gloriosissimae Virginis. Hinc reginae dicuntur eam non solum videre ut filae, aut laudare ut concubinae, sed beatissimam praedicare. Et merito: quoniam ipsa praestantissima ac virtuosissima Virgo concepit ac genuit omnium Salvatorem, totius beatitudinis fontem. Sicque ex limpida ejus contemplatione maxime admirantur omnem perfectionem et felicitatem ipsius, dicentes:

Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens, id est, ab infantia, qua uti ratione incepit, celerrime incomparabiliterque proficiens, et Christum (qui est verus dies animarum sanctarum) praecedens, atque ad ipsum perducens? *Pulchra ut luna*: quoniam sicut post solem luna clarius splendet in coelo et praeest nocti, sic illustratissima Domina post Christum solem justitiae, in tota clarius micat Ecclesia militanti ac triumphanti, et militanti Ecclesiae (quae respectu triumphantis sedet in tenebris) specialiter praesidet. Verumtamen incomparabiliter formosior est quam luna; imo luna

sub pedibus ejus[10]: sed *pulchra est ut luna*, id est sicut Ecclesia, quia diversae virtutes et gratiae, quae hinc inde in variis membris Ecclesiae fuerunt et sunt dispersae et imperfectae, fuerunt et sunt in ea collectae ac valde perfectae. *Electa ut sol*: quia post Christum hominem elegantissima et electissima esse cognoscitur. Et sicut sol ceteris planetis ac stellis est major, luminosior, atque causalior; sic felicissima Mater virginea, post Christum est ceteris cunctis major perfectione, luminosior sapientia, et virtute causalior, utpote Genitrix veri Dei, Salvatoris[11] mundi, et innumerabilium peccatorum reductrix ad gratiam ac salutem. *Terribilis ut castrorum acies ordinata*: quia in ea fuit ordinatissima virtutum connexio, praeclarissima perfectionis constantia, et auctoritate maternitatis Dei constituta est imperatrix universorum, ac plena dominatrix adversantium potestatum.

Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium. Juxta expositiones praehabitas, sanctissima Virgo tanquam vigilantissima ac fidelissima advocata et protectrix Ecclesiae militantis, in eandem descendit quotidie, omnem statum ac dispositionem Ecclesiae considerando, preces pro ea fundendo, dona gratiae impetrando. Similiter Virgo Deifera, quamvis peccare non poterat, tamen interiorum suorum diligentissima custos consideratrixque fuit, ad vehementius proficiendum: sicque per considerationem, custodiam et profectum, intravit assidue hortum animae suae, et virtutes ac opera sua pensavit. *Nescivi*: quia beatissima Domina profecit in

---

[10]Apoc. XII, 1.

[11]alias Salvatrix

multis notitiis, nec a principio per experientiam scivit fructum passionis Filii sui, ut postea. Ideo subdit: *Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab*: id est, affectio cordis mei me vehementer afflixit, eo quod Evangelium Filii mei viderem non recipi a Judaeis, quibus quadrigae, id est Apostoli, Christum praedicando vehentes ad audientium corda, diu praedicaverunt. Si enim apostolus Paulus de Judaeorum excaecatione doluit tam vehementer, ut diceret, *Tristitia mihi magna est, et dolor continuus cordi meo pro fratribus meis Judaeis*[12]: quanto magis optima Virgo, quae in caritate Dei et proximorum ineffabiliter fuit perfectior Paulo? Oravit igitur piissima Mater pro illis assidue.

Sed animae credentium, videntes Judaeorum obstinationem extremam, clamant ad suam piissimam Advocatam: *Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere*: id est, ad Ecclesiam ex gentilitate conversam, tuae pietatis converte respectum; redi ad praelatos, redi ad subditos, redi ad peccatores; redi indulgentiam impetrando, gratiam obtinendo, conservationem impendendo, ad gloriam perducendo. *Ut intueamur te*, id est, ut experiamur te nobis clementer adsistere, et tuam beatitudinem sinceriter contemplemur, ac deum in patria te aeternaliter videamus.

Hanc petitionem approbat sponsus, dicendo: *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum?* id est, tu, congregatio fidelium animarum, merito invocatis sponsam hanc singularem, quoniam potens est vos adjuvare, tueri, perducere: quia non potestis

[12]Rom. IX, 2, 3.

considerare in ea nisi aciem virtutum firmissimam, et omnium spiritualium insuperabilem vim armorum: quae etiam habet ad manum coelestium spirituum victoriosam militiam suo imperio obedire promptissimam, per quos potest juvare, victoriamque conferre.

EXPOSITIO
CAPITULI SEPTIMI

ARTICULUS XXI

QUAM PULCHRI SUNT GRESSUS TUI! DE CHRISTO ET ECCLESIA

SALVATOR in Evangelio loquitur: Ubi fuerit thesaurus tuus, ibi erit et cor tuum.[1] Porro thesaurus Salvatoris, est ejus Ecclesia, sibi tam cara, quod pro ejus salute suum pretiosissimum sanguinem fudit, et tradidit se pro ea.[2] Ideo cor suum est ubi Ecclesia sua: in ea est, in ea quiescit, et commoratur cum ea; et de ea libenter confabulatur, et ejus insistit praeconiis, dicens:

Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Tota Ecclesia appellatur filia principis, id est Christi sponsi sui, qui eam regeneravit ex aqua et Spiritu Sancto[3], atque (ut Jacobus ait apostolus) voluntarie genuit nos verbo veritatis[4], ut simus initium aliquod creaturae ejus. De quo Christo Isaias praedixit: Vocabitur nomen ejus, Princeps pacis.[5] Et sicut in Apocalypsi scriptum est[6],

---

[1]Matth. VI, 21.

[2]Ephes. V, 25.

[3]Tit. III, 5.

[4]Jacob. I, 18.

[5]Is. IX, 6.

[6]Apoc. I, 5.

Qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terrae. Potest tamen per principem intelligi Deus Pater, seu Trinitas Deus, et quaelibet divina et increata Persona. Hujus filia gressus sunt pulchri, id est, actus et profectus atque spirituales ipsius affectus, quibus tendit de via ad patriam, virtuosi sunt valde, quia secundum divina regulantur praecepta: pulchri, inquam, in calceamentis, id est per hoc, quod sanctorum patrum exemplis ornantur, sicut pedes per calceamenta, quia praecedentium patrum exemplaria opera imitatur Ecclesia. Denique, quoniam tota Ecclesia est unum mysticum corpus, cujus varia membra, sunt diversa supposita per actus et officia convenienter distincta: sicut per pedes Ecclesiae designantur conjugati, qui instar pedum assidue tangunt et calcant terram, quia in terrenis occupantur negotiis, et in corpore Ecclesiae infimum tenent locum; et tamen sunt pulchri valde, dum conjugali continentia fulgent, habentes, juxta doctrinam Apostoli, honorabile connubium et torum immaculatum[7], servantes praecepta Dei atque Ecclesiae, et temporalia ad spiritualia referentes, sicque transeuntes per transitoria bona, ut non amittant aeterna.

Juncturae feminum tuorum sicut monilia. Quemadmodum supra, ita et hic sponsus describit Ecclesiam sub parabolica similitudine feminae speciosae.[8] Sed quarto capitulo incipit descriptionem hujusmodi a superioribus partibus sponsae, puta ab oculis; hic autem ab inferioribus, hoc est a pedibus, sicut jam patuit. Quemadmodum autem ad ornatum feminae spectat compositio

---

[7]Hebr. XIII, 4.

[8]Cant. IV, 1 et seq.

gressus, et calceatio pedum, ita et congrua connexio feminum, ut nulla sit claudicatio crurum. Est equidem femina muliere, quod femur in viro. Itaque femina Ecclesiae, sunt duo populi concurrentes in Christo[9], tanquam in lapide angulari, per fidem, spem, caritatem, videlicet Judaei et gentiles conversi: quorum junctura, est unio eorum concors, et conversatio mutua gratiose pacifica, sicut jussit Salvator: Pacem habete inter vos[10]; et denuo, Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem.[11] Paulus quoque: Unanimes, inquit, uno ore honorificetis Deum[12]; et rursus, Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, unanimes, id ipsum sentientes.[13] Talis ergo junctura, pulchra censetur tanquam monilia, *quae fabricata sunt manu artificis*, id est sicut spiritualia ornamenta sapientia ac virtutum, quae summi Opificis potestate ac prudentia conferuntur et contemperantur. Unde dixit Apostolus, quod Christus est pax nostra, qui fecit utraque unum[14], id est, utrumque populum effecit unum ovile, unum mysticum corpus, et unam plebem in Deo.

---

[9]Ephes. II, 14-16, 20.

[10]Marc. IX, 49.

[11]Joann. XV, 12.

[12]Rom. XV, 6.

[13]Philipp. II, 2.

[14]Ephes. II, 14.

Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis, id est, similis est crateri seu rotundae mensurae vini, repletae optimo vino: ideo subditur, Nunquam indigens poculis. Hoc est dicere: Umbilicus tuus est rotundus et bene formatus, quasi torno commensuratus. Per umbilicum autem, sub quo concipitur proles, et per ventrem in quo alitur, designantur praedicatores: quorum verbis et exemplaribus gestis, fama ac meritis homines convertuntur, et in Deo regenerantur, alimentisque spiritualibus in Ecclesia educantur: qui praedicatores non indigent poculis, quia aqua sapientiae salutaris[15], rore gratiae, fluentis doctrinae abundant, atque de plenitudine sua propinant, id est, auditoribus suis communicant.

Venter tuus sicut acervus tritici, id est, aptum habens tumorem ex fecundatione, *vallatus liliis*, id est puritate suavi ac candida. Sicque per ventrem Ecclesiae significatur ejus fecunditas spiritualis ac pura, non carnalis et foeda, secundum illud: Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.[16] Unde et Paulus: In Christo, inquit, per Evangelium ego vos genui.[17] Et sicut praehabitum est, per ventrem convenienter mens seu memoria sumitur, seu ipse Baptismus.

---

[15]Eccli. XV, 3.

[16]Joann. I, 13.

[17]I Cor. IV, 15.

Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreae gemelli.[18] Hoc supra diffuse est declaratum. — *Collum tuum sicut turris eburnea*. Hoc est quod supra legitur: Sicut turris David, collum tuum.[19] Sed hic dicitur, Sicut turris eburnea. Ebur namque est os elephantis animalis castissimi. Sicque per turrim eburneam insinuatur, quod hi qui per collum Ecclesiae denotantur, videlicet doctores, pastores, et qui aliis sermocinantur, debent castitate ornari; et constantes, pretiosaeque conversationis exsistere, sicut turris eburnea fortis est et pretiosa.

Oculi tui sicut piscinae in Hesebon, quae sunt in porta filiae multitudinis. Per oculos Ecclesiae, intelliguntur praelati, quos Deus dedit speculatores domui suae[20]: qui habent se ipsos subditosque dirigere, atque de necessariis providere. Qui comparantur piscinis sitis in Hesebon: quae piscinae sunt in portis, id est prope portas, filiae multitudinis, id est plebis habitantis in loco sic dicto: quae plebs dicitur filia multitudinis, id est nata ex populo copioso oppidi aut regni illius. Nempe, sicut in Deuteronomio scriptum est, Hesebon fuit civitas Sehon regis Amorrhaeorum.[21] Unde scriptum est alibi: Ignis egressus est de Hesebon.[22] Quidam per piscinas in Hesebon, intelligunt duas piscinas, quae in Jerusalem erant, et multum ornabant eandem: adjicientes quod Hesebon non sit hic

---

[18]Cant. IV, 5.

[19]Ibid. 4.

[20]Ezech. III, 17.

[21]Deut. I, 4.

[22]Num. XXI, 28.

nomen proprium urbis praefatae, sed commune, significans computationem. Comparantur igitur oculi sponsae piscinae in Hesebon, quoniam instar aquarum illarum sunt clari, pretiosi, et abundantes in lumine cognitivo. In organo quoque oculorum abundat aqueus humor. Claritas autem sapientiae, lumen copiosum intelligentiae, humor compunctionis, pretiositas sanctae et exemplaris conversationis abundare debent in praelatis Ecclesiae, praesertim in episcopis, ceterisque majoribus. Hinc et per oculos Ecclesiae, possunt intelligi cognitio ejus contemplativa et practica, seu sapientia atque prudentia.

Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum. Per nasum Ecclesiae, virtus discretionis accipitur, qua inter bonum et malum, inter verum et falsum, inter pretiosum et vile discernit. Et assimilatur turri Libani, quia sublimis et valde recta est ista discretio, atque veritatis candore praefulgida. Et respicit contra Damascum, quae interpretatur sanguineus, quia terrenis et sanguinolentis operibus se opponit.

Caput tuum ut Carmelus, id est simile monti Carmelo alto, pulchro, fructifero, pascuis copioso, qui spinis et frutetis carere asseritur. Quod si per oculos intelligantur episcopi, potest per caput Ecclesiae intelligi Pontifex summus, qui est summus, primus, ac generalis Christi vicarius super totam universalem Ecclesiam, sponsus, caput, praelatus, pastor, monarcha, doctor ac ductor ipsius[23]; per optimum aurum, potest accipi plenitudo ecclesiasticae

---

[23]Cant. V, 11.

potestatis, in eo subjective formaliterque consistens, vel praeclara sapientia, seu maxima sanctitas ad eum pertinens: quia quo plus ceteris praeeminet latissima jurisdictione ac praelatice potestate, tanto plus debet singulis praefulgere omni sapientia, sanctitate et exemplaritate. Sed ipse est caput Ecclesiae vicariale. Christus vero caput est principale: qui est optimum aurum: quia in quantum Deus, est essentialiter sapientia infinita, sanctitasque immensa; secundum assumptam quoque naturam, plenus est sapientia, gratia et virtute infusis, beatifica fruitione et omni superno charismate. *Et comae capitis tui, sicut purpura regis juncta canalibus*, id est rubicundae et nitidae, sicut purpura regia in aquis canalium posita, ut in eis post tincturam lavetur, quatenus color ejus vivacior venustiorque appareat. Porro, sicut per caput potest intelligi caput vicariale et etiam principale; ita per comas capitis possunt intelligi praecipui post dominum Papam praelati, et qui ei familiarius in regimine coadsistunt: qui et rubeis cutuntur, ad insinuandum quod caritate Dei ac proximi debeant aestuaré, et Christi passionem jugiter ferre in corde, atque pro Deo et fide ac subditorum salute esse parati ad sui sanguinis effusionem. Quod si per caput Christus accipiatur, comae hujus capitis sunt gloriosi Apostoli et primi Salvatoris discipuli, qui ei familiarius et immediatius adhaeserunt, atque ab ipso sumpserunt gradum ac potestatem: qui omnes caritate tanquam regia purpura sunt ornati, atque in canalibus, id est Baptismate et fontibus gratiae ac sapientiae, expurgati et decorati.

Sic ergo commendatis pulchritudinibus partium sponsae, concluditur: *Quam pulchra es et quam decora!* quasi dicat: Valde formosa es intus et foris; *carissima in deliciis*, id est, quam ostendo mihi dilectissimam esse per hoc, quod spirituales meas delicias tam

caritative et liberaliter tibi comunico, et ad gaudia beatificae fruitiōnis meae deitatis, te creavi, redemi, et perducere volo: quemadmodum passione mea instanté, discipulis dixi: Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum[24]; et gaudium vestrum nemo tollét a vobis.

Statura tua assimilata est palmae. Palma est arbor victoriae, quia victoribus in signum triumphi olim dabatur aurea palma cum laude et gloria. Statura ergo sponsae, id est perseverantia Ecclesiae, palmae similis perhibetur: quoniam perseverando usque in finem, coronari meretur, sicut in Evangelio legitur: Qui perseveraverit usque in finem, salvus erit.[25] Rursus, palma crescendo inferius stringitur, et superius dilatatur. Sic Ecclesia paulatim proficiendo, a bassitudine humilitatis orditur, atque ad caritatis amplitudinem promovetur. Unde fertur in Psalmo: Justus ut palma florebit.[26] Rursus statura, id est rectitudo justitiae, seu altitudo contemplationis ipsius Ecclesiae, palmae assimilatur. *Et ubera tua*, id est vetus ac novum Testamentum, seu sapientia et caritas, misericordia quoque et liberalitas: per quae omnia foveét Ecclesia filios suos; assimilata sunt *botris*: quoniam spirituale continent vinum, et mentem caritatis fervore inebriant ac dulciter alunt.

---

[24]Joann. XVI, 22.

[25]Matth. X, 22; XXIV, 13.

[26]Ps. XCI, 13.

Dixi, id est, in animo meo firmiter statui: *Ascendam in palmam*, id est, Ecclesiam meam, quam nunc palmae assimilavi, personaliter visitabo, et corda credentium purgabo, illuminabo, perficiam: sicque in membris meis crescam, dum fideles ad contemplationis verticem proficere fecerim, et ita in ipsis ascendam; *et apprehendam fructus ejus*, id est, de ipsa Ecclesia colligam fructum justitiae copiosum: quia me eam visitante ac fecundante, fructificabit, atque ad laudem et gloriam meam copiose insistet omni actioni virtutum. Denique palma inferius aspera, et in superioribus pulchra, suavis, ac fructuosa, figura est crucis, in quam propter salutem Ecclesiae Christus ascendit. Quae crux in inferioribus fuit asperrima, quia in praesentia fuit maxime afflictiva; sed fertilissima facta est meritis dominicae passionis, et fructum protulit aeternae salutis. Et certe sicut in hymno devotissime canitur, ipsa est Arbor decora et fulgida, ornata regis purpura, id est, sacratissimo corpore Filii Dei perfosso, sacro cruore ac sanguine ejus perfusa est. De qua in alio hymno cantatur: Dulce lignum, dulce pondus sustinens, quam sacer cruor perunxit fusus agni corpore. *Et apprehendam fructus ejus*, id est, saluberrimos passionis et crucis meae effectus obtinebo et consequar: quia redimam genus humanum, januam regni coelestis aperiam, sanctos de limbo educam, fortem armatum ligabo, et vasa ejus diripiam.[27] Propter quod, passione instanti, locutus sum: Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.[28] Hinc in Isaia Deus Pater ait ad Christum: Parum est, ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob

[27]Matth. XII, 29.

[28]Joann. XII, 32.

et faeces Israel convertendas; dedi te in salutem gentium, ut sis salus mea usque ad ultimum terrae.[29]

Et erunt ubera tua sicut botri vineae: id est, caritatem et pietatem, sapientiam et virtutem tuam, o Ecclesia, tam affluenter implebo, perficiam, fructificareque faciam, quod filios tuos copiose lactabis, enutries, et ad perfectionis incrementa perduces. *Et odor oris tui sicut malorum*. Odor oris Ecclesiae, est devota, amorosa, pia locutio, sermocinatio, oratio et instructio ejus; seu fama suae doctrinae, quemadmodum Paulus testatur: Deus odorem notitiae suae per nos manifestat in omni loco, quia Christi bonus odor sumus.[30] Hic odor assimilatur odori malorum punicorum: qui fortis et bonus est, atque martyrii palmam designat eo modo, quo juxta praehabita per mala punica rubentia[31] martyres exprimuntur, quorum constantiam et fervorem ac gloriam praecipue praedicat sancta Ecclesia. *Guttur tuum sicut vinum optimum*: id est, verba sacra ac fervida per guttur tuum prolata, sunt spiritualiter audientium inebriativa, ita ut dicere queant cum Jeremia: Factus sum quasi homo madidus vino a facie verborum sanctorum Dei.[32] Unde in

[29]Is. XLIX, 6.

[30]II Cor. II, 14, 15.

[31]Cant. IV, 13.

[32]Jer. XXIII, 9.

Psalmo: Calix meus inebrians quam praeclarus est![33] Et ut alibi scribitur, Quid pulchrum Domini, nisi vinum germinans virgines?[34]

Interea audiens sancta Ecclesia a sponso se taliter commendari, repente victa amore ipsius, quasi interrompens verba ipsius, ait de eo ceteris convertendis: *Dignum dilecto meo ad potandum*: id est, vinum hoc spirituale, scilicet praedicatio mea sapientialis ac fervida, mihi a dilecto concessa, tam virtuosa ac placita ei est, ut dignum sit quod eam acceptet, et delectetur in ea; *labiisque et dentibus illius ad ruminandum*: quoniam decet ut eam nunquam obliviscatur, sed memoriter teneat et perpendat ad remunerandum. Possunt quoque per labia et dentes sponsi, praedicatores et perfectiores fideles ipsius intelligi: qui prae ceteris masticant verba Dei, dum eorum sensum intime pensant, recogitant et adimplent.

Subdit demum Ecclesia: *Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus*. Hoc est quod in praecedentibus legitur atque expositum est: Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi.[35] Itaque, Ego dilecto meo, id est, ad eum gratiose pertineo, ejus amori, contemplationi laudibusque intendo; et ipse vultum suae benignitatis convertit ad me, et gratiose me visitat, me clementer exaudit; nec extra me aliquis potest salvari, sicut nec extra arcam Noe quisquam potuit a

---

[33]Ps. XXII, 5.

[34]Zach. IX, 17.

[35]Cant. VI, 2.

diluvio praeservari.[36] Ideo confidenter loquor ad eum: *Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum*: id est, quoniam tu, o sponse, tam gratiose me visitasti, tam clare illuminasti, tam valide accendisti, ego tibi grata exsistere cupio, tuum honorem et cultum augeri concupisco, gratiam mihi collatam aliis opto communicare; sed quoniam nil sine te valeo[37], precor ut simul proficiscamur ad catholicae fidei dilatationem, ad errantium conversionem, ad perditorum salvationem. *Veni, dilecte mi*, qui ubique praesens es, jugiter adsis mihi in corde; *egrediamur* de secreto contemplationis *in agrum*, id est in amplitudinem orbis terrarum. Ager namque est mundus, ut in Evangelio fertur.[38] *Commoremur in villis*, id est, inter eos qui latam ambulant viam, et rusticanis moribus sordent, permaneamus, quousque ad arctum convertantur iter salutis, et urbana decorentur modestia.

Mane surgamus ad vineas, id est, Ecclesias particulares et congregationes credentium visitemus, ad reformandum collapsa, et ut informentur ad meliora: et faciamus hoc mane, id est celeriter et ferventer, et statim post tuam resurrectionem mane factam, nocte antiquae infidelitatis ad terminum suum deducta. *Videamus si floruit vinea*, id est, consideremus an quaecumque congregatio seu persona conversata, ad proficiendum se praeparavit, et internae reformationis refloritionem sortita sit; *si flores fructus parturiunt*, id est, an virtutes

---

[36]Gen. VII, 23.

[37]Joann. XV, 5.

[38]Matth. XIII, 38.

et dona in actus suos processerint, ac meritis exornentur; *si floruerunt mala punica*, id est, an hi qui caritate et contemplatione prae aliis debent esse igniti ac fulgidi, ut sunt praedicatores et viri heroici ac praelati, ad palmam quoque martyrii sint parati. *Ibi dabo tibi ubera mea*: id est, tali fructificatione, conversione, et divulgatione fidei sanctae simul gaudebimus, et cupitis caritatis infusae fruemur amplexibus interioribus illibatis, atque omnem praedicationem et fructum, cooperationem et administrationem meam, tibi totaliter tanquam omnis boni datori adscribam. Utriusque quoque Testamenti scripturas ad tuam honorificentiam augmentandam fideliter ordinabo.

Mandragorae dederunt odorem suum in portis nostris. Mandragorae, secundum Augustinum, sunt poma pulchra, odorifera, tamen insipida. Gregorius vero accipit mandragoras pro medicinalibus ac redolentibus herbis. Et secundum utramque significationem, per mandragoras intelliguntur excellentiores quique in sancta Ecclesia: qui vitae sinceritate et bonae famae odore resplendent, ac alios attrahunt, suisque exhortationibus et exemplis animarum vulnera curant. Idcirco in portis Christi et Ecclesiae, id est in ipsis exordiis noviter conversorum ac incipientium, fundunt suum odorem, aedificando, consolando, roborandoque tales plantationes novellas, sicut hortatur Apostolus: Infirmum in fide suscipite[39]; et alibi, Consolamini pusillanimes, suscipite infirmos[40], patientes estote ad omnes; itemque, Si praeoccupatus fuerit homo in

[39]Rom. XIV, 1.

[40]I Thess. V, 14.

aliquo delicto[41], vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis. Hinc etiam scripsit quibusdam: *Vestra obedientia divulgatur in omni loco*.[42]

Omnia poma nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi. Sicut sancti patres vocantur arbores fructuosae, formosae, suaves; ita eorum documenta, exempla, virtutes et opera, poma dicuntur, quae ex eis quasi de arboribus colliguntur. Ecclesia igitur pro aliorum conversione ferventer sollicita, parit sibi fiduciam, et loquitur sponso: *Omnia poma nova et vetera*, id est utriusque Testamenti scripturas, auctoritates, historias, exempla et argumenta, pro fidei persuasione accommoda, diligenter collegi, memoriter teneo, et jam parata sum exponere ad tuum honorem et gloriam, pro aliorum conversione, eruditione et confirmatione, sicut et tu in Evangelio protestaris: *Omnis scriba doctus in regno coelorum*[43], similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.

---

[41]Galat. VI, 1.

[42]Rom. XVI, 19.

[43]Matth. XIII, 52.

ARTICULUS XXII

DE CHRISTO ET SPONSA PARTICULARI

QUAM pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Sponsus coelestis juxta varium tactum stimulumque amoris, variis modis alloquitur sponsam, et diversis eam nominibus exprimit, jam sponsam, jam sororem, jam amicam, jam columbam, jam immaculatam, jam perfectam nominans eam: et nunc, quasi non sufficiant tot appellationes, tam praedignae et amorosae, nominavit eam nomine in hoc libro hactenus inaudito, videlicet filiam; nec filiam tantum, sed filiam principis, haud dubium quin illius de quo ait Scriptura: Qui dominatur in virtute sua in aeternum.[1] Si magna nobilitas est, esse prolem regis seu imperatoris terreni: quanto plus, esse sobolem Regis aeterni, ineffabilis est nobilitas? Ecce quantum dona gratiae ac virtutum, rationalem dignificant creaturam. Hanc excellentiam per fidem et gratiam Christi consequimur: quotquot enim receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.[2] Hinc rursus Joannes hortatur apostolus: Videte qualem caritatem dedit nobis Pater[3], ut filii Dei nominemur, et simus. Decuit enim, Deo incarnato, homines quodammodo deificari. Ideo Filius Dei docuit

---

[1]Ps. LXV, 7.

[2]Joann. I, 12.

[3]I Joann. III, 1.

nos sub hac forma orare: Pater noster, qui es in coelis, etc.[4] Verum quia ita oramus, diligenter pensemus quod per Malachiam loquitur Deus: Filius honorat patrem suum, et servus timet dominum suum.[5] Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? Certe merito dicitur: Maledictus qui facit opus Dei negligenter[6]; et, Maledicti qui declinant a mandatis ejus.[7] Beati vero et divinae filiationis appellatione condigni, qui cum sancto Job ex sententia dicere habent: Vestigia Dei secutus est pes meus;[8] viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea. A mandatis labiorum ejus non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris ejus: ut scilicet vivam secundum eorum tenorem. Talis fuit qui ait: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.[9]

Unicuique itaque animae sic agenti, loquitur sponsus coelestis: *Quam pulchri sunt gressus tui!* id est, valde virtuosae sunt tuae actiones, intentiones, et affectiones, *in calceamentis*, id est in imitationibus exemplorum patrum sanctorum, qui in omni sanctitate et justitia Deo ministraverunt, et coram eo jugiter

[4]Matth. VI, 9.

[5]Malach. I, 6.

[6]Jer. XLVIII, 10.

[7]Ps. CXVIII, 21.

[8]Job XXIII, 11, 12.

[9]Ps. CXVIII, 11.

custoditi, timorati[10], sinceri fuerunt, semper solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis[11]; o filia adoptiva principis summi, de quo ait Scriptura: Domine, rex omnipotens[12], in ditione tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tuae resistere voluntati. Quum ergo sis filia principis tanti, decet te in omnibus ordinate, mature, reverenter procedere: siquidem filiae regum docentur valde composite proficisci. Hinc Deus exhortatus est Abraham: Ambula coram me, et esto perfectus.[13] Et Psalmista fatetur: Servavi mandata tua et testimonia tua, quia omnes viae meae in conspectu tuo.[14]

Juncturae feminum tuorum sicut monilia. Femina seu femora animae, sunt potentiae ejus, in quibus virtutes et vitia subjective consistunt. Hae enim possunt fructum virtutum producere: quod si neglexerint, spinas et tribulos germinabunt.[15] Et potissime femina ista sunt intellectus atque voluntas, in quibus virtutes et vitia amplius habent locum: quarum virium junctura, est earumdem connexio ac mutua influentia. Intellectus etenim voluntati ostendit, quid appetere, velle et agere debeat: quia voluntas de se caeca censetur, ejusque objectum est bonum intellectum, id est per

---

[10]Luc. I, 75.

[11]Ephes. IV, 3.

[12]Esther XIII, 9.

[13]Gen. XVII, 1.

[14]Ps. CXVIII, 168.

[15]Gen. III, 18.

intellectivam potentiam apprehensum et intellectualiter cognitum. Voluntas quoque jam actuata, et praesertim per caritatem formata, movet intellectum et excitat ad agendum per modum imperii, quia per caritatem praecipit aliis viribus. Dum ergo intellectus voluntatem ordinate illuminat, et ab immoderato refrenat affectu, voluntas quoque movet et excitat intellectum ne torpeat: tunc anima Christi sponsa est fructuosa, et virtutum germinibus tanquam monilibus decoratur, atque ab immoderantiis et defluxionibus refrenatur. Propter quod ait Apostolus: Abundantius oportet nos observare ea quae audivimus, ne forte supereffluamus.[16]

Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Per umbilicum corporale alimentum defertur in ventrem, et deportatur ad fetum. Idcirco per umbilicum, potest intelligi vis cogitativa: quae vocatur et intellectus passivus, et inter vires sensitivas ac intellectivas est media, quamvis sit sensitiva atque organica, quia cum intellectivis potentiis convenit in multis, et per eam species rerum ab exterioribus ac interioribus sensibus ad intellectum perveniunt, eo quod cognitio nostra intellectiva exordium sumat a sensitiva. Haec itaque cogitativa potentia, est tanquam crater tornatilis: quia mediante sensitiva memoria sibi subserviente, prompte atque celerrime offert et praebet intellectui imagines rerum. Unde et crateri jugiter pleno assimilatur: quia copiose ac fecunde abundat similitudinibus rerum, quae a sensibus exterioribus per sensum communem et phantasiam seu vim imaginativam derivantur ad ipsam.

---

[16]Hebr. II, 1.

Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis. Venter animae, est mens ejus, seu intellectiva memoria, omnium capax et tenax: quae coelestis verbi semine fecundatur, et duodecim fructus Spiritus parit[17]: acervoque tritici comparatur, quoniam desiderio puro ac fervido ad Deum erigitur, et bonorum propositorum conceptionibus adimpletur, ac piis affectibus impinguatur: ita ut fateatur, A facie tua, Domine, concepimus, et quasi parturivimus, et peperimus spiritum salutis.[18] Specialiter quoque zelus animarum, seu ingens desiderium fraternae salutis, venter fecundus animae amorosae potest vocari, quia per zelum hunc sponso gratissimum, producit eidem sobolem spiritualem generatione castissima, utpote orando, praedicando, exhortando, sancte et exemplariter conversando. Ideo vallatus liliis perhibetur: non enim sensualiter circa proximos, sed pure intellectualiterque afficitur.

Duo ubera tua, scilicet intellectus speculativus et practicus, seu misericordia et veritas, sapientia et caritas, etc., .*sicut duo hinnuli*: quia per haec anima sancta prompte, copiose, subtiliter alit se ipsam et proximos, prout istud supra frequenter diffusiusque expositum est.[19] — *Collum tuum sicut turris eburnea*: quod in expositione quarti capituli declaratum habetur.[20]

---

[17]Galat. V, 22, 23.

[18]Is. XXVI, 17, 18.

[19]Cant. IV, 5.

[20]Ibid. 4.

Oculi tui sicut piscinae in Hesebon. Quemadmodum inter sensus exteriores clarior, spiritualior, atque nobilior dicitur visus; sic inter vires animae interiores, nobilissimus ponitur intellectus, in quo secundum philosophos atque theologos praecipuos, consistit felicitas: quae est sapientiae actus, quum et ipsa Veritas protestetur ad Patrem, Haec est vita aeterna, ut cognoscant te verum Deum.[21] Unde et summus ille Philosophus: Felicitas, inquit, est speculatio optimi speculabilis, id est contemplatio altissimae veritatis.

Assimilantur igitur interiores oculi animae amorosae piscinis in Hesebon: primo, propter pretiositatem et dignitatem ipsorum; secundo, ob intellectualis luminis claritatem, de quo ait Psalmista: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.[22] Porro intellectuale naturaleque lumen animae, per studium et exercitium, per informationem et lectionem acuitur, per habitus acquisitos perficitur; sed per habitus infusos, per unctionem Spiritus Sancti, per illuminationem angelicam, per veram compunctionem, expurgationemque vitiorum, et excitationem internam in actibus vitae contemplativae praecipue decoratur, augetur, completur in tantum, ut inspicere possit etiam divina secreta, et incerta atque occulta sapientiae Dei sibi manifestentur.[23] Sicque, sicut in piscinis resplendent intuentium vultus, sic in lumine oculorum animae universa cernuntur, et invisibilia Dei noscuntur: imo et anima

---

[21]Joann. XVII, 3.

[22]Ps. IV, 7.

[23]Ps. L, 8.

deprehendit se ipsam, et si quid culpae in ea sit, intuetur. Tertio, comparantur hi oculi piscinis Hesebon, propter fecunditatem: quoniam, sicut piscinae illae feraces sunt piscium copiose; sic oculi cordis desuper illustrati, et a vitiorum sordibus emundati, sanctis meditationibus, sublimibus contemplationibus, considerationibusque saluberrimis exuberanter replentur. Deinde in voluntate sanctarum fervores affectionum inducunt, aedificatoria quoque verba emittunt: quia ex abundantia cordis os loquitur[24], atque ad virtuosas et exemplares excitant actiones. Verumtamen ordine quodam haec faciunt, quia in primis oportet conteri et moerere de propriis culpis, deinde compati aliis, ac dominicae passionis recordari frequenter: ideo dicitur, Piscinae quae sunt in Hesebon. Hesebon equidem, cingulum moeroris interpretatur. Idcirco accingat et paret se animus ad salubres moerores, quum asserat sponsus: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur[25]; et denuo, Vae vobis qui ridetis[26]; et, Vae vobis qui habetis consolationem vestram.[27]

Nasus tuus sicut turris Libani. Per nasum, ut tactum est, quo inter bonos et malos odores discernitur, virtus discretionis insinuatur: quae utique virtus, alta et praeclara est valde; et *contra Damascum*, id est sanguinolentum et vitiosum hunc mundum,

---

[24]Matth. XII, 34; Luc. VI, 45.

[25]Matth. V, 5.

[26]Luc. VI, 25.

[27]Ibid. 24.

opponit se: quoniam inter spiritualem et carnalem distinguit suavitatem ac voluptatem, definiens a sensualibus, foedis, ac caducis abstinendum esse oblectamentis, quoniam vana et vilia sunt in se, et a spiritualibus ac divinis voluptatibus et consolationibus impeditiva, imo ad infernales pertrahentia acerbitatem, atque aeternam illam beatificae fruitionis increatae dulcedinis auferentia voluptatem. Non enim possumus modo gaudere cum saeculo, et deinceps regnare cum Christo; sed huic capiti oportet nos conformari, de quo ait Scriptura: Nonne haec oportuit pati Christum[28], et ita intrare in gloriam suam? Idcirco oportet et nos per multas tribulationes intrare in regnum coelorum.[29] Jugiter ergo vigeat in nobis haec naris saluberrimae discretionis. Et quando occurrerit nobis delectabile aliquid aut jucundum, protinus instar canum diligentissime odoremus an vere expedit, an sit odor aut suavitas ejus animae reflectiva, an potius sub mellis specie infectiva: et si sic, protinus fugiamus ab ea. In ipsis quoque solatiis et licitis ludis seu recreationibus, ab omni superfluitate, dissolutioneque cordis abstineamus: quatenus qui glorietur, in Domino glorietur[30]; et observemus quod scriptum est, Post concupiscentias tuas non eas, et a voluptate tua avertere.[31]

---

[28]Luc. XXIV, 26.

[29]Act. XIV, 21.

[30]II Cor. X, 17.

[31]Eccli. XVIII, 30.

Caput tuum ut Carmelus. Caput animae, est suprema pars ejus, in qua superbeatissimae Trinitatis relucet imago. Quod caput, dum a passionibus et vitiis fuerit reformatum et expurgatum (sicut hortatur Apostolus, Renovamini, inquiens, spiritu mentis vestrae)[32], virtutibus quoque et donis, praesertim sapientia, caritate, et stabilitate ornatum: instar montis Carmeli sublime est, imo ad supremum omnium verticem Deum extentum ascendens atque pertingens; sicque pulchrum et fructuosum efficitur, carens frutetis culparum, spinisque passionum. *Et comae capitis tui sicut purpura regis, juncta canalibus:* id est, congeries, multitudo, abundantia cogitationum et affectionum tuarum, ita est coordinata, purgata, et igne caritatis atque dominicae passionis recordationibus rubricata ac splendens effecta; utpote aquis sapientiae salutaris intincta[33], aquis devotionis perfusa, lacrimis deplorationis praesentis exsilii ac adspirationis ad beatificum dilecti intuitum irrigata: ut vere coram Deo sit rubens et candida, tanquam regia purpura in canalibus collocata. Hoc fit, dum omnis cogitatio omnisque affectio de creaturis concepta, si bona est, ad Creatoris contemplationem et amorem mox ordinatur; si prava, protinus refutatur. Nec solum abjiciamus cogitationes affectionesque malas, sed etiam minus bonas, quae sua occupatione et immoratione a melioribus nos retardant: sicque, juxta doctrinam Apostoli, cogitemus, apprehendamus, et exsequamur meliora ac viciniora salutis.[34]

---

[32]Ephes. IV, 23.

[33]Eccli. XV, 3.

[34]Hebr. VI, 9.

Quam pulchra es, et quam decora, carissima in deliciis! Hoc a caelesti sponsore audiri meretur anima vere timorata, fervens ac nobilis: quae extra sponsum renuit consolari[35], et tempore absentiae consolatoriae praesentiae sponsi, tanquam pudicissima turtur, gemitum assumit pro cantu, dicens cum sancto Job, Ad Deum stillat oculus meus[36]; et cum divino Apostolo, Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini mei Jesu Christi[37], per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Quod si sponsus dixerit ei illud Osee, Dies multos exspectabis me[38], non fornicaberis nec eris viro; habet interim patientiam magnam, nec fornicatur a Deo. Quod intuens sponsus, tam consolatorie visitat eam, ut ipsa ex sententia et felici experientia fateatur: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo[39], consolationes tuae laetificaverunt animam meam; itemque, Sicut pro Christo abundat tribulatio nostra[40], ita et per Christum abundat consolatio nostra.

Statura tua assimilata est palmae: id est, ad superna, caelestia ac divina per contemplationem et sanctum amorem erecta es, et in affectum justitiae prorsus conversa, non retorta, nec incurvata aut

---

[35]Ps. LXXVI, 3.

[36]Job XVI, 21.

[37]Galat. VI, 14.

[38]Osee III, 3.

[39]Ps. XCI, 19.

[40]II Cor. I, 5.

obliquata ad carnalia et immunda. Ideo
Dixi: Ascendam in palmam, id est, te familiarissime ac gratiosissime visitabo, eo quod tam similis, concors, ac intima facta sis mihi: similitudo namque est ratio unionis et complacentiae ac colligationis. Ideo videns te in vili ac misera carne tam spiritualem, justam, puram et amorosam effectam, complacentiam in te maximam habeo, et libentissime in te moram efficio. Tu quoque, o anima talis, ascendere debes in palmam, hoc est in crucem per cruciformem mei imitationem, et te totam mihi affigere atque inseparabiliter cohaerere, ut veraciter dicas: Vivo autem, jam non ego[41]; vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. Sicque apprehendes *fructus ejus,* id est, copiose particeps eris meritorum ac virtutum passionis et mortis meae. *Et erunt ubera tua sicut botri vineae,* id est, visceribus caritatis et pietatis tota afflues, abundabis, et te aliis largiter communicabis. *Et odor oris tui sicut malorum:* quia ex plenitudine internae devotionis, divini fervoris, et gratiosae illuminationis, saluberrima atque dulcissima docebis ac proferes verba; eritque *guttur tuum sicut vinum optimum,* quoniam ita loquendo, copiose ac fortiter reficies et inebriabis audientium mentes: quod vinum erit etiam sponsore praecipue placitum.

Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus. Hoc dicere spectat ad animam cujus conscientiae testimonium perhibet Spiritus Sanctus[42], quod sit caritate succensa, Christique sponsa ac filia; cujus tota

---

[41]Galat. II, 20.

[42]Rom. IX, 1.

affectio est ad sponsum, nec divisum est cor ejus[43], sed vere psallere potest, Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo[44]; cui molestum est, quidquid placet huic insano ac misero mundo, dulce autem, quidquid complacet sponsore, et quidquid sibi accommodum est ad placendum eidem, quamvis sint aspera et adversa, dura et afflictiva.

Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis: id est, quocumque perrexero, quidquid peregero, ubicumque quievero, tu, o dulcissime sponsae, misericorditer perge mecum, et adsis, conserves ac protegas.[45] In quo enim scire potero invenisse me gratiam coram te, nisi proficiscaris sic mecum, et in exercitiis tam activae quam contemplativae vitae, benigne adsistas, dirigas, tuearis? Sicque et ego, te auxiliante, ex superno et fraterno amore, considerando statum Ecclesiae, pro communi bono ero sollicita, ac pro reformationem generali omni modo mihi possibili laborabo. Teque agente ac dirigente, considerabo me ipsam in cunctis, et actus potentiarum mearum an sinceri sint coram te, fructuosi ac meritorii: atque per hoc, omne bonum cum ingenti gratiarum actione tibi semper adscribam, nec in exercitiis vitae activae a tuo cessabo intuitu et amplexu.

---

[43]Osee X, 2.

[44]Ps. CX, 1.

[45]Exod. XXXIII, 16.

ARTICULUS XXIII

DE CHRISTO ET SPONSA SINGULARI

QUAM pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Sacratisima Virgo est mater et filia Unigeniti sui, qui est Princeps pacis[1]: mater, inquam, ipsius, quantum ad carnis propagationem; filia vero, ratione creationis et adoptionis, atque aeternae praedestinationis, et singularissimae provisionis. Cujus incomparabilis Virginis gressus, id est actus et affectus, fuerunt pulcherrimi, quia sanctissimi, nulla culpae admixtione unquam fuscati, sed perfecti, et multae supererogationis contentivi; *in calceamentis*, quia sanctorum patrum vestigia et exempla tam eminenter secuta est, quod omnibus illis perfectior est inventa. Secuta est innocentiam atque justitiam Abel[2], et ineffabiliter innocentior ac justior illo fuit; cum Noe[3] inter vitiosos et reprobos perfectissime vixit; obedientiam Abrahae[4] secuta est, et transcendit; mansuetudinem Joseph, Moysis ac David[5] excessit: et quidquid

---

[1]Is IX, 6.

[2]Gen. IV.

[3]Ibid. VI.

[4]Ibid. XII, XXII.

[5]Ibid. XLIII-XLV; Num. XII, 3; Ps. CXXXI, 1.

perfectionis et virtuositatis fuit sparsim in aliis, in ea collectim et cum mira excellentia fuit.

Juncturae feminum tuorum sicut monilia. Femina Deiferae Virginis, sunt virginea ejus fecunditas, et fecunda virginitas, seu fecunditas atque virginitas in ea sibi invicem junctae: quae cunctarum virtutum ornatibus, tanquam monilibus desuper fabricatis, sunt politae. Magnum est, esse virginem; majus autem, virginem tam puram, ut nunquam inordinatum passa sit motum, nec stimulum corporis nec concupiscentiam appetitus; maximum vero, esse matrem ac virginem. At vero supermaximum est, esse virginem et Matrem veri Dei.

Umbilicus tuus crater tornatilis. Per mollem umbilicum, accipi potest tenerrimae Virginis compassio in sui Filii passione: qua compassione praecordialissima meruit et obtinet nobis pauperculis et pusillis fructum, virtutem et meritum passionis Filii sui. Quemadmodum enim (teste Philosopho) fetus per venas umbilici attrahit sibi nutrimentum a matre; ita et nos per venas et merita praefatae compassionis, fructum passionis Christi haurimus. Praeterea, quoniam (teste Gregorio) viris luxuria est in lumbis, feminis autem in umbilico; potest per umbilicum praestantissimae Dominae, accipi incomparabilis castitas ejus, omni humilitate ac sapientia decorata: ex qua tanquam ex cratere, exempla castitatis, humilitatis ac sapientiae sumimus et potamus.

Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis. Non solum anima, sed et corpus coelestis Puerperae, ex conceptione, deportatione, generatione et educatione veri Dei, supernaturaliter et

inenarrabiliter divinum effectum est, et velut deificatum. Unde et ista praeconia etiam de corpore et membris seu partibus corporis divinissimae Virginis accipi possunt. Itaque virgineus ille intemeratissimae adolescentulae uterus, ex prole adoranda fecundus atque tumescens, acervo triticeo rite assimilatur. Et quoniam idem mundissimus uterus, omni castitate ac sobrietate redolentissimus exstitit, merito fertur liliis decoratus. Spiritualius autem loquendo, venter, id est intellectus unicae Matris, triticeo assimilatur acervo: quia omni sapientia salutari repletus, ad Fontem sapientae se semper erexit, et actibus virtutum ac donorum in ipso exsistentium, pulcherrime fuit oratus. O quam coeliformiter, radiose, ac munificentissime irradiavit in mente Virginis benedictae ipse, qui essentialiter est Sapientia increata ac genita, incarnatus ex illa, et requiescens in ipsa, ac alimentum sumens ex ea!

Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreae gemelli. Hoc supra de corporalibus ac spiritualibus uberibus mundissimae, delectabilissimae ac deliciosissimae Virginis saepius expositum est. — *Collum tuum sicut turris eburnea.* Collum spirituale Virginis admirandae, est libertas animae ejus, semper ad Deum recte erecta, nullo culparum pondere pressa, nulla incursione hostili vincibilis; sed instar eburnae turris omni virtutum constantia solidata, valdeque alta, quia ad summum bonum avertibiliter elevata.

Oculi tui sicut piscinae in Hesebon. Non dubium quin ex assiduo corporali intuitu Dei incarnati, oculi Matris ejusdem fuerint miro modo clarificati sidereique effecti: in quibus et interna puritas, columbina simplicitas, supernaturalis sagacitas mentis Virginis tantae magnifice relucebant, ita quod instar perspicuarum

clarissimarumque aquarum erant perlucidi et sinceri. Sed et interiores oculi ejus pudicissimi, piissimique respectus, acies intellectuales, fides, sapientia, scientia et prudentia, nonne praeclara luce ac lucida puritatem, excellentique perfectione erant perfusi et inclyti, ab omni passionum perturbatione et vitiorum inquietudine penitus alieni? quemadmodum aquae piscinarum oppidi Hesebon nomine, leguntur inturbidae atque perspicuae exstitisse.

Nasus tuus sicut turris Libani, quae respicit contra Damascum. Nasus, ut cernimus, duo habet foramina: quorum unum tendit ad concavitatem palati, et necessarium perhibetur ad spiritum seu aerem attrahendum, et odoratum perficiendum; aliud tendit supra ad pelliculas cerebri, necessariumque consistit ad expellendum superfluitates de cerebro venientes. Ideoque, sicut praehabitu est, per nasum significatur discretio, cujus est bona eligere, confidentiam in Deo assumere, ac nociva tanquam sordes abjicere. Quae discretio fuit permaxima in Virgine benedictissima: quippe quae in discernendo nunquam erravit, nunquam malo sub specie boni decepta est, nunquam minus pro majori bono elegit; sed unumquodque sapientissime ponderans, tanti illud reputavit, quanti fuit existimandum. O supernaturalis perfectio, o Virgo omnium decus feminarum, o praeclarissimum creaturarum omnium ornamentum, quam inaestimabiliter radiabas intus in anima!

Caput tuum ut Carmelus. Caput Reginae nostrae, est sancta ejus voluntas, nunquam ad inferiora haec reprehensibiliter inclinata, sed ad eum qui essentialiter bonus est, semper altissime ac fructuosissime elevata, utpote ardentissima caritate plenissima: ideo monti Carmelo (qui valde sublimis et frugifer est) similis perhibetur.

Potest quoque per caput Imperatricis nostrae, sancta et summa ejus intentio sursum inviolabiliter fixa, signari. *Et comae capitis tui*, id est pia desideria seu prudentissimae cogitationes cordis tui, *sicut purpura regis juncta canalibus.* Per purpuram regis, intelligitur caro Christi, propter nos proprio sanguine rubricata: quae quasi canalibus juncta fuit, quando guttae sanguinis tanquam stillicidia eruperunt ex ea[6], et defluxerunt in terram, [et quando] de latere ejus benedicto lancea perforato exivit sanguis et aqua.[7] Quoniam ergo sacratissima Mater, Filio suo in omni ejus acerbissima passione amarissime est compassa, et simul cum eo pati ac mori optavit; imo quidquid ille toleravit in corpore, ipsa tulit in mente: merito desideria ejus ac cogitationes, assimilatae dicuntur purpurae Regis hujus.

Quam pulchra es, et quam decora! magis plane quam Rebecca aut Rachel[8], et speciosior prorsus quam Esther.[9] *Carissima in deliciis.* Quemadmodum enim prae cunctis compassa est Filio suo, non solum tempore passionis, sed et antea saepe, dum futuram ejus passionem attendit, et postea quoque dum factam recoluit; sic prae universis et singulis datum est ei spiritualiter gloriari in Christo, et suavissime deliciari de ejus conceptu et gestatione in utero, de ejus lactatione, amplexu, deportatione in brachiis, et de mutua

---

[6]Luc. XXII, 44.

[7]Joann. XIX, 34.

[8]Gen. XXIV, 16; XXIX, 17.

[9]Esther II, 7.

conversatione cum ipso tot annis. Unio enim et praesentia cum dilecto, parit laetitiam. Ipsa autem ardentissime unicum suum amavit, et ejus dignitatem cognovit. *Statura tua assimilata est palmae.* Nunquam enim per culpam est incurvata, sed in omni virtute et sapientia jugiter stetit erecta, ac gloriosissime de invisibilibus hostibus triumphavit. Unde victoriae palma meruit insigniri. *Et ubera tua botris.* Ipsa etenim amabilissima Domina, per suam sapientiam multos de Christi instruxit mysteriis, multis praebuit ubera consolationis: quae sua inaestimabili caritate ac pietate, instar affectuosissimae genitricis atque nutricis, omnes ad se accedentes et confugientes refovit, laetificavit, et tanquam optimo vino, spirituali poculo recreavit.

Dixi: Ascendam in palmam, etc. Si per palmam intelligatur illustrissima Virgo, constat quod Unigenitus Dei per incarnationis mysterium descendit in eam, et apprehendit fructus ejus: quia merita praeclarissimae Virgunculae tam acceptissima habuit, quod dignatus est fieri filius ejus. Propter quod fassa est ipsa: Respexit humilitatem ancillae suae.[10] Et sicut respexit humilitatem ipsius, ita et fidem, puritatem, caritatem, ac ceteros virtuosissimos ejus actus. Apprehendit quoque fructus ejus, quia ex purissimis ejus sanguinibus assumpsit et formavit sibi corpus humanum, qui, teste Apostolo, nusquam angelos, sed semen Abrahae apprehendit.[11] Sanguis autem est effectus et quasi fructus ejus in quo est, qui per naturalem calorem digerit, et ad sanguinis speciem perducit

[10]Luc. I, 48.

[11]Hebr. II, 16.

materiam. — Porro si per palmam intelligatur crux Salvatoris, hanc utique optima Mater una cum Filio suo ascendit affectu, et per imitationem dignissimam, compassionemque maximam: ita quod excellentissime dicere potuit, Christo confixa sum cruci[12]; et rursus, Ego stigmata Christi in corpore meo porto.[13] Sicque apprehendit fructus ejus, id est merita passionis Christi. Imo effectus meritorum illorum collegit, participavit, reposuit tam gratiose, quod omnibus nobis inde communicat. Ideo sponsus subdit ad eam: *Et erunt ubera tua sicut botri vineae.* Gloriosissima namque Genitrix Salvatoris, ex consideratione, imitatione, compassione passionis Filii sui, tantam consecuta est affluentiam gratiae, tam ineffabilem in omni caritate, sapientia, pietate profectum, quod haec ipsa spiritualia ejus ubera redundantissima fuerunt ac sunt ad reficiendum nos omnes vino et oleo, quae Samaritanus infudit vulneribus a latronibus vulnerati.[14]

Et odor oris tui sicut malorum. Odor oris admirabilis Virginis, est suavitas suae orationis, dulcedo saluberrimi sui sermonis, exemplaritas verborum ipsius, laus et psalmodia, quibus Deum jugiter collaudavit, eminentissime implens quod scriptum est: Benedicam Dominum in omni tempore[15]; semper laus ejus in ore meo. Ideo dictum est supra: Sonet vox tua in auribus meis[16]; vox

---

[12]Galat. II, 19.

[13]Ibid. VI, 17.

[14]Luc. X, 34.

[15]Ps. XXXIII, 2.

[16]Cant. II, 14.

enim tua dulcis. Et certe, quo verba orationum, exhortationum, psalmodiarum ex majori procedunt caritatis fervore, devotionis suavitate, purioreque attentione; eo in auribus Omnipotentis dulcius sonant. *Guttur tuum sicut vinum optimum*. Sicut per os, ita per guttur sacra verba formantur. Unde legitur in Osee: In gutture tuo sit tuba[17], id est praedicatio altisona. Studiosissima autem Virgo conservavit in corde suo omnia quae audivit de Christo ab angelo sancto[18], a Zacharia et Elisabeth, a pastoribus, a Magis, a Simeone et Anna, et ab ipso sponso Domino ac Filio suo. Haec ipsa postmodum opportune docuit alios, ad ipsam pro pleniori informatione confugientes: quae informatio fuit *optimum vinum* spiritualiter inebriativum, *dignum* Filio suo ejusque membris ad acceptandum atque potandum. Unde dictum est ante: Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, carissimi.[19] In Proverbiis quoque: Bibite vinum quod miscui vobis.[20]

Ego dilecto meo, et ad me conversio ejus. Sicut praehabitum est, locutiones vehementer amorosae aut dolorosae, solent esse truncatae, quoniam vehementia affectionis abrumpit et praescindit verba loquentis: et ita est in his verbis. *Ego dilecto meo* totaliter sum intenta, devotissime ei vacans, affectuosissime semper inhaerens. *Et ad me conversio ejus*, id est, ab eo excellentissime sum electa,

---

[17]Osee VIII, 1.

[18]Luc. II, 19, 51.

[19]Cant. V, 1.

[20]Prov. IX, 5.

singulariter praedilecta, familiarissime et fructuosissime ei conjuncta; et facta sum ei mater et sponsa, filia et ancilla, ac domina: quia subditus fuit mihi.[21] Quia tam summe et unice me dilexit, grate et hilariter me adspexit, in omnibus me direxit, custodivit, protexit, et quia tam gratiosissime egit mecum, et ejus amore accensa sum, et totis praecordiis opto ipsius honorem, passionisque suae fructum, id est mundi salutem. Ideo deprecor eum:

Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, id est, meritis tuis et precibus meis convertatur mundus ad fidem tuam, gratioseque visitemus genus humanum: ut non in populo Judaeorum dumtaxat, sed ubique terrarum divulgetur in gentibus Evangelium tuum, ac juxta oraculum meum beatam me dicant, non solum ex Judaismo conversi, sed omnes generationes.[22] *Commoremur in villis*, manendo piissime in eorum cordibus, qui erant inculti seu simplices moribus. *Mane surgamus ad vineas*, visitando velociter ac benigne quascumque congregationes fideles, quia ipsis periculum est in mora, qui indesinenter indigent gratia et adsistentia pia. *Videamus si floruit vinea*, id est, an vigeat religio christiana; *si flores fructus parturiunt*: juxta expositionem praehabitam. *Ibi dabo tibi ubera mea*, id est, ad tuum honorem effundam caritatem et pietatem meam super credentes, eos maternaliter confortando ac protegendo tanquam Ecclesiae advocata.

---

[21]Luc. II, 51.

[22]Luc. I, 48.

Mandragorae dederunt odorem in portis nostris, id est, pretiosissimae virtutes tuae et merita mea, sapientia et fama Evangelii tui, ac excellentiae meae suaviter sunt diffusae ad gentes propinquas, et per sanctos Apostolos, per quorum praedicationem tanquam per portam alii introierunt ad fidem atque ecclesiasticam unitatem, notificatae sunt gentibus. *Omnia poma nova et vetera*, id est, quidquid ex lege et Prophetis et ex evangelica lege didici ac profeci, ad tuae majestatis gloriam, o dilectissime sponse ac Fili, reservavi, retuli, nuncque communico fidelibus tuis, et cunctis electis ad te convertendis, et per te salvandis: quorum me matrem et advocatam constituisti.

EXPOSITIO CAPITULI OCTAVI ET ULTIMI

ARTICULUS XXIV

QUIS MIHI DET TE FRATREM MEUM, SUGENTEM UBERA MATRIS MEAE, ETC.; DE CHRISTO ET ECCLESIA

SICUT in fine patuit capituli praecedentis, Ecclesia sponsum hortata est ad infidelium conversionem, atque ad visitationem et reformationem fidelium. Huic itaque desiderio adhuc immorans et alludens, subjungit: *Quis mihi det?* id est, o utinam aliquis mihi praestet: quod tamen a solo Deo mihi potest conferri; *te fratrem meum, sugentem ubera matris meae*, id est, te sponsum, Verbum aeternum propter me incarnatum, et in carne suscepta sugentem ubera matris meae, id est ubera pietatis divinae ac gratiae, quibus Christus ut homo refocillatus est. Vel, Ubera matris meae, id est legis per Moysen datae, seu Synagogae, a qua per Apostolorum praedicationem exordium sumpsit Ecclesia. Quamvis autem Salvator non sumpserit a lege Mosaica aut Synagoga aliquam informationem, tamen in veritate legis ac doctrina Synagogae pro tempore suo, seu tempore opportuno, delectabatur et exercitabatur, allegavitque eas et adimplevit: Non veni, inquit, legem solvere, sed implere[1]; itemque: Si crederetis Moysi, crederetis forsan et mihi[2]; de me enim ille scripsit. Denique, quum Dominus Jesus duodecim erat

[1]Matth. V, 17.

[2]Joann. V, 46.

annorum[3] (qui secundum deitatis naturam, idem ipse est, et anni ejus non defluunt[4]: imo mille anni ante oculos ejus tanquam dies hesterna sunt, quae praeteriit)[5], inventus est in medio doctorum legis[6], sugens ubera Synagogae, id est veritate legis reficiens se, interrogans illos et audiens. Insuper ad litteram suxit Christus ubera Virginis gloriosae, quae est mater totius Ecclesiae, in quantum est ejus regina et advocata, protectrix et domina; quamvis sit in alia consideratione filia ejus.

Ut inveniam te foris, id est, in gentilibus perfidisque Judaeis videam te regnare per fidem et gratiam, in quibus antea non regnasti: ita ut ipsi quoque qui tuam fidem et plebem in te credentem diu sunt persecuti, te et tuum Evangelium amplectantur. Vel, Inveniam te foris, id est visibiliter inter homines conversantem[7], qui in deitatis substantia incomprehensibilis es, et inaccessibilem lucem inhabitas.[8] Sic locus iste exponitur in persona antiquorum fidelium, qui sub lege naturae et sub lege scripta adventum desideraverunt Messiae, et ejus mysteria cernere cupiebant, ut dictum est in exordio hujus voluminis super illud: Osculetur me

---

[3]Luc. II, 42.

[4]Ps. CI, 28.

[5]Ps. LXXXIX, 4.

[6]Luc. II, 46.

[7]Baruch III, 38.

[8]I Tim. VI, 16.

osculo oris sui.[9] *Et deosculer*, id est, caritative amplectar, atque per contemplationis quietem inter brachia tuae caritatis sine persecutione et inquietudine laeta repausem. *Et jam nemo me despiciat*. Quum enim infideles fuerint ad Christum conversi, cessabunt Ecclesiam aspernari ac persequi, imo venerabuntur eamdem: quod per conversionem gentilium ac Romani imperii pro maxima parte impletum est, et ante finem mundi, quando Elias restituet omnia[10], plenius est complendum. Synagoga quoque, quae nunc juste despicitur, et undique est dispersa ac captiva, quando ad Christum conversa fuerit, Antichristo occiso, non despicietur, sed honorabilis erit.

Apprehendam te, id est, gratulabunda devotione te amplexabor, et per caritatem tenebo, ac tibi firmiter inhaerebo; *et ducam te in domum matris meae*, id est ad plebem Synagogae, eamdem hortando, ut te devotione integra amplectatur: sicut per fidem susceptus es a plebe gentilium, et ab ea, saltem in parte. Vel, In domum matris meae, videlicet aeternae Sapientiae, vel triumphantis Ecclesiae, illuc tecum pariter ascendendo, et interim adspirando, atque per fidem et contemplationem illuc me elevando. *Et in cubiculum genitricis meae*, id est in secretarium matris praefatae, et ad contemplativarum mentium oscula et amplexus. *Ibi me docebis*, id est, in actu tam virtuoso me occupatam abundantius illustrabis de tuis mysteriis, et ad contemplandum sublimia tuae divinitatis. Docebis quoque me in membris meis, id est, praefatos

---

[9] Cant. I, 1.

[10] Matth. XVII, 11.

homines instrues gratiose. *Et dabo tibi poculum ex vino conditum*: id est, scientia legis evangelicae ac eruditione legis scriptae instruas conversos, seu convertendos ad te; et de fide, scientia et devotione eorum quasi reficiam te, id est, gloriari te faciam, qui nostram sitis salutem, nec gloriaris in perditionibus, sed conversionibus nostris[11]: quoniam gaudium tuum est fortitudo, id est constantia nostra in gratia et salute; *et mustum malorum granatorum meorum*, id est recentem laetitiam de conversione, gloria, et triumpho perfectorum filiorum meorum, scilicet contemplativorum et fervidorum, martyrumque sanctorum. Et certe quasi delicatissimum et admirabile mustum fuerat Christo, dum hi qui paulo ante persequebantur sponsam suam Ecclesiam, conversi per eam, coeperunt praedicare, defendere, ac divulgare evangelicam legem, ac mori pro eo.

Praeterea sancta Ecclesia spiritu prophetico pollens, atque in spiritu videns se ista consecuturam per sponsi auxilium, addit: *Laeva ejus*, videlicet sponsi, *sub capite meo*, id est, ipse in praesenti per dona gratiae me misericorditer consolatur, sustentat, exaudit; *et dextera illius amplexabitur me*, id est, in futuro per dona gloriae amplectetur me plenarie ac perfecte, quando ad suae deitatis fruitionem beatificam me perducet. Nunc enim in sinistra ejus experior divitias gratiae,[12] et gloriam consolationis internae, praesertim de aliorum conversione, et de spirituali profectu meo ac filiorum meorum; tunc autem inveniam in dextera ejus

---

[11]Tob. III, 22.

[12]Prov. III, 16.

longitudinem dierum aeternitatis. Quum ergo tam amorose habeat se ad me, confido me exauditam.

Huic gratulationi et quieti sponsus adgaudens, et sponsam suam Ecclesiam infestari prohibens, subdit: *Adjuro vos, filiae Jerusalem, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit*: quod superius bis habitum est atque expositum[13]; et ad diversas partes Ecclesiae potest juxta praetacta referri.

Consequenter conversa Synagoga, eminentiam Ecclesiae Christi perpendens, seu ipsa Ecclesia gratiarum charismata Synagogae in fine praestanda considerans, cum admiratione exclamat: *Quae est ista?* quasi dicat, Valde praeclara est, *quae ascendit de deserto*, id est, de saeculo isto nequam, de valle hac lacrimarum, de solitudine saeculi olim relicti a Deo, de conversatione terrena, assurgit ad conversationem coelestem, ad amorem atque intuitum supernorum ac divinorum, ad altitudinem regni coelorum, sicut hortatur Apostolus: *Quae sursum sunt quaerite*[14], ubi Christus est in dextera Dei sedens; quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Et Dominus: *Nolite*, inquit, *thesaurizare super terram; sed thesaurizate vobis in coelo*.[15] *Deliciis affluens*, id est, spiritualibus gaudiis consolationibusque abundans, etiam in adversis, sicut divinus fatetur Apostolus, *Repletus sum consolatione, superabundo*

---

[13]Cant. II, 7; III, 5.

[14]Coloss. III, 1, 2.

[15]Matth. VI, 19, 20.

gaudio in omni tribulatione nostra.[16] Unde in Evangelio sponsus: *Gaudete*, inquit, *in illa hora et exsultate*[17], quoniam merces vestra copiosa est in coelo. Affluit autem Ecclesia sancta deliciis, contemplando fideliter, sapientialiterque cernendo ac dulciter praegustando omnem pulchritudinem, beatitudinem, dulcedinem sponsi, et intime congratulando eidem; ponderando quoque beneficia ejus atque promissa, juxta quod asserit Paulus: *Gloriamur in spe gloriae filiorum Dei*.[18] *Innixa super dilectum suum*, id est, super sponsum suum apodians, seque reclinans, hoc est, pietati, opi, et gratiae sponsi sui, non propriis viribus, semper et ubique innitens, sicut Isaias hortatur: Quis ambulavit in tenebris, et non est lumen ei?[19] Speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum. Ipse equidem dixit: Sine me nihil potestis facere.[20] Ideo ait Vas electionis: Gratia Dei sum id quod sum.[21] Et Deus per Osee prophetam: Perditio tua ex te; in me tantummodo auxilium tuum.[22]

Deinde Christus dilectionem suam eximiam ad sponsam ostendit, loquens ad eam: *Sub arbore malo suscitavi te*: id est, virtute

---

[16]II Cor. VII, 4.

[17]Matth. V, 12.

[18]Rom. V, 2.

[19]Is. L, 10.

[20]Joann. XV, 5.

[21]I Cor. XV, 10.

[22]Osee XIII, 9.

et merito passionis meae, quam tui amore sustinui, ad gratiam ac salutem te vocavi et reparavi, sicut in Evangelio sum locutus: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto[23], ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. Unde et princeps Apostolorum in prima sua scripsit Canonica: Christus semel passus est pro peccatis nostris[24], justus pro injustis, ut nos offerret Deo; deglutiens mortem, ut vitae aeternae efficeremur heredes. Hinc praedictum ab Isaia fuit: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: cujus livore sanati sumus.[25] Itaque per arborem quae malus vocatur, crux designatur: quia jam supra in laudibus sponsi locuta est sponsa, Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios.[26] Haec arbor alio nomine quandoque vocatur malgranatum: et est pulchra valde, fructuosa, et alta. Idcirco per eam crux Christi praestantissima rite exprimitur: quia est arbor excellentissime decora ac fulgida, ornata regis purpura, electa digno stipite tam sancta membra tangere. In qua et per quam recuperata est salus mundi; quae rubricata ac decorata est pretiosissimo sanguine Filii Dei. De qua rursus cantat Ecclesia:

---

[23]Joann. III, 14, 15.

[24]I Petr. III, 18, 22.

[25]Is. LIII, 5.

[26]Cant. II, 3.

Crux fidelis, inter omnes
Arbor una nobilis:
Nulla silva talem profert
Fronde, flore, germine.

Praeterea quidam exponunt haec verba in persona Ecclesiae, quae sub arbore malo suscitatur sponsum, id est, in orationibus suis invocat eum, et exaudiri ex postulat virtute ac meritis dominicae passionis.

Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua: id est, in Christi crucifixione Synagoga mater Ecclesiae corrupit et violavit se ipsam suis sceleribus, negando, abjiciendo, occidendoque ipsum Unigenitum Dei, heredem, sponsum, regem et salvatorem sibi desuper missum, dicens coram Pilato: Tolle, tolle, crucifige eum[27]; et rursus, Non habemus regem nisi Caesarem[28]; itemque, Sanguis ejus super nos, et super filios nostros.[29] Unde per Jeremiam sponsus praedixit: Facta est mihi hereditas mea quasi leo in via[30]; dedit contra me vocem suam, ideo odivi eam. De hoc Daniel propheta apertissime est vaticinatus: Post hebdomadas, inquiens, sexaginta duas occidetur Christus[31]; et non erit ejus populus, qui negaturus

[27]Joann. XIX, 15.

[28]Ibidem.

[29]Matth. XXVII, 25.

[30]Jer. XII, 8.

[31]Dan IX, 26, 27.

est eum. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce futuro; et finis ejus vastitas, et usque ad finem perseverabit desolatio. Psalmista quoque: Obscurentur oculi eorum, ne videant[32], et dorsum eorum semper incurva. Effunde super eos iram tuam; et furor irae tuae comprehendat eos.

Quum ergo tam ingrata et perversa fuerit perfida Synagoga, hortatur Christus Ecclesiam, ut grata sit sibi. *Pone me ut signaculum super cor tuum*: id est, me Salvatorem tuum et universa quae pro tua salvatione assumpsi, feci ac pertuli, indelebiliter imprime cordi tuo atque memoriae, sicut circumcisionis signum imprimebatur et mansit in carne, et crucis signo consigna te undique. Et quia non sufficit recordari, sed necesse est etiam fideliter operari, subjungitur: *ut signaculum super brachium tuum*, id est super vim tuam operativam, ita ut totis viribus ex recordatione passionis meae mihi obedias, me sequaris, quemadmodum jussi: Qui mihi ministrat, me sequatur[33]; itemque, Qui vult venire post me, abneget semetipsum[34], et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me. Qui enim sunt mei, carnem suam crucifigunt cum vitiis et concupiscentiis[35]; et qui dicit se manere in me, debet sicut ambulavi ego, et ipse ambulare.[36] — Quidam autem exponunt haec in

[32]Ps. LXVII, 24, 25.

[33]Joann. XII, 26.

[34]Luc. IX, 23.

[35]Galat. V, 24.

[36]I Joann. II, 6.

persona Ecclesiae, quasi ipsa roget sponsum, quatenus ipse dignetur eam ponere super cor suum, diligendo et recordando eam assidue; et etiam ponat eam ut signaculum super brachium suum, ita ut brachio omnipotentia suae eam defendat. Sed prima expositio aptior reputatur.

Sic ergo, o Ecclesia, memor sis mei, *quia fortis est ut mors dilectio*, id est, quia tam fortissime et perfecte dilexi te, ut pro tua salute acerbissimam ac ignominiosissimam mortem sponte pertulerim. Idcirco grata sis, et saltem taliter te amantem redilige: sicut ait Joannes apostolus, Diligamus eum, quoniam ipse prior dilexit nos.[37] Rursus, Fortis est ut mors dilectio: quia perfecta et sincera dilectio, pro nulla adversitate, tribulatione, imo neque pro morte effugienda, a dilecto recedit. Propter quod loquitur Paulus: Certus sum, quia neque mors, neque vita[38], neque instantia, neque futura, poterunt nos separare a caritate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro. Idcirco si diligis me, debes me ita super cor tuum ac brachium ponere, meque cruciformiter imitari, ac esse parata ad moriendum ex caritate mea, pro me, pro fide atque justitia.

Dura sicut inferus aemulatio. Aemulari, multa significat, videlicet imitari, invidere, amare, zelari: et juxta hoc potest hoc verbum multipliciter explanari. Primo sic: Dura sicut inferus aemulatio, id est, paenale et laboriosum est mea sectari vestigia in omni patientia, paupertate, humilitate, continentia, et obedientia

---

[37]Ibid. IV, 19.

[38]Rom. VIII, 38, 39.

usque ad mortem[39]: quod totum his qui caritatem non habent, instar infernalis supplicii, quasi intolerabile quid videtur. Secundo sic: Aemulatio, id est invidia qua Judaei ingrati oderunt me, et ex odio me persecuti sunt, dura fuit ut inferus: quia me omnino perdere, et memoriam meam de medio tollere[40], meque in inferno detineri volebant, juxta quod legitur in Psalmo: Posuerunt me in lacu inferiori[41], in tenebrosis et in umbra mortis. Tertio: Dura est sicut inferus aemulatio, id est, amatio intolerabiliter affligit amantem, et languidum facit ac vulnerat, nisi consequatur amatum. Quarto: Aemulatio, id est zelus Dei, seu divini honoris zelatio, est dura ut inferus: quia ad aggrediendum ardua atque durissima, imo et mortis pericula, excitat ac inducit. Unde zelator hujusmodi loquitur Deo: Zelus domus tuae comedit me; et Elias: Zelo zelatus sum pro Domino[42]; et quaerunt animam meam, ut auferant eam. Talis quoque zelus durissima infert supplicia adversariis divini honoris: ut constat de Phinees, qui zelo Dei commotus[43], pugione confodit idololatrae fornicantes; et de Elia qui occidit prophetas Baal[44]; atque de principe Apostolorum, qui in mendosos Ananiam

---

[39]Philipp. II, 8.

[40]Ps. LXXVIII, 10.

[41]Ps. LXXXVII, 7.

[42]III Reg. XIX, 10, 14.

[43]Num. XXV, 7, 8.

[44]III Reg. XVIII, 40.

ac Saphiram[45] tulit mortis sententiam. Sic et Paulus in I Cor. v, 5. Cestuosum Corinthium tradidit Satanae in interitum carnis.

At vero praeinducta quidam aliter exponunt, dicendo: *Sub arbore malo suscitavi te*, id est, ad vitam gratiae te reduxi, quae mortua eras sub arbore malo, id est propter originale peccatum commissum sub arbore vetita[46]: quam ad litteram dicunt fuisse malum, seu malogranatum. *Ibi corrupta est mater tua*, id est Eva seu generatio carnalis: quoniam ibi transgressa est Eva divinum mandatum, sicque corrupta est mente per inobedientiam, qua mens a Deo aversa est, et violata corpore, quod ex tunc factum est rebelle spiritui[47], et necessitatem moriendi incurrit.[48] Unde et taliter corruptam peperit prolem. Ne ergo et tu ita corrumparis ac violeris, *Pone me ut signaculum super cor tuum*, id est tanquam speciosum aliquod, quod clauditur ne cernatur seu auferatur, attende ac recole me ac mea praecepta; *quia fortis est ut mors dilectio*: id est, sicut auctor mortis diabolus fortis fuit ad decipiendum, sic spiritualis dilectio fortis est ad resistendum ac bene agendum; *dura sicut inferus aemulatio*, id est invidia.

Porro quod subditur, *Lampades ejus, lampades ignis atque flammarum*, exponit de invidia S. Gregorius, dicens: Sicut ignis

---

[45]Act. V, 1-10.

[46]Gen. III, 6.

[47]Galat. V, 17.

[48]Rom. V, 12.

consumit quae incendit, ita invidia ab omni virtute et opere meritorio invidos arefacit. Imo et ad persequendum fideles, inflamat invidiosos ac perfidos: quod patuit in Judaeis atque gentilibus diu ac dire persequentibus Christianos. Communius autem exponitur ista auctoritas de caritate: cujus lampades, id est fervidae inflammationes, seu personae inflammatae ab ea, dicuntur lampades ignis atque flammarum, quia valenter ardent in se, et flammigera proferunt verba, virtuosaque opera, alios quoque accendunt. Unde dixit Salvator: Ignem veni mittere in terram[49], et quid volo nisi ut accendatur? Sic accensi discipuli sunt locuti: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis[50] (de Jesu) dum loqueretur nobis in via? De cujus vigore adjungitur:

Aquae multae non poterunt exstinguere caritatem: id est, persecutiones et adversitates, quae in Scripturis frequenter aquae vocantur, non valent caritati, quae perfecta est, praevalere. Caritas quippe est fortissima ac agillima virtus; nec aliqua alia forma aut virtus tam expedita et fortiter agit, ut caritas. Et sicut elementum ignis est aliis elementis formalius, activius, ac celerius operans, imo alia ad suam formam convertens, et resistentibus praevalens, eaque devorans; sic caritas ceteris virtutibus est divinior, potentior, ac victoriosior. Et sicut qualitates elementares fortius operari incipiunt, dum sua contraria sentiunt, quod per antiparastasim fieri prohibetur; sic caritas perfectorum, dum aquae tentationum et abundantia ac impetus persecutionum et impugnationum eam

---

[49]Luc. XII, 49.

[50]Ibid. XXIV, 32.

invadunt, valentius operatur, ac toto suo vigore intra se recollegit, resistit robustius suis contrariis, comminationibusque illatis constantior redditur: quemadmodum in gloriosis ac beatissimis claruit Christi martyribus, qui immanissimas poenas ac crudelissimas mortes patientissime, imo et hilari animo pertulerunt: quod de sacratissimis, illustrissimis, tenerrimisque puellis supermirabile fuit. Ideo additur: *nec flumina obruent illam*, intelligendo per flumina, impetuosos tyrannos, copiososque persecutores, et exquisita ac plurima, quae inferre possunt, supplicia: quibus omnibus martyres benedicti praevaluerunt in tantum, quod persecutores infinitis ac maximis sanctorum martyrum victi miraculis, tandem infidelitate abjecta, facti sunt christiani.

Verumtamen, sicut aqua abundans debilem exstinguit ac obruit ignem; sic caritas pusillorum ex sui infirmitate subjecti potest ex persecutionibus et adversitatibus vinci. Unde subjungitur: *Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, quasi nihil despiciet eam*. Tanquam dicat: Multi ex caritate largiuntur ac dividunt opes suas pauperibus, qui tamen caritatem non appetiunt in tantum ut ex ea parati sint mori pro Deo in veritate: ideo caritatem videntur despicere. Ordo enim caritatis requirit ut homo Deum super omnia incomparabiliter diligat[51], ita ut malit propriam vitam, seu se ipsum et omnia sua amittere, quam Deum relinquere: ad quod debet se dare, et ita sentire praesupposito auxilio gratiae. — Vel sic: *Si dederit homo pauperibus omnem substantiam domus suae*, id est non solum superflua, sed cuncta quae possidet, *pro dilectione*

[51]Deut. VI, 5; Matth. XXII, 37.

obtinenda, seu conservanda et perficienda, seu pro Deo quem amat; *quasi nihil despiciet eam*, id est, caritatem omnino vilipendet, si nil amplius fecerit, id est, si putaverit sibi istam largitionem sufficere ad salutem, quum per se nequaquam sufficiat: quia et ipsam cupiditatem, ac propriam voluntatem improbam, omnemque interiorem affectum inordinatum oportet abjicere, hoc est abnegare, vincere et reformare se ipsum. Parum est equidem, abnegare sua; multum vero, abnegare se ipsum: quod tamen necessarium est, quantum ad hoc, ut nihil praeceptis contrarium habeat in se homo: quia regnum coelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.[52] — Vel sic: *Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione*, id est pro Deo ex caritate; *quasi nihil despiciet eam*: id est, totam suam possessionem nullius reputabit esse momenti aut valoris, respectu spiritualis dilectionis, quum ejus dignitatem saluberriosque effectus coeperit degustare, et experiri qualiter uniat mentem Deo, et divinae mereatur dulcedinis gustum, animi libertatem, divinorum contemplationem, ac transformationem in omnium fontem bonorum. Ex quibus commovebitur homo ad universorum contemptum atque fastidium terrenorum, sicut in Evangelio legitur: Simile est regnum coelorum homini negotiatori, quaerenti bonas margaritas.[53] Inventa autem una pretiosa margarita, abiit et vendidit universa quae habuit, et emit eam.

Soror nostra parvula est, et ubera non habet. Haec est vox sponsi ad veteres Sanctos de primitiva Ecclesia: qui in Evangelio

[52]Matth. XI, 12.

[53]Ibid. XIII, 45, 46.

dixit, Nolite timere, pusillus grex[54], quia placuit Patri vestro dare vobis regnum. Haec parvula fuit numero personarum et perfectione virtutum ante missionem et susceptionem Spiritus Sancti, quando metu Judaeorum sedit clausa[55], non audens publice praedicare, imo nec apparere. Parvula etiam fuit, id est humilis et abjecta; nec habuit ubera, id est affluentiam doctrinae coelestis et evangelizandi potentiam, quibus alios converteret et nutriret. *Quid faciemus sorori nostrae in die quando alloquenda est*, id est interroganda et examinanda de sua nova religione ac fide ab adversariis suis? vel, Alloquenda, id est instruenda ac visitanda a Spiritu Sancto per allocutionem internam, et admonenda per inspirationem angelicam, ut sit sponsa perfecta, fecunda, magnanimis, non formidans mori pro sponsio, sed generans ei sobolem copiosam per Baptismum ac praedicationem ferventem. Quae allocutio praecipue facta est in die Pentecostes, quo Spiritum Sanctum in igneis linguis recepit[56] plenissime: ita quod subito facta est eruditissima in Scripturis, ardentissima in amore, omnium linguarum perita, omni virtute perfecta, et paratissima mori pro Deo.

Si murus est. Ecclesia ista, ante missionem Spiritus Sancti fuit murus, id est aedificium imperfectum, et turrim perfectionis non habens. Fuit etiam murus, id est aliquanter roborata in fide et gratia, per frequentem Christi apparitionem, praesertim per ejus

---

[54]Luc. XII, 32.

[55]Joann. XX, 19.

[56]Act. II, 1-4.

ascensionem. *Aedificemus super eum propugnacula argentea*, id est, auctoritatibus et intelligentiis Scripturarum instruamus eandem, potestate quoque faciendi miracula et omnium dono linguarum eam firmemus: quatenus per haec suam fidem ac praedicationem queat roborare, defendere, seque contra hostes munire, ac alios rationabiliter confutare ac vincere. Quod totum misso desuper Spiritu Sancto ita plane peractum est, quod multa millia adversariorum, multaque turba sacerdotum[57] per beatissimi principis Apostolorum et Coapostolorum ipsius sermocinationem, virtutes, miracula, subito sunt conversa. *Si ostium est*: imo quia est: quoniam per doctrinam et ministerium primitivae Ecclesiae, alii innumerabiles introierunt ad fidem. Nam et potestatem ligandi atque solvendi a Christo suscepit.[58] *Compingamus*, id est, operiamus ac decoremus *illud tabulis cedrinis*, id est caritate, pietate, ceteris quoque virtutibus, et misericordiae corporalibus spiritualibusque operibus. Vel, Tabulis cedrinis, id est personis constantibus, elegantibus, et perfectis: quae instar cedrorum emineant vita, scientia, fama, miraculis, ne corrumpi queant peccatis. Vel, Tabulis cedrinis, id est piis credentium turbis.

His verbis provocata Ecclesia ad obtinendum a sponsio hujuscemodi armaturam atque ornatum, non praesumptuose aut se ipsam inaniter laudans, sed confidens in Domino, et ei totum quod habet bonum adscribens, aut certe de collata perfectione gratias agens, respondet: *Ego murus*: quia, ut tactum est, ante Spiritus

[57]Ibid. II, 41; IV, 4; VI, 7.

[58]Matth. XVI, 19; XVIII, 18.

Sancti missionem fuit notabiliter roborata per resurrectionem ascensionemque Salvatoris in fide et gratia; accepto autem Spiritu Sancto, multo robustior et inexpugnabilior est effecta, caritatisque glutino ac pacis vinculo adunata. *Et ubera mea sicut turris*: id est, abundantissimam praedicandi sapientiam, efficaciam, et doctrinam sortita sum ex infusione Paracleti: ante cujus etiam missionem sponsus insufflavit in me, Accipite, inquiens, Spiritum Sanctum[59]; et aperuit mihi sensum, ut intelligerem Scripturas.[60]

Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens: id est, totum hoc non meis assecuta sum meritis, sed gratia sponsi: coram quo pacem pectoris reperi, dum misericorditer me praevenit, gratis redemit, Patri reconciliavit[61], pacemque obtulit sponte, frequenter dicendo: Pax vobis[62]; et rursus: Pacem meam do vobis[63]; non quomodo mundus dat, ego do vobis. Verumtamen, quia pax vitae praesentis multis perturbationibus exterioribus, adversitatibusque miscetur, nec admixtione quotidianarum caret culparum; ideo melius dico, Quasi reperiens, quam absolute, Reperiens. Vel quod ait, Quasi, notat veritatem, non similitudinem tantum, sicut alibi scriptum est: Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a

---

[59]Joann. XX, 22.

[60]Luc. XXIV, 45.

[61]Rom. V, 10.

[62]Luc. XXIV, 36; Joann. XX, 21, 26.

[63]Joann. XIV, 27.

Patre.[64] Pax vero aeternitatis, quae habetur in patria, est perfecta et pura, nulli inquietudini aut culpae admixta. At vero sancti viri ita in Deo sunt fixi, quod licet desit eis pax temporis, retinent tamen pacem mentis: quia exterior turbatio interiorem eorum quietem non aufert, imo in illa gratias agunt Deo. Superior etenim pars animae, debet esse quasi sphaera coelestis, ac regio orbis superioris: ideo sicut meteorologicae impressiones quae fiunt in aere, non attinent nec inquietant orbem coelestem; sic inquietudines ac strepitus qui fiunt forinsecus, aut in sensitiva parte exsurgunt, mentem non debent attingere, perturbare, obnubilare. Ex his consecutum est quod infertur:

Vinea fuit pacifico: id est, modo praetacto parvula soror facta est grandis Ecclesia, generalisque sponsa: quae, vinea ob causas frequenter praehabitas nuncupatur. Et haec fuit pacifico, id est, ad Christum, qui mundum Deo Patri reconciliavit, pertinuit: qui est caput, sponsus, salvator, judex, legifer, rex, pastor, doctor, monarcha, protector Dominusque Ecclesiae; qui in Evangelio protestatur: Simile est regnum coelorum homini patrifamilias, qui plantavit vineam.[65] Fuit ergo haec vinea Christo, *in ea quae habet populos*, id est in terra hac, in qua omne genus hominum commoratur, ex quibus Ecclesia congregatur; vel in ea pace, lege, aut religione, quae sub se continet plurimas nationes. *Tradidit eam custodibus*, id est

[64]Ibid. I, 14.

[65]Matth. XXI, 33.

agricolis, ut in Evangelio legitur[66]: hoc est, doctoribus et praelatis commisit eam custodiendam, imo potestati saeculari et spirituali, sed et angelis sanctis: et ipsemet Dominus est principalis custos ipsius, sine cujus custodia alii nil prodessent, secundum illud Psalmi: Nisi Dominus custodierit civitatem[67], frustra vigilat qui custodit eam. Hinc ait per Isaiam: Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes.[68] Primi autem custodes Ecclesiae, fuerunt sancti Apostoli: inter quos unus constitutus est totius Ecclesiae custos ac pontifex, scilicet beatissimus Petrus, et post eum successores ipsius.

Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. Fructus summus totius Ecclesiae, est Christus Jesus, natus ex Virgine de semine David. De quo fructu cecinit Isaias: In illa die erit germen Domini[69] in magnificentia et gloria, et fructus terrae sublimis. Deus quoque per Jeremiam: Suscitabo, inquit, David germen justum[70], et regnabit rex. Atque Psalmista: Terra nostra dabit fructum suum.[71] Sed et sancta Elisabeth ad Matrem fructus istius: Benedictus fructus ventris tui.[72] Pro hoc fructu nunc obtinendo ac possidendo per fidem et

---

[66]Ibidem.

[67]Ps. CXXVI, 4.

[68]Is. LXII, 6.

[69]Ibid. IV, 2.

[70]Jer. XXIII, 5.

[71]Ps. LXXXIV, 13.

[72]Luc. I, 42.

gratiam, ac demum in regno per gloriam, vir quicumque fidelis, praesertim religiosus, affert mille argenteos, id est, cuncta temporalia bona sua exponit, relinquit, largitur pauperibus ad gloriam Dei. Millenario autem, tanquam numero maximo et perfecto, totalitas seu perfectio rei exprimitur. Vel sic: *Vir*, id est Christus: de quo Jeremias praedixit, Mulier circumdabit virum[73]; et Zacharias, Ecce vir, Oriens nomen ejus[74]; *affert pro fructu ejus mille argenteos*, id est, fideliter laborantibus ac fructificantibus in vinea sua retribuit pro mercede mille argenteos, hoc est remunerationem perfectam in patria: quae remuneratio per mille argenteos ob causam prae tactam notatur, in Evangelio[75] autem per denarium diurnum significatur.

Vinea mea coram me est. Haec sunt verba Christi de Ecclesia. Quasi dicat: Ecclesiam quam custodibus tradidi, nequaquam relinquo; sed principalis custos ejus permaneo, invisibiliter operando in animabus fidelium, et gratiam ac virtutes infundendo, conservando ac perficiendo, et instigando mentem ad meliora accendendoque voluntatem, ac intus regnando per fidem et caritatem: qui promisi Ecclesiae, Ecce ego vobiscum sum cunctis diebus usque ad consummationem saeculi[76]; itemque, Non relinquam vos orphanos.[77] Itaque, *Vinea mea coram me est*, id est,

---

[73]Jer. XXXI, 22.

[74]Zach. VI, 12.

[75]Matth. XX, 2.

[76]Ibid. XXVIII, 20.

[77]Joann. XIV, 18.

mihi est placita, et eam pie adspicio, nec a luce providentiae meae recedit.

Mille tui pacifici, et ducenti his qui custodiunt fructus ejus. Intricata est littera ista: quae multipliciter elucidatur. Primo sic: *Mille*, supple, argentei: de quibus dictum est paulo ante, Vir affert pro fructu ejus mille argenteos, secundum primam expositionem. Itaque, *Mille argentei*, id est omnia temporalia, quae pro Christo exposuisti, *tui pacifici* sunt, id est, ad pacem aeternae salutis tibi proficient, quia pro temporalibus virtuose expensis aeterna bona recipies. Unde in Evangelio monui: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, etc.;[78] et rursus servo fideli, Quia super pauca fuisti fidelis[79], supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. *Et ducenti*, supple, argentei pacifici, id est, causae salutis erunt, *his qui custodiunt fructus ejus*, id est praefatis Ecclesiae custodibus seu praelatis, qui spirituales ac temporales argenteos, id est temporalia et spiritualia beneficia, communicant et impendunt sibi commissis: propter quod duplici honore sunt digni[80], et duplici praemio coronabuntur, gloriaturi de propriis subditorumque meritis, quemadmodum Danieli Gabriel ait: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti[81]; et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Itaque tam

---

[78]Luc. XVI, 9.

[79]Matth. XXV, 21, 23.

[80]I Tim. V, 17.

[81]Dan. XII, 3.

millenarius quam centenarius, quia uterque perfectus est numerus, plenam salutis aeternae remunerationem designat; ducentenarius vero, id est duplicatus centenarius, designat ampliora bene presidentium praemia. Vel per mille, designatur plenitudo futurae mercedis; per ducentos autem, remuneratio quaedam in saeculo isto, eo modo quo ait Salvator: Omnis qui reliquerit patrem aut matrem[82], etc., centuplum accipiet, scilicet in praesentia, et vitam aeternam possidebit.

Quidam exponunt sic: *Mille tui pacifici*, id est, o Ecclesia vinea Dei, hi qui in te sunt pacifici, pacem in se conservando, seu in aliis reformando, ac pacifice conversando, habebunt mille, supple, fructus retributionum et gaudiorum coelestium, id est copiosos ac plurimos valde, ponendo numerum determinatum pro indeterminato. Beati enim pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.[83] *Et ducenti*, supple, fructus, hoc est duplex perfectio praemiorum, conferentur *his qui custodiunt fructus ejus*, id est, opera bona efficiunt, et conservant in se ipsis ac aliis cum omni diligentia, custodientes corda sua ac subditorum. — Nonnulli exponunt sic: *Mille*, supple, fructus (ut dictum est), erunt *tui pacifici*, id est ipsius Christi, qui est pacificus et pacificator tuus, o vinea Dei: quoniam omne bonum Ecclesiae, praesertim redundat in Christum, et accidentale praemium ei est inde. *Ducenti* vero fructus, id est, multo

[82]Matth. XIX, 29.

[83]Ibid. V, 9.

minor est retributio seu gloria praesentium aliorum, quamvis justorum.

Quae habitas in hortis, id est, tu, Ecclesia, quae ubique terrarum commoraris in diversis regnis et locis uberrimis, ac particularibus Ecclesiis, congregationibusque devotis: sicut totum dicitur esse in partibus suis, et denominationem sortitur ab eis. In hortis quoque, id est, virtutum exercitationibus, in quibus sunt flores gratiae, fructus virtutum, gramina meditationum et affectionum sanctarum, et in locis spiritualiter deliciosis, atque in ipsis virtutum deliciis. *Amici auscultant te*: id est, hi qui mihi obediunt, et te amant, avide ac diligenter te audiunt; sed et angeli sancti custodes tui, de tuo gratulantes profectu, diligenter considerant tua eloquia, cupientes ut fructuose loquaris. *Fac me audire vocem tuam*, sicut superius dixi, *Sonet vox tua in auribus meis*[84]: id est, praedicationi, orationi et laudibus Dei tam assidue ac devote insistas, ut in hujusmodi actibus tuis delecter.

Ad haec respondet Ecclesia: *Fuge, dilecte mi*, id est, per gloriosam tuam ascensionem scande in coelum, ut illuc te sequar, et me illuc perducas. Vel, *Fuge*, id est, a Judaeorum persecutione ad tempus te subtrahe, quousque tempus passioni tuae praeordinatum advenerit: quod utique Christus in Evangelio fecisse legitur, juxta illud: *Jesus abscondit se et exivit de templo*[85]; et denuo: *Jesus ergo non*

---

[84]Cant. II, 14.

[85]Joann. VIII, 59.

jam in palam ambulabat apud Judaeos.[86] Vel, *Fuge*, id est, tecum celerrime transfer me de praesentis vitae aerumnis ad regnum coeleste, in quo aeternaliter incessabiliterque me audias te laudantem. *Fuge* quoque a cordibus reproborum, et ad meam praedicationem corda ingredere electorum; *fuge* ab obstinata et incredula Synagoga, atque gentiles misericorditer visita. *Et assimilare*, id est, similem te ostende, haec omnia velocissime peragendo, *capreae hinnuloque cervorum*: quae sunt bestiae valde veloces, de quarum proprietatibus dictum est saepe, et cur sponsus eis tam frequenter assimiletur. *Fuge*, inquam, *super montes aromatum*, id est, super coelos ascende, et in coelo empyreo reside, ac super omnium ordines angelorum quiesce ad dexteram Patris: qui coeli ac angeli sancti sunt montes aromatum, quia corporaliter aut spiritualiter eminent valde sublimiter, et in ipsis sunt voluptates plenae felicitatis, suavissimique odores virtutum, ac perfectissimi actus donorum. *Montes quoque aromatum*, sunt corda electorum devota, coelestium contemplativa, et quae sursum sunt semper quaerentia[87]: super quos montes advenit sponsus, gratiose convertens, visitans, illuminans atque accendens eos, in quibus sunt odoramenta virtutum, remedia spiritualium infirmitatum, suavitates orationum, meditationum, divinarumque laudum.

---

[86]Ibid. XI, 54.

[87]Coloss. III, 1.

ARTICULUS XXV

DE CHRISTO ET SPONSA PARTICULARI

QUIS mihi det te fratrem meum, etc.? O quam ineffabiliter dignificata est natura humana, et totum genus humanum, per Incarnationis mysterium, per Verbi aeterni humanationem! ita ut eum, quem Cherubim ac Seraphim comprehendere nequeunt, et cum reverentia inaestimabili ac pavore adspiciunt, qui est Deus et creator[1], judex ac Dominus noster, imo et universorum, fratrem audeamus vocare. Hanc confidentiam praestitit summa et incomprehensibilis dignatio, pietas atque dilectio ejus ad nos, qua tam supermisericordissime nos praevenit, et nostram naturam in unitate personae, suae divinae conjunxit naturae.

Hinc tantae caritatis ac pietatis consideratione anima inflammata, exclamat: *Quis mihi det?* id est, o utinam mihi praestetur, et utinam tu ipse mihi concedas, *te fratrem meum*, secundum naturam assumptam: qui es Dominus Deus creator meus, secundum tuam majestatem divinam ac adorandam; *sugentem ubera matris meae*, scilicet Virginis gloriosae: qui gloriaris in documentis evangelicae legis, et in donis ac bonis Dei Patris atque Ecclesiae militantis, ac instar sugentis, profundiora Scripturarum mysteria elicis ex eadem, et nobis per unctionem Spiritus Sancti haec manifestas. *Ut inveniam te foris*, id est, etiam in exterioribus

[1] Is. VI, 2, 3.

occupationibus, et activae exercitiis vitae, actualiter memor sim tui; tamque perfecta sim in caritatis fervore, in sapientiali cognitione, in omni virtutum stabilitate, ut a tua contemplatione et actuali dilectione, a mentis recollectione et oratione interna non impediar per externa; imo manducando, laborando, cum hominibus conferendo, semper memor sim tui, et omnia coram te faciam ordinate. Et, o utinam inveniam te foris, id est, in cunctis sensibilibus creaturis te omnium gloriosissimum Creatorem contempler, sapientiam tuam admirer, majestatem tuam honorem.[2] A magnitudine enim speciei creaturae, potes tu, omnium Conditor, conspici et agnosci. Sicque in ordine universi, in floribus et virgultis, in arboribus, herbis et gemmis, in fecunditate terrae, vastitate Oceani, amplitudine aeris, magnitudine ignis elementaris, in fontibus, fluminibus ac maribus, in coelis, astris, planetis, animalibusque diversis, excellentiam tuam immensam sincere valeam contemplari, decenter vereri, vehementer diligere, devote laudare, ac totis semper viribus honorare: sicque ex his ad interiora rapiar, ac te sponsum *deosculer*, te totis adstringam praecordiis, et praecordialissimis amplectar visceribus. *Et jam me nemo despiciat*: id est, ex hac tam familiari et amorosa tua adhaesione, deosulatione, ac communione tam eminenter dignificabor, ut nemo me queat rationabiliter aspernari, tanquam infidelem tibi sponso coelesti.

Insuper anima virtuosa zelo fraternae salutis ac divini honoris succensa, dicit: *Quis mihi det, ut inveniam te foris*, id est in proximorum conversatione ac moribus? hoc est, utinam des eis sic

---

[2]Sap. XIII, 5.

conversari, quod in eorum vita, verbis et apparatu, gratia et pia tua praesentia inveniantur atque reluceant ita, ut tu honoreris ab eis, et alii aedificentur in eis. Hoc quaelibet religiosa persona pro saecularibus oret. *Et deosculer*, id est, de tali tui inventione foris tam cordialiter gaudeam, ac gratias tibi agam, ut prae vehementia pii amoris, totus in te resolvar, et me ipsum intime applicem tibi.

Apprehendam te brachiis caritatis, et cordis affectu te stringam, *et ducam in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae*, id est in mentes eorum inter quos vivo ac habito, seu in congregationem et particularem Ecclesiam cujus ego sum membrum seu filius: hoc est, pro illorum conversione, profectu, salute te exorabo, et eos verbis et exemplis conabor inducere ad aperiendum tibi corda sua per desideria virtuosa, et ad recipiendum ac retinendum te in secretario ac thalamo mentis ac conscientiae suae, ut tibi semper adhaereant atque obediant. *Ibi me docebis*, id est, in tali actione et studio illuminabis me plenius de pertinentibus ad salutem, et diriges me, ut efficaciter sciam qualiter me in domo tua inter proximos ac domesticos oporteat conversari: ut cuncti aedificentur in me, nec sim alicui lapis offensionis, petrave scandali.[3] Nempe qui ex caritate sincera pro communi bono et fratrum salute pie sollicitatur, et pro proximorum laborat, orat, satagitque profectu, ut Deus in omnibus et ab omnibus honorificetur, praecipuam illuminationem meretur[4]; ac tali homini tanquam amico et filio adoptivo carissimo, Deus omnipotens suas gratiarum divitias

[3] I Petr. II, 8.

[4] I Petr. IV, 11.

impertitur. Nam et talis quodammodo reficit Deum, qui ait per *Isaiam*: Haec requies mea, reficite lassum.[5] Hinc subditur: *Et dabo tibi poculum ex vino conditum*[6], id est, operationem tibi delectabilem exercebo, et offeram ex aliorum conversione, devotione ac eruditione salubri. *Et mustum malorum granatorum meorum*, id est, spiritualem inebriationem desideriorum ferventium mei ac proximorum, tibi cum omni gratiarum actione adscribam: sciens quod omnia nostra bona ac merita, tua sint munera.

Et ne, o proximi et amici, diffidatis de gratiosa adsistentia Dei: nam ecce *Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me*, id est, tam amicabiliter et benigne se habet ad me, sicut sponsus ad sponsam suam, sub cujus capite ponit suam sinistram, et cum dextera sua amplectitur eam. Porro quod facit mihi pauperculae et indignae, faciet libenter et vobis: dummodo ad hoc vos disponatis, faciendo diligentiam vestram, et invocando directionem, praeventionem, adsistentiam *ejus*. Non enim apud Deum est personarum acceptio[7], nec alicui quod in se est facienti, se negat. Itaque, *Laeva ejus sub capite meo*, id est, mentem meam nunc pie sustentat, conservat ac roborat per beneficia hujus vitae, per dona gratiae suae, per sacramenta Ecclesiae, per consolationem internam, per futurorum bonorum fiduciam, per fervorem et alacritatem, quas habeo in *ejus* obsequio: ita quod jugum *ejus* suave est mihi et onus

[5]Is. XXVIII, 12.

[6]alias condito

[7]Ephes. VI, 9.

leve.[8] Ex quibus spes mihi oritur certa, quod dextera (id est gloriosa praesentia sua et potestas piissima) amplexabitur me in coelis, quoniam ex perceptione praesentium munerum, certa fit exspectatio futurorum. Praeterea, qui ita appetit sustentari et amplexari a sponso, omnem adulterinam, vilem, carnalem consolationem despiciat; negligentiam omnem et torporem abhorreat, et coram Deo ambulet reverenter, custodite ac pure.

Animam autem taliter se habentem in gravi hoc corpore, tam sinceram, alacrem ac ferventem, tam infatigabiliter proficientem, merito alii admirantur, dicentes: *Quae est ista quae ascendit de deserto*, id est, de corpore isto mortali? De quo ait Apostolus: Scio quod non habitat in corpore meo bonum.[9] Et de consortio iniquorum relicto a Spiritu Sancto, discedit, properans ad spiritualia ac superna, ac dicens: Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus[10], de impedimentis quibus me a spiritualibus exercitiis impedit, de passionibus sensualitatis et iniquitamentis carnis mortalis? *Innixa super dilectum suum*, id est, transitoriis spretis, soli coelesti sponso tota affectione adhaerens, et propria defectuositatem pensata, illius auxilio cum omni humilitate confidenter innitens.

Tali animae loquitur sponsus: *Sub arbore malo suscitavi te*: id est, in ara crucis te ad vitam gratiae resuscitavi; et quantum in me

---

[8]Matth. XI, 30.

[9]Rom. VII, 18.

[10]Ibid. 24.

est, a somno peccati, ab omni pigritia te excussi: ita ut consideratione dilectionis, passionis ac mortis meae, merito debeas inflammari, et tuam salutem cum metu, timore et tremore operari[11], jugiterque studere ut grata sis mihi, et mea secteris vestigia, crucifigendo spiritualiter temetipsam, et mei exemplo, obediendo ac patienter vivendo usque ad mortem.[12] Recogita ergo me, qui tanta pertuli propter te; ne lasseris, et curre propositum tibi certamen cum gaudio[13], adspiciens in me tuae salutis auctorem: qui proposito mihi gaudio, sustinui crucem, confusione contempta: quoniam propter te dignatus sum fieri opprobrium hominum atque abjectio plebis[14], et videri vermis magis quam homo; et visus sum tanquam leprosus, et quasi percussus a Deo[15], ut novissimus virorum, ut vir dolorum. Ecce qualiter sub arbore crucis te suscitavi, ne unquam per ingratitudinem aut negligentiam obdormias in morte.[16] *Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua*: id est, Ecclesia pro maxima parte ingrata facta est mihi, et passionis meae saluberrima medicina est ei occasio majoris damnationis, eo quod meam caritatem ac passionem non penset, nec imitetur, imo rebellis sit, et carnalia assequatur.

---

[11]Philipp. II, 12.

[12]Ibid. 8.

[13]Hebr. XII, 1, 2.

[14]Ps. XXI, 7.

[15]Is. LIII, 4, 3.

[16]Ps. XII, 4.

Quod ne tibi quoque contingat, *Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum*, id est, mihi totaliter configaris, beneficia mea perpendas, et mihi totis viribus obsequaris. Omnia quae pro te passus sum, cogita atque recogita, et quotidie diligenter revolve ac recole: primo, ad recordandum, ne obliviscendo seu non pensando gravissime pecces, quia praecipua pars ingratitudinis, est beneficiorum oblivio; secundo, ad compatiendum; tertio, ad imitandum et conformandum te amaritudini meae passionis, omnique caritati, patientiae, mansuetudini, humilitati, fortitudini, atque constantiae, quas in passione mea et persecutionibus meis exercui ac monstravi; quarto, ad gratulandum de omni fructu et effectu salubri passionis ac mortis meae; quinto, ad regratiandum; sexto, ad admirandum quod ego Dominus majestatis pro te paupercula tanta sustinui; septimo, ad diligendum, ut ex consideratione horum quae pro te pati dignatus sum, meo accendaris amore; octavo, ad contemplandum altitudinem consilii sapientiae supergloriosissimae Trinitatis super modo redemptionis humani generis per me. Pone igitur me crucifixum super cor tuum, et assuesce indesinenter intueri mentaliter totius passionis meae acerbitatem ita attente, ac si praesentialiter et corporaliter videres me omnia illa pati; et ante horum meditationem recollige memoriam tuam in me, atque per caritatem conjunge te mihi, et pensa quod pro te ex nimia caritate haec pertuli. Pariterque attende quantum tu affligereris, si taliter lacerareris flagellis, pungererisque spinis, et toto corpore violentissima distentione dissipareris, ac spissis clavis perforareris; ac simul adverte, quis, qualis, et quantus sum ego, qui omnia illa sustinui.

Quia fortis est ut mors dilectio spiritualis, quam ad te habui, et qua me pro te exposui. De qua dixi: *Majorem hac caritatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*.[17] Etenim spiritualis dilectio, quantumlibet parva, major et fortior est omni amore carnali, omni sensuali affectione, omni amore inordinato ac vitioso: quoniam facit Deum super omnia incomparabiliter diligi, et esse paratum pro ipso mori, et malle mortem subire, quam Deum offendere. Ideo *lampades ejus, lampades ignis atque flammarum*: quia accendunt amantis praecordia, et erumpunt in verba flammigera, lucent et ardent, et fervida pariunt opera, aliosque inflammant.

Ideo *Aquae multae non poterunt extinguere caritatem, nec flumina obruent illam*: quae incomparabiliter pretiosior est omni terrena substantia; cunctaque bona exteriora, imo et propria vita pro ea obtinenda, conservanda, perficienda, prompte sunt expendenda. De qua dictum est vere: Nil durum, nil asperum, nil grave, nil letale computat verus amor. Quod ferrum, quae vulnera, quae poena, quae mortes praevalent perfectum superare amorem? Si amor est, omnia vincit. Ideo vitanda est et prorsus spernenda ac abjicienda est omnis carnalis et inordinata affectio, cura terrena, occupatio immoderata, et quidquid caritatem in nobis laedere potest sive minuere. Caritatis quoque profectui jugiter est studendum: considerando quam amabilis et superamabilis sit Dominus Deus noster in semetipso, beneficia etiam et promissa ipsius; atque ex considerationibus his animam nostram excitando, hortando, assuefaciendo ad amorem superoptimi Dei; item assidue adspirando

---

[17] Joann. XV, 13.

ad ipsum cum ferventi affectu, et ejus pietatem incessanter rogando, ut caritatem suam in nobis quotidie augere et complere dignetur; insuper laudibus Dei libenter inhaerendo, ac vigilanter fugiendo quidquid offensivum est ejus.

Praeterea de anima devota, ad spiritualem profectum ac unionem ardentem adspirante, adhuc tamen pusilla et imperfecta, loquitur sponsus ad paranymphos sive sodales, quasi de puella parvula ad amplexum anhelantem, sed nondum satis annosa et nuptiis apta: *Soror nostra parvula est*, id est adhuc imperfecta et in statu incipientium quodammodo posita, *et ubera non habet*, quia adhuc modicae illuminationis ac caritatis esse videtur. *Quid faciemus sorori nostrae in die quando alloquenda est*, id est, quando tractabitur secum de spirituali amplexu sponsi, et de perfectione interna ac desponsatione secundum statum perfectum? *Si murus est, aedificemus super eum propugnacula argentea*. Quasi dicat: Si jam apta videretur et per virtutes morales consolidata, infunderemus ei ornamenta intellectualium virtutum, sapientiae atque scientiae illuminationes secretas, et intelligentias Scripturarum in arduis locis. *Si ostium est*, id est tantae perfectionis ut per ejus ducatum alii possint introduci ad me, *compingamus illud tabulis cedrinis*, id est, actibus pietatis supernae, caritatis fraternae, unctionis internae, perfectionibusque donorum.

Porro anima pia, et quamvis nondum perfecta, tamen perfectionis cupida vehementer, terrenaque omnia amore perfectionis parata relinquere, imo et evangelica adimplere consilia cupiens, audiens se differri a conjunctione plena cum sponsa, vehementius inflammata ad ipsius inhaesionem, subito, non

interrogata, et continere se nequens, ait: *Ego murus, et ubera mea sicut turris*. Quasi dicat: Nolite putare quod nimis parvula sim ad sponsi amplexum, aut uberibus carens: quia tam magna et fortis sum quasi murus, et ubera mea ita grandia, tumida et exuberantia, ut queant turri assimilari. Verumtamen non praesumptuose aut me ipsam inaniter laudans, hoc dico: quia etsi ex me ipsa sum parvula, et alios lactare fovereque impotens; tamen adjutorio sponsi, et gratiosa praeventione, illuminatione inflammationeque ejus, ad unionem cum ipso, et ad spiritualium uberum actus idoneam me confido, saltem ut tendam et adspirem ad perfectam conjunctionem cum ipso. Propter quod addo: *ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens*, id est, quoniam ipse misericorditer me praevenit, assumpsit, redemit, et reconciliavit Patri aeterno: sicque per ipsius charismata gratiosa efficior apta, nec aequanimitate ferre possum repulsam.

Istud totum dicere potest quaecumque persona, cupiens religionem intrare, seu perfectioni studere, coelestibusque vacare: cujus ubera, sunt tam pia ac fervida desideria; quae tamen ab aliis retrahitur, quasi adhuc nimis juvenis, parva, inepta ad talia. Quae confidens in Domino, dicat: *Ego murus*, quia omnia possum in eo qui me confortat[18], *et ubera mea sicut turris*, quia desideria mea ferventia pertingunt usque ad sponsum coelestem, *ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens*, id est, quia ipse jam praestitit mihi aliqualem pectoris pacem.

[18]Philipp. IV, 13.

Vinea fuit pacifico in ea quae habet populos. Unaquaeque anima virtuosa, sponsa est Christi, et ager ejus, domus, thronus ac vinea: cujus botri, sunt actus virtuosi, spiritualiter reflectivi, et caritatis fervore inebriativi. Haec anima habet populos, quia spiritualiter diligit proximos, et pro eorum salute zelatur, sollicitatur, conatur; et si praesit, habet quosdam sibi commissos, pro quorum profectu sicut pro proprio satagit. *Tradidit eam custodibus. Vir affert pro fructu ejus mille argenteos*: quia Christus pro ejus efficaci custodia largitur tam animae se ipsam custodienti, quam ejus praelati, retributionem in coelo plenariam. Denique quadruplex est custodia hominis. Prima et maxima, qua custoditur a Deo, qui dixit ad Jacob: *Ero custos tuus*[19], quocumque perrexeris. Unde orat Propheta: Custodi me ut pupillam oculi.[20] Secunda, qua custoditur ab angelo sancto, juxta illud in Psalmo: Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.[21] Tertia, qua custoditur a suo praelato. Unde dictum est Ezechieli: Speculatorem te dedi domui Israel[22]; et beatissimo Petro, Pasce oves meas.[23] Quarta, qua per rationem et gratiam custodit se ipsum, juxta illud in Deuteronomio: Custodi te ipsum et animam tuam sollicite.[24] His tribus custodibus committit

---

[19]Gen. XXVIII 15.

[20]Ps. XVI, 8.

[21]Ps. XC, 11.

[22]Ezech. III, 17.

[23]Joann. XXI, 17.

[24]Deut. IV, 9.

et tradit sponsus quamlibet animam christifidelem. Nam et de traditione ultimae custodiae, in Ecclesiastico legitur: Deus creavit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui.[25]

Vinea mea coram me est. Dominus enim salvator et sponsus, providentiam habet universorum ac singulorum determinatam atque perfectam, praesertim fidelium animarum, quae ei sunt placitae, quas intuetur et conservat piissime. *Mille tui pacifici*: id est, o anima Christi sponsa, pacifici tui, id est hi qui tibi pacem pectoris, temporis, et aeternitatis procurant, sunt mille, id est innumerabiles: videlicet angeli sancti, et omnes ad mysticum corpus Christi pertinentes, qui juvant se invicem, et merita sua mutuo sibi communicant. Hinc sanctus vir Eliseus locutus est: Plures nobiscum sunt, quam cum illis.[26] *Et ducenti his qui custodiunt fructus ejus*. Hoc juxta praecedentis expositionem articuli, de praelatis accipitur, pro quibus plures ac speciales fiunt orationes, et majora angelorum adsunt praesidia.

Quae habitas in hortis: id est, o anima virtuosa, quae in puritate conscientiae et thalamo mentis quiescis, vel in congregationibus commoraris devotis, et nunc per fidem, contemplationem, desiderium, in coelestibus mansionibus habitas, et conversationem habes in coelis[27]; in hortis quoque, id est in

---

[25]Eccli. XV, 14.

[26]IV Reg. VI, 16.

[27]Philipp. III, 20.

amoenitatibus, fructibus, floribus delectationibusque virtutum; et nutriris in croceis[28]; *amici auscultant* te: id est, amatores tuae salutis, angeli ac praelati idonei, et omnes spiritualiter te amantes, verba et actus tuos advertunt, et virtuose te occupari desiderant, tuaque bona vident libenter. Ideo ne tam honorabiles ac fideles offendas aut contristes amicos, debes jugiter boni quid agere, et verecundari coram tantis ac talibus te turpiter, viliter, aut inhoneste habere. Etenim probus animus veretur et erubescit coram eo peccare, quem pro se videt pie sollicitum. *Fac me audire vocem tuam*, id est, tam reverenter et advertenter in orationibus tuis me alloquaris, tam pure ac fervide in hymnis, psalmis, ac canticis spiritualibus me collaudes, tam discrete alios exhorteris ac instruas, ut vox tua mihi in omnibus istis complaceat.[29]

Fuge, dilecte mi, et assimilare capreae, hinnuloque cervorum super montes aromatum. Sponsa haec sapienter perpendens, quod sponsus nunc per prospera, nunc per adversa, nunc per consolationem dulcissimam, nunc per consolationis subtractionem, nunc per se ipsum, nunc per angelos vel homines virtuosos aut praesidentes visitet sponsas, pro hac ipsa salubri vicissitudine et alternatione sponsum precatur: ut scilicet fugiat ab ea, vel ab afflictionibus ejus cessando, eamque celeriter consolando, vel consolationem et alacritatem sensibilem subtrahendo ad tempus, ut interim quaeratur ferventius, et ipsa anima propriam defectuositatem humiliter recognoscat, et post haec solita

[28] Thren. IV, 5.

[29] Ephes. V, 19.

benignitate ad eam celeriter revertatur. Hinc sanctus Job dixit: Manum tuam longe fac a me[30]; et rursus, Recede paululum ab eo, puta ab homine, ut quiescat.[31] Vel, Fuge, quia indignam me judico tua tam gratiosa praesentia: sicut princeps dixit Apostolorum ad Jesum, Exi a me, quia homo peccator sum, Domine.[32] Fuge, inquam, et mane *super montes aromatum*, id est, in animabus sanctis et dignis, caritate, pietate, devotione, et omni virtutum suavitatem fragrantibus requiescas. Porro aliae hujus particulae expositiones, praehabitae sunt.

---

[30]Job XIII, 21.

[31]Ibid. XIV, 6.

[32]Luc. V, 8.

ARTICULUS XXVI

DE CHRISTO ET SPONSA SINGULARI

SICUT in quibusdam amatoriis cantilenis, finis cum principio in verbis aut sensu coincidit; ita in hoc Cantico canticorum, secundum expositionem quorundam: ita quod sicut exordium hujus libri, videlicet, Osculetur me osculo oris sui,[1] est verbum sponsae ad mysterium incarnationis Christi sponsi sui affectuosissime adspirantis, ita et initium hujus capituli.

Itaque singularis sponsa, sacratissima Virgo, Unigenitum Dei cupiens incarnari, ex affectionis sanctae abundantia loquitur: *Quis mihi det te fratrem meum: id est,* o Unigenite Patris aeterni, quis mihi concedat, ut tu, Deus meus, qui cum Patre et Spiritu Sancto unus es Deus, unusque Dominus, fias frater meus, assumendo naturam humanam: sic, inquam, det te fieri et esse fratrem meum, *sugentem ubera matris meae*, id est Scripturas legis ac Synagogae, de qua nata sum, approbantem, et quasi instar sugentis eliciendo, profunda et obscura ejus mysteria elucidantem, praedicantem, delectabiliterque gustantem? *Ut inveniam te foris*, id est, videam te in assumpta humana natura visibiliter apparentem, et inter homines conversantem;[2] *et deosculer* (juxta tertiam primi capituli

---

[1]Cant. I, 1.

[2]Baruch 3, 38.

expositionem). Et jam hoc facto ex me et per me, nemo me despiciet: imo beatam me dicent, et honorabunt omnes generationes,[3] tanquam sororem, matrem, singularemque sponsam dilectissimam, unicamque Dei incarnati amicam. Et vere non poterunt me tanquam sterilem aspernari, quum fuerim mater tua, qui melior mihi es, non solum plus quam decem filii,[4] imo plus quam ceteri filii universi. In lege quippe sterilis erat maledicta, id est opprobrio habita[5]; sed mater et virgo, Mater potissime Filii Dei, dignitatis tam infinitae, honorandissima comprobatur.

Insuper potest hic passus in persona exponi Virginis gloriosae ardentissime cupientis fidem ac religionem unici Filii sui toto orbe terrarum diffundi, et ipsum sponsum, fratrem, filium, ac Dominum suum, ab universis et singulis debite honorari et coli: sicque invenire eum foris, id est in exterioribus quoque hominum factis et moribus, et praesertim in gentilitate conversam: quo facto, nemo eam despiceret, id est nullus credentium; sed tanquam Dei Matrem veneraretur, quia et honor Filii sui, honor est ejus, ac redundat in eam, sicut et ejus. Quemadmodum enim dixit Salvator, Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem qui misit illum;[6] sic dicere potuit, Qui non honorificat Filium, non honorificat Matrem quae genuit eum. Sicut quamplures haeretici volentes Patrem quasi

---

[3]Luc. I, 48.

[4]I Reg. I, 8.

[5]Exod. XXIII, 26; Deut. VII, 14.

[6]Joann. V. 23.

honorare, asseruerunt Filium ejus eo omnino minorem; et per hoc non laudes et honorem, sed blasphemias obtulerunt: ita qui negant Christi deitatem, irrogant injuriam maximam Virgini Matri, et dignitatem ejus prorsus diminuunt. Sed et qui Christi transgrediuntur praecepta, nonne et Matrem ejus agnoscuntur offendere?

Apprehendam te. Beatissima Mater dulcissimum Filium suum jugiter apprehendit spirituali apprehensione, contemplando, diligendo, brachiis caritatis stringendo eumdem; vicissim quoque eum corporaliter apprehendit, ad lactandum, ad deferendum, ad amplectendum, ad deducendum, ac osculandum. *Et ducam in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae.* Gloriosissima Virgo namque, diebus purificationis impletis, duxit Filium suum ad templum, quod fuit domus Synagogae[7]; et fuit in eo quasi cubiculum ejus, videlicet Sanctum sanctorum. Laetis quoque oculis deduxit eum in hora ascensionis ad coelestem Jerusalem matrem suam, et ad thronum gloriae, veluti ad cubile. *Ibi me docebis*. Certum quod Christus increata ac genita sapientia Patris, Matrem suam dulcissimam atque docillimam docuerit omni hora in vita hac, instructione et unctione interna. In superna autem Jerusalem edocet eam sua beatifica visione, et de effectibus suis ac secretis mysteriis tam excellentissime eam informat, ut universi angelicorum spirituum [ordines] purgentur, illuminentur, ac perficiantur ab ea, ut divinus Dionysius fassus est.

---

[7]Luc. II, 22.

Porro quod subditur, *Et dabo tibi poculum ex vino conditum*, quidam exponunt quasi verbum a Christo prolatum, et verbum ex ore Matris suae rapiente, ac ei dicente: *Et dabo tibi poculum ex vino conditum*, id est laetitiam spiritualiter inebriantem, cui erit admixta aeterna securitas, dotesque corporis, et alia multa gaudium illud perficientia. Nihil minus juxta sensum praehabitum, potest istud exponi in persona Virginis sacrae ad sponsum: cui de conversione et salvatione innumerabilium transgressorum impiissimorumque hominum dedit poculum ex vino conditum, id est multiplicis jucunditatis materiam.

Laeva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. Certissimum est quod per charismata gratiae, per consolationes internas, per abundantiam meritorum, laeva Christi fulcierit mentem Matris suae dulcissimae: quam et dextera sua familiarissime ac jucundissime est amplexata in coelis.

Quae est ista quae ascendit de deserto, deliciis affluens? Hoc in assumptione Virginis gloriosae dicere potuerunt cum ingenti admiratione universi coelestis Jerusalem cives, tam gloriosissimam Virginis assumptionem non mediocriter obstupescentes: quae tunc plenissime innitebatur super dilectum suum, qui eam de valle hac lacrimarum ad tam excellentissimam felicitatem perduxit ac gloriam, super universam coelorum militiam collocans eam. Similiter incomparabilem illum quotidianum benedictissimae Virginis profectum in omni sapientia, virtute, dono, fructuque Spiritus, omnes Sancti mirantes, potuerunt haec verba proferre.

Sub arbore malo suscitavi te. Constat quod Christus sua cruce et amarissima passione, suam quoque dilectissimam Matrem salvavit: ex qua re ipsa gratissima Mater jugiter accendebatur Filii sui amore; et sicut subjungitur, *Pone me ut signaculum super cor tuum*, ipsa affectuosissima et condolentissima Mater virginea, unicum Filium suum et cuncta ejus mysteria, omnem dilectionem ejus ad nos, et amarissimam passionem ipsius pro nobis, profundissime et prorsus indelebiliter cordi suo impressit, sanguineisque litteris inscripsit; et omnibus modis in praecedenti articulo tactis, adorandi Filii sui recoluit passionem, videlicet ad condolendum, ad imitandum, ad regratiandum, ad admirandum, ad gratulandum, ad diligendum, ad contemplandum ac resolvendum; fuitque in ea dilectio instar mortis fortissima, pro qua ipsa despexit plenissime cuncta terrena.

Soror nostra parvula est, et ubera non habet. Hoc potuit Verbum aeternum, Unigenitus Patris, ad coelestes cives proferre de sacratissima Virgine adhuc in annis infantae exsistente, quando adhuc apta non erat concipere regem Messiam, cujus adventus in mundum tunc propinquavit. *Quid faciemus sorori nostrae in die quando alloquenda est per Gabrielem* archangelum, annuntiantem ei Incarnationis mysterium, in ea, ex ea, et per ejus consensum esse complendum? *Si murus est, aedificemus super eum propugnacula argentea*. Optima Virgo fuit tunc murus, quia praeclarissime sanctificata in utero, et confirmata in bono, et ante solitum tempus coepit (divino praeventa auxilio) uti ratione, ac meritorie agere: ideo Deus aedificavit super eam propugnacula argentea, quia quotidie valde perfecit eam omni sapientia, virtute et gratia ad expugnandum invisibiles hostes, et ad conterendum caput antiqui

fraudulentissimique serpentis. *Si ostium est.* Utique ostium fuit divinissima Virgo, per quam Salvator mundi venit in carne assumpta ad genus humanum; et per ipsam omnes habemus accessum ad Salvatorem et Judicem nostrum, tanquam per piissimam portam omnibus patulam et apertam. Et sicut Christus est Deus noster et misericordia nostra; sic ipsa est Mater et Domina nostra, misericordiae janua. *Compingamus illud tabulis cedrinis,* id est latitudine caritatis, plenitudine pietatis, omni divinorum ornatu et permixtione charismatum: ut vere aptissima sit ut exsistat regina misericordiae, genitrix gratiae, advocata piissima, refugium miserorum, spes desolatorum, potentissima quoque et opulentissima sit ad succurrendum, ad protegendum, atque salvandum.

Denique ad praeinductam quaestionem gloriosissima Virgo respondet: *Ego murus*, per gratiae affluentiam atque in bono confirmationem, per firmum quoque propositum perpetuae virginitatis, quantum in me est; *et ubera mea sicut turris*: tanquam dicat: Quamvis corporalia ubera habeo parva, tamen spiritualia mea ubera (utpote ardentissima desideria de Messiae adventu, de mundi redemptione, de spirituali mei ipsius profectu, et praesertim de omnipotentis Dei debita honoratione in omnibus et a cunctis) sunt magna; *ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens*, id est, gratiosissime a Deo praeventa, et in eo maxime tranquillata, et omnino concors et unanimis secum facta, tanquam consiliaria et secretaria ejus primaria.

Vinea fuit pacifico in ea quae habet populos. Fecundissima vinea, pulcherrima nimis, fuit praestantissima Virgo, eminentissime deputata et consecrata vero Pacifico, Christo altissimo; et vinea ista

omnes populos habet sibi subditos et commissos, praesertim credentes. *Tradidit eam custodibus*, id est angelis sanctis custodiendam: non, ne peccaret, quia confirmata fuit in bono, in tantum quod nec venialiter poterat peccare; sed ad reverentiam ejus, et ad consolationem ejus, profectum atque obsequium. Sub cruce quoque eam tradidit S. Joanni apostolo custodiendam.[8] Similiter principi Apostolorum tanquam totius Ecclesiae praesul et praelato fuit humillime subdita.

Vir affert pro fructu ejus mille argenteos: id est, quicumque fidelis desiderio et amore complacendi Virgini benedictae, et videndi eam perpetue in gaudio aeternali, libenter relinquit et praestat pauperibus sua terrena. Christus quoque vir summus, confert pro fructu culturae ac honorificentiae Matri suae exhibitae praemium gloriae copiosum. *Vinea mea coram me est.* Haec etenim praeelectissima Virgo, ab aeterno valde specialiter fuit in praedestinatione et in luce sapientiae atque in bonitate complacentiae Dei; et gratiosissime fuit cum ea, specialissimam habens curam ipsius. In assumpta quoque humanitate filialiter ac familiarissime est conversatus cum ipsa. *Mille tui pacifici*, id est, quos tu, o benignissima Domina, Deo pacificasti, vel qui alios faciunt tibi concordes ac subditos, convertendo eos ad tuum obsequium et amorem, sunt mille, id est multi valde ac pene innumeri.

---

[8]Joann. XIX 27.

Quae habitas in hortis, id est, tu, mundissima, sanctissima, et illustrissima Virgo, in mentibus devotis, puris, fructuosis ac floridis, in spiritualibus commorans theoriis, in congregationibus religiosis, in sanctarum collectionibus virginum, in exuberantiis ac decoribus spiritualium deliciarum mansionibusque supernis; *amici auscultant te*, id est, universi Deum et te amantes ac venerantes, tuam vitam, sanctitatem ac dignitatem, tua miracula ac piissima gesta, tua eloquia cupide audiunt, gaudiose advertunt, teque aeternaliter intueri, audire et praesentem habere ineffabiliter gliscunt. *Fac me audire vocem tuam*, id est, mutuo colloquamur: quia in verbis sanctissimi oris tui delector, laudes quas exhibes Deitati audio gratulanter, orationes quas pro fidelibus ac impiis fundis, amorose percipio.

Fuge, dilecte mi, id est, obstinata ac perfida Synagoga relicta, ad gentium conversionem celeriter perge. Imo simul a valle ista plorationum, ad aeternitatis beatitudinem, properemus, ubi in osculo pacis quae omnem sensum exsuperat, sine interpolatione, aeternaliter, jucundissime perseveremus.[9] Illuc me trahe post te, et meritis tuis ac precibus meis militantem Ecclesiam incessabiliter protege, imple, reforma, illustra, ac perfice; eamque ad triumphantis societatem Ecclesiae, ad supernorum *montes aromatum*, ad omnium felicitatem coelestium civium digneris perducere. Ad laudem et gloriam Dei Patris omnipotentis, qui tecum et cum Spiritu Sancto unus est super omnia Deus sublimis et benedictus. Amen.

[9]Philipp. IV, 7.